

Styrets medlemmer

Vår saksbehandler/tlf.
Lise Rydje / 92834159

Vår ref.
2024/2824
Deres ref.

Oslo,
06.03.2025

Styremøte 2/25, 13. mars - Innkalling

Vi viser til kontakt og innkaller med dette styrets medlemmer til styremøte 2/25.
Møtestart torsdag 13. mars kl 10:00 i Forskningsrådets lokaler.

Vedlagt oversendes saksdokumenter.

Vedr praktiske spørsmål, ta kontakt med Lise Rydje, mobil 92834159 / epost: lr@rcn.no

Vel møtt til møtet!

Med vennlig hilsen
Norges forskningsråd

Mari Sundli Tveit
Adm. direktør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevet signatur

Norges forskningsråds styre

DatoTorsdag 13. mars 2025
10:00-16:00**Sted**

Møterom Hassel 2, Forskningsrådets lokaler

Sak S 12/25	Godkjenning av sakslisten	10:00 –
Sak S 13/25	Godkjent vedtaksprotokoll fra styremøte 1/25, 6. februar	
Sak S 14/25	Spørsmål om habilitet	
Sak S 15/25	Skriftlige og muntlige orienteringer	– 10:30
Sak S 16/25	Godkjenning av porteføljeplaner; Mat og bioressurser, Energi og transport, Klima og miljø	10:30 – 11.45
	LUNSJ	11.45 – 12:30
Sak S 17/25	Rapport fra porteføljestyrene 2024	12:30 – 12:45
Sak S 18/25	Godkjenning av Årsrapport 2024	12:45 – 13:05
Sak S 19/25	Seminar: Forberedelse til Budsjettforslag 2027 - Endret utfordringsbilde - Verdiskaping i næringslivet	13:05 – 14:30
Sak S 20/25	Eiendomsfondet	14:30 – 14:45
Sak S 21/25	Internrevisjonsplan 2025	14:45 – 14:50
Sak S 22/25	Konseptvalgutredning for tungregning	14:50 – 15:00
Sak S 23/25	Eventuelt	15:00 – 15:05
Sak S 24/25	Vedtaksprotokoll godkjennes	15:05 – 15:10
Sak S 25/25	Lederlønninger i Forskningsrådet (u.off §13.)	15:10 – 15:35
Sak S 26/25	Oppsummering - Dialog i styret	15:35 – 16:00

Norges forskningsråds styre, møte 1/2025

Dato

Torsdag 6. februar
10.00 – 16.00

Sted

Forskningsrådets lokaler

Til stede

Gunnar Bovim – leder
Birger Vikøren – nestleder
Gunnar Hovland
Linda Nøstbakken
Britt Elin Steinveg
Iselin Marstrander
Paula Eerola
Lillian Baltzrud, valgt av de ansatte
Per Magnus Kommandantvold, valgt av de ansatte

**Til stede fra
Forskningsrådet**

Mari Sundli Tveit, administrerende direktør
Anne Kjersti Fahlvik, områdedirektør Innovasjon i næringsliv og offentlig sektor
Tove Karin Stølen, områdedirektør Virksomhetsutvikling og drift
Jesper W. Simonsen, områdedirektør Investering, rådgivning og dialog
Benedicte Løseth, områdedirektør Forskningssystemet og internasjonalisering
Eva Irene Falleth, områdedirektør Bærekraftig samfunnsutvikling
Christian Haug-Moberg, pressesjef
Stig Slipersæter, avdelingsdirektør
Kristin Oxley, seniorrådgiver/referent

Sak S 01 - 04/25:

Johan Skivik Aubell, avdelingsdirektør

Sak S 05/25:

Tom-Espen Møller, spesialrådgiver
Karin Totland, spesialrådgiver
Rune Vistad, avdelingsdirektør

Sak S 06/25:

Ole A. Andreassen, leder for porteføljestyret for Helse
Cecilie Daae, leder for porteføljestyret for Demokrati og global utvikling
Oddrun Samdal, leder for porteføljestyret for Velferd og utdanning
Ole Johan Borge, avdelingsdirektør
Gunnlaug Daugstad, avdelingsdirektør
Marianne Jensen, avdelingsdirektør
Ingvild Bjørnnæs, spesialrådgiver
Yngvill Rådmannsøy Tømmerberg, spesialrådgiver
Anne Winsnes Rødland, seniorrådgiver
Torbjørg Øyslebø, spesialrådgiver

Sak S 07/25:

Knut Dirk van der Wel, spesialrådgiver

Sak S 01/25	Godkjenning av sakslisten
Vedtak:	Styret godkjenner sakslisten.
Sak S 02/25	Godkjent møteprotokoll fra Styremøte 6/24
Sak S 03/25	Spørsmål om habilitet
Vedtak:	Ingen inhabilitet meldt.
Sak S 04/25	Orienteringer
	Skriftlige orienteringer:
	<ul style="list-style-type: none">• Budsjettfordeling FoU 2025 – justeringer iht. tildelingsbrev på fullmakt til administrerende direktør• Overgangen til bruttobudsjettering• Interessent- og befolkningsundersøkelsene• Fagevaluering av det norske systemet for økologisk tilstand• Ny senterordning for bærekraftig natur- og arealbruk• Transportforskningscentre• Konseptvalgutredning for tungregning levert• Utredningsoppdrag: Forprosjekt for nasjonal infrastruktur for tungregning• Kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologier (KVASt) – første delleveranse• Riksrevisjonen – forvaltningsrevisjon næringsrettede innovasjonsvirkemidler• Mange KI-senter-søknader• Prioriteringer i tildelingsbrevene for 2025
	Nye bestillinger fra departementene:
	<ul style="list-style-type: none">• Utredningsoppdrag: Forprosjekt for nasjonal infrastruktur for tungregning
Vedtak:	Styret tar informasjonen til orientering.
Sak S 05/25	Seminar: Utvikling i europeisk forskningssamarbeid og forberedelse til FP 10
	Saksgrunnlag:
	Recommendations for Key Thematic Areas for European Collaboration in EU's next Framework Programme for Research and Innovation
Vedtak:	Styret ser aktiv deltakelse i EU-forskningen og i utviklingen av EUs forsknings- og innovasjonsprogrammer som avgjørende for norsk forskning. Styret tar gjennomgangen til orientering.
Sak S 06/25	Godkjenning av porteføljeplaner: Velferd og utdanning, Demokrati og global utvikling, Helse
	Saksgrunnlag:
	1. Porteføljeplan for Demokrati og global utvikling

-
2. Porteføljeplan for Helse
 3. Porteføljeplan for Velferd og utdanning

Vedtak: God og helhetlig styring av Forskningsrådets portefølje skal ivaretas gjennom 11 porteføljestyrer. Ti av disse ble oppnevnt i 2024. Porteføljeplanen er det overordnede styringsdokumentet for hvert porteføljestyre og skal skape forutsigbarhet for søkere og finansierende departementer.

Styret godkjente de fire første porteføljeplanene den 5. desember (Sak S-74/24). Styret er nå forelagt tre nye porteføljeplaner. Planene viser konsistens i form og innretning, også sett opp mot de porteføljeplanene som er godkjent tidligere. Sammen med porteføljeanalyser og investeringsplaner som oppdateres årlig, vil disse porteføljeplanene bidra til en koordinert og bred oppfølging av Forskningsrådets strategi og overordnede målbilde.

Forskningsrådets styre godkjenner porteføljeplanene for Demokrati og global utvikling, Helse og Velferd og utdanning. Planene gjelder fra mars 2025. Administrerende direktør gis fullmakt til å justere planene i tråd med styrets merknader

Sak S 07/25 **Årsrapport 2024 – overordnede vurderinger**

Vedtak: Saksgrunnlag:
Diskusjonsgrunnlag til Styrets beretning og Vurdering av framtidsutsikter

Årsrapportens del I Styrets beretning og del V Vurdering av framtidsutsikter bearbejdes videre av administrasjonen med utgangspunkt i de kommentarene til diskusjonsgrunnlaget som kom fram i møtet.

Ny versjon legges fram som del av behandlingen av Forskningsrådets årsrapport på neste møte.

Sak S 08/25 **Eventuelt**

Sak S 09/25 **Godkjenning av møteprotokollen**

Vedtak: Styret godkjenner møteprotokollen.

Sak S 10/25 **Lønnsjustering administrerende direktør**

Sakspapirene er unntatt offentlighet, Offentleglova §13

Vedtak: Administrerende direktørs lønn justeres med 5,2 prosent.

Sak S 11/25 **Oppsummering**

Dialog mellom styret og adm. direktør

Sak S 15.1/25

Skriftlige orienteringer

Til
Styret

Ansvarlig Direktør
Jesper W. Simonsen

Saksbehandler
Stig Slipersæter

Vedlegg

Fra
Adm dir

ORIENTERINGSSAK

Forslag til vedtak

Styret tar informasjonen til orientering.

Nytt strategiorgan for nasjonal FoUol-strategi for energiområdet

Energidepartementet (ED) har besluttet i 2024 å etablere en nasjonal FoUol-strategi for energiområdet, som skal erstatte Energi21 og OG21. Det foreløpige navnet på det nye strategien er «Energi2050».

Det faglige mandatet vil omfatte teknologi- og temaområder som dekkes av Energi21 og OG21 i dag. I tillegg skal Energi2050 dekke havbunnsmineraler. Energi2050 vil som de to tidligere strategiene ha et permanent styre og sekretariat. Sekretariatet vil fortsatt ligge til Forskningsrådet som et oppdrag og vil være bemannet av to medarbeidere på full tid i tillegg til administrativ og faglig støtte fra Forskningsrådet, hovedsakelig fra avdeling for energi og energiomstilling og avdeling for mobilisering og kommunikasjon. Sekretariatet vil bli ledet av direktør Gunnar Lille.

I løpet av siste halvdel av 2024 utarbeidet et interimsstyre forslag til mandat og organisering av Energi2050. Styret for det nye strategiorganet skal etter planen være operativt ved utgangen av 1. kvartal i 2025. De første strategileveransene planlegges i 2025, og den nye strategien forventes ferdig i første halvdel av 2026.

NIFU rapport 2025:4, Om forsknings- og innovasjonsvirkemidler som fremmer bærekraft

NIFU har utarbeidet en rapport på oppdrag fra Forskningsrådet som undersøker forsknings- og innovasjonsvirkemidler som fremmer bærekraftig omstilling. Rapporten konkluderer med at Forskningsrådets vektlegging av mål for klima- og miljømessig omstilling har påvirket prosjektene, basert på intervjuer og surveys. Rundt to tredjedeler av respondentene mener at denne vektleggingen har bidratt til å styrke miljø- og klimafokus i prosjektene.

Flere respondenter i surveyen foreslår at Forskningsrådet bør sette enda tydeligere krav i utlysningene sine, og at disse kravene må konkretiseres slik at de er mulige å følge opp. Sammenlikninger med Sverige og Danmark tyder på at det er potensial i å vektlegge bærekraft mer enn det gjøres i dag. NIFU anbefaler at bærekraft fortsatt vektlegges i porteføljeplaner og at det stilles tydeligere krav om at prosjektene skal oppfylle klima- og miljøaspektene ved bærekraftsmålene i vurderings- og tildelingskriterier.

Både informanter og respondenter i surveyen fremhever oppfølging av prosjekter som et viktig steg mot mer bærekraftig omstilling. NIFU anbefaler derfor mer systematisk oppfølging av prosjekter som et verktøy for å bidra til mer bærekraftig omstilling.

Rapporten har også gått gjennom eksisterende og kommende rapporteringskrav som næringslivet blir pålagt i årene fremover. Store deler av næringslivet vil i årene fremover ta inn bærekraft-data i sine årsrapporter, samt legge strategier for å styrke bærekraften i virksomhetene. Data fra denne rapporteringen vil ligge i Brønnøysundregistrene, men det er ikke avklart i hvilken form de vil være tilgjengelig. Det vil være fornuftig å undersøke hvordan Forskningsrådet kan gjøre seg nyttig av disse dataene for bedre analyser og reduserte rapporteringskrav for aktørene.

Etablering av sekretariat for Bærekraftig fôr

Forskningsrådet fikk høsten 2024 i oppdrag å være vertskap for et sekretariat for samfunnsoppdraget om bærekraftig fôr. Bevilgning til oppdraget ble er gitt i RNB for 2024 og i Statsbudsjettet for 2025, og med oppdragsbeskrivelse i tildelingsbrevet for 2025. Det er lagt inn to hele stillinger til å drifte sekretariatet som rapporterer til en regjeringsoppnevnt styringsgruppe. Sekretariatet er plassert i Avdeling hav og polar. Det etableres en ekspertgruppe for å operasjonalisere bærekraftbegrepet i henhold til målene for samfunnsoppdraget. Styringsgruppen for samfunnsoppdraget arrangerer en nasjonal konferanse og, i tilknytning til denne, en toppledersamling for ledere i verdikjedene innenfor grønn og blå sektor. Begge arrangementene finner sted på Munch-muséet 13. mars og med deltagelse fra fiskeri- og havminister, landbruks- og matminister i tillegg til statssekretær fra HOD.

Sak S 15.2/25: Orientering om ny portefølje for forsvar og sikkerhet - status og videre arbeid

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Styret	Benedicte Løseth	Bjørn Tore Kjellemo	

Fra
Administrerende direktør

ORIENTERINGSSAK

Forslag til vedtak Styret tar informasjonen til orientering

Kort bakgrunn På Styrets møte 12.09.2024 behandlet Styret Forskningsrådets, FFIs og NSMs felles rapport om Et helhetlig forskningssystem for forsvar, sikkerhet og beredskap. Styret stilte seg bak rapporten og dens anbefalinger og ba samtidig administrasjonen arbeide videre med å realisere anbefalingene. Dette innebærer blant annet å etablere en ny portefølje i Forskningsrådet for forsvar, sikkerhet og beredskap. Styret er blitt løpende orientert om utviklingen på feltet. Styreleder har i samråd med Forskningsrådets administrerende direktør bedt om at det legges fram en beslutningssak om etablering av ny portefølje på Styrets møte i april.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet Denne saken er en orientering om status for arbeidet med å etablere en ny portefølje i Forskningsrådet. Administrasjonen vil legge fram en beslutningssak om ny portefølje på Styrets møte 23 april som inneholder 1) forslag til håndtering av forholdet mellom Styret og et nytt porteføljestyre, 2) Behov, innramming og avgrensing av ny portefølje og 3) videre arbeid med praktisk implementering av ny portefølje.

Hovedpunkter Etter at Styrets møte 12.09.2024 har administrasjonen særlig arbeidet langs tre spor for å realisere anbefalingene i rapporten.

Sektordialog

Forskningsrådet inviterte i november i fjor forskningsinstitutter, UH-institusjoner og næringsliv til dialogmøter, hvor også forslaget om ny portefølje ble presentert. Hovedinntrykket er at mange institusjoner ser behovet for styrket forskning på området og er positive til etablering av ny portefølje i Forskningsrådet. Det ble framholdt at det i så fall bør komme friske midler til denne. Flere argumenterte for at porteføljen bør dekke mer enn teknologisk forskning, og at den ikke bør føre til mer lukking av forskningen enn strengt nødvendig. Ny portefølje var også tema på møter for ledere i instituttsektoren i januar og februar.

Intern prosess

Administrasjonen nedsatte i fjor høst også en intern arbeidsgruppe – med deltakere fra alle områder – som blant annet fikk i oppgave å utrede spørsmål knyttet til administrasjon, retningslinjer og rutiner og infrastrukturbehov ved etablering av ny portefølje.

Departementsdialog

Siden i fjor høst har Forskningsrådet hatt flere møter med Kunnskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet om oppfølging av rapporten.

I statsbudsjettet for 2025 står det at regjeringen den kommende stortingsmeldingen om forskningssystemet vil komme tilbake med konkrete tiltak for å følge opp rapporten. Stortingsmeldingen skal etter planen legges fram i mars i år.

Kunnskapsdepartementet har i ulike sammenhenger gitt uttrykk for at opprettelsen av en ny portefølje for forsvar, sikkerhet og beredskap, er en beslutning som tilligger Forskningsrådet som en del av organiseringen av deres arbeid.

Administrasjonens vurdering

Administrasjonen har pr i dag ikke fått noen konkrete signaler om at det kommer friske midler til en ny portefølje i Forskningsrådet i 2025. I statsbudsjettet 2025 for Forsvarsdepartementet er det imidlertid lagt inn en betydelig budsjettøkning (mer enn 500 mill.) til FoU og signalisert et generelt løft for FoU og ambisjoner om en langt sterkere mobilisering av sivile forskningsmiljø til forskning relevant for forsvar og nasjonal sikkerhet.

EU la 29 januar i år fram A Competitiveness Compass for the EU som følger opp blant annet Draghi rapporten. Her framholdes europeisk forsvarsindustri som en viktig driver for økt konkurransekraft, og behovet for økte FoU investeringer i denne næringen.

Blant annet på bakgrunn av dette mener administrasjonen det er riktig å gå i gang med etableringen av en ny portefølje nå. Det vil dessuten ta en del tid å få det formelle og praktiske på plass, blant annet hvis medlemmene av et nytt porteføljestyre skal sikkerhetsklareres. Dersom Styret vil at en ny portefølje skal kunne være operativ fra 2026, bør Styret treffe nødvendige beslutninger ganske raskt.

Styret har bedt om å bli forelagt eventuelle prinsipielle spørsmål i den videre oppfølging. I beslutningssaken som planlegges framlagt på april møtet, vil administrasjonen ta opp blant annet forholdet mellom et nytt porteføljestyre som er sikkerhetsklart og Styret, innramming og avgrensning av en ny portefølje samt praktiske forhold knyttet til implementering av en ny portefølje.

Etablering av en portefølje, som innebærer at Forskningsrådet håndterer skjermingsverdig og gradert informasjon i forbindelse med utlysninger, søknadsbehandling og prosjektoppfølgning, reiser både prinsipielle og praktiske spørsmål. Administrasjonen arbeider nå med å etablere egne retningslinjer for søknadmottak, ekspertvurdering og prosjektoppfølgning. Administrasjonen vil komme tilbake med en nærmere vurdering av dette på Styrets møte i april.

Annet pågående arbeid av relevans

Det foregår også annet arbeid som er relevant for etablering av ny portefølje i Forskningsrådet. Forskningsrådet fikk – sammen med FFI og NSM - i fjor høst i oppdrag utvikle et kunnskapsgrunnlag for sensitive teknologier (KVASt), NFD ga i sitt tildelingsbrev Forskningsrådet i oppdrag å utrede en finansieringsordning for innovasjonsprosjekter for forsvar og forsvarsindustri. FFI er i sitt tildelingsbrev fra FD bedt om å samarbeide med Forskningsrådet for å utvikle en database med oversikt over FoU for forsvarsektoren. Forskningsrådet jobber parallelt med å styrke forskningssikkerhet i egen virksomhet, noe som vil være særlig viktig i forbindelse med ev etablering av en ny portefølje.

Forberedelse / prosess

Administrasjonen har utviklet saken

Videre saksgang

Administrasjonen vil legge fram egen sak med forslag til vedtak om opprettelse av ny portefølje på Styrets møte i april.

Sak S 16/25

Godkjenning av porteføljeplaner for Mat og bioressurser, Energi og transport og Klima og miljø

Til Styret	Ansvarlig Direktør Jesper Werdelin Simonsen	Saksbehandler Ingvil Bjørnæs Yngvill R. Tømmerberg	Vedlegg 1. Porteføljeplan for mat og bioressurser 2. Porteføljeplan for energi og transport 3. Porteføljeplan for klima og miljø
Fra Administrerende direktør			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak

God og helhetlig styring av Forskningsrådets portefølje skal ivaretas gjennom 11 porteføljestyrene. Porteføljeplanen er det overordnede styringsdokumentet for hvert porteføljestyre og skal skape forutsigbarhet for søkere og finansierende departementer. Styret er nå forelagt de tre siste porteføljeplanene. Planene viser konsistens i form og innretning, også sett opp mot de porteføljeplanene som er godkjent tidligere. Sammen med porteføljeanalyser og investeringsplaner som oppdateres årlig, vil disse porteføljeplanene bidra til en koordinert og bred oppfølging av Forskningsrådets strategi og overordnede målbylde.

Forskningsrådets styre godkjenner porteføljeplanene for Mat og bioressurser, Energi og transport og Klima og miljø

Planene gjelder fra 14. mars 2025. Administrerende direktør gis fullmakt til å justere planene i tråd med styrets merknader.

Kort bakgrunn

Porteføljeplanen er det overordnede styringsdokumentet for hvert porteføljestyre og skal skape forutsigbarhet for søkere og finansierende departementer. Porteføljeplanens mål er forankret i regjeringens mål for Forskningsrådet (MRS), Langtidsplanen for forskning og utdanning (LTP) og strategien. Porteføljestyrene har et helhetsansvar innenfor sitt område, noe som innebærer å se egne beslutninger om tildelinger og investeringsplaner i lys av både Forskningsrådets samlede investeringer og internasjonale investeringer innenfor porteføljeområdet. Porteføljestyrenes egne prioriteringer og tiltak iverksettes gjennom en investeringsplan som oppdateres årlig. De samlede føringene i tildelingsbrevene fra departementene iverksettes også gjennom investeringsplaner og andre tiltak. Porteføljestyrene vil gi årlig rapport til Forskningsrådets styre om egen aktivitet og måloppnåelse.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

De nye porteføljeplaner legges fram for styret fordelt på møtene 6-24, 1-25 og 2-25. Planer med størst grad av tematisk sammenheng legges fram samlet for godkjenning.

Hovedpunkter

Porteføljestyring

Porteføljene består både av det enkelte porteføljestyres egne investeringer, investeringer gjort av andre porteføljestyre og internasjonale midler. Porteføljestyret har et rådgivningsansvar for hele porteføljen, mens deres handlingsrom og prioriteringer er knyttet til egne investeringer. Det er betydelig overlapp mellom porteføljene, dvs. at samme prosjekt inngår i flere porteføljer. Dette understreker hvor viktig koordinert innsats i porteføljestyringen er for god måloppnåelse.

Et fellestrekk ved de tre planene vi legger fram i dette møtet, er at de skal bidra med forskningsbasert kunnskap som møter store samfunnsutfordringer innenfor en stor bredde av tema, spesielt innenfor LTPs tematiske prioriteringer *Hav og kyst, Klima, miljø og energi* og *Samfunnssikkerhet og beredskap*.

Planenes innretning

Godt samspill, helhetsblikk og tydeliggjøring av porteføljestyrenes handlingsrom og strategiske rolle har vært retningsgivende for arbeidet med de ti porteføljeplanene.

Mål for porteføljene er avledet av MRS, LTP og strategien og måloppnåelse vil bli vurdert på basis av et bredt og felles sett av indikatorer. Indikatorsettet, spesielt knyttet til effektmålinger, er i utvikling og vil bli presentert for styret i fremtidige rapporter.

Porteføljestyrene synliggjør sitt handlingsrom gjennom prioriteringer som bygger opp under ett eller flere mål. Tiltakene som er omtalt, vil operasjonaliseres gjennom investeringsplanen, som oppdateres årlig. Både tiltakene og porteføljestyrenes beskrivelse av porteføljens utviklingsbehov viser hvilken strategiske og rådgivende rolle porteføljestyret skal ta.

Samspill og koordinerte tiltak

I arbeidet med planene har det vært lagt vekt på å få til helhet, samspill og koordinering på tvers for tiltak som gjelder alle eller de fleste porteføljene. Samtidig skal tiltak som det enkelte porteføljestyre har ansvar for, komme tydelig fram.

I alle porteføljeplaner vektlegges behovet for gode koblinger mellom nasjonal og internasjonal finansiering og at dette kan forbedres, til dels i samarbeid med andre finansierende aktører.

Forskningsinfrastruktur ivaretas koordinert, ved at ansvaret for investeringer ligger til porteføljestyret for forskningssystemet, mens de øvrige porteføljestyrene har beskrevet behov for infrastruktur i porteføljeplanene og vil bli invitert til å bidra med råd i prosessen med oppdatering av veikart for forskningsinfrastruktur.

Porteføljeplan for mat og bioressurser

Porteføljen dekker mat og bioressurser fra både hav og land. Porteføljestyret har ansvar for innsats for bærekraftig verdiskaping og forvaltning i norsk landbruk, skogbruk, fiskeri, havbruk og matindustri, langs hele verdikjeden. Porteføljen bygger kunnskap som blir brukt av næringsliv og offentlig sektor. Samfunnsoppdraget om bærekraftig fôr er forankret i dette porteføljestyret. En stor bredde av fag, teknologier, bransjer og tema- og utfordringsområder er inkludert. Porteføljen omfatter grunnforskning, men hovedtyngden er anvendt forskning. Porteføljen har et betydelig internasjonalt samarbeid og planen vektlegger å se nasjonale og internasjonale forhold i sammenheng. Det er et mål å sikre at nasjonale og internasjonale muligheter og finansiering samspiller godt og at det er en hensiktsmessig balanse mellom nasjonale utlysninger og deltakelse i internasjonale samarbeid. Nordisk samarbeid og EU-partnerskap vurderes som særlig relevante for porteføljen.

Porteføljen mat og bioressurser besto i 2023 av 1 904 prosjekter med en samlet FoU-innsats på nær 1,8 milliarder kroner. De fleste prosjektene finansieres av

Forskningsrådet (1 714), og resten av EU (190). Prosjektene finansiert av EU-midler utgjorde 297 mill. kroner. Porteføljestyrets investeringer utgjør 33% av Forskningsrådets samlede investeringer i mat- og bioressursprosjekter.

Fiskeri- og havbrukssektoren var det nest største næringsområde i SkatteFUNN målt i antall søknader i 2023, men også landbrukssektoren har vært aktive brukere av skattefunnordningen i flere år.

Prioriteringer:

Porteføljestyret vil

- styrke grunnlaget for en bærekraftig utvikling og økt omstillingsevne i norske bionæringer
- stimulere til økt samarbeid innen norsk bioøkonomi
- styrke dyrehelse og -velferd (inkludert fisk) i norsk matproduksjon
- stimulere til robuste matsystemer
- stimulere til rekruttering, kapasitetsbygging og kvalitet i forskningen
- stimulere til internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid
- styrke kunnskap om bærekraftig bruk av areal- og bioressurser

Porteføljestyret vil styrke evnen til bærekraftig utvikling og omstilling i bionæringenes produksjon, foredling og resirkulering av bioressurser. Det er prioritert å fremme nasjonal matsikkerhet og matforsyning, og robuste matsystemer. Porteføljestyret vil sørge for et kunnskapsgrunnlag for forvaltning, og sikre nok, sunn og trygg mat samtidig som natur og miljø ivaretas. Porteføljestyret vektlegger sektorovergrepene forskning og innovasjon, spesielt mellom blå og grønn sektor, og samspill mellom næringer, forskningsmiljøer og forvaltning. Det er ønskelig med balanse mellom nasjonale utlysninger og deltakelse i internasjonale samarbeid.

Det ble avholdt innspillmøte 10. januar med 82 påmeldte deltakere og vi mottok enkelte skriftlige innspill i etterkant. De viktigste innspillene var et ønske om å synliggjøre behovet for samfunnsvitenskapelig forskning for å adressere nødvendige samfunnsendringer som kreves for å omstille matsystemene til nye beredskapsmønstre, klimatilpasning og miljøbehov og å synliggjøre helseperspektivet i porteføljeplanen for å sikre at maten er trygg og sunn. Det ble også ytret ønske om å være tydeligere på at forbrukerperspektiver og reiselivsforskning er inkludert. Tilbakemeldingene er vurdert og innarbeidet i planen der det er hensiktsmessig. Det ble gjennomført konsultasjon med Sametinget 7. februar, og gjort justeringer av planen i tråd med konsultasjonen.

Porteføljeplan for energi og transport

Forskningsrådets portefølje for energi og transport skal bidra til et bærekraftig og fremtidsrettet lavutslippssamfunn med nok fornybar energi på rett sted til rett tid, trygge og robuste land- og havbaserte transportløsninger, en bærekraftig utnyttelse av naturressurser og et konkurransedyktig næringsliv.

Porteføljen ivaretar hovedsakelig temaer innenfor prioriteringene Hav og kyst og Klima, miljø og energi i LTP. I tillegg er Energi2050 fra 2026 (tentativt navn), Maritim21, Transport21 og Nasjonal transportplan viktig for porteføljeplanen. Inntil Energi2050-strategien foreligger fra Energidepartementet gjelder Energi21- og OG21-strategiene.

Porteføljen forvalter forskning og innovasjon innenfor store næringsområder i Norge, inkludert energi, petroleums- og mineralressurser på norsk sokkel, maritim, transport og samferdsel. Videre er energibruk og avkarbonisering i industri og bygg og anlegg

omfattet. Porteføljen dekker alle fag og teknologier som bygger opp under målene for denne porteføljen, og alle bransjer, næringer og samfunnssektorer knyttet til energi og transport. Det internasjonale arbeidet omfatter deltakelse i EU-finansierte prosjekter, deltagelse i bilaterale internasjonale utlysninger, blant annet med Panorama-land og gjennom strategisk arbeid blant annet i IEA (International Energy Agency) og ved deltakelse i Mission Innovation. En stor andel av den nasjonale prosjektporteføljen med forskningsmiljøene i førerretet omfatter internasjonalt samarbeid. I 2023 var innsatsen på totalt om lag 3,5 milliarder kroner. Av dette utgjorde porteføljestyrets egne investeringer ca. 42 % og finansieringen fra øvrige porteføljestyrer ca. 31 %. Finansieringen fra EUs rammeprogram utgjorde ca. 27 %.

Prioriteringer:

Porteføljestyret vil prioritere

- godt samspill mellom nasjonal og internasjonal forskningsinnsats
- forskningskvalitet, samt kompetansebygging og forskerrekuttering som er tilpasset sektorenes behov
- bærekraftig forskningsbasert innovasjon
- tiltak som bidrar til at forskningsresultatene blir tatt i bruk
- sektorovergripende forskning og innovasjon

Porteføljestyret bemerker at verden er inne i en tid med store endringer og økende usikkerhet. Energi- og transportporteføljen er sentralt plassert i dette bildet, med behov for rask omstilling. Porteføljestyret vil løpende analysere utviklingen, og følge opp med investeringsplaner som adresserer utfordringene.

Det ble avholdt et åpent, digitalt innspillmøte 15.01.25. I underkant av 40 eksterne personer deltok på innspillmøtet, og det kom totalt 11 innspill. Som følge av denne prosessen har det blitt innarbeidet enkelte endringer i mål, prioriteringer, tiltak og øvrig tekst. Sametinget har ikke bedt om konsultasjon om planen.

Porteføljeplan for klima og miljø

Porteføljen dekker både den tematiske og den sektorovergripende klima- og miljøforskningen, og spenner over mange fag- og samfunnsområder. Porteføljestyret for klima og miljø har ansvar for klima, landbasert miljø, marint miljø, polarforskning og sirkulær økonomi. Dette inkluderer også forskning på kulturmiljøer.

Norge har et særskilt ansvar i polarområdene, og er en viktig drivkraft for både forskning og fredelig sameksistens på høye breddegrader. Porteføljestyret vil bidra til å fremskaffe kunnskap for en helhetlig forståelse av endringer i natur, klima, samfunn og internasjonale forhold som grunnlag for kunnskapsbasert forvaltning i Arktis og Antarktis.

Porteføljen for klima og miljø var i 2023 på nær 2,3 milliarder kroner. Av dette utgjorde den målrettede innsatsen fra porteføljestyret ca. 24 % og finansieringen fra øvrige porteføljestyrer ca. 47 %. Innovasjon er den største bidragsyteren, med sin satsing på grønn omstilling. Deretter følger banebrytende forskning, mat og bioressurser, energi og transport og forskningssystemet. Den store andelen fra Porteføljestyret for forskningssystemet kommer av deres ansvar for forskningsinfrastruktur. Finansieringen fra EUs rammeprogram var i 2023 ca. 29 %. Det er spesielt klynge 5 og klynge 6 under søylen globale utfordringer og konkurransedyktig næringsliv som dekker temaområdene til portefølje klima og miljø, og dette er klynger hvor norske miljøer har hevdet seg svært godt over tid.

Prioriteringer:

Porteføljestyret vil

- styrke kunnskap for rask, ansvarlig og rettferdig samfunnsomstilling innenfor planetens tålegrenser
- styrke samfunnets motstandskraft mot kritiske endringer i miljø, klima, naturmangfold og internasjonale forhold
- styrke samarbeid og kunnskapsdeling for at forskning skal tas raskere i bruk
- fremme internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid innenfor klima og miljø
- styrke, fornye og videreføre nasjonale forskningsmiljøer innenfor klima og miljø

Sentralt i porteføljen er samfunnsutfordringer i form av raske endringer i klima og natur. For å legge til rette for samfunnsomstilling og styrke samfunnets motstandskraft mot disse endringene, vil porteføljestyret gjøre investeringer langs hele verdikjeden, fra grunnleggende og utfordringsdrevet forskning til prosjekter med fokus på å ta forskningen i bruk. Forskningen vektlegger norske kunnskapsbehov, men globale perspektiver er særlig viktig for dette ansvarsområdet, både når det gjelder kunnskapsutfordringer, politikk og løsninger. Det er viktig å opprettholde og videreutvikle den sterke posisjonen til norsk klima- og miljøforskning. Den bidrar med viktig kunnskap inn i internasjonale organer, vitenskapspaneler og forskningsarenaer.

Porteføljeplanen ble presentert i et innspillmøte 8. januar med ca. 98 deltakere. Vi mottok også skriftlige innspill i etterkant. De viktigste innspillene rettet seg mot å frembringe kunnskap som er nødvendig for å nå de langsiktige prioriteringene innenfor klima og miljøforskningen, nemlig å nå netto-nullutslippssamfunn innenfor planetens tålegrenser. Behovet for grunnforskning, internasjonalt fokus, forstå globale utviklingstrekk, legge til rette for innovasjoner og inkludere helseaspektet i forskningen ble understreket. Videre ble det lagt vekt på at det er strategiske grunner til å satse på polarforskning og at det er viktig å frembringe kunnskap om hvordan forvaltningen skal håndtere de raske endringene i klima og miljø i disse områdene. Forslagene til endringer er innarbeidet i planen. Det ble gjennomført konsultasjon med Sametinget 7. februar, og gjort mindre justeringer av planen i tråd med konsultasjonen.

**Forberedelse /
prosess**

Porteføljeplanene er utarbeidet i en prosess mellom administrasjonen og porteføljestyrene. Det har vært dialog med departementene, arrangert digitale innspillmøter for hver plan og konsultasjon med Sametinget.

Videre saksgang

Godkjente porteføljeplaner publiseres på Forskningsrådets nettside og gjelder fra 14. mars 2025.

Porteføljeplan

Gjelder fra 14. mars 2025

Mat og bioressurser
- til godkjenning i styret

Innhold

1	Utfordringer og muligheter	3
2	Om porteføljen	3
2.1	Porteføljens avgrensning	3
2.2	Finansiering	4
2.3	Utvikling av porteføljen.....	6
3	Mål for porteføljen	6
4	Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak	7

Om porteføljestyling

Gjennom porteføljestyling skal Forskningsrådet utvikle sin totale portefølje strategisk og helhetlig for samlet sett å oppnå [målene som regjeringen har satt for Forskningsrådet](#), etterleve [vedtektene](#) og bidra til mål og prioriteringer i [Langtidsplan for forskning og høyere utdanning](#) (LTP).

Porteføljestyrene skal, hver for seg og samlet, følge opp disse overordnede føringene og realisere Forskningsrådets [strategi](#) innenfor sine respektive porteføljeområder.

Porteføljeplanen er det overordnede styringsdokumentet for hvert porteføljestyre og skal skape forutsigbarhet for søkere og finansierende departementer. Planen gjelder inntil det er behov for oppdatering.

Porteføljeplanen iverksettes gjennom en investeringsplan som oppdateres årlig med utgangspunkt i porteføljeanalysen. Denne analysen er basert på tilgjengelig statistikk om porteføljen og øvrig nasjonal og internasjonal FoU-innsats. Investeringsplanen viser hvordan porteføljestyret vil prioritere sine tilgjengelige midler til ulike utlysninger og andre aktiviteter. De samlede føringene i tildelingsbrev fra departementene ivaretas i investeringsplanene og gjennom andre tiltak.

Porteføljeanalysen ligger også til grunn for porteføljerapporten, som er porteføljestyrets årlige rapport til Forskningsrådets styre om egen aktivitet og porteføljens måloppnåelse. Analysen er også et viktig grunnlag for porteføljestyrets innspill til Forskningsrådets budsjettforslag og for Forskningsrådets årsrapport.

1 utfordringer og muligheter

[Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning \(LTP\)](#) beskriver utfordringer og muligheter som samfunnet og forskningssystemet står overfor. LTP har tre overordnede mål: styrket konkurransekraft og innovasjonsevne, miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft og høy kvalitet og tilgjengelighet i forskning og høyere utdanning. Porteføljen bidrar særlig til å oppnå de to første målene. Videre har langtidsplanen seks tematiske prioriteringer; hav og kyst, helse, klima, miljø og energi, muliggjørende og industrielle teknologier, samfunnssikkerhet og beredskap samt tillit og fellesskap. Alle prioriteringene er relevante for porteføljen, spesielt prioriteringene hav og kyst, klima, miljø og energi samt samfunnssikkerhet og beredskap. Under prioriteringen Hav og kyst beskrives kunnskapsbehov for å ivareta havet som matfat, bygge robuste marine økosystemer og biologisk produksjonsevne for å fremme bærekraftig vekst i fiskeri og havbruk og behovet for helhetlig forvaltning av havområdene, inkludert sameksistens mellom havnæringene. FNs Havforskningstiår er også viktig for prioriteringene og vil bidra til internasjonalt samarbeid. Samfunnsoppdraget på bærekraftig fôr er et nytt og viktig virkemiddel i LTP. Under prioritering Klima, miljø og energi omtaler planen behovet for en effektiv og rettferdig omstilling til et bærekraftig lavutslippssamfunn og et bærekraftig og klimatilpasset landbruk. LTP beskriver også behovet for økt sirkularitet og bærekraftig bioøkonomi. Under prioriteringen Samfunnssikkerhet og beredskap beskrives matsikkerhet og forsyningsrisiko samt globale helsetrusler som antimikrobiell resistens. Det er et mål i LTP og for porteføljen å styrke tverrfaglighet og humanistiske perspektiver.

2 Om porteføljen

2.1 Porteføljens avgrensning

Porteføljen av aktive prosjekter omfatter prosjekter som Forskningsrådet finansierer, som har midler fra EUs rammeprogram for forskning og innovasjon eller andre finansieringskilder. Forskningsrådet har ansvar for å mobilisere søkere til. Forskningsrådet kategoriserer innvilgede prosjekter i 11 porteføljer. Porteføljene kan overlape hverandre ettersom ett prosjekt kan ha flere formål og dermed inngå i flere porteføljer.

Porteføljen mat og bioressurser består av følgende tema:

Tema	Stikkord undertema	Stikkord undertema
Mat	Jordbruk, inkl jord, planter og husdyr og reindrift	Bærekraft
	Havbruk	Matsystemer
	Fiske og fangst	Èn-helse
Bioressurser	Næringsmiddelindustri	Bioøkonomi
	Skogbruk	Matsikkerhet og beredskap
	Bruk av tre	Bærekraftig fôr (inkl. samfunnsoppdraget)
	Marine ressurser	Arealer og sameksistens
	Restråstoff	Rammebetingelser og virkemidler
Tjenester og forretningsmodeller	Bioprosesser og foredling	Marked og forbruker
	Tjenester og opplevelser fra natur-, mat-, kultur- og biobaserte verdikjeder	
	Forretningsmodeller, innovasjon og entreprenørskap	

Stikkordene per undertema er eksempler, og ikke uttømmende liste.

Porteføljen består av prosjekter med alle fag og teknologier. Hovedtyngden er landbruks- og fiskerifag, teknologi og matematikk og naturvitenskap. Porteføljen har en betydelig andel tverrfaglighet.

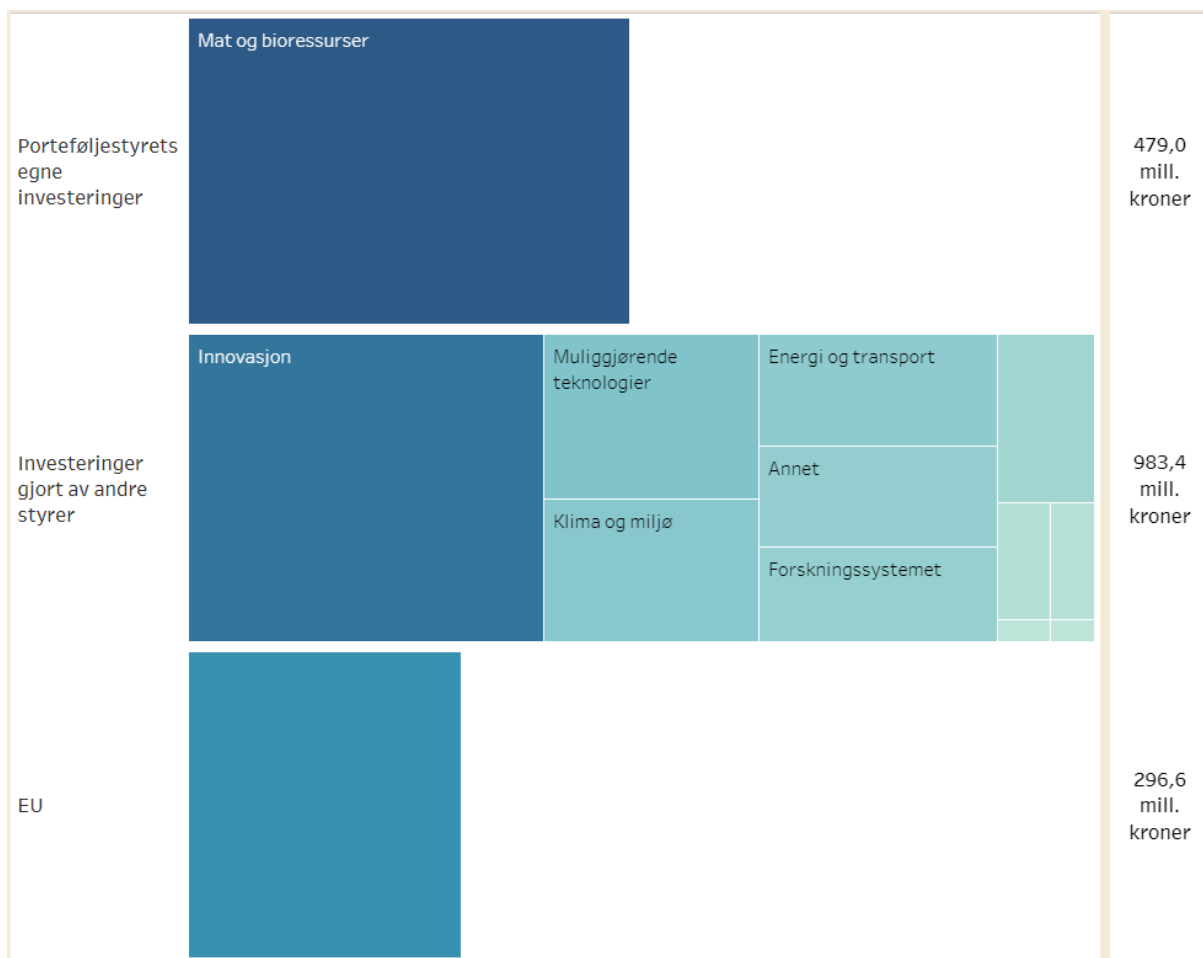
Porteføljen omfatter i 2024 bransjene fiskeri og havbruk, landbruk, skog og bruk av tre, vareproduserende industri, prosess- og foredlingsindustri, næringsmiddelindustri, miljø - næringsområde, bygg, anlegg og eiendom og reiseliv. De tre største bransjene for porteføljen er fiskeri og havbruk, landbruk og næringsmiddelindustri. Videre er det stor innsats på prosess- og foredlingsindustri samt skogbruk og bruk av tre.

Porteføljen involverer utstrakt forskningssamarbeid både nasjonalt og internasjonalt. Internasjonalt samarbeid er en forutsetning for å videreutvikle Norge som en kunnskapsnasjon og for å finne gode løsninger på mat- og bioressursutfordringer. Internasjonale aktører kan delta og få støtte i prosjekter finansiert nasjonalt, og norske aktører får anledning til å søke nordiske, europeiske og internasjonale utlysninger gjennom Forskningsrådets deltakelse i ulike nettverk, program og partnerskap.

Den samlede aktiviteten i porteføljen skal dekke grunnleggende forskning, anvendt forskning, innovasjon, utvikling og kunnskaps- og kompetansebygging. Porteføljen har per i dag en hovedtyngde innen anvendt forskning.

2.2 Finansiering

Porteføljen for mat og bioressurser var i 2023 på totalt 1759 millioner kroner (Figur 1). Av dette utgjorde den målrettede innsatsen til porteføljestyret 27 %, finansieringen fra øvrige porteføljestyrer 56 % og finansieringen fra EUs rammeprogram 17 %.

Figur 1. Finansieringskilder til prosjektene i porteføljen (2023-tall).

Det er i første rekke Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) og Landbruks- og matdepartementet (LMD) som finansierte forskningen knyttet til den målrettede innsatsen porteføljestyret har ansvaret for, med bidrag fra Klima- og miljødepartementet (KLD) og Kunnskapsdepartementet (KD). Omfang og oppdrag fra departementene varierer fra år til år. I 2024 finansierte NFD 51 % av investeringene, LMD 40 %, KLD 5 % og KD 4 %.

Utover Forskningsrådets portefølje av prosjekter innen mat og bioressurser og EUs investeringer til aktører i Norge, omtales SkatteFUNN og næringsfond av særskilt relevans for porteføljen mat og bioressurser nedenfor. Disse tallene er ikke del av figur 1.

SkatteFUNN er en rettighetsbasert ordning med skattefradrag for bedrifter i Norge. Ved utgangen av 2023 var det totalt 4829 aktive prosjekter i SkatteFUNN. Finansdepartementet estimerte et skattefradrag for disse på 3,2 mrd. kroner for 2023, hvorav 9,4% av det samlede skattefradraget knyttes til fiskeri og havbruk, 1,9% til landbruk og 0,3% til skogbruk.

Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri (FFL/JA) og Fiskeri- og havbruksnærings finansiering (FHF) er tunge aktører innen finansiering av henholdsvis grønn og blå mat- og bioressursforskning og innovasjon. I 2023 investerte FFL/JA for ca. 320 mill. kroner og FHF for ca. 500 mill. kroner.

2.3 Utvikling av porteføljen

Porteføljestyret har et rådgivningsansvar overfor Forskningsrådets styre. I strategiske saker som budsjettinnspill, strategier, relevante høringer etc. gir porteføljestyret råd som er av betydning for utvikling og status i porteføljen for mat og bioressurser.

Porteføljestyret har ansvaret for den samlede porteføljen mat og bioressurser, og ser egne investeringer og rådgivning i sammenheng med Forskningsrådets samlede investeringer innen porteføljen. Den årlige porteføljeanalysen danner grunnlaget for porteføljestyrets årlige revidering av investeringsplan.

Porteføljestyret har ansvar for oppfølging av samfunnsoppdraget for bærekraftig fôr.

Det er et mål å sikre at nasjonale og internasjonale muligheter og finansiering samspiller godt og at det er en hensiktsmessig balanse mellom nasjonale utlysninger og deltakelse i internasjonale samarbeid. Nordisk samarbeid og EU-partnerskap vurderes som særlig relevante for porteføljen. Porteføljestyret vil også følge med på utviklingen av den EU-finansierte porteføljen, særskilt under mat, bioøkonomi, naturressurser, landbruk og miljø (rammeprogram klynge seks, se [EUs strategiske plan](#)) - der norske aktører har hatt svært god suksess de siste årene. Porteføljestyret vil også se internasjonalt samarbeid i sammenheng med Regjeringens Panoramastrategi.

Det er tematisk overlapp med særlig porteføljene for innovasjon, muliggjørende teknologier og klima og miljø. Tiltak sammen med disse porteføljene, men også andre, er relevant. Det er også aktuelt å se egne investeringer i sammenheng med forskning og innovasjon finansiert av FHF, FFL/JA og andre virkemiddelaktører, deriblant Innovasjon Norge.

3 Mål for porteføljen

Målene for porteføljeplanene er avledet av LTP og regjeringens mål for Forskningsrådet, og hvert porteføljestyre legger de mest relevante av disse til grunn for sitt arbeid. Målene skal nås både gjennom porteføljestyrets rådgiving til Forskningsrådets styre og gjennom porteføljestyrets egne investeringer. Forskningsrådet vil utarbeide felles indikatorer for alle porteføljeplanene, slik at porteføljenes måloppnåelse kan aggregeres til samlet måloppnåelse for Forskningsrådet. Følgende mål er satt for porteføljen (ikke-prioritert rekkefølge):

Mål 1: Porteføljen skal bidra til økt konkurransevne i næringslivet

Indikatorer vil bli knyttet opp mot verdiskaping i næringslivet for å sikre at porteføljen utløser innovasjon og forsterker næringslivets FoU-innsats. Fordeling mellom grunnleggende forskning, anvendt forskning og innovasjon vil vurderes, og porteføljens budsjett fordelt på bransjer og næringer over tid vil inngå. Tilgjengelig statistikk og analyser fra eksterne aktører vil også benyttes.

Mål 2: Porteføljen skal bidra til kvalitetsutvikling og fornyelse i forskningen

Måloppnåelse vil bli vurdert på basis av blant annet indikatorer knyttet til kvalitet av forskningen, kompetanseutvikling, samarbeid mellom forskere, norske fagmiljøers attraktivitet som samarbeidspartnere og deres gjennomslag i internasjonale utlysninger.

Mål 3: Kunnskap, kompetanse og teknologi innen porteføljen skal deles og tas i bruk

Måloppnåelse vil bli vurdert på grunnlag av blant annet indikatorer for tilgjengelighet av forskningsdata, innovasjoner og resultater, allmenrettet formidling og relevans for brukere av forskningen.

Mål 4: Porteføljen skal styrke evnen til bærekraftig omstilling i næringsliv og offentlig sektor

Måloppnåelse vil bli vurdert på basis av blant annet forskningens bidrag til bærekraftig ressursutnyttelse og forskningens bidrag til å nå klimamålene for 2030 og 2050, samt ivaretagelse av miljø og natur. Måloppnåelse vurderes videre på porteføljens bidrag til endringer i offentlige prosesser for planlegging, regulering og involvering relatert til omstilling av bionæringer. Indikatorer for allmenrettet formidling vil også brukes i vurdering av måloppnåelse.

Mål 5: Porteføljen skal bidra til kunnskapsgrunnlaget for styrket matforsyningsikkerhet

Måloppnåelse vil bli vurdert på basis av kunnskapsgrunnlaget for økt matsikkerhet og matforsyning og kunnskapsgrunnlaget for selvforsyningsgrad og dekningsgrad av mat i Norge. Kunnskapsstatus for klimaendringer og ulik risiko knyttet til disse innen mat- og bioproduksjon, og på bærekraftig fôr og sunn og trygg mat – og nye innovasjoner på området er relevante indikatorer. Måloppnåelse vil ses i lys av publiseringer og formidlingstiltak, forskningssamarbeid innen og på tvers av fag, sektorer og mellom forskere og samfunnsaktører. Omtale av forskningen i policydokumenter indikerer også måloppnåelse, i likhet med andelen av porteføljen innrettet mot forståelse for sårbarhet og økt robusthet innen nasjonal matsikkerhet.

4 Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak

Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak gir føringer for porteføljestyrets egne fremtidige investeringer, og må – i samsvar med Forskningsrådets strategi – ta hensyn til teknologisk og vitenskapelig utvikling, eksisterende og kommende behov, gjennombrudd og analyser. Tildelingsbrevene fra departementene kan også introdusere nye tiltak.

Forskningsrådet har en rekke strategier, handlingsplaner og retningslinjer som legger rammer for denne planen (se [Forskningsrådets nettsider for forskningspolitikk og strategier](#)). Disse kommer i tillegg til porteføljestyrets egne prioriteringer og tiltak.

Følgende tiltak (ikke-prioritert rekkefølge) er felles for flere prioriteringer:

- Stimulere til samarbeid mellom fag og samarbeid med ulike aktører nasjonalt og internasjonalt
- Finansiere forskning på tidskritiske problemstillinger og mer langsiktig kunnskapsoppbygging
- Balansere spissede og brede utlysninger
- Stimulere prosjekter til å sette av midler til formidling og forskningskommunikasjon
- Finansiere forskning og innovasjon som bidrar til måloppnåelse av de globale bærekraftmålene
- Vurdere utlysninger på kunnskapsoppsummeringer

- Løpende dialog med Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri (FFL/JA) og Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering (FHF) for samarbeid og arbeidsdeling
- Samarbeid og dialog med virkemiddelapparatet for forskning og innovasjon, som Innovasjon Norge (særskilt BIONOVA), SIVA og ENOVA
- Bidra til at flere ideer, resultater og kunnskap blir testet ut for anvendelse
- Bidra til god utnyttelse av allerede tilgjengelig nasjonal og internasjonal forskningsinfrastruktur og gi råd om fremtidige investeringsbehov

Prioritering 1: Porteføljestyret vil styrke grunnlaget for en bærekraftig utvikling og økt omstillingsevne i norske bionæringer

Prioriteringen skal bidra til mål 1, mål 3 og mål 4.

Bioøkonomi er en helhetlig tilnærming til produksjon, foredling og resirkulering av bioressurser og muliggjør økt verdiskaping og ny næringsvirksomhet i Norge. Samfunnet står overfor utfordringer som trusler mot mat- og forsyningsikkerhet, global oppvarming med behov for klimatilpasning og -utslippskutt, geopolitiske endringer og økende interessemotsetninger i bruken av natur, areal og biomasse. Rammevilkår for næringene og endringer i forbrukeres holdninger og tillit til mat og matproduksjon har konsekvenser. Dette stiller store krav til næringene og forvaltningen av næringenes ressursgrunnlag. For å kunne ta høyde for de mest sannsynlige endringene og samtidig ha mulighet til å endre kurs på sikt er det viktig med en risikobasert tilnærming som inkluderer sårbarhet og beredskapshensyn. Tilpasninger og omstilling trengs for å sikre bærekraftig høsting og forvaltning av naturressurser, robust matproduksjon og skogbruk samt annen biobasert verdiskaping. Digitalisering og bruk av kunstig intelligens kan gi gjennomgripende effekter for bionæringer i Norge, i likhet med bioteknologi og nye metoder, som genredigering. Innovative forretningsmodeller og forståelse for lokale mattradisjoner og -kultur og naturbasert reiseliv inngår i prioriteringen samt kunnskap om forvaltning og bruk av skog og tre. Arktisk landbruk, herunder reindrift og urfolk og nasjonale minoriteters perspektiver, er inkludert. Det samme er forskning på bestander, overvåking, høsting og forvaltning av fiskeriressursene. Porteføljestyret vil prioritere forsknings- og innovasjonsinnsats som støtter oppunder næringenes omstillingsevne og forvaltningens behov for kunnskap. Samfunnsoppdraget på bærekraftig fôr til husdyr og fisk vil resultere i råd og anbefalinger til videre satsing med relevans for denne porteføljen.

Tiltak:

- Investere for en effektiv, lønnsom og bærekraftig produksjon og utnyttelse av fornybare biologiske ressurser, og tjenester basert på disse. Investeringene skal skje langs hele FoUoI-kjeden
- Investere i forsknings- og innovasjonsprosjekter som er innrettet mot klimatilpasning og reduksjon i klimagassutslipp og biobaserte systemers potensial for binding av karbon
- Investere i forsknings- og innovasjonsprosjekter som er innrettet mot energieffektivisering og bedre utnyttelse av råstoff
- Investere i forsknings- og innovasjonsprosjekter som fremmer bærekraftig fôr og fôringspraksis

Prioritering 2: Porteføljestyret vil stimulere til økt samarbeid innen norsk bioøkonomi

Prioriteringen skal bidra til mål 1, mål 3, mål 4 og mål 5.

For en styrket og framtidsrettet bioøkonomi i Norge kreves et velfungerende samarbeid innenfor og mellom verdikjeder og mellom kunnskapsmiljøer og næringene. Norge har et godt utgangspunkt med sterke kunnskapsmiljøer og innovative næringer i både blå og grønn sektor. Kunnskapsutvikling, teknologioverføring og samskaping av løsninger innenfor og på tvers av næringer og sektorer er avgjørende for videre utvikling av norsk bioøkonomi framover.

Tiltak:

- Investere i forskning og nettverk rettet mot samhandling innenfor og mellom næringer
- Investere i forsknings- og innovasjonsprosjekter rettet mot forvaltningenes kunnskapsbehov
- Stimulere til samarbeid, teknologi- og kunnskapsflyt mellom blå og grønn sektor
- Stimulere til tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid nasjonalt og internasjonalt, herunder humanistiske perspektiver
- Stimulere til mer dialog og samarbeid mellom næringer, forskningsmiljøer og forvaltning

Prioritering 3: Porteføljestyret vil styrke dyrehelse og -velferd (inkludert fisk) i norsk matproduksjon

Prioriteringen skal bidra til mål 1, mål 3, mål 4 og mål 5.

God dyrehelse og -velferd er en forutsetning for en effektiv, bærekraftig og etisk matproduksjon. Klimaendringer, ny teknologi, nye produksjons- og høstingsmetoder, nye fôrressurser og høye krav til effektiv produksjon kan utfordre dyrehelse og -velferd. Det er behov for kunnskap som både forebygger, og gir beredskap mot sykdom og skade, i tillegg til metodikk for diagnostikk og behandling. For å fremtidssikre matproduksjonen på land og i vann er det nødvendig å prioritere dyrehelse og -velferd.

Tiltak:

- Investere i grunnleggende og anvendt forskning innen dyrehelse, dyrevelferd og produksjonsbiologi, inkludert rammebetingelser
- Samarbeide med andre porteføljestyre om utlysninger rettet mot én-helse og sammenhenger mellom mat, miljø, klima og helse

Prioritering 4: Porteføljestyret vil stimulere til robuste matsystemer

Prioriteringen skal bidra til mål 1, mål 4 og mål 5.

[FN beskriver et bærekraftig matsystem](#) som «et system som leverer matsikkerhet og ernæring til alle på en slik måte at det økonomiske, sosiale og miljømessige grunnlaget for matsikkerhet og ernæring for fremtidige generasjoner ikke svekkes. Lønnsomhet sikrer økonomisk bærekraft, goder jevnt fordelt i samfunnet sikrer sosial bærekraft, og en positiv eller nøytral innvirkning på naturressursene ivaretar miljømessig bærekraft». Porteføljestyret vil stimulere til økt kunnskap om matsystemene, inkludert urfolks perspektiver, og om hvordan ulike ledd og verdikjeder interagerer. Porteføljestyret

vil også stimulere til kunnskapsbasert utvikling av effektive strategier for matsystemer, herunder tilpasninger til endringer og forebygging av stress matsystemene utsettes for. Porteføljestyret vil styrke forskning, innovasjon og løsninger for produksjon, høsting, videreforedling, distribusjon, salg, markedsføring og forbruk av mat. Dette forutsetter blant annet et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag innen agronomi, inkludert plante- og jordhelse, husdyrvitenskap, husdyrhold og reindrift, havbruk og fiskeri, avl og genetikk. Mattrygghet, sysselsetting og rammebetingelser er viktige faktorer. Et robust matsystem tar vare på naturressursgrunnlaget slik at det evner å hente seg inn etter stresshendelser. Vi trenger økt kunnskap om de beredskapsmessige, sosioøkonomiske, klima- og miljømessige virkningene matsystemene har på omgivelsene, og omvendt, og effekter for andre samfunns- og næringsinteresser. Investeringer skal gi økt kunnskapsgrunnlag for avveining av interesser og målkonflikter.

Tiltak:

- Investere i forskning og innovasjon for robuste matsystemer og robust ressursgrunnlag, i hele kjeden fra grunnleggende forskning til innovasjon
- Investere i robuste matsystemer inkludert perspektiver basert på urfolks og nasjonale minoriteters praksiser
- Investere i forskning og innovasjon rettet mot økt forståelse av drivere for matsystemenes omstillingsbehov og effekter av endringer
- Investere i forskning og innovasjon innen fiskeri, havbruk, landbruk og reindrift
- Investere i forskning rettet mot forvaltningenes og næringenes kunnskapsbehov
- Investere i teknologiutvikling og kompetanseheving for nasjonal matsikkerhet og matberedskap
- Investere i forskning og innovasjon for sunn og trygg mat

Prioritering 5: Porteføljestyret vil stimulere til rekruttering, kapasitetsbygging og kvalitet i forskningen

Prioriteringen skal særlig bidra til mål 1 og mål 2.

For å finne nye løsninger på utfordringene bionæringene står overfor er det avgjørende at forskningsmiljøene har tilstrekkelig rekruttering og kapasitet, og er oppdatert på sektorenes utfordringer. Det krever åpen, grunnleggende forskning innen relevante områder for bionæringene, internasjonal mobilitet for å kunne samarbeide med de beste miljøene i utlandet og kvalitetsutvikling i forskningsmiljøene. Forskningsmiljøene må også ha tilstrekkelig kapasitet til å utføre forskningen som bionæringene og forvaltningene har behov for. Det vil kreve økt rekruttering og rettet innsats mot kapasitetsbygging.

Tiltak:

- Bidra til økt forskerrekruttering og kompetanseutvikling der det er behov
- Stimulere til samarbeid og mobilitet mellom akademia, næringsliv og offentlig sektor
- Stimulere til forskermobilitet nasjonalt og internasjonalt

Prioritering 6: Porteføljestyret vil stimulere til internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid

Prioriteringen skal særlig bidra til mål 2 og mål 5.

Internasjonalt samarbeid er viktig for å være i forskningsfronten og for at Norge skal ligge langt fremme innen mat- og bioproduksjon og utnyttelse av biologiske ressurser. På mange områder utvikles de banebrytende teknologiene og løsningene utenfor Norge. Internasjonalt samarbeid er nødvendig for at Norge skal få tilgang til partnerskap, nettverk, spissteknologi, talenter og infrastrukturer for forskning, utvikling og innovasjon. Internasjonalt samarbeid er samtidig viktig for at norske miljøer kan bidra til å løse de globale utfordringene verden står ovenfor, slik de blant annet er formulert i de globale bærekraftsmålene. Tilgang til internasjonale markeder er avgjørende for nasjonal forsyningsikkerhet og verdiskaping i norske eksportbedrifter.

Tiltak:

- Delta i internasjonale utlysninger og partnerskap av strategisk interesse, herunder nordiske
- Sikre god balanse og samarbeid mellom nasjonal og internasjonal finansiering
- Stimulere til tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid internasjonalt
- Stimulere til internasjonal forskermobilitet både for tidlig karriere og på seniornivå

Prioritering 7: Porteføljestyret vil styrke kunnskap om bærekraftig bruk av areal- og bioressurser

Prioriteringen skal bidra til mål 1, mål 4 og mål 5.

Bionæringene er avhengig av tilgang på arealer og bioressurser for å høste og produsere mat og utvikle andre biobaserte produkter og tjenester. Klimaendringer, endret biologisk produksjon og nye produksjonsmetoder eller produkter vil kunne medføre endringer i arealbruk og i ressursbruk. Mange arealer kan brukes til noe annet enn i dag, som rekreasjon, vern, lagring av karbon eller utnyttelse av andre næringer. Endringer i arealbruk kan føre til interessekonflikter, enten det er på land, i vann, til havs eller inne i fjordene. Løsninger og prosesser for god sameksistens mellom ulike interesser og løsninger for felles eller delt bruk blir derfor viktig. Porteføljen skal styrke kunnskap for å håndtere dilemmaer, eksempelvis uttak av biomasse fra skogen versus å la den stå for å binde karbon. Porteføljestyret vil prioritere å sørge for kunnskap om bærekraftig bruk av areal og av bioressurser, der hensynet til interesser som miljø, klima og natur blir balansert mot hensyn til næringsutvikling og sysselsetting.

Tiltak:

- Investere i forsknings- og innovasjonsprosjekter rettet mot bærekraftig utnyttelse av bioressurser
- Investere i forsknings- og innovasjonsprosjekter på bærekraftig bruk av arealer og sameksistens mellom ulike interesser og aktiviteter
- Investere i forsknings- og innovasjonsprosjekter om bioressursenes betydningen i samfunn, næringsliv og offentlig sektor

- Fremme kunnskapsgrunnlag for utvikling av et verdihierarki for bruk av biologiske ressurser

Porteføljeplan

Gjelder fra 14. mars 2025

Energi og transport
- til godkjenning i styret

Innhold

1	Utfordringer og muligheter	2
2	Om porteføljen	3
2.1	Porteføljens avgrensning	3
2.2	Finansiering	4
2.3	Utvikling av porteføljen.....	5
3	Mål for porteføljen	7
4	Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak	8

Om porteføljestyring

Gjennom porteføljestyring skal Forskningsrådet utvikle sin totale prosjektportefølje strategisk og helhetlig for samlet sett å oppnå [målene som regjeringen har satt for Forskningsrådet](#), etterleve [vedtektene](#) og bidra til mål og prioriteringer i [Langtidsplan for forskning og høyere utdanning \(LTP\)](#). Porteføljestyrene skal, hver for seg og samlet, følge opp disse overordnede føringene og realisere Forskningsrådets [strategi](#) innenfor sine respektive porteføljeområder.

Porteføljeplanen er det overordnede styringsdokumentet for hvert porteføljestyre og skal skape forutsigbarhet for søkere og finansierende departementer. Planen er gyldig inntil det er behov for oppdatering.

Porteføljeplanen iverksettes gjennom en investeringsplan som oppdateres årlig med utgangspunkt i en analyse basert på tilgjengelig statistikk om porteføljen og øvrig nasjonal og internasjonal FoU-innsats. Investeringsplanen viser hvordan porteføljestyret vil prioritere sine tilgjengelige midler til ulike utlysninger og andre aktiviteter. De samlede føringene i tildelingsbrev fra departementene ivaretas i investeringsplanene og gjennom andre tiltak. Porteføljeanalysen vil også ligge til grunn for porteføljerapporten, som er porteføljestyrets årlige rapport til Forskningsrådets styre om sin aktivitet og porteføljens måloppnåelse. Analysen er også viktig for å vurdere porteføljens måloppnåelse, gi innspill til Forskningsrådets budsjettforslag og bidra til Forskningsrådets årsrapport.

1 Utfordringer og muligheter

Forskningsrådets portefølje for energi og transport skal bidra til et bærekraftig og fremtidsrettet lavutslippssamfunn med nok fornybar energi på rett sted til rett tid, trygge og robuste land- og havbaserte transportløsninger, en bærekraftig utnyttelse av naturressurser og et konkurransedyktig næringsliv.

Porteføljen vil være sentral i omstillingen av samfunnet for å nå [Norges klimamål](#) samtidig som forpliktelsene i [Naturavtalen](#) ivaretas. Forskning og innovasjon for å utvikle teknologi og nye løsninger som bidrar til grønn konkurransekraft er viktig. I en verden i rask endring både sikkerhets- og handelspolitisk, er utnyttelse av og tilgang til norske ressurser og muligheter, konkurransedyktig fornybar energi, og godt utviklede transporttjenester viktig i porteføljen. Digital omstilling med fokus

på utnyttelse og konsekvenser av kunstig intelligens og tiltak for å gjøre systemene sikrere og mindre sårbare vil også være sentralt.

Porteføljen ivaretar hovedsakelig temaer innenfor prioriteringene Hav og kyst og Klima, miljø og energi i regjeringens "Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032" (LTP). I tillegg er Energi2050 fra 2026 (tentativt navn), [Maritim21](#), [Transport21](#) og [Nasjonal transportplan](#) viktig for porteføljeplanen. Inntil Energi2050-strategien foreligger fra Energidepartementet gjelder [Energi21](#)- og [OG21](#)-strategiene.

LTP prioriteringen Klima, miljø og energi peker på at behovet for raske og kraftige utslippsreduksjoner, mer ren energi og bedre ressursutnyttelse krever at vi utvikler og tar i bruk et bredt spekter av tiltak og teknologier som er økonomisk, sosialt og miljømessig bærekraftige i alle sektorer. Dette fordrer stor endringsvilje i både næringsliv, offentlige aktører og hos befolkningen generelt. For å sikre at samfunnet foretar gode prioriteringer, er det behov for helhetlige analyser av kostnader, konsekvenser og behov for tiltak og virkemidler, og vi trenger kunnskap om hvordan omstillingen skal skje på en sosialt inkluderende og rettferdig måte. For transportsektoren handler det også om hvordan et robust system med gode reserveløsninger og sikker og forutsigbar fremkommelighet for alle transportbrukere skal nås. Omstillingen krever dessuten sektorovergripende kunnskap og løsninger som legger vekt på sirkularitet og sikker tilgang til kritiske råmaterialer.

Økte verdier og sameksistens mellom næringene i hav- og kystområdene, samt god forvaltning av ressurser er viktige perspektiver for LTP prioriteringen Hav og kyst. Petroleumsvirksomheten på norsk sokkel skaper store verdier for det norske samfunnet, bidrar betydelig til europeisk forsyningsikkerhet av energi og har store forskningsbehov for omstilling til lavutslippssamfunnet. Maritim sektor har også betydelige forskningsbehov for å oppfylle kravene til reduksjon av klimagassutslipp, økt bruk av kunstig intelligens og andre digitale løsninger, samt for å sikre at sektoren er robust og motstandsdyktig mot fremtidige utfordringer og trusler. Samtidig vokser nye havnæringer fram. Dette skaper muligheter for kompetanseoverføring og samarbeid om felles forskningsbehov.

2 Om porteføljen

2.1 Porteføljens avgrensning

Forskningsrådets portefølje består av aktive prosjekter som Forskningsrådet finansierer, prosjekter med norsk deltakelse som har midler fra EUs rammeprogram for forskning og innovasjon eller fra andre finansieringskilder som Forskningsrådet har ansvar for å mobilisere søkere til, herunder SkatteFUNN. Forskningsrådet kategoriserer prosjekter langs ulike dimensjoner og som ligger til grunn for inndelingen av prosjekter i 11 porteføljer. Porteføljene kan overlape hverandre ettersom ett prosjekt kan ha flere formål og dermed inngå i flere porteføljer. Porteføljen for Energi og transport omfatter forskning og innovasjon i fem områder:

1. *Energi og lavutslipp* omfatter produksjon og bruk av energi.
2. *Petroleum* omfatter olje- og gassvirksomhet.
3. *Maritim* omfatter skip, fartøy og maritim teknologi
4. *Transport* omfatter alle transportformene på vei, bane, sjø og luft.
5. *Havbunnsmineraler* omfatter en mulig framtidig utvinning av mineraler på havbunnen.

Porteføljen dekker for alle fag og teknologier som bygger opp under målene for denne porteføljen. Hovedvekten er på teknologi, matematikk, naturvitenskap og samfunnsvitenskap. Det er også innslag av humaniora, juridiske-, helse- og landbruksfag. Porteføljen har betydelig innslag av tverrfaglige prosjekter og sentre.

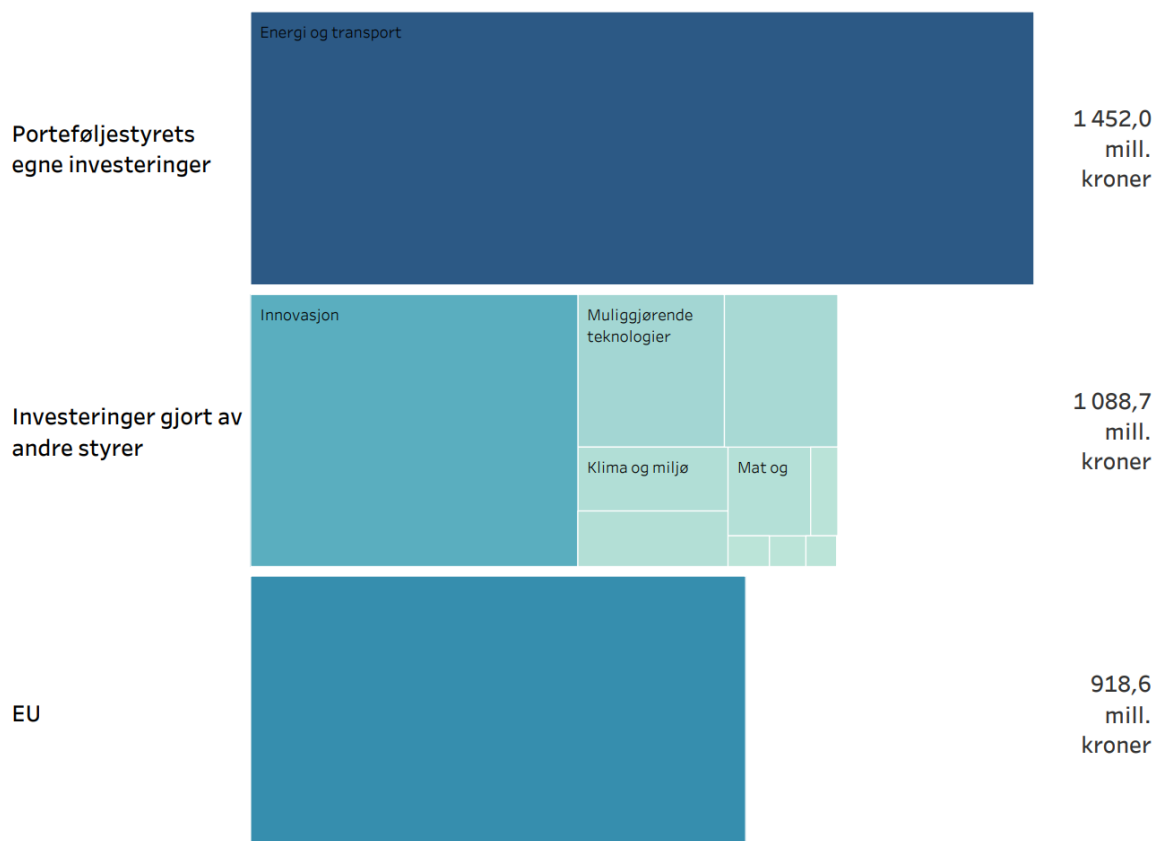
Porteføljen dekker alle bransjer, næringer og samfunnssektorer knyttet til energi og transport. Porteføljen forvalter forskning og innovasjon innenfor store næringsområder i Norge, inkludert energi, petroleums- og mineralressurser på norsk sokkel, maritim, transport og samferdsel. Videre er energibruk og avkarbonisering i industri og bygg og anlegg omfattet.

Den samlede aktiviteten i porteføljen dekker strategisk grunnforskning, kunnskap- og kompetansebygging, anvendt forskning, teknologiutvikling og pilotering av ny teknologi. Hovedtyngden av aktiviteten er per i dag på anvendt forskning.

Porteføljen omfatter deltakelse i EU-finansierte prosjekter, deltagelse i bilaterale internasjonale utlysninger, blant annet med Panorama-land og gjennom strategisk arbeid blant annet i IEA (International Energy Agency) og ved deltakelse i Mission Innovation. En stor andel av den nasjonale prosjektporteføljen med forskningsmiljøene i førersetet omfatter internasjonalt samarbeid.

2.2 Finansiering

Porteføljen for Energi og transport var i 2023 på totalt om lag 3,5 milliarder kroner, som vist i figur 1. Av dette utgjorde den målrettede innsatsen fra porteføljestyret ca. 42 % og finansieringen fra øvrige porteføljestyre ca. 31 %. Finansieringen fra EUs rammeprogram utgjør ca. 27 %.

Figur 1. Finansieringskilder til prosjektene i porteføljen i 2023 (uten grunnbevilgninger).

I 2025 vil Energidepartementet (ED), Nærings- og fiskeridepartementet (NFD), Klima- og miljødepartementet (KLD) og Samferdselsdepartementet (SD) finansiere temaområdene i porteføljen. I 2024 har porteføljen hatt finansiering fra Kunnskapsdepartementet (KD), men disse midlene trappes ned i 2025. Omfanget og hvilke føringer departementene legger, er beskrevet i tildelingsbrev¹ og vil variere fra år til år. 21- strategiene er viktige flerårige styringssignaler for flere av departementene.

Gjennom SkatteFUNN kan bedrifter søke skattefradrag for 19 prosent av kostnadene til FoU-prosjekter. Ved utgangen av 2023 var det 4829 aktive prosjekter i SkatteFUNN. Finansdepartementet estimerte et skattefradrag for disse på 3,2 mrd. kroner for 2023. Prosjektene er ikke direkte koblet til Forskningsrådets porteføljer, men er merket med et anvendelsesområde som viser til hvilken bransje eller næring prosjektet antas å være mest relevant for.

2.3 Utvikling av porteføljen

Porteføljestyret gir råd til Forskningsrådets styre i strategiske saker som budsjettinnspill, strategier, relevante høringer og andre områder som er av betydning for porteføljens utvikling og status

Porteføljestyret skal også se egne investeringer i lys av de samlede investeringene i porteføljen og basere sine valg på den årlige porteføljeanalysen, andre relevante kunnskapsgrunnlag og føringer fra departementene i tildelingsbrev. Porteføljestyret vil også utvikle det internasjonale samarbeidet, og se samspillet mellom nasjonal og internasjonal innsats.

¹[Tildelingsbrev fra departementene \(forskingsradet.no\)](https://forskingsradet.no)

Energi- og transportsystemene er kritisk infrastruktur i samfunnet som til enhver tid må være robust, sikker og fleksibel. Energiomstillingen vil innebære en stor teknologisk og samfunnsmessig transformasjon med utvikling av mange enkeltstående teknologier, systemløsninger og reguleringer som ivaretar helheten til porteføljens anvendelsesområder.

Den økonomiske bærekraften er en forutsetning for at forskningsresultater skal bli tatt i bruk. Ny teknologi må være kostnadseffektiv og lønnsom i et langsiktig perspektiv. Porteføljens ambisjon er å bidra til kunnskap og løsninger som gir økt verdiskaping og dermed sikrer norske arbeidsplasser i nytt og eksisterende næringsliv. Likeledes er kunnskapsbasert innovasjon og utvikling av offentlig sektor viktig for samfunnet.

Omstillingen av energi- og transportsystemene må skje gjennom bærekraftig forvaltning og bruk av naturen. Porteføljen skal bidra til kunnskap om årsakene til og tiltak for redusert nedbygging og forringelse av natur relatert til energi- og transportinfrastruktur. Omstillingen griper inn i folks hverdag og kan gi uønskede fordelings effekter. Omstillingen må være kunnskapsbasert, rettferdig og demokratisk og gjennomføres på en sosialt inkluderende måte.

Energi og lavutslipp. Forskningen innenfor energi og lavutslipp skal støtte en langsiktig og bærekraftig utvikling av energisystemet, bidra til at vi har god tilgang på konkurransedyktig fornybar energi på rett sted til rett tid og at vi bruker energi effektivt. Temaområdet omfatter forskning på energiomstilling og virkninger for samfunn, klima og natur. Det omfatter hele verdikjeden for produksjon av elektrisitet og varme fra fornybare energikilder som vann- og vindkraft, sol-, hav-, bio og geotermisk energi. Temaområdet omfatter også ulike typer infrastrukturer for energidistribusjon og integrasjon av disse. Det omfatter alle former for energibruk som vesentlig påvirker energisystemet; i bygg, anlegg, bebygde områder, i transport, i digitale prosesser, samt i bruk og avkarbonisering av industriprosesser. Det omfatter også utvikling av hele verdikjeden for hydrogenbaserte energibærere, batterier og biodrivstoff, samt CO₂-fangst, transport og lagring. Når det gjelder kjernekraft, har Regjeringen satt ned et offentlig utvalg som utreder dette som mulig kraftkilde i Norge. Forskning på ulike sider ved bruk av kjernekraft i Norge vil eventuelt tas inn i porteføljen avhengig av resultatene av den politiske behandlingen av Kjernekraftutvalgets utredning.

Petroleum. Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak vil være rettet mot problemstillinger knyttet til petroleumsvirksomheten i åpne områder på norsk kontinentalsokkel. Forskning, teknologiutvikling og demonstrasjon skal bidra til større verdiskaping og sikker, kostnadseffektiv og bærekraftig utnyttelse av petroleumssressursene i et lavutslippssamfunn, samt utvikle kunnskapsgrunnlaget om sikkerhet, sikring, arbeidsmiljø, arbeidshelse og risikoforhold i petroleumsnæringen. Temaer i porteføljen omhandler reduksjon av klimagasser, energieffektivisering og miljø; undergrunnsforståelse; boring, komplettering, intervensjon og permanent avstengning av brønner (P&A); produksjon, prosessering og transport; storulykker og arbeidsmiljø.

Maritim. Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak vil være rettet mot å støtte forskning, utvikling og innovasjon som bidrar til bærekraftig vekst og verdiskaping, økt konkurransevne og eksport fra maritim næring. Dette omfatter ny kompetanse og innovasjoner innenfor temaområdene: Digitalisering av maritim næring; Grønn skipsfart; Sikkerhet til havs. Porteføljestyret vil prioritere prosjekter som involverer bred deltakelse fra ulike aktører i den maritime verdikjeden, inkludert forskningssamarbeid mellom rederier, havner og vareiere.

Transport. Fremtidens mobilitets- og transportsystem skal være rettferdig og tilgjengelig for alle, samtidig som det er sømløst og integrert. Forskningen innenfor transport skal støtte at ressursene utnyttes på en best mulig måte, uten at det oppstår uakseptable negative konsekvenser for natur, miljø og arealbruk. Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak vil være rettet mot fire tematiske områder: Bevegelsesfrihet; Klima og miljø; Transportsikkerhet og et robust transportsystem og Verdiskaping og konkurransekraft.

Havbunnsmineraler er en ny satsing om mulig framtidig utvinning av havbunnsmineraler, der prioriteringer og tiltak vil være knyttet til relevante ressurser på norsk sokkel.

Ansvarsområdet til porteføljestyret har grenseflater mot andre porteføljestyre og vil samarbeide om disse. Porteføljestyret vil videreføre samarbeidet med Innovasjon Norge, Enova, Siva og Gassnova om Grønn vekst og relevant internasjonalt samarbeid.

3 Mål for porteføljen

Porteføljen har fem mål. Mål 1 og 2 er rettet mot de samfunnseffekter som ønskes, der målene først nås etter gjennomføring av prosjektene og etter at resultatene er tatt i bruk. Effektstudier og lignende kunnskapsoppsummeringer vil være viktig metodikk for å vurdere måloppnåelse. Mål 3, 4 og 5 er i større grad rettet mot resultater knyttet til indikatorer i Forskningsrådet.

Mål 1: Porteføljen skal bidra til framtidens energi- og transportsystemer

Måloppnåelse vil blant annet bli vurdert på at energisystemet effektivt håndterer uregulert og distribuert energiproduksjon og nye energi- og effektbruksmønstre og at det ivaretar forsyningssikkerhet, bærekraftig utnyttelse av naturressurser og digitale muligheter og utfordringer, inkludert sårbarhet.

Måloppnåelse vil også bli vurdert på at vi har et utslippsfritt transportsystem som er tett knyttet til energisystemet og at mobilitets- og transportsystemet er tilgjengelig for alle, samtidig som det er sømløst, integrert og utnytter ressursene på en best mulig måte.

Mål 2: Porteføljen skal bidra til kunnskapsbasert og rettferdig omstilling, og bærekraftige løsninger for klima, natur og samfunn

Måloppnåelse vil bli vurdert på basis av blant annet forskningens bidrag til oppnåelse av Naturavtalen og Norges klimamål for 2030 og 2050, inkludert ivaretagelse av natur og økosystemer og ressursutnyttelse uten unødvendig tap av naturressurser eller energi.

Måloppnåelse vil også bli vurdert på endring i adferd, kultur og holdninger og porteføljens bidrag til endringer i offentlige prosesser for planlegging, involvering, rettferdighet og demokrati relatert til omstilling av energi- og transportsystemene. Dette omfatter også porteføljens bidrag til kunnskapsunderlag for reguleringer, lovverk og politikk.

Mål 3: Porteføljen skal bidra til økt verdiskaping innenfor energi og transport

Indikatorer vil bli knyttet opp mot verdiskaping i næringslivet, industrialiseringsløp og merverdien av den offentlige finansieringen for å sikre at porteføljen utløser innovasjon og forsterker næringslivets FoU-innsats.

Mål 4: Porteføljen skal styrke forskningskvaliteten og flytte forskningsfronten innenfor energi og transport

Indikatorer vil bli knyttet til kvalitet av forskningen, kompetanseutvikling, samarbeid mellom forskere og brukere av forskningen og norske fagmiljøers gjennomslag i internasjonale utlysninger.

Mål 5: Kunnskap, kompetanse og teknologi i porteføljen skal deles og tas i bruk.

Indikatorer vil bli knyttet opp mot tilgjengelighet av forskningsdata og resultater, allmenrettet formidling og relevans for brukere av forskningen.

4 Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak

Porteføljestyrets mål, prioriteringer og tiltak gir føringer for porteføljestyrets egne fremtidige investeringer. Hver prioritering kan være relevant for flere mål og temaområder. Forskningsrådet har også en rekke policydokumenter og handlingsplaner som utfyller Forskningsrådets strategi, knyttet til blant annet etikk og samfunnsansvar, kjønnsbalanse og mangfold, rekruttering og internasjonalt samarbeid (se Forskningsrådets [nettsider for forskningspolitikk og strategier](#)).

Porteføljestyret vil prioritere godt samspill mellom nasjonal og internasjonal forskningsinnsats.

Porteføljestyret vil stimulere til internasjonalt samarbeid og til enhver tid vurdere balansen mellom nasjonale og internasjonale utlysninger. Den internasjonale forskningsagendaen påvirker ofte de nasjonale prioriteringene. Porteføljestyret vil vurdere om nasjonale utlysninger skal medvirke til arbeidsdeling eller forsterking av områder som lyses ut i EUs rammeprogram, og hvilke partnerskap og andre internasjonale utlysninger porteføljen skal investere i. Det er særskilt viktig at de nasjonale utlysningene ivaretar behov som ikke dekkes i tilstrekkelig grad gjennom internasjonale utlysninger, eksempelvis forskerrekruttering.

Tiltak:

- bidra med innspill på innretning og mobilisering til utlysninger i EUs rammeprogram
- delta i relevante partnerskap og internasjonale fellesutlysninger
- inkludere internasjonalt samarbeid i egne utlysninger, der det er relevant

Porteføljestyret vil prioritere forskningskvalitet, samt kompetansebygging og forskerrekruttering som er tilpasset sektorenes behov

Samarbeid mellom forskere og brukere av forskningen, næringsliv, offentlig sektor eller andre, gir gode muligheter til nye ideer, styrket forskningskvalitet og relevans av forskningen. Det er behov for både forskningssentre med langsiktighet, bredde og synlighet og mindre og kortere samarbeidsprosjekter. Deler av porteføljen vil dessuten ha behov for strategisk grunnleggende forskning uten medvirkning fra brukere.

Velfungerende samarbeidsarenaer er viktig for kompetansebygging og forskerrekruttering. Energi og transportsektorene har stort behov for ny kompetanse og rekruttering av forskere.

Forskerrekruttering og langsiktig kompetansebygging vil derfor inngå som en del av prioriteringen.

Tilgang til forskningsinfrastruktur i verdensklasse og data gjennom nasjonalt og internasjonalt samarbeid er et avgjørende verktøy for forskningskvalitet. Dette dreier seg blant annet om svært

kostbart vitenskapelig utstyr, databaser og tungregningsressurser. Tilgang på data er også en viktig forutsetning for god forskningskvalitet.

Tiltak:

- investere i forskningssamarbeid mellom forskningsorganisasjoner, næringsliv og andre brukere av forskningen
- investere i forskerrekuttering innenfor områder med identifisert rekrutteringsbehov
- legge til rette for at forskningen kan være fleksibel og dynamisk i en verden i endring
- målrette utlysninger mot områder med behov for grunnforskning eller uavhengighet
- bidra til oppfølging av fagevalueringer på fagområder som er sentrale i porteføljen
- bidra til strategisk utvikling av Norsk veikart for forskningsinfrastruktur

Porteføljestyret vil prioritere bærekraftig forskningsbasert innovasjon

Forskningsbasert innovasjon er viktig for framtidig verdiskaping i næringslivet. De offentlige midlene skal være utløsende for prosjektene næringslivet søker støtte til, og det kreves betydelig privat finansiering i prosjektene. Porteføljestyrets tiltak vil bidra til utvikling av teknologier med forskjellig modenhetsnivå (TRL skala). Støtte til pilotering og demonstrasjon for å teste at ny teknologi kan ha avgjørende betydning for markedsintroduksjon. Viktige innovasjoner framkommer også fra samarbeidsforskning, spesielt i forskningssentrene. Prosjekter som mottar støtte, skal ha en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og skal ikke være til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen.

Tiltak:

- investere i forsknings- og utviklingsprosjekter i næringslivet
- investere i pilotering og demonstrasjon av ny teknologi i næringslivet
- samarbeide med andre aktører i det offentlige virkemiddelapparatet
- følge opp forskningssentre med fokus på innovasjon og bruk av forskningsresultater

Porteføljestyret vil prioritere tiltak som bidrar til at forskningsresultatene blir tatt i bruk

Forskningen må være relevant for de som skal ta forskningsresultatene i bruk og om tilgjengelighet og formidling av forskningen. [Forskningsrådets krav, retningslinjer og veiledere om åpen forskning](#) er viktig for tilgjengelighet av forskningsresultatene. Formidling må skje både fra prosjektene som utfører forskningen og gjennom kunnskapsoppsummeringer og møteplasser.

Tiltak:

- vektlegge åpenhet om forskningsresultater i tråd med Forskningsrådets policy
- formidle forskningsresultater, virkninger og effekter fra porteføljen
- gjennomføre kunnskapsoppsummeringer på utvalgte områder

Porteføljestyret vil prioritere sektorovergripende forskning og innovasjon

Samspill mellom ulike aktører og sektorer er avgjørende for omstillingen av samfunnet. Det er behov for å styrke den sektorovergripende forskningen og det tverrsektorielle samarbeidet, blant annet for å muliggjøre skalering av nye løsninger og å se utviklingen av enkeltstående teknologier i en større

sammenheng. Det er nødvendig med mer samhandling og systemintegrasjon mellom de ulike delene av energi- og transportsektorene, også med andre porteføljer. Videre er det behov for mer tverrfaglig og sektorovergripende forskning som bidrar til effektive og rettferdige prosesser i utvikling av energi- og transportsektoren.

Tiltak:

- samarbeide med andre porteføljestyre om tiltak i relevante grenseflater og sektorovergripende tematikk, som naturmangfold, arealbruk, samfunnsikkerhet og beredskap.
- prioritere tverrfaglig og sektorovergripende tematikk i egne utlysninger
- stimulere til humanistiske perspektiver på forskningen innenfor porteføljen
- stimulere til kunnskapsoverføring og bruk av kompetanse på tvers av sektorene

Porteføljeplan

Gjelder fra 14.mars 2025

Klima og miljø
- til godkjenning i styret

Innhold

1	Utfordringer og muligheter	2
2	Om porteføljen	3
2.1	Porteføljens avgrensning	3
2.2	Finansiering	4
2.3	Utvikling av porteføljen.....	5
3	Mål for porteføljen	6
4	Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak	6

Om porteføljestyling

Forskningsrådet skal gjennom porteføljestyling utvikle en strategisk og helhetlig portefølje. Porteføljestyrene skal, hver for seg og samlet, følge opp overordnede mål for forsknings- og innovasjonspolitikken innenfor sitt porteføljeområde.

Porteføljep planen er det overordnede styringsdokumentet for hvert porteføljestyre og skal skape forutsigbarhet for søkere og finansierende departementer. Planen er gyldig inntil det er behov for oppdatering. Hensikten med porteføljep planene er å legge til rette for en styring av porteføljen hvor mål, prioriteringer, investeringer og resultater sees i sammenheng, og legges til grunn for årlige tiltak og investeringer.

Hvert år utarbeides en porteføljeanalyse basert på tilgjengelig statistikk om investeringer gjort av Forskningsrådet og EU. Porteføljeanalysen legges til grunn for årlig oppdatering av investeringsplanen. Investeringsplanen viser hvordan porteføljestyret vil prioritere sine midler til utlysninger og andre tiltak de nærmeste tre årene. De samlede føringene i tildelingsbrev fra departementene ivaretas i investeringsplanene og gjennom andre tiltak. Porteføljeanalysen legges også til grunn for porteføljerapporten, som er porteføljestyrets årlige rapport til Forskningsrådets styre om sin aktivitet og porteføljens måloppnåelse. Analysen er også viktig for å vurdere porteføljens måloppnåelse, gi innspill til Forskningsrådets budsjettforslag og bidra til Forskningsrådets årsrapport.

1 Utfordringer og muligheter

[Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning \(LTP\)](#) (Meld. St. 5 (2022-2023)) beskriver utfordringene samfunnet står overfor, og alvorlighetsgraden blir stadig større. I planen er det tre overordnede mål og seks tematiske prioriteringer for norsk forskning og utdanning. Et av disse målene er miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft. Den miljømessige bærekraften omtales slik i LTP:

Vi trenger mer kunnskap om hvordan vi skal ivareta hensynene til samfunnet, miljøet og økonomien i den pågående grønne omstillingen. Endring og utvikling i én sektor kan få store, og av og til utilsiktede, konsekvenser i andre deler av samfunnet. Tilnærmingen må derfor være helhetlig.

Miljømessig bærekraft innebærer at vi tar vare på klimaet, naturen og andre miljøverdier for kommende generasjoner. Flere store globale kunnskapsrapporter viser imidlertid at klimaet endrer seg, at miljøet og naturmangfoldet er truet, og at utviklingen går i feil retning. De siste rapportene fra FNs klimapanel slår fast at livsgrunnlaget vårt er i fare, og det er de mest sårbare som rammes hardest. Utfordringene kan bare løses ved gjennomgripende samfunnsendringer, og tiden vi har til å handle for å sikre en bærekraftig fremtid er knapp.

Vi trenger kunnskap om naturen, klimaet og bærekraftig forvaltning, og vi trenger også kunnskap om menneskelig atferd for å kunne lykkes med en rettferdig og effektiv omstilling.

Sosial og økonomisk bærekraft er knyttet til miljømessig bærekraft. Livsbetingelser og menneskers helse henger sammen med klima og et godt naturmiljø. Økonomisk bærekraftig utvikling må skje innenfor naturens tålegrenser og dermed må man se de tre pilarene i bærekraft i sammenheng.

[Forskningsrådets strategi](#) følger opp langtidsplanen:

Forskningsrådet skal bidra til å utvikle kunnskap som belyser muligheter, utfordringer og dilemmaer, inkludert kunnskap om hvordan man faktisk klarer å gjennomføre en reell omstilling av samfunnet, som både er rettferdig, lokalt og globalt, og peker i en retning som gir bedre miljø, helse og livskvalitet. Samtidig er det viktig at naturmangfoldet og tradisjonell kunnskap ivaretas slik at allerede eksisterende næringer kan utvikles.

LTP og Forskningsrådets strategi er det viktigste grunnlaget for porteføljeplanen.

2 Om porteføljen

2.1 Porteføljens avgrensning

Porteføljen omfatter aktive prosjekter som Forskningsrådet finansierer, som har midler fra EUs rammeprogram for forskning og innovasjon eller andre finansieringskilder Forskningsrådet har ansvar for å mobilisere søkere til. Forskningsrådet kategoriserer alle innvilgede prosjekter langs ulike dimensjoner og denne kategoriseringen ligger til grunn for inndelingen av prosjekter i 11 porteføljer. Porteføljene er ikke gjensidig utelukkende, men kan ha varierende grad av overlapp med hverandre, der et prosjekt kan inngå i flere porteføljer.

Porteføljen for klima og miljø dekker både den tematiske og den sektorovergripende klima- og miljøforskningen, og spenner over mange fag- og samfunnsområder. Porteføljen omfatter alle forskningsråds- og EU-finansierte prosjekter som helt eller delvis kategoriseres som:

- Klima
- Landbasert miljø
- Marint miljø
- Polar
- Sirkulær økonomi

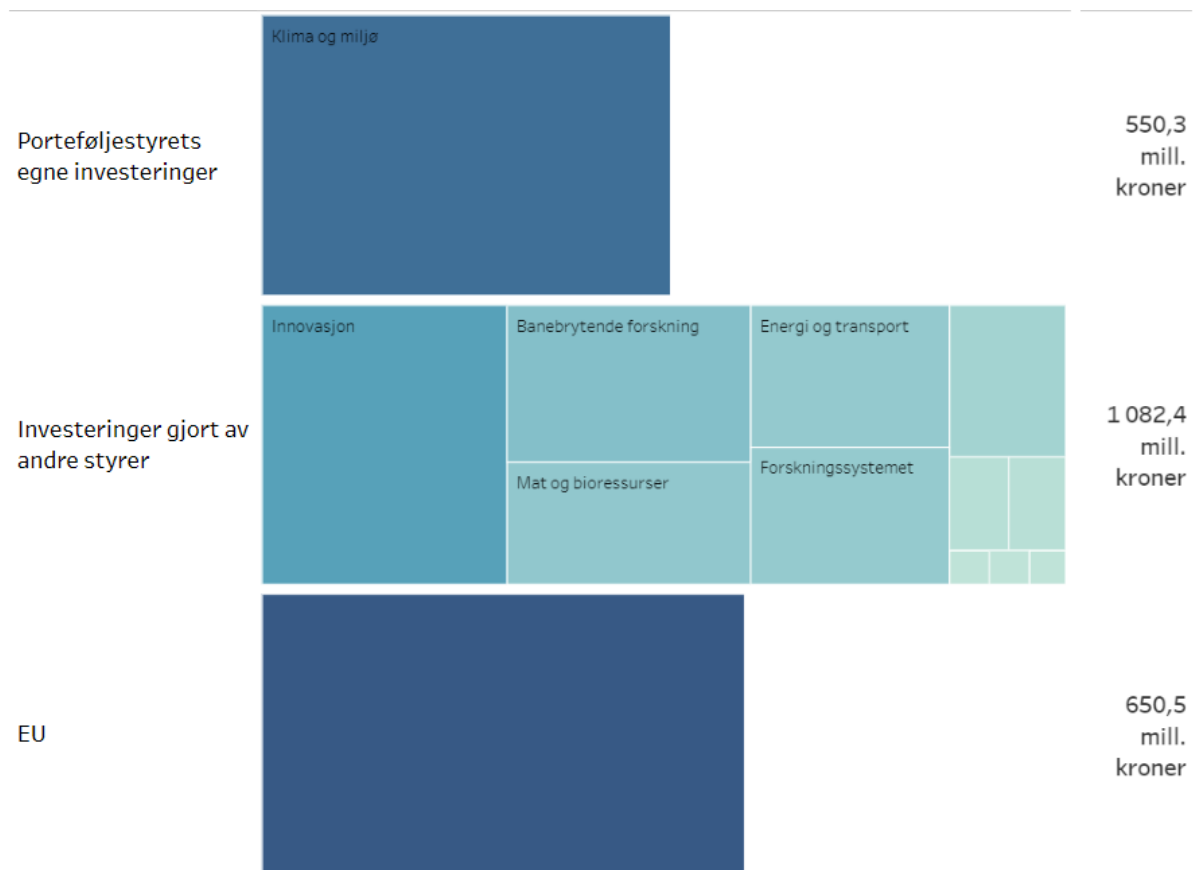
Klimaforskning inkluderer klimasystemforståelse, effekter av klimaendringer på natur og samfunn, samt samfunnets evne til tilpasning og omstilling. Miljøforskningen på land og i havet inkluderer økosystemer og naturmangfold, effekten av forurensning og andre menneskelige påvirkningsfaktorer på miljøet, og forvaltning. I tillegg inngår forskning på kulturmiljøer. Samfunnsomstilling er sentralt i

porteføljen, og dekker blant annet tiltak og politikk for utslippsreduksjoner, byforskning samt redusert forbruk. Forskning på sirkulær økonomi dreier seg også om samfunnsomstilling, inkludert kunnskap og tiltak for redusert forbruk. Polarforskningen er geografisk, ikke tematisk, avgrenset, og dekker både naturvitenskapelig forskning, teknologi, samfunnsfag og humaniora i Arktis og Antarktis.

Porteføljen omfatter hele verdikjeden, fra grunnleggende og utfordringsdrevet forskning til utviklingsarbeid og forskningsbasert innovasjon. Å ta i bruk urfolks- og lokalkunnskap er relevant. Forskningen vektlegger norske kunnskapsbehov, men globale perspektiver er særlig viktig for dette ansvarsområdet, både når det gjelder kunnskapsutfordringer, politikk og løsninger. Norsk klima- og miljøforskning er viktig for vår internasjonale forskningsposisjon. Det er et mål at forskningen bidrar inn i internasjonale organer, vitenskapspaneler og forskningsarenaer.

2.2 Finansiering

Porteføljen for klima og miljø var i 2023 på totalt 2282 millioner kroner, som vist i figur 1. Av dette utgjorde den målrettede innsatsen fra porteføljestyret ca. 24 % og finansieringen fra øvrige porteføljestyre ca. 47 %. Finansieringen fra EUs rammeprogram var ca. 29 %.

Figur 1. Finansieringskilder til prosjektene i porteføljen.

I tillegg kommer SkatteFUNN-porteføljen med et estimert skattefradrag i 2023 på 3,2 mrd. kroner, hvorav ca. 5 prosent antas å inngå i prosjekter med relevans for klima- og miljøporteføljen.

Norske aktører har hatt økende suksess i Horisont Europa de siste årene. Dette gjenspeiles i porteføljen for klima og miljø. Det er spesielt klynge 5 og klynge 6 under søylen *globale utfordringer*

og konkurransedyktig næringsliv som dekker temaområdene til portefølje klima og miljø, og dette er klynger hvor norske miljøer har hevdet seg svært godt over tid.

Det er i første rekke Klima- og miljødepartementet (45%), Kunnskapsdepartementet (37%) og Nærings- og fiskeridepartementet (11%) som finansierer porteføljestyrets investeringer. I tillegg er det midler fra Energidepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet og Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri (FFL JA).

2.3 Utvikling av porteføljen

Porteføljestyret har et rådgivningsansvar overfor Forskningsrådets styre. Dette innebærer å gi råd i strategiske saker som budsjettinnspill, strategier, relevante høringer etc. som er av betydning for utvikling og status i porteføljen. Porteføljen har samarbeidsflater mot alle de andre porteføljestyrene.

Porteføljestyret ser egne investeringer i lys av de samlede investeringene i porteføljen for klima og miljø basert på den årlige porteføljeanalysen. Dette omfatter også klima- og miljøforskningen i porteføljene for mat og bioressurser, energi og transport, og helse. Endringer i klima og miljø kan gi store samfunnsendringer som igjen faller inn under ansvarsområdene til porteføljene demokrati og global utvikling, velferd og utdanning, og samisk samfunn og kultur. Innovasjon og muliggjørende teknologier, inkludert kunstig intelligens, vil utvikle ny teknologi og gi nye muligheter for klima- og miljøporteføljen og sirkulærøkonomi fremover. En god del prosjekter innenfor porteføljen finansieres også gjennom porteføljen for banebrytende forskning. Porteføljestyret vil utvikle samarbeid med andre porteføljestyre for å ta tak i komplekse samfunnsutfordringer.

Oppdatert og moderne forskningsinfrastruktur er svært viktig for forskning på dette feltet. Norge har et ansvar for å forvalte mange langsiktige tidsserier relevant for klima og miljø på norske land-, ferskvanns-, hav- og kystområder og i polare områder. Det norske bidraget til FNs modelleringskampanjer for å predikere fremtidens klima er vesentlig, og den norske jordsystemmodellen er blant annet spesielt avansert for polare områder. Klima- og miljøforskningen er avhengig av regnekapasitet, lagringskapasitet og avanserte verktøy for dataanalyser. Å ha et godt koordinert og velfungerende system for datainfrastrukturer basert på [FAIR](#) prinsipper er viktig, ikke minst med tanke på å kunne utnytte de mulighetene KI gir på porteføljens område. Fremover vil det være nødvendig å oppgradere, videreutvikle og samordne eksisterende infrastrukturer, i tillegg til å videreføre og styrke internasjonalt samarbeid om infrastruktur. Det er også viktig å stimulere til god utnyttelse og bruk av eksisterende infrastruktur. Forskningsfartøy med tilhørende instrumentering er en avgjørende plattform for klima- og miljøforskningen.

Internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid må sees i sammenheng med de nasjonale finansieringskildene. Porteføljestyret skal ha en hensiktsmessig balanse mellom nasjonale og internasjonale utlysninger, spesielt EUs partnerskap. Også Belmont forum, Panoramastrategien og Nordisk samarbeid vil være aktuelt å følge opp. Porteføljestyret vil særlig følge utviklingen av den EU-finansierte klima- og miljøporteføljen, og de mulighetene som åpner seg for norske aktører i EU de nærmeste årene (se [EUs strategiske plan](#)).

Norge har et særskilt ansvar i polarområdene, og er en viktig drivkraft for både forskning og fredelig sameksistens på høye breddegrader. Porteføljestyret vil bidra til å fremskaffe kunnskap for en helhetlig forståelse av endringer i natur, klima, samfunn og internasjonale forhold som grunnlag for kunnskapsbasert forvaltning i Arktis og Antarktis.

Norske forskere har i flere tiår bidratt til FNs klimapanel (IPCC) og de siste årene til det internasjonale naturpanelet (IPBES). Vitenskapspanelenes rapporter vil påvirke veivalg i utvikling av porteføljen. Det vil også arbeidet i det internasjonale ressurspanelet (IRP) og det globale vitenskapspanelet om kjemikalier, avfall og forurensning som opprettes i 2025. Prioriteringer for klima- og miljøforskning vil hente inspirasjon fra og være relevant for FNs bærekraftsmål, FNs havforskningstiår og FNs tiår for restaurering av økosystemer.

3 Mål for porteføljen

Følgende mål er satt for porteføljen:

Mål 1: Porteføljen skal styrke evnen til bærekraftig omstilling i offentlig sektor, næringsliv og i samfunnet

Porteføljen skal bidra til tverr- og transfaglig og tverrsektorielt forskningssamarbeid samt kompetansebygging og kompetanseheving innenfor klima- og miljøfeltet som sikrer at forskningsresultatene tas i bruk og skaper merverdi. Porteføljen skal også bidra til kunnskap om endringer og hvilke tilpasninger samfunnet må gjøre for å møte behovet for omstilling.

Mål 2: Porteføljen skal bidra til fornyelse og økt kvalitet i klima- og miljøforskningen

Måloppnåelse vil bli vurdert ut fra porteføljens bidrag til sterke resultater innenfor klima- og miljøforskningen. Porteføljen skal opprettholde og utvikle sterke forskningsmiljøer innenfor porteføljens ansvarsområde, deriblant internasjonalt ledende miljøer. Porteføljen skal videreutvikle internasjonalt samarbeid innenfor klima- og miljøforskning, og bidra til at norske forskere har gjennomslag i internasjonale utlysninger.

Mål 3: Kunnskap, funn og resultater innenfor porteføljen skal deles og tas i bruk

Porteføljen skal bidra til, og legge til rette for, at resultater fra klima- og miljøforskningen blir formidlet og brukt av sluttbrukere og bidrar til opplysning og kunnskap i befolkningen. Måloppnåelse vil bli vurdert ut fra indikatorer knyttet til utviklingen i relevant og kvalitetssikret åpen publisering og bidrag til kunnskapsoverføring gjennom forskningspublikasjoner, offentlige presentasjoner og populærvitenskapelig publisering.

4 Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak

Forskningsrådet har en rekke strategier, handlingsplaner og retningslinjer som utfyller Forskningsrådets strategi, se Forskningsrådets [nettsider for forskningspolitikk og strategier](#). Mange av disse dokumentene inneholder prioriteringer og tiltak som gjelder hele Forskningsrådets portefølje, og dermed også porteføljen for klima og miljø. De vil dermed komme i tillegg til porteføljestyrets egne prioriteringer og tiltak listet her. Merk at de årlige tildelingsbrevene fra departementene introdusere nye tiltak.

Prioritering: Porteføljestyret vil styrke kunnskap for rask, ansvarlig og rettferdig samfunnsomstilling innenfor planetens tålegrenser

Prioriteringen skal særlig bidra til mål 1.

For å kutte klimagassutslipp, tilpasse seg klimaendringene, forhindre og reversere naturtap og stoppe forurensning i stort omfang trengs det rask og rettferdig samfunnsomstilling innenfor planetens tålegrenser. Som FNs klimapanel, det internasjonale naturpanelet og FNs konvensjon om biologisk mangfold har påpekt er disse utfordringene uløselig knyttet sammen. I denne sammenhengen er det også viktig å ta hensyn til lokal- og urfolkskunnskap.

Tiltak:

- Stimulere til samskaping, tverrfaglighet og transdisiplinær forskning og innovasjon
- Investere i forskning med systemisk tilnærming til samfunnsutfordringer
- Investere i forskning for omstilling som vektlegger sirkulær økonomi, sosial bærekraft og frembringer kunnskap som er nødvendig for at Norge når målet om å bli klimanøytralt i 2050
- Investere i forskning som bidrar til teknologiske, naturvitenskapelige og samfunnsvitenskapelige løsninger på klima-, naturmangfolds- og forurensningskrisen
- Investere i forskning om maktkritikk, dilemmaer, interessekonflikter, menneskelig adferd og generasjonsperspektiver
- Stimulere til humanistiske og samfunnsvitenskapelige perspektiver, herunder juridiske og samfunnsøkonomiske
- Følge opp sannhets- og forsoningskommisjonens rapport gjennom nasjonale og internasjonale utlysninger

Prioritering: Porteføljestyret vil styrke samfunnets motstandskraft mot kritiske endringer i miljø, klima, naturmangfold og internasjonale forhold

Prioriteringen skal særlig bidra til mål 1.

Samfunnet blir påvirket av klima- og miljøendringer og politisk uro. Det er behov for kunnskap for å bedre forstå endringene og gjøre oss i stand til å møte dem og tilpasse oss.

Tiltak:

- Investere i forskning som grunnlag for økt samfunnssikkerhet og beredskap
- Investere i forskning og innovasjon som gir økt risikoforståelse og bedrer samfunnets motstandskraft og tilpasningsevne.
- Investere i forskning i polare, hav- og landområder som legger grunnlaget for god forvaltning og styrker nasjonale interesser
- Investere i forskning som er nødvendig for å oppfylle Parisavtalen og Naturavtalen
- Investere i forskning som gir økt kunnskap om sammenhenger mellom miljø, klima, samfunn og helse
- Vurdere virkemidler som muliggjør store og brede satsinger
- Bidra til kunnskapsberedskap for internasjonal klimapolitikk, utvikling, naturmangfold, kulturmiljø og nasjonal sikkerhet

Prioritering: Porteføljestyret vil styrke samarbeid og kunnskapsdeling for at forskning skal tas raskere i bruk

Prioriteringen skal særlig bidra til mål 3.

Forskning gir verdifull kunnskap om årsakene til klima- og miljøendringer, hvilke konsekvenser de vil ha for samfunnet og hvilke tiltak samfunnet må gjøre for å omstille seg. For å nå Norges klima- og miljømål, er det viktig at kunnskapen kommer raskt til anvendelse. Samspill mellom offentlig sektor, næringsliv og forskningsorganisasjoner må intensiveres for å bygge kunnskap og utvikle klima- og miljøvennlige tjenester.

Tiltak:

- Stimulere til brukerinvolvering i prosjekter og samskaping av forskning og innovasjon
- Stimulere til sektorovergrepene samarbeid, gjennom tverrfaglighet og transdisiplinær forskning
- Ta initiativ til kunnskapsoppsummeringer når det er relevant
- Utforske nye arenaer og virkemidler for samarbeid og kunnskapsdeling mellom forskere, forvaltning, næringsliv, organisasjoner inkludert urfolksorganisasjoner og innbyggere
- Bidra til økt kunnskap om klima og miljø blant barn og unge
- Utforske muligheter for at forskere kan hospitere i offentlig sektor og næringsliv
- Bruke virkemidler som involverer aktører fra offentlig sektor og næringsliv

Prioritering: Porteføljestyret vil fremme internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid innenfor klima og miljø

Prioriteringen skal særlig bidra til mål 2.

Internasjonalt samarbeid om forskning og innovasjon er en forutsetning for å møte de globale utfordringene innenfor klima og miljø, og er avgjørende for at samfunnsomstillingen skal bli rettferdig. Det er nødvendig for at Norge skal kunne delta i utviklingen av den globale kunnskapsbasen og bidra til løsninger på verdensomspennende samfunnsutfordringer.

Tiltak:

- Bidra til internasjonalt forskningssamarbeid og mobilitet i polare områder, Norden, EU/EØS og Panorama-landene
- Styrke eksisterende internasjonale samarbeidsflater framfor å etablere nye der det er mulig
- Investeringer og aktiviteter skal følge opp blant annet FNs klimapanel, det internasjonale naturpanelet, det internasjonale ressurspanelet og FNs havforskningstiår
- Være en aktiv bidragsyter i det neste internasjonale polaråret
- Bidra til å etablere et godt samspill mellom nasjonal og internasjonal finansiering

Prioritering: Porteføljestyret vil styrke, fornye og videreføre nasjonale forskningsmiljøer innenfor klima og miljø

Prioriteringen skal særlig bidra til mål 2.

Norge har sterke forskningsmiljøer innenfor klima, miljø og polar. Det er viktig å videreføre disse miljøene gjennom gode vilkår for forskning av høy kvalitet. Framover bør forskning på klima og natur i større grad ses i sammenheng. I tillegg trengs det tiltak som kan bidra til utvikling av flere sterke forskningsmiljøer og fornyelse i forskningen, også innenfor urfolks kunnskapsmiljøer. Sirkulær økonomi er et felt det trengs mer innsats på.

Tiltak:

- Legge til rette for utvikling og videreutvikling av sterke forskningsmiljøer og fremme forskning av høy kvalitet
- Investere i grunnleggende forskning og kunnskapsutvikling innen klima, miljø, natur og polar
- Tilrettelegge for store og langsiktige forskningssatsinger
- Bidra til oppfølging av kunnskapsoppsummeringer og fagevalueringer
- Sikre rekruttering innenfor områder med behov, herunder å følge opp unge talenter
- Bidra til god utnyttelse av nasjonal og internasjonal forskningsinfrastruktur og gi råd om fremtidige investeringsbehov

Sak S 17/25

Rapport fra porteføljestyrene 2024

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Styret	Jesper Werdelin Simonsen	Yngvill R. Tømmerberg, Ingvil Bjørnæs	1. <u>Rapporter fra porteføljestyrene</u> (ligger bakerst i pdf)
Fra			
Administrerende direktør			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak

Porteføljestyrene skal rapportere årlig til Forskningsrådets styre. Sammen med porteføljeplaner, porteføljeanalyser og investeringsplaner vil disse rapportene bidra til en helhetlig oppfølging av Forskningsrådets strategi og overordnede målbilde, samt komplettere årsrapporten.

Styret tar porteføljestyrenes rapporter for 2024 til etterretning. Styret har følgende innspill til porteføljestyrenes videre arbeid:

-

Kort bakgrunn

Ifølge mandatet for porteføljestyrene skal de "Rapportere årlig til Forskningsrådets styre", jf. Sak S 23.2/23. Styret har lagt vekt på at rapporteringen skal være enkel og lite ressurskrevende, og at rapportene skal gjelde den overordnede måloppnåelsen, iverksettelse av strategien og status for hva som er gjennomført i året som har gått og forventede resultater og virkninger.

Porteføljestyrene får sine oppdrag og budsjettfordeling fra Forskningsrådets styre. Rapporteringen er intern og presenteres samlet for styret, slik at man kan vurdere måloppnåelse i styrene og oppfølging av Forskningsrådets strategi. I 2024 har vært et overgangså der de nye porteføljestyrene har forholdt seg til målbilde, porteføljeplaner og investeringsplaner utarbeidet for den tidligere strukturen med 16 porteføljestyrer. I rapportene er det vektlagt å vurdere måloppnåelse på overordnet nivå, iverksettelse av strategien og status for hva som er gjennomført i året som har gått.

Fra 2025 vil nye porteføljeplaner og investeringsplaner ligge til grunn for rapporteringen. I de nye planene er mål for porteføljene i større grad avledet av regjeringens mål for Forskningsrådet (MRS), LTP og strategien, og måloppnåelse vil bli vurdert på basis av et bredt og felles sett av indikatorer. Indikatorsettet er i utvikling og vil bli presentert for styret i fremtidige rapporter.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

Rapportene legges fram for styret samtidig med den overordnede årsrapporten. Det gir mulighet for styret til å se porteføljestyrenes aktivitet i sammenheng med den helhetlige rapporteringen om siste års aktivitet. Det vil også gi styret et kunnskapsgrunnlag for å gi innspill til porteføljestyrenes arbeid med investeringsplanene.

Styret inviteres til å vurdere porteføljestyrenes aktivitet i 2024 og om det bør gis signaler til styrene om arbeidet i 2025 og fremover.

Hovedpunkter

Porteføljestyrene rapporterer for 2024 om høy aktivitet og god måloppnåelse, hvor de bidrar til strategiens mål om høy kvalitet og tilgjengelighet, styrket konkurransekraft og innovasjonsevne, miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft, velfungerende forskningssystem og god rådgiving. Porteføljestyrene bidrar gjennom sitt strategiske arbeid, i 2024 med vekt på utvikling av porteføljeplaner og rådgiving til styret, og i investeringsprosessen, til Forskningsrådets merverdi: Styrking av forskningens kvalitet og forsterking og målretting av forskningsinnsatsen i møtet med de store samfunnsutfordringene.

Rapportene viser at porteføljestyrene har hatt oppmerksomhet på å:

- Sette seg inn i roller, ansvar og forståelse av porteføljen. Porteføljestyret for forskningssystemet, med gjennomgående representasjon, er et helt nytt styre. De rapporterer at de fortsatt vil måtte bruke tid på å utforske rommet for rådgivning og forholdet til øvrige porteføljer og styret i Forskningsrådet.
- Bidra til å følge opp mål og prioriteringer i Forskningsrådets strategi. Dette skjer gjennom de nye porteføljeplanene, investeringsplaner for 2025-2027 og konkret gjennom målrettede utlysninger nasjonalt og internasjonalt. I porteføljeplanene og investeringsplanene har porteføljestyrene lagt vekt på tverrgående tiltak i strategien, blant annet utvikling og bruk av KI, følge opp sannhets- og forsoningskommisjonens rapport, infrastruktur, nyskaping og kommersialisering, økt FoU-innsats i næringslivet, fagutvikling, styrke bærekrafts-dimensjonen, internasjonalt forskningssamarbeid, samspill mellom nasjonale og internasjonale utlysninger m.m.
- Ta et stort antall investeringsbeslutninger, både sammen (f.eks. Arealer under press) og i det enkelte porteføljestyret. Det er blant annet tildelt 1,3 milliarder kroner til forskningsinfrastruktur som bidrar til at aktørene i det norske forskningssystemet har tilgang til topp moderne forskningsinfrastruktur. Porteføljestyret for Muliggjørende teknologi har lagt ned særlig innsats i å innrette og utlyse KI-milliarden. Det ble tildelt 1280 mill. kr til åtte nye Forskningsssentre for miljøvennlig energi (FME). Sentrene vil bidra til å løse sentrale utfordringer på energi- og klimaområdet og styrke innovasjonsevnen i norsk næringsliv. Flere av tildelingene blant annet i porteføljestyret for Velferd og utdanning møter regjeringens samfunnsoppdrag om å inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv. Det var også en omlegging for FRIPRO fra årlig søknadsfrist til løpende søknadsmottak og -behandling, hvor porteføljestyret for Banebrytende forskning vedtok nye regler for tildeling tilpasset omleggingen. Porteføljestyrene rapporterer generelt om høy deltakelse i nordisk og europeisk arbeid, bl.a. med midler i internasjonale fellesutlysninger som NordForsk, ERA-nettverk, Europeiske fellesprogrammer (JPI), Belmont forum etc. Generelt rapporteres det om høy kvalitet og god søkning til utlysningene. Imidlertid uttrykker porteføljestyret for Demokrati og global utvikling bekymring over at de tilgjengelige midlene til utlysningene innen Europa- og Russlandsforskning ikke ble brukt opp. Samlet omfatter tildelingene i porteføljestyrene hele verdikjeden fra grunnforskning og anvendt forskning til pilotering og demonstrasjon.
- Oppdatering om EUs rammeprogram, som er viktig for styrene å følge med på.
- Rådgivningsoppgaver. Det rapporteres om innspill til Forskningsrådets nye strategi, stortingsmeldingen om forskningssystemet (systemmeldingen) og Forskningsrådets budsjettforslag for 2026. Det er også gitt innspill til meldinger etc. innenfor det enkelte porteføljestyrets ansvarsområde for eksempel Kunnskapsdepartementets strategi for utdanningsforskning.

- På sikt forventes det blant annet at aktivitetene som er iverksatt vil bidra til å løfte flere fagmiljøer opp i verdensklasse og til langsiktig grunnleggende forskning som kan bidra til å flytte forskningsfronten, forsterke kunnskap, kompetanse og som muliggjør omstilling i næringsliv og offentlig sektor, økt verdiskaping og en mer bærekraftig og trygg samfunnsutvikling.
- Det rapporteres også om at arbeidet med investeringsplan var krevende, der allerede inngåtte internasjonale forpliktelser, behovet for forutsigbarhet og overgangen til bruttobudsjettering reduserte handlingsrom og forutsigbarhet.

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet saken. Porteføljestyrene har gitt innspill og godkjent rapportene.

Videre saksgang

Styrets innspill følges opp av administrasjonen og porteføljestyrene,

Sak S 18

Godkjenning av Årsrapport 2024

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Styret	Jesper Werdelin Simonsen	Nina Therese Maubach	1. <u>Årsrapport 2024</u> (ligger bak i pdf)
Fra			
Administrerende direktør			

Forslag til vedtak

Styrets beretning for 2024 godkjennes. Beretningen justeres i henhold til Styrets kommentarer.

Introduksjon til virksomheten og hovedtall bearbejdes videre i tråd med eventuelle kommentarer fra Styret.

Styret slutter seg til vurdering av måloppnåelsen som er gjort på de fem målområdene i kapittelet om Årets aktiviteter og resultater. Vurderingene justeres i henhold til Styrets kommentarer.

Styret slutter seg til den samlede vurdering av risiko gitt i kapittelet om Styring og kontroll av virksomheten. Vurderingen justeres i henhold til Styrets kommentarer.

Styret slutter seg til Vurderingen av framtidutsikter. Vurderingen justeres i henhold til Styrets kommentarer.

Styret godkjenner årsregnskapet for 2024 for Forskningsrådet og årsregnskap og budsjett for Eiendomsfondet, med resultatregnskap for 2024, balanse pr. 31.12.2024, tilhørende noter og kontantstrømsanalyse, slik det framgår av Årsrapport 2024 med vedlegg. Godkjenningen gjøres med forbehold om at Riksrevisjonen ikke finner vesentlige feil eller mangler i sin revisjon.

Administrerende direktør gis fullmakt til å ferdigstille overordnet årsrapport og godkjenne departementsrapportene.

Bakgrunn

Forskningsrådets årsrapport er den formelle tilbakemeldingen fra Styret til departementene på tildelingsbrevene og om bruken av bevilgningene over statsbudsjettet i 2024. Rapporten skal gi et dekkende bilde av Forskningsrådet virksomhet, innsats og resultater i 2024, og gi departementene et grunnlag for å vurdere ressursbruk og måloppnåelse. Årsrapporten skrives på bakgrunn av regjeringens mål for Forskningsrådet og tildelingsbrevene, som også inneholder krav til innholdet i årsrapporten, blant annet gjennom bestilt styringsinformasjon.

I tråd med Kunnskapsdepartementets bestilling utarbejdes Forskningsrådets årsrapporten i to deler:

- *Forskningsrådet årsrapport* beskriver samlet måloppnåelse for hele virksomheten. Rapporten har frist 15. mars 2025.
- *Vedlegg til årsrapporten* inneholder departementsvise rapporter med oversikt over bruken av departementets bevilgning, utkvittering av føringer og oppdrag og rapport om resultater i 2024. Rapporten har frist 1. mai 2025.

Gjennom å godkjenne *Forskningsrådets årsrapport* godkjennes Styrets beretning og årsregnskapet. Rapporten skal gi grunnlag for Styrets vurdering av måloppnåelse på de fem målene regjeringen har satt for Forskningsrådet og som årsrapporten er

strukturert etter. Rapporten ligger til grunn for etatsstyringsmøtet mellom Kunnskapsdepartementet og Styret i juni.

Vi legger ikke opp til at Styret skal godkjenne *Vedlegg til årsrapporten (de departementsvise rapportene)*, siden aktivitetene og resultatene som dokumenteres i departementsrapportene også ligger til grunn for den overordnede rapporteringen. Vi foreslår at administrerende direktør får fullmakt til å ferdigstille og godkjenne *Vedlegg til årsrapporten*.

Utgaven av årsrapporten som Styret har til behandling i dette møtet er innholdsmessig komplett, men vil bli ytterligere bearbeidet når det gjelder språk og layout fram til innsendingsfristen 15. mars. Rapporten vil publiseres på nettsidene til Forskningsrådet innen 1. mai, og vil da suppleres med bilder og forskningseksempler med et gjennomgående tema. Temaet er hentet fra Forskningsdagene 2024 og er "Helse".

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

Saken legger til rette for at Styret skal kunne slutte seg til Styrets beretning, forslaget til vurdering av måloppnåelse og godkjenne årsregnskapet, og slik slutte seg til den samlede årsrapporten for 2024. Vi foreslår at administrerende direktør gis fullmakt til å utforme endelig rapport på bakgrunn av Styrets godkjenning og innspill i møtet.

Hovedpunkter

Årsrapportens utforming

Forskningsrådets følger krav for årsrapportering for underliggende statlige virksomheter satt av Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ). Rapporten skal ha følgende struktur:

- Del I. Styrets beretning
- Del II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall
- Del III. Årets aktiviteter og resultater
- Del IV. Styring og kontroll av virksomheten
- Del V. Vurdering av framtidsutsikter
- Del VI. Årsregnskap

Kunnskapsdepartementet er opptatt av en rapportering der styringsinformasjonen settes i en kontekst som dokumenterer Forskningsrådet merverdi, som viser resultater og trender over tid og der Forskningsrådet gir en vurdering av egen innsats og rolle.

En overordnet tilbakemeldingen fra etatsstyringsmøtet våren 2024 var at rapporten for 2023 var ytterligere forbedret sammenlignet med tidligere år, men at rapporten enda tydeligere bør vise hva som er Forskningsrådets merverdi samt gjennomgående gi en vurdering av grad av måloppnåelse. Videre påpekte departementet at rapporten må en mer gjennomgående vurdering av sammenhengen mellom deltakelsen på europeiske arenaer og den nasjonale innsatsen.

I årets rapport har vi lagt vekt på å imøtekomme disse tilbakemeldingene. Gjennom samlet vurdering av måloppnåelse under hvert mål, og i de oppsummerende tabellene for hvert strategisk område, gis en samlet vurdering av de viktigste resultatene, utfordringene og mulighetene, samt Forskningsrådet bidrag.

Del I Styrets beretning

Styrets beretning skal gi en kort, overordnet vurdering av de viktigste prioriteringene det siste året, og kommentere på de samlede resultatene og på måloppnåelsen, samt

sentrale forhold (interne og eksterne) som har påvirket disse. Styrets beretning skal være en selvstendig del og ikke et rent sammendrag av årsrapporten.

Styrets beretning gir også en samlet vurdering av Forskningsrådets måloppnåelse på de fem målene for Forskningsrådet. Den samlede måloppnåelse foreslås vurdert som god. Vurderingen er knyttet til at Forskningsrådet har levert meget godt på samfunnsoppdraget, fulgt opp Langtidsplanen og levert på målene for organisasjonen.

I malen fra DFØ settes det ikke formelle krav til innholdet i Styrets beretning. Mange opplysninger som normalt tas med i slike beretninger, som likestilling, ytre miljø og arbeidsmiljø er ikke omtalt i her, men er redegjort for i andre deler av årsrapporten.

Styrets beretning inneholder normalt en vurdering av framtidsutsikter eller utfordringer fremover. I malen er dette punktet skilt ut som et eget kapittel (kapittel 5). Vi ber Styret vurdere dette avsnittet i sammenheng med Styrets beretning.

Del II Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Kapittelet gir informasjon om styrestrukturen i Forskningsrådet, sammen med noen nøkkelopplysninger om denne strukturen og status for arbeidet med å videreutvikle porteføljestyringen. Videre inneholder det informasjon og nøkkeltall om Forskningsrådets virksomhet og administrasjon, i tillegg til at særskilte rapporteringskrav knyttet til den administrative virksomheten besvares. Kapittelet inneholder også hovedtall for utviklingen i Forskningsrådet FoU-budsjett.

Del III Årets aktiviteter og resultater

Kapittelet gir en resultatrapport strukturert etter de fem hovedmålene i styrings-systemet for Forskningsrådet. Styringsstrukturen innebærer at det under hvert målområde er fastsatt strategiske områder som skal gis særlig oppmerksomhet i styring og rapportering. Til hvert strategisk område er det utviklet et sett med styringsinformasjon, besluttet av Kunnskapsdepartementet i dialog med de andre departementene og Forskningsrådet, som det skal redegjøres for. Styringsinformasjonen har form av kortere utredninger langs dimensjoner og indikatorer som det ønskes særlig oppmerksomhet rundt. Det innebærer at rapporteringen kan virke noe smalere enn det en annen tilnærming ville gitt. I tråd med forventningene til departementet blir det først og fremst gitt en rapport om resultater. Det inngår likevel en del beskrivelse av aktivitet i rapporteringen.

Hvert strategisk område er utkvittert gjennom en punktliste hvor de viktigste resultater, utfordringer og muligheter er gjengitt. Denne punktlisten skal i tillegg til å oppsummere resultater, utfordringer og muligheter, gi et inntrykk av måloppnåelse på målområdet. Sammen med samlet vurdering for hvert mål, ligger punktlistene under hvert strategisk område til grunn for Styrets vurdering av Forskningsrådets samlede måloppnåelse i Styrets beretning.

Del IV Styring og kontroll av virksomheten

Dette kapitlet inneholder en kort skisse av Forskningsrådets opplegg for virksomhetsstyring i tillegg til en gjennomgang av hovedelementene i Forskningsrådets risikostyring. Det redegjøres også for særskilte tiltak i 2024 for å ivareta styring og kontroll.

Del V Vurdering av framtidutsikter

Styret gir her en kort vurdering av framtidutsikter, se også Del 1 Styrets beretning. Vurderingene er i all hovedsak knyttet til Forskningsrådets ansvarsområde, men også relatert til et bredere forsknings- og innovasjonspolitisk bakteppe.

Del VI Årsregnskap

Det totale årsregnskapet er satt opp med to uavhengige resultatområder – FoU-regnskapet og virksomhetsregnskapet. Virksomhetsregnskapet inkluderer regnskapene for Kilden og Teknologirådet. Eiendomsforvaltningen er definert som et statlig fond og i årsrapporten fremlegges et eget årsregnskap med budsjett for dette.

FoU-midlene fremstilles som tilskuddsforvaltning uten resultat effekt ved at årets bevilgninger inntektsføres i takt med forbruket. Overgang fra nettobudsjettering til bruttobudsjettering har derimot medført behov for endringer både i regnskapsprosesser og systemoppsett sammenlignet med tidligere år. Kunnskapsdepartementet besluttet at alle likvide midler som var beregnet å ha på bankkonto pr. 31. desember 2024, finansiert av departementene eller statlige virksomheter, skulle tilbakebetales til staten senest 20. desember 2024. For å kunne gjøre mest mulig korrekt beregning av tilbakebetalingen ble det besluttet å sette fristen for bokføring av inngående faktura til 12. desember, betydelig tidligere enn det som har vært praksis. For å få et mest mulig korrekt regnskap for 2024 er det foretatt avsetninger for alle vesentlige fakturer som gjelder 2024, men som ble mottatt etter 12. desember, dette er en prinsippendring mot tidligere år og er detaljert beskrevet i prinsippnoter og gjennom øvrige noter i regnskapet. Bevilgningsrapporten synliggjør både opprinnelig tildeling og tilbakebetaling.

Forskningsrådet er underlagt reglement for økonomistyring i staten, og egen hovedinstruks fra KD. Regnskapet skal revideres av Riksrevisjonen, som avslutter den finansielle revisjonen etter Styrets godkjenning, og gir en uttalelse om regnskapet i egen beretning. Styret skal derfor godkjenne regnskapet, men med et forbehold om at Riksrevisjonen ikke finner vesentlige feil eller mangler.

Regnskapet ble levert i henhold til Statens krav 1. mars med forbehold om styrets godkjenning, og vil bli oppdatert ved levering av årsrapport 15.mars.

**Forberedelse /
prosess**

Saken er forberedt i administrasjonen ut fra krav om Årsrapportering fastsatt av Direktoratet for økonomistyring og regjeringens mål for Forskningsrådet og departementenes tildelingsbrev.

Videre saksgang

Årsrapporten ferdigstilles av administrerende direktør i tråd med styrets kommentarer og oversendes departementene innen fristen 15. mars.

Sak S 19/25

Styreseminar: Forberedelse til budsjettforslag 2027

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Styret	Jesper W. Simonsen	Stig Slipersæter, Nina Therese Maubach, Randi Søgner	

Fra
Administrerende direktør

DRØFTINGSSAK

Forslag til vedtak Styret ber administrasjonen forberede budsjettforslag 2027 i tråd med signaler fra styreseminarene i mars og april.

Kort bakgrunn

Forskningsrådet skal hvert år fremme budsjettforslag (for år +2) til regjeringen og departementene innen 1.november. Budsjettforslaget er Forskningsrådets viktigste overordnede rådgivingsdokument, i tillegg til mer spesifikke svar på bestillinger knyttet til Stortingsmeldinger etc.

Både form og innhold i budsjettforslaget er utviklet over tid i dialog med Kunnskapsdepartementet og ut fra styrets ønsker. Budsjettforslaget består av (del 1) som er et overordnet forskningspolitisk råd fra Forskningsrådets styre om helheten i norsk forskning og hva Forskningsrådet bidrag til dette bør være og (del 2) som er detaljerte råd om satsinger til hvert enkelt departement og som bidrar til å realisere rådene i budsjettforslagets del 1. Del 2 vedtas av Forskningsrådets administrerende direktør.

Budsjettforslagene følger en fireårs syklus med en mer omfattende gjennomgang av utfordringsbilde og prioriteringer hvert fjerde år og en enklere oppdatering i de mellomliggende år, selvsagt med mulighet til å ta inn nye elementer om det er behov for det. Vi er nå kommet fram til det første budsjettforslaget i en ny fireårsperiode.

Kunnskapsdepartementets frist for oversendelse av budsjettforslaget 1. november har vist seg å være sent på året for at budsjettforslaget skal bli et reelt bidrag til budsjettprosessene i noen departementer og den offentlige debatt om forskningens rolle fram mot disse. Dette er bakgrunnen for at vi foreslår å framskynde del 1 til styremøtet 2. juni, og at deler av det underliggende materialet for del 2 kan oversendes til departementene fra og med oktober.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

Det er behov for grundige forberedelser i Styret før vedtak av budsjettforslagets del 1 i juni. Det legges opp til at dette skjer gjennom en styreseminarform på de kommende styremøtene og behandling av et førsteutkast på neste styremøte. I foregående møtet var det seminar om det europeiske forskningssamarbeidet framover.

Hovedpunkter

Budsjettforslagets del 1 skal dels inneholde et overordnet forskningspolitisk råd, uavhengig av forskningsinnsatsen gjennom Forskningsrådets budsjetter. Det er naturlig at styret som regjeringens fremste forskningsstrategiske rådgiver gir kunnskapsbaserte råd om hva som skal til for at forskning og innovasjon blir dimensjonert og innrettet slik at samfunnet kan dra nytte av den i møtet med nye og svært alvorlige samfunnsutfordringer. Kunnskapsdepartementet skriver i tilbakemeldingsdokumentet til Årsrapport for 2024: «*myndighetene (trenger) at*

Forskningsrådet gir helhetlige og uavhengige forskningspolitiske råd av typen «hva Norge trenger fremover».» I denne sammenheng er det også naturlig at Forskningsrådets styre gir råd om hva som skal til for at forskning og innovasjon blir tatt i bruk i verdiskaping i næringslivet, nødvendig omstilling i offentlig sektor og i utviklingen av ny politikk.

Dette seminaret vil bestå av to deler:

- Endringer i utfordringsbildet
- Verdiskaping i næringslivet

Hver av disse vil bli innledet av en kort muntlig presentasjon fra administrasjonen. Lysarkene til disse innledningene gjøres tilgjengelig for styret noen dager før møtet.

I de to neste møtene foreslår vi at styret på tilsvarende vis går grundig inn på

- Forskningens rolle i nødvendige omstillinger i offentlig sektor
- Økt bruk av forskning som grunnlag for utvikling av ny politikk

I tillegg vil vi i de to neste seminarene også belyse konkrete utfordringer som styret ut fra dette seminaret (13.3) ønsker utdypet.

Budsjettforslagets del 1 skal også på overordnet nivå beskrive Forskningsrådets bidrag. Del 1 rammer inn det mer detaljerte budsjettforslag i del 2 som utarbeides av administrasjonen. I denne sammenhengen er det viktig å få tidlige signaler om hvilke utfordringer og prioriteringer styret ønsker å løfte fram i budsjettforslaget.

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet forslaget.

Videre saksgang

Administrasjonen vil utforme et utkast til budsjettforslag 2027 på grunnlag av diskusjonen i styret. Utkastet legges fram for styret for drøfting i aprilmøtet.

Sak S 20/25: Eiendomsfondet

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Styret	Jesper W. Simonsen	Randi Myhre og Stig Slipersæter	1. Brev fra KD til Forskningsrådet av 10.01.25 2. Eiendomsfondets statutter
Fra			
Administrerende direktør			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak

Kunnskapsdepartementet har etter anbefaling fra Forskningsrådet besluttet at forvaltningsansvaret for eiendommene i Gaustadbekkdalen skal overføres til Statsbygg. I denne forbindelse vil eiendomsfondet avvikles.

Styret ser meget positivt på mulighetene for å etablere et forskningsstrategisk fond. Inntil en nærmere avklaring om et fond foreligger, anbefaler styret at kapitalen i eiendomsfondet på egnet vis settes til side til et slikt formål, eventuelt ved at fondsmidlene beholdes i Forskningsrådet.

Hvis det forskningsstrategiske fondet ikke skulle bli en realitet, anbefaler styret at fondskapitalen ved en avvikling tilføres Forskningsrådets infrastrukturesatsing.

Kort bakgrunn

Vi viser til vedtak i styret 5.12.24, der Styret anbefalte at Forskningsrådet realiserer en fullstendig overdragelse av forvaltningsansvaret fra Forskningsrådet til Statsbygg. I den forbindelse ber Kunnskapsdepartementet Forskningsrådet om å komme med et konkret forslag til bruk av de midlene som i dag ligger i eiendomsfondet (vedlegg 1).

Om eiendomsfondet

Eiendomsfondet ble etablert som eget fond i 1985. Overføringer til fondet består i hovedsak av festeavgifter samt renteinntekter. De årlige inntektene fra festeavgiftene var for 2024 8,8 mill. kroner, samt en renteinntekt på 4,6 mill. kroner. Fondets virksomhetskapital er per 31.12.2024 128,5 mill. kroner.

Fondet har egne statutter vedtatt 2.9.1998 av Forskningsrådets styre (vedlegg 2). Statuttene beskriver eiendomsfondets formål, disponering av midler og administrative bestemmelser. Det overordnede formålet er at fondet skal fungere som et virkemiddel for å nå forskningsstrategiske mål, samt ivareta egne eiendommers økonomiske og funksjonelle verdi. Ifølge statuttene kan fondets midler nyttes til:

1. Strategiske eiendomskjøp, og/eller betjening av lån som opptas for samme formål.
2. Infrastrukturanlegg, nybygg, ombygging og vedlikehold av bygninger som anvendes til forskningsformål, og/eller betjening av lån som opptas for samme formål.
3. Forvaltning, planlegging og utvikling av egne tomtearealer og eiendommer.

Det er ikke brukt midler fra fondet de siste årene, bortsett fra overføringer til virksomhetsbudsjettet for å dekke årlige forvaltningskostnader, samt årlige kostnader til juridisk bistand. Tidligere har fondsmidlene blitt brukt til bidrag/grunnkapital og planleggingskostnader for CIENS, oppretting av skader som følge av ustabile grunnforhold, støtte til teknisk utrusting av Forskningsrådets møtesenter, og kjøp av tilleggsarealer (justering av tomtegrenser).

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

Saken fremmes for at styret skal vedta en anbefaling om bruk av de midlene i eiendomsfondet.

Hovedpunkter**Vurdering av ulike alternativer**

Bruk av midlene fra eiendomsfondet bør ses i lys av det overordnede formålet om å nå forskningsstrategiske mål. De nåværende statuttene avgrensning av formålet til eiendom og infrastruktur setter rammer for hvordan kapitalen i fondet skal benyttes under de nåværende statuttene, men når Forskningsrådet nå avviker eiendomsforvaltningen kan man tenke seg ulike alternativer for hvordan kapitalen benyttes for å nå forskningsstrategiske mål. Vi redegjør nedenfor for to hovedalternativer.

1. Kapitalen overføres til et nytt forskningsstrategisk fond

Global usikkerhet og demografiske endringer medfører nødvendige endringer i statens investeringer. Norge, i likhet med de fleste vestlige land, står også overfor produktivets- og omstillingsutfordringer. Disse forholdene gjør det nødvendig å finne nye måter å sikre investeringene i forskning og innovasjon på, samt finne mekanismer som bidrar til nødvendig omstilling og utvikling i både privat og offentlig sektor. Mulighetene for å etablere fondsmekanismer tilsvarende det man har i Sverige og Danmark har vært luftet i ulike sammenhenger, og politikere og andre har tatt til orde for å etablere et forskningsfond for å styrke forskningsinnsatsen i næringslivet.

Etablering av et fond kan begrunnes på flere måter. Gitt de overordnede økonomiske utsiktene, er det behov for å tenke nytt om samarbeid for å få tilstrekkelige økonomiske ressurser til forskning og teknologiutvikling. Hensynet til konkurranseevnen og arbeidsplasser krever at forskning og næringsliv er koblet til hverandre i større grad, og man bør koordinere den private innsatsen slik at man får mest mulig ut av pengene.

Et forskningsstrategisk fond kan dermed både være en mekanisme for å sikre nødvendig ressurstilgang og for å skape nye samarbeidsrelasjoner mellom offentlige og private aktører med tanke på mer dynamikk, fart, retning og koordinering i omstillingsarbeidet.

Kapitalen fra eiendomsfondet kan være den første tilførselen til et slikt fond. Midlene fra eiendomsfondet er i seg selv neppe nok til å gi tilstrekkelig avkastning til investeringer av betydning, men kan signalisere vilje fra Forskningsrådets og statens side til å bidra til en ny fondsmekanisme.

Det er mange elementer som må vurderes nøye og detaljeres for at et fond skal bli en effektiv mekanisme, samt detaljer i en eventuell overføring av midler fra Forskningsrådet. Her gjennomgår vi bare kort noen foreløpige momenter uten å gå i dybden.

Formål

Det etablerte offentlige virkemiddelapparatet har mange kanaler og mekanismer for å fordele midler og insentiver til FoU og innovasjon i privat og offentlig sektor. Man må også anta at næringslivet selv har gode forutsetninger for å vurdere behov og hensiktsmessig innretning på egne investeringer i FoU og innovasjon. Hvis man skal etablere et fond, må formålet derfor være noe annet enn det man oppnår gjennom bevilgninger over statsbudsjettet eller bedriftenes egne investeringer i FoU. Merverdien må ligge i at man får til satsinger i samarbeid mellom offentlig og privat sektor, og at man kan få stordriftsfordeler og koordinering av innsatsen.

Kapitalkrav og mulig avkastning

For at et fond skal spille en vesentlig rolle i finansieringen av forskning og innovasjon, og forsvare etablerings- og administrasjonskostnadene, må det kunne tilføre forskningen et visst minimum av midler. Krav til grunnkapital i fondet vil avhenge av forventet avkastning og hvor mye man ønsker å hente ut for investeringer. Fondet må ha en viss forutsigbarhet i avkastningen for å kunne drive langsiktige investeringer med krav om årlige utbetaling, slik det er nødvendig for langsiktige forskningsprosjekter. Hvor stort fondet må være for å gi tilstrekkelig avkastning, har vi foreløpig ikke sett på.

Tilførsel av kapital

Ulike modeller for hvordan et fond kan tilføres kapital:

- Private aktører og staten kan tilføre kapital gjennom kontantoverføringer til et fond som forvaltes etter liknende prinsipper som Folketrygdfondet eller Statens pensjonsfond utland. Staten kan her forplikte seg til å matche private innskudd med tilsvarende offentlige midler.
- Staten kan legge aksjer i statlig eide selskaper i en stiftelse som har forskning som formål. Eksempler på slike stiftelser er Gjensidigestiftelsen, Sparebankstiftelsen DnB eller Novo Nordisk Foundation og Wallenbergstiftelsen. I så fall vil utbyttet fra selskapene være den viktigste kontantstrømmen. En slik stiftelse må også ha tilgjengelig kapital til å delta i kapitalutvidelser i selskapene den eier.
- En tredje modell er å etablere en kontantstrøm til fondet gjennom en avgift. Både havbruksnæringen og landbruket har slike ordninger der en del eksportinntektene legges inn i et fond for utvikling av næringen. Det kan vurderes å etablere en tilsvarende avgift på andre områder som genererer den ønskede kapitalen.

Det kan sannsynligvis tenkes andre modeller. Uansett modell vil det være behov for profesjonell forvaltning av kapitalen. Det finnes gode både private og offentlige aktører som kan ta en slik rolle. Forskningsrådet vil kunne spille en rolle i å administrere søknads- og tildelingsprosesser basert på fondets avkastning.

Vurderinger

Fondet må kunne bidra med noe annet enn det direkte bevilgninger over statsbudsjettet gjør, f.eks være en mekanisme som gjør det attraktivt for private aktører å bidra. Det betyr at formålet og bruken av midlene må komme næringslivet til gode, enten direkte eller i form av at det stimuleres til samarbeid mellom private og offentlige aktører. Slike forhold må nedfelles i formålet for fondet.

Etablering av et fond krever både politisk vilje og vilje fra næringslivet til å bidra. Det ser ut til å være vilje fra enkelte politikeres side til å ta opp diskusjonen, og foreløpig dialog med store bedrifter tyder også på at man ser behovet.

Hvis styret anbefaler at kapitalen i eiendomsfondet benyttes til fondsmekanisme, vil administrasjonen, i dialog med relevante aktører, utrede ulike aspekter ved en slik mekanisme.

2. Kapitalen overføres til Forskningsrådets infrastruktursatsing

Alternativt til å plassere midlene fra eiendomsfondet i et nytt forskningsstrategisk fond, er å benytte midlene til investeringer i forskningsinfrastruktur. Infrastrukturanlegg i forskningssammenheng omfatter anlegg som bidrar til nyskapende forskning og utvikling. Dette inkluderer prosjekter som sikrer at norske forskningsmiljøer og

næringsliv har tilgang til relevant og oppdatert infrastruktur som understøtter forskning av høy kvalitet. Dette inkluderer både fysiske anlegg og digital infrastruktur.

I Forskningsrådets strategi, utledet av Langtidsplanen og regjeringens mål for Forskningsrådet, beskrives det at avansert forskningsinfrastruktur er en drivkraft i et velfungerende forskningssystem, en forutsetning for forskning av høyeste kvalitet, og gir muligheter for styrket samarbeid mellom forskningsaktører, næringsliv og samfunnet. Forskningsrådet skal derfor arbeide for en prioritering av forskningsinfrastruktur, deling og tilgjengeliggjøring av data, ved å investere i nasjonal forskningsinfrastruktur og norsk deltakelse i internasjonale infrastruktursamarbeid som støtter opp under norske prioriteringer. En av prioriteringene i strategien er derfor at Forskningsrådet skal arbeide for at det norske forskningssystemet skal ha tilgang til topp moderne forskningsinfrastruktur.

Forskningsrådet er ansvarlig for nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur som er en ordning med formål om å støtte prosjekter som:

- vil gi norske forskningsmiljøer og næringsliv tilgang til relevant og oppdatert infrastruktur, som understøtter forskning og innovasjon av høy kvalitet og som vil bidra til å møte samfunnets kunnskapsutfordringer
- vil styrke, samordne og optimalisere utnyttelse og internasjonalisering av nasjonal forskningsinfrastruktur der Norge har sterke forskningsmiljøer
- gjelder ny norsk deltakelse i internasjonal forskningsinfrastruktur.

Gjennom Forskningsrådets ordning for infrastruktur er det mulig å søke om midler til etablering/oppgradering av forskningsinfrastruktur av nasjonal viktighet og høyt prioritert av ledelsen ved de samarbeidende institusjonene. Her inngår videreutvikling/oppgradering av eksisterende fasiliteter som tidligere er støttet gjennom ordningen eller etablering av forskningsinfrastrukturer som ikke tidligere har fått støtte, men som bygger på eksisterende fasiliteter. Godkjente forskningsorganisasjoner og offentlig finansierte forvaltere av forskningsinfrastruktur som samarbeider nært med norske forskningsorganisasjoner kan søke.

Det arbeides pt. med et oppdatert veikart for forskningsinfrastruktur, som grunnlag for en utlysning med frist i november 2025, med en anslagsvis ramme på 1,3 mrd. kroner.

Vår vurdering er at bruken av midlene i eiendomsfondet bør innrettes slik at det ikke medfølger vesentlige administrative merkostnader for Forskningsrådet under selve prosessen eller i oppfølging av bruken av midlene. Videre at det bør være en forutsetning at midlene konkurranseutsettes for å sikre at midlene benyttes til infrastrukturprosjekter med høyest mulig kvalitet og relevans, og dermed i størst mulig grad kan bidra til å nå forskningspolitiske mål.

Med utgangspunkt i dette vurderer vi det derfor slik at det innenfor dette hovedalternativet er to mulige løsninger:

1. Midlene fra eiendomsfondet inkluderes i den planlagte utlysningen for *midler til forskningsinfrastruktur av nasjonal viktighet* med planlagt søknadsfrist i november 2025.
2. Det gjennomføres en egen utlysning for midlene i 2025.

Fordelen med løsning 1 er at det vil medføre lite eller ingen ekstra merkostnader for Forskningsrådet å inkludere i overkant av 128 mill. kroner i den allerede planlagte utlysningen. Midlene vil inngå i konkurransen om den beste forskningsinfrastrukturen i Norge, og vil dermed bidra til å løfte norsk forskningsinfrastruktur ytterligere. Denne ordningen er godt etablert, og det vil ikke være behov for ytterligere mobilisering for å få relevante søkere til midlene. Søkt beløp til ordningen i 2023 var 10,6 mrd. kroner.

Fordelen med løsning 2 er at det kan gi mulighet til å spisse bruken av midlene ytterligere og potensielt skape mer «blest» om midlene. Det vil imidlertid medføre høyere administrative kostnader og sannsynligvis koordineringsutfordringer mot infrastrukturordningen. Det er usikkert om en egen utlysning vil la seg gjennomføre innenfor årets økonomiske og administrative rammer. Det er videre vanskelig å se for seg en utlysning som vil være gjensidig utelukkende for søkere som også søker midler til infrastrukturordningen, samtidig som formålet om å nå forskningsstrategiske mål ivaretas. En mellomløsning kan være en særlig øremerking/prioritering av midlene fra eiendomsfondet i den planlagte utslyngingen i infrastrukturordningen dersom det er ønskelig av strategiske årsaker å synliggjøre disse midlene ytterligere.

For begge løsningene vil midlene inngå i en langsiktig finansiering over flere år, med første utbetaling tidligst i 2026 etter søknadsbehandlingen er gjennomført og bruken av midlene vedtatt i porteføljestyret for forskningssystemet. I praksis vil dette skje ved at fondsmidlene enten overføres til KD som legger størrelsene i tilsagnsfullmakten for 2026 på kap./post 258/71 *Strategiske forskningsprioriteringar*.

Alternativt kan midlene settes på en egen konto og tildele derfra, med gradvis utbetaling over flere år, tilsvarende som for gavemidler. I dette tilfellet bør det øremerkes en egen utlysning for enkelhetens skyld.

Anbefaling

Foreløpige politiske signaler tyder på at det er reelle muligheter for å etablere en finansieringsmekanisme i form av en fondsløsning. Forskningsrådet har tidligere løftet en fondsløsning som en mulighet for å øke næringslivets FoU-innsats, og vår vurdering er at Forskningsrådet bør hilse en slik løsning velkommen og bidra til realiseringen ved å stille kapitalen i eiendomsfondet til disposisjon. Det anbefales derfor at alternativ 1 ovenfor legges til grunn for styret vedtak. Dersom Regjeringen ikke ønsker å gå videre med

Forberedelse / prosess

Administrasjonen har utviklet saken.

Videre saksgang

Styrets anbefaling inkluderes i tilbakemeldingen til Kunnskapsdepartementet innen 1. april. Overdragelsen av forvaltningsansvaret og avviklingen av fondet omtales deretter i revidert nasjonalbudsjett for 2025.

Norges forskningsråd
Postboks 564
1327 LYSAKER

Deres ref

Vår ref

Dato

-

10. januar 2025

Norges forskningsråd - Framtidig eiendomsforvaltning

Vi viser til tidligere dialog om forvaltningsansvaret for eiendommene i Gaustadbekkdalen og styrets anbefaling fra desember 2024 om å overdra forvaltningsansvaret for disse eiendommene fra Forskningsrådet til Statsbygg.

Kunnskapsdepartementet (KD) har hatt dialog med Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (DFD) for å orientere om saken. DFD stiller seg positiv til en overføring av forvaltningsansvaret fra Forskningsrådet til Statsbygg og at Forskningsrådet og Statsbygg har nærmere dialog om detaljene i en slik overdragelse. Kontaktperson i Statsbygg er Margrethe Fløystad.

Kunnskapsdepartementet ber om at Forskningsrådet innleder dialog med Statsbygg med sikte på forvaltningsoverdragelse av de omtalte eiendommene. Utgangspunktet er at en forvaltningsoverdragelse fra Forskningsrådet til Statsbygg skal skje vederlagsfritt. Hensynet til formålet med bruk av tomtene skal ivaretas. KD ber om at Forskningsrådet i samarbeid med Statsbygg utarbeider et konkret forslag til hvordan en slik overdragelse kan skje og omfanget av overdragelsen. I forslaget bør det vurderes særskilt om det er hensiktsmessig at gardsnummer/bruksnummer 43./2 eventuelt bør skilles ut som eget gardsnummer/bruksnummer og overdras til Universitetet i Oslo siden universitetets barnehage er lokalisert her.

I forbindelse med en overføring av forvaltningsansvaret for eiendommene til Statsbygg vil eiendomsfondet avvikles. Kunnskapsdepartementet ber Forskningsrådet om å komme med et konkret forslag til bruk av de midlene som i dag ligger i eiendomsfondet.

Kunnskapsdepartementet ber om tilbakemelding senest innen 1. april for å ha mulighet til å omtale denne overdragelsen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2025.

Med hilsen

Charlotte Rustad (e.f.)
konst. avdelingsdirektør

Sidsel Aarnæs Arbo
utredningsleder

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi:
DFD
Statsbygg

Eiendomsforvaltning - Eiendomsfondet

Norges
forskningsråd

Dokumentnr: 2-9-4

Dokumentansvarlig	Godkjent av	Dato
Øystein Bergersen	Hovedstyret Sak HS 52/98	02.09.1998
Hensikt Angi prinsipper for Forskningsrådets eiendomsforvaltning med tilhørende fullmaktsbestemmelser og beskrivelse av Eiendomsfondets formål, inntekter, disponering av midler og administrative bestemmelser, i tilknytning til Forskningsrådets hovedinstruks for økonomiforvaltning.		

1 Hovedinstruksen for økonomiforvaltning, forvaltning av verdier

Hovedinstruksen for økonomiforvaltning i Norges forskningsråd, fastsatt av KUF xx.xx.98, har under punkt 6.3 følgende bestemmelse:

"Forskningsrådets eiendomsforvaltning tar utgangspunkt i Stortingets forutsetninger om at Forskningsrådets eiendommer skal utvikles og utnyttes til forskningsformål, jfr. Innst. S. Nr. 199 (1952-53).

Eiendomsforvaltningen ivaretas gjennom et særskilt eiendomsfond som forutsettes å være selvfinansierende, med eget budsjett og regnskap. Fondets inntekter er primært leieinntekter og renteinntekter av eiendomskapital. Eiendomsfondet er unntatt fra ordningen med statlig konsernkonto.

Adm. direktør er ansvarlig for at eiendomsfondet disponeres i samsvar med forutsetningene og at regnskapet legges frem for Hovedstyret for godkjenning."

2 Prinsipper for eiendomsforvaltning

Ved forvaltning og utvikling av eiendommer og lokaler legges vanlige markedsprinsipper til grunn, herunder salg, bortfeste og utleie til markedspris og opptak av lån til finansiering av konkrete prosjekter etter særskilt godkjenning av KUF, jfr. "Avhendingsinstruksen", fastsatt ved kgl. res. av 19.12.1997.

3 Fullmakter

Administrerende direktør og styrets leder tegner i fellesskap Norges forskningsråd ved kjøp, salg, feste, pantsettelse eller annen langsiktig beheftelse av fast eiendom av vesentlig betydning for Norges forskningsråd.

Kjøp, salg eller feste av fast eiendom med antatt verdi mer enn 1 million kroner, skal skje etter fullmakt gitt av Hovedstyret.

4 Eiendomsfondet

4.1 Fondets formål

Det overordnede formålet er at fondet skal fungere som et virkemiddel for å nå forskningsstrategiske mål samt ivareta egne eiendommers økonomiske og funksjonelle verdi.

Fondets midler kan nyttes til:

- Strategiske eiendomskjøp, og/eller til betjening av lån som opptas for samme formål.
- Infrastrukturanlegg, nybygg, ombygning og vedlikehold av bygninger som anvendes til forskningsformål, og/eller til betjening av lån som opptas for samme formål.
- Forvaltning, planlegging og utvikling av egne tomtearealer og eiendommer.

4.2 Fondets inntekter

Fondet tilføres inntekter ved:

- Salg av tomtearealer, eiendom og lokaler.
- Bortfeste av eiendommer og utleie av lokaler.
- Avkastning av fondets midler ved årsavslutning.
- Særskilte bevilgninger over statsbudsjettet og/eller Forskningsrådets budsjett.

4.3 Disponering av fondets midler

Vedtak om bevilgninger til dekning av utgifter som knytter seg til fondets formål, skal være i samsvar med vedtak fattet i samsvar med Forskningsrådets generelle fullmaktsbestemmelser, jfr. Doksy 2-3-3.

Dette innebærer at adm. direktør har bevilgningsfullmakt i enkeltsaker inntil 1 million kroner og direktør for Økonomi og organisasjon inntil kr. 500.000.-. Bevilgninger utover 1 million kroner må vedtas av Hovedstyret.

4.4 Administrative bestemmelser for fondet

- Stabsområdet "Økonomi og organisasjon" har ansvaret for fondets administrasjon, herunder budsjett, regnskap og registrering av Forskningsrådets eiendommer og lokaler.
- Riksrevisjonen har ansvaret for revisjon av fondets regnskap og øvrige disposisjoner.
- Det utarbeides årsbudsjett for fondet, med driftsbudsjett for hver eiendom, som følger Forskningsrådets administrasjonsbudsjett som særskilt vedlegg.
- Driftsunderskudd for enkelte eiendommer kan dekkes av fondets driftsoverskudd eller av fondets oppsparte midler.
- Årsregnskapet forelegges Hovedstyret for godkjenning.

Til: Norges Forskningsråd v/Styret og Revisjonsutvalget
Kopi: Administrerende direktør
Avdeling virksomhetsstyring v/ revisjonskoordinator

Oslo, 5. mars 2025

Innledning

Internrevisor skal i henhold til vedtatt internrevisjonsinstruks utføre sitt arbeid etter en styrefastsatt årsplan. De enkelte revisjonsrapportene skal avrapporteres løpende til ledelsen og oppsummeres periodisk overfor styret.

Internrevisor fremmer med dette forslag til internrevisjonsplan for 2025.

Forslag til internrevisjonsplan 2025

Planforslaget har blitt til ved følgende prosess:

- Internrevisor har satt seg inn i Forskningsrådets oppdaterte risikovurdering for T3 2024 (oppdatert februar 2025), og vurdert både relevansen av denne og betydningen for innretningen av revisjonsplanen.
- Internrevisor har sett på resultater og innsikt fra gjennomførte revisjoner, samt hentet inspirasjon fra tema som anses aktuelle hos sammenliknbare virksomheter.
- Internrevisor har deretter oppdatert en bruttoliste over aktuelle revisjonstema (se nedenfor) og diskutert med ledelsen hva som bør prioriteres, herunder i lys av andre initiativ/endringer som pågår i virksomheten.

Den oppdaterte T3-risikovurderingen vurderes å inneholde en rekke relevante risikoer. Betydningen for revisjonsplanen er vurdert som følger:

- **Finansieringsrisiko:** Internrevisor foreslår en revisjon av regnskaps- og økonomikontrollene høsten 2024, etter at nye rutiner på området er iverksatt og har fått virke en stund. God økonomistyring anses i denne konteksten som et virkemiddel til å kunne håndtere finansieringsrisiko, dvs løpende god innsikt og evnen til å agere raskt ved behov.
- **Kapasitet og kompetanse:** Dekkes som tema gjennomgående i de fleste revisjonene, som en del av vurderinger knyttet til organisering og samspill.
- **Arbeidsmiljø:** Dekket i 2024 revisjonen av varsling ift forsvarlig arbeidsmiljø. Ut over dette vurderes temaet å ha lav risiko og lavere prioritert revisjonsmessig sett opp mot alternative prosjekt. Oppmerksomhet rundt eventuelle arbeidsmiljøutfordringer vil uansett inngå i alle revisjoner.
- **Endringsarbeid:** Viktig tema og viktig risiko. Inntas som et spesifikt revisjonsprosjekt. I tillegg foreslås en gjennomgang av systematikken for lukking av revisjons- og tilsynsmerknader med tilhørende oppfølging av et utvalg tidligere revisjonsanbefalinger.
- **Sikkerhet:** Viktig tema. Noe dekket i 2024 gjennom revisjonen av informasjonssikkerhet i iFront og pågående revisjon av tilgangsstyring. Eventuelle nye revisjonsbehov på området avventes, og vil vurderes løpende av internrevisor i dialog med administrasjonen og revisjonsutvalget.
- **Etterlevelse:** Delvis dekket gjennom flere av 2024-revisjonene. Dekkes i 2025 gjennom revisjonen på økonomistyring/rapportering og risikobasert kontrolltilnærming på tilskuddsområdet, samt oppfølgingsrevisjon på anskaffelser.
- **Omdømme og klimaavtrykk:** Vurdert som lave risikoer. Prioriteres ikke i 2025.

Planforslag, med tilhørende begrunnelse:

- **Endringsevne/Gevinstrealisering:** I Forskningsrådets risikovurdering er det vurdert som en viktig risiko at organisasjonen ikke klarer å ta ut gevinster fra endringsarbeidet etter

omorganiseringen. Det foreslås en innsikts- og rådgivningsorientert revisjon, der det velges ut 2-3 viktige endringstiltak, og gjøres en vurdering av hvordan organisasjonen har lyktes i iverksettelsen og gevinsthøstingen. Formålet vil være å både skape innsikt om status for de de valgte endringstiltakene, samt se om det er mer generelle læringspunkter organisasjonen kan dra nytte av på tvers av tiltak. De konkrete temaene vil velges ut i samråd med administrasjonen, slik at de blir mest mulig nyttige ift utviklingsarbeidet.

- **Risikobasert oppfølging av prosjekter i tilskuddsforvaltningen:** God internkontroll i kjernevirksomheten / tilskuddsområdet er både viktig og ressurskrevende. Kontrollinnsatsen bør prioriteres dit behovet/risikoen er størst, mens man på områder med lavere risiko kan ha en mer begrenset kontrolltilnærming. Det foreslås en revisjon rettet mot hvordan Forskningsrådet jobber / kan jobbe risikobasert for å sikre mest mulig målrettet kontrollinnsats i tilskuddsforvaltningen, herunder for å få best nytte/kost forhold i kontrollressursbruken. Internrevisor vil i arbeidet trekke på egne erfaringer fratilsvarende revisjoner og rådgivnings hos sammenliknbare virksomheter/tilskuddsforvaltere.
- **Finansiell rapportering / økonomistyring:** I forbindelse med overgangen til bruttobudsjettering og tilhørende systembytte oppdaterer forskningsrådet en rekke rutiner på økonomiområdet. Det foreslås en revisjon i andre halvår som vurderer implementeringen og etterlevelsen av rutinene, samt gir eventuelle råd om rutinetilpasninger. Revisjonen vil ha både et etterlevelsesperspektiv ift ivaretagelse av økonomiregelverket og tilrettelegging for revisjon/Riksrevisjonen, samt god praksis for økonomistyring i virksomheter under finansierings-/kostnadspress. Revisjonen er i stor grad en utsettelse av 2024-revisjonen på området, men tilpasset at det i 2025 vil komme på plass nye rutiner, slik at revisjonen vil bli mer etterlevelsesorientert. Revisjonen legges til andre halvår 2025.
- **Anskaffelser:** Avgrenset revisjon, rettet mot implementeringen og etterlevelsen av oppdaterte rutiner for 2025. Revisjonen vil inneholde stikkprøvetesting/dataanalysene som ble utsatt i 2024 revisjonen grunnet pågående system- og rutineomlegging. Revisjon legges til andre halvår 2025.
- **Systematikk for oppfølging av revisjons- og tilsynsmerknader:** Forskningsrådet er til en hver tid gjenstand for ulike eksterne og interne revisjoner (EU, Riksrevisjonen, Internrevisjonen) og tilsyn. Det er viktig at eventuelle mangler og avvik tas tak i, både for å redusere risikoen for uønskede hendelser, etterlevelse av krav, omdømmerisiko, samt for kontinuerlig forbedring og læring. Det foreslås en revisjon som ser på om og hvordan Forskningsrådet har innrettet sin systematikk på området, og at det gjøres en tilhørende avsjekk av status på et utvalg tidligere avvik/merknader.

Det foreslås at det per mars ikke vedtas flere revisjoner enn dette, slik at det avholdes noe rom for å tilføye revisjoner i andre halvår basert på oppdaterte risikovurderinger og virksomhetsutvikling. Vurderinger av behovet vil inngå som et fast punkt i revisjonsutvalgsmøtene, og eventuelle tilføyelser/endringer vil fremlegges for styret.

Bruttoliste - øvrige tema som ble vurdert som aktuelle, men som ikke prioriteres i 2025:

Styring og tverrgående tema

- Virksomhetsstyring (overordnet vurdering av helheten)
- Helhetlig risikostyring
- Helhetlig rapportering (analysekapasitet / oppfølging)
- Oppgavestyring – systematikk for å identifisere, prioritere, fordele og følge opp oppgaver (fra tidligere bruttoliste)
- Leverandørstyring / anskaffelser
- Kompetansestyling
- Ledelse / lederutvikling
- Bærekraft (f.eks reise/energi/klimaregnskap og/eller rapporteringsprosesser)
- Kunstig intelligens / Generativ AI / AI act

Kjernenære prosesser

- Universell utforming (nettsider for søkere)
- Internkontroll oppdragsvirksomhet
- Risikobasert tilnærming til internkontroll på tilskuddsområdet

Stab- og støtteprosesser

- Internkontrolltesting utvalgte områder
- Personvern
- Økonomimodell – med vekt på å balansere detaljnivå med innsiktsbehov fra et styringsperspektiv
- Informasjonssikkerhet/cyber
 - Styringssystem for informasjonssikkerhet
 - Testing av kontrolltiltak på gjennomførende nivå
 - Inntrengningstester

Før oppstart av de enkelte revisjonene vil det etableres mer detaljerte prosjektplaner som forankres med ledelsen.

Internrevisor er disponibel til å bistå på andre områder enn det som ligger i planforslaget dersom det oppstår behov i perioden.

Med vennlig hilsen
PricewaterhouseCoopers AS

Jonas Gaudernack
Partner, PhD

Sak S 22/25

Konseptvalgutredning for tungregning

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Styret	Benedicte Løseth	Randi Myhre	1. <u>Konseptvalgutredning for tungregning-LENKE</u>
Fra			2. Oppdrag om supplerende utredning knyttet til KVV om tungregning
Administrerende direktør			3. Svar på supplerende utredning KVV tungregning
			4. Oppdrag Forprosjekt

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak

På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har Forskningsrådet levert rapporten *Konseptvalgutredning for tungregning*, med anbefalingen om at man på sikt beveger seg mot konsept K3 «Tverrsektoriell Sigma3» som et fremtidig målbilde for nasjonal tungregneinfrastruktur. Kunnskapsdepartementet har deretter gitt Forskningsrådet i oppdrag om å gjennomføre et forprosjekt om en nasjonal infrastruktur for regnekraft på grunnlag av det anbefalte konseptet, med frist 7. mai 2025.

Styret stiller seg bak rapporten og dens anbefalinger, samt oppstart av arbeidet med forprosjektet. Styret ber om å bli holdt orientert om videre arbeid i forbindelse med kvalitetssikring og forprosjektet.

Kort bakgrunn

Vi viser til orienteringssak i styremøtet 6. februar om status for konseptvalgutredning for tungregning og oppstart av forprosjekt for nasjonal infrastruktur for tungregning.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

Saken fremmes til møtet slik at Styret kan stille seg bak konseptvalgutredningen for tungregning, samt bli oppdatert på videre oppfølging, herunder kvalitetssikring (KS1) og status for forprosjektet.

Hovedpunkter

Konseptvalgutredningen (KVU)

Forskningsrådet anbefaler i konseptvalgutredningen å bevege seg mot konsept K3 «Tverrsektoriell Sigma3» som et fremtidig målbilde for nasjonal tungregneinfrastruktur.

I konsept K3 vil både behovene for tungregning innen forskningssektoren og sentrale deler av offentlig sektor dekkes av én leverandør. Leverandøren er en stegvis videreutvikling av dagens Sigma2 slik at leverandøren kan å bli en tverrsektoriell leverandør av tungregning («Sigma3»). Det er lagt opp til stor fleksibilitet i konseptet slik at «Sigma3» kan kartlegge og beslutte den til enhver tid beste måten å investere i tungregnekapasitet (for eksempel gjennom internasjonalt samarbeid, i samarbeid med private aktører, mv), samt utvikle sine støttetjenester slik at de treffer et endret behov over tid.

Leverandøren skal på sikt dekke behovene for tungregning til forskningsdrevet og forvaltningsdrevet FoU, samt tungregning for utvikling, tilpasning og forbedringer av samfunnskritiske tjenester. I tillegg vil leverandøren kunne levere tungregnekapasitet, støtte- og kompetansetjenester til næringslivet, med vekt på start-ups og SMBer.

Vi opplever stor interesse for utredningen, og har blant annet hatt møte med politisk ledelse i KD om behovet for tungregning og konseptvalget.

Arbeid med ekstern kvalitetssikring (KS1)

Arbeidet med KS1 går i parallell med arbeidet med forprosjektet. Prosjektgruppa har god og konstruktiv dialog med kvalitetssikrer, samtidig ser vi at dette arbeidet er noe mer arbeidskrevende enn først antatt.

Etter oppdrag fra KD (vedlegg 2) har Forskningsrådet gjennomført en supplerende utredning som adresserer spørsmålene relatert til bruken av rammebetingelser i konseptvalgutredningen (KVU), se vedlegg 3. I tillegg vil vi som en del av kvalitetssikringsprosessen oppdatere enkelte kapitler i KVUen, samt oppdaterte beregninger av nullalternativet.

Vi vurderer at disse endringene samlet sett øker kvaliteten på vurderingene og bidrar til økt behovsforståelse, og på denne måten styrker konseptvalgutredningen. Samtidig ser vi at dette ikke endrer den samlede konklusjonen om hvilke konsepter som inngår i den samfunnsøkonomiske analysen, og at det styrker vår anbefaling av konsept K3 «Tverrsektoriell Sigma3». Mange av innspillene fra KS1 bidrar også til klargjøring og økt kvalitet i forprosjektet, slik som for kostnadsberegninger og usikkerhetsanalysen.

Statusoppdatering Forprosjekt

Arbeidet med Forprosjektet er godt i gang, og Forskningsrådet arbeider videre iht. planlagt framdrift. Det er valgt en rask gjennomføring av konseptvalgutredning og forprosjekt.

Vi legger opp til utstrakt involvering gjennom forprosjektet og har etablert en arbeidsgruppe med medlemmer fra universiteter, institutter, offentlige virksomheter og næringsliv. Vi planlegger to heldags arbeidsmøter der vi får innspill til sentrale deler av forprosjektet, slik som organisering, gjennomføringsstrategi, målbilde, usikkerhet og gevinster.

Vi har videre hatt informasjonsmøte med berørte (BOTT-universitetene og styret i Sigma2) for å informere om forprosjektet.

Finansiering av forprosjektet – innspill til RNB

Forskningsrådet har sendt et oppdatert innspill til KD til revidert nasjonalbudsjett om finansiering av forprosjektet, samt støtte til KS1 og KS2 på totalt 3,97 mill. kroner. Dette vil dekke driftsutgifter til knyttet til bistand fra PwC for å løse oppdraget.

Forskningsrådet har et høyt arbeidspress på andre presserende drifts- og utviklingsoppgaver knyttet til forskningsinfrastruktur i samme periode, og omprioriterer fra annet arbeid for å ha tilstrekkelig kompetanse og arbeidskapasitet tilsvarende lønnskostnader med ca. 150 % stilling i perioden 15. okt. – 7. mai for å løse oppdraget. Ved utredningsbehov utover denne perioden ber vi KD om at det i dialog med Forskningsrådet settes av særskilte midler til arbeidet.

Forberedelse / prosess

Administrasjonen har utviklet saken.

Videre saksgang

Styret vil få forelagt orientering om videre arbeid med forprosjektet, og saken legges fram for beslutning før det formelt oversendes til KD i mai.

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Norges forskningsråd
Postboks 564
1327 LYSAKER

Deres ref

Vår ref

Dato

24/5571-

12. februar 2025

Oppdrag om supplerende utredning knyttet til KVVU om tungregning

Vi viser til konseptvalgutredningen (KVVU) om nasjonal infrastruktur for tungregning til forskning, offentlig forvaltning og kunstig intelligens, som Forskningsrådet har utarbeidet på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet (KD). Videre viser vi til oppstartsmøtet 22. januar 2025 for ekstern kvalitetssikring (KS1) av KVVU-en. I møtet stilte ekstern kvalitetssikrer (EKS) flere spørsmål, særlig knyttet til bruk av rammebetingelser i KVVU-en.

Finansdepartementet (FIN) og KD, som er oppdragsgivere for KS1-oppgaven, fulgte opp saken med en forespørsel til EKS der de ble bedt om å gi nærmere redegjørelser for deres innledende vurderinger knyttet til rammebetingelsene. I svaret på forespørselen mottatt 31. januar, fremgår det at EKS mener at bruken av rammebetingelser i KVVU-en har metodiske svakheter. Det ble vist til særlig rammebetingelse R7 som EKS mener unødig avgrenser mulighetsrommet og bidrar til at flere konsepter med annen organisering enn løsning som bygger på eksisterende systemer og strukturer, siles ut. Se mer i notatet fra EKS.

Oppdrag om supplerende utredning

Et sentralt spørsmål som må vurderes i det videre arbeidet er derfor om de andre konseptene (som R7 har bidratt til å sile ut) skal tas videre til alternativanalysen, eller om de kan legges bort etter en grovsiling basert på overordnede kost-nytte-vurderinger, og i hvilken grad de bidrar til måloppnåelsen. Som oppfølgingen av kvalitetssikringen av KVVU-en, ber vi om at Forskningsrådet leverer supplerende utredning som adresserer spørsmålene relatert til bruken av rammebetingelser. Forskningsrådet bes gi utfyllende redegjørelser om hvorvidt det er hensiktsmessig å legge bort de konseptene som ikke bygger på eksisterende systemer og strukturer basert på en vurdering av følgende og eventuelle andre kriterier:

Postadresse
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo
postmottak@kd.dep.no

Kontoradresse
Kirkeg. 18
www.kd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
872 417 842

Avdeling
Avdeling for høyere
utdanning, forskning
og internasjonalt
arbeid

Saksbehandler
Klo Kwe Moo Kham
22 24 74 37

1. Tidsperspektivet. Det er ifølge KVVU-en et kortsiktig behov for å investere i tungregningskapasitet for å dekke et stadig økende behov. I hvilken grad er det hensiktsmessig å ta sikte på å bygge en ny struktur som ikke bygger på Sigma2?
2. Kostnadsperspektivet. Det eksisterer i dag etablerte tungregningsinfrastrukturer og fagmiljøer som man kan videreutvikle for å kunne dekke behovet for KI-trening og utvikling for samfunnskritiske tjenester. Hvilke økonomiske konsekvenser vil det ha, med tanke på blant annet ressurseffektivitet, å etablere et nytt og parallelt system?
3. Kompetanseperspektivet. Sigma2 og samarbeidet med BOTT-universitetene (Bergen, Oslo, Trondheim og Tromsø) representerer i dag det eneste større fagmiljøet innenfor tungregning i Norge. I hvilken grad er det realistisk at en kan bygge opp og få tilgang til tilstrekkelig kompetanse i en ny organisasjon på kort sikt og lang sikt?
4. Gjennomføringsrisiko. Forskningsrådet bes vurdere graden av gjennomføringsrisiko knyttet til etablering av en ny struktur/organisasjon for tungregning, sammenlignet med alternativet om å bygge videre på eksisterende systemer og strukturer.

Fremdrift

Vi ber om at Forskningsrådet finner en hensiktsmessig måte å løse oppdraget på. EKS tar sikte på å legge fram Notat 1 21. februar og ønsker å motta denne supplerende utredningen før dette. KD ber derfor om svar på oppdraget innen onsdag 19. februar, kl. 15:00.

Med hilsen

Tove Lyngra (e.f.)
fung. avdelingsdirektør

Klo Kwe Moo Kham
førstekonsulent

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Supplerende utredning knyttet til konseptvalgutredning om tungregning

Til
Kunnskapsdepartementet

Fra
Forskningsrådet

Dato
19.02.2025

Introduksjon

Vi viser til oppdrag fra Kunnskapsdepartementet der Forskningsrådet bes om å gi supplerende utredning som adresserer spørsmålene relatert til bruken av rammebetingelser i konseptvalgutredningen (KVU). Forskningsrådet bes gi utfyllende redegjørelser om hvorvidt det er hensiktsmessig å legge bort de konseptene som ikke bygger på eksisterende systemer og strukturer basert på en vurdering av følgende og eventuelle andre kriterier:

1. Tidsperspektivet
2. Kostnadsperspektivet
3. Kompetanseperspektivet
4. Gjennomføringsrisiko

For å besvare oppdraget har vi valgt å gjøre en oppdatert vurdering av rammebetingelsene jf. kap. 7 i KVUen, og en oppdatert vurdering av konseptene mot rammebetingelser og nye vurderingskriterier, jf. kap. 8.3 i KVUen. Til slutt har vi inkludert en beskrivelse av tiltak som gjelder for alle konsepter, jf. kap. 8.2 i KVUen.

Som beskrevet i oppdragsbrevet er det særlig rammebetingelse R7 (Infrastrukturen for tungregning skal så langt som mulig bygge på eksisterende systemer og strukturer) som ekstern kvalitetssikrer (EKS) mener unødig avgrenser mulighetsrommet. Denne rammebetingelsen er derfor tatt ut. I dialogen med EKS har vi videre sett at det er behov for justeringer for å være mer eksplisitt i beskrivelsene av enkelte av de øvrige rammebetingelsene. For alle rammebetingelsene har vi i tillegg presisert i beskrivelsene hva rammebetingelsen er utledet fra. EKS har videre pekt på noen mangler og inkonsistentheter ved noen av beskrivelsene som vi har rettet opp.

Vi har gjort justeringer på følgende rammebetingelser:

- R1 - Infrastrukturen for tungregning må være pålitelig, tilgjengelig og robust: her har vi inkludert vurdering av tilgjengelighet, samt omstrukturert beskrivelsen for å få tydeligere fram hva som menes med de tre begrepene i denne sammenheng. I vurdering av konseptene opp mot denne rammebetingelsen har vi knyttet vurderingen tetter opp mot disse tre begrepene. Vi har videre oppdatert kategoriseringen av krav til oppetid og responstid slik at disse er bedre i overensstemmelse med beskrivelser av konseptene i kap. 8.2 i KVUen. Vi har tydeliggjort hvilke av konseptene som svarer til de ulike kategoriene av krav til oppetid og responstid.
- R2 - Infrastrukturen for tungregning må oppfylle sikkerhetskrav, herunder tungregneressurser som ikke er plassert i Norge må ligge i land vi har sikkerhetspolitisk samarbeid med: her har vi inkludert vurderinger rundt forskningssikkerhet som er et sentralt aspekt mtp. sikkerhetskrav.
- R3 - En tilstrekkelig andel av tungregneressursene må lokaliseres i Norge pga. sikkerhetshensyn og kompetanse: denne beskrivelsen og vurderingene er ikke endret.
- R4 - Infrastrukturen for tungregning må være skalerbar og fleksibel til fremtidige

endringer i behov for tungregnekapasitet: denne beskrivelsen og vurderingene er ikke vesentlig endret, men det er gjort mindre justeringer for å tydeliggjøre vurderingene.

- R5 - Infrastrukturen for tungregning må oppfylle statens krav til energieffektivitet: denne beskrivelsen og vurderingene er ikke endret.
- R6 - Det må legges til rette for gode støttetjenester som er tilpasset ulike brukergruppers behov for å kunne utnytte tungregneressursene både nasjonalt og internasjonalt: denne rammebetingelsen er tatt ut basert på tilbakemeldingen fra EKS. Flere av momentene som er sentrale for valg av konsept er inkludert i kriteriet A4 – kompetanseperspektiv.

Vi har lagt til tre nye vurderingskriterier, jf. oppdraget:

- A2 - Kostnadsperspektiv: Utvidelsen av infrastrukturen for tungregning må gjennomføres og leveres så ressurseffektivt som mulig. Dette kriteriet inkluderer vurderinger i opprinnelig A2 i KVUen.
- A3 - Tidsperspektiv: Utvidelsen av infrastrukturen for tungregning må gjennomføres slik at det økende behovet for tungregning for forskningsdrevet FoU blir ivaretatt
- A4 - Kompetanseperspektiv: Utvidelsen av infrastrukturen for tungregning må gjennomføres slik at det bygges tilstrekkelig kompetanse på behov og tilrettelegging av investeringer og brukerstøtte.

A5 (opprinnelig A3) - Gjennomføringsrisiko for investeringene og organiseringen av infrastrukturen for tungregning bør være så lav som mulig for å sikre økt sannsynlighet for høy måloppnåelse. For dette vurderingskriteriet har vi inkludert ytterligere vurderinger.

A1 - Infrastrukturen for tungregning bør ha potensial for høy måloppnåelse for samtlige effektmål, er uendret.

Konklusjon

Vi vurderer at disse endringene samlet sett øker kvaliteten på beskrivelsen av rammebetingelsene og øvrige vurderingskriterier, og bidrar til økt behovsforståelse, og på denne måten styrker kapitel 7 og 8 i KVUen. Samtidig ser vi at den oppdaterte vurderingen ikke endrer den samlede konklusjonen om hvilke konsepter som inngår i den samfunnsøkonomiske analysen. En samlet vurdering av øvrige vurderingskriterier viser at dagens tungregnekapasitet bygger på flere tiår med langsiktige FoU-investeringer, som sett i lys av kostnadsperspektivet, tidsperspektivet, kompetanseperspektivet, samt vurderinger av gjennomføringsrisiko er mest hensiktsmessig å bygge videre på.

Rammebetingelser og andre kriterier for konseptvalg

Rammebetingelsene omfatter et samlet sett betingelser som skal oppfylles for valg av konsept og fremtidig drift. Rammebetingelser deles i to typer; rammebetingelser som kan utledes av samfunns- og effektmålene og rammebetingelser som relateres til andre ikke-prosjektspesifikke mål og prinsipielle spørsmål.

Oppdaterte rammebetingelsene for denne konseptvalgutredningen er presentert i Tabell 1, samt en vurdering av hvordan de valgte rammebetingelsene relateres til de to typene rammebetingelsene som veileder R-108/23 stiller krav om.

I tillegg til rammebetingelsene utledet av effektmålene og andre ikke-prosjektspesifikke mål og prinsipielle spørsmål, er det utledet seks andre prosjektspesifikke vurderingskriterier.

Tabell 1 Oversikt over rammebetingelser

#	Beskrivelse	Type rammebetingelse
R1	Infrastrukturen for tungregning må være pålitelig, tilgjengelig og robust	Utleddet fra effektmål 1 og 2: <ul style="list-style-type: none">EM1: Forskningsorganisasjoner har tilgang til tilstrekkelig og skalerbar infrastruktur for tungregningEM2: Offentlig forvaltning har tilgang til sikker og forutsigbar infrastruktur for tungregning
R2	Infrastrukturen for tungregning må oppfylle sikkerhetskrav , herunder tungregneressurser som ikke er plassert i Norge må ligge i land vi har sikkerhetspolitisk samarbeid med	Utleddet fra sikkerhetsloven samt politiske behov
R3	En tilstrekkelig andel av tungregneressursene må lokaliseres i Norge pga. sikkerhetshensyn og kompetanse	Utleddet fra sikkerhetsloven samt politiske behov
R4	Infrastrukturen for tungregning må være skalerbar og fleksibel til fremtidige endringer i behov for tungregnekapasitet	Utleddet fra effektmål 1 og 2: <ul style="list-style-type: none">EM1: Forskningsorganisasjoner har tilgang til tilstrekkelig og skalerbar infrastruktur for tungregningEM2: Offentlig forvaltning har tilgang til sikker og forutsigbar infrastruktur for tungregning
R5	Infrastrukturen for tungregning må oppfylle statens krav til energieffektivitet	Utleddet fra effektmål 4: <ul style="list-style-type: none">Infrastrukturen for tungregnegnenkraft benytter fornybar energi og energieffektive løsninger, som reduserer karbonavtrykket og fremmer bærekraftig forvaltning.
#	Andre vurderingskriterier	
A1	Måloppnåelse: Infrastrukturen for tungregning bør ha potensial for høy måloppnåelse for samtlige effektmål	
A2	Kostnadsperspektiv: Utvidelsen av infrastrukturen for tungregning må gjennomføres og leveres så ressurseffektivt som mulig	
A3	Tidsperspektiv: Utvidelsen av infrastrukturen for tungregning må gjennomføres slik at det økende behovet for tungregning for forskningsdrevet FoU blir ivarettatt	

A4	Kompetanseperspektiv: Utvidelsen av infrastrukturen for tungregning må gjennomføres slik at det bygges tilstrekkelig kompetanse på behov og tilrettelegging av investeringer og brukerstøtte
A5	Gjennomføringsrisiko: Gjennomføringsrisikoen for investeringene og organiseringen av infrastrukturen for tungregning bør være så lav som mulig

R1 - Infrastrukturen for tungregning må være pålitelig, tilgjengelig og robust

Rammebetingelsen er utledet fra effektmålene:

- Effektmål 1: Forskningsorganisasjoner har **tilgang til tilstrekkelig** og skalerbar infrastruktur for tungregning som styrker forskningskapasiteten, fremmer innovasjon og bidrar å utvikle ny kunnskap.
- Effektmål 2: Offentlig forvaltning har tilgang til **sikker** og **forutsigbar** infrastruktur for tungregning slik at offentlige virksomheter kan levere tjenester av samfunnskritisk betydning, samt utnytte kunstig intelligens til å forbedre offentlige tjenester og effektivisere offentlig forvaltning.

Pålitelighet, tilgjengelighet og robusthet er avgjørende rammebetingelser når man velger konsept for nasjonal infrastruktur for tungregning. Disse faktorene sikrer at infrastrukturen kan møte de komplekse behovene til moderne forskning og samfunnskritiske tjenester. Rammebetingelsen peker ikke kun på de teknologiske aspektene, men også på hvordan anskaffelse, drift og tilgjengeliggjøring av infrastrukturen skal eies, styres og organiseres.

Pålitelighet

Tungregningsinfrastruktur er en kritisk komponent for å sikre forskningsdrevet og forvaltningsdrevet FoU i Norge. Med den eksponentielle veksten i datamengder og kompleksiteten i moderne forskning, er behovet for avansert databehandling mer presserende enn noen gang. Dette gjelder spesielt innen områder som klimaforskning, medisin, og kunstig intelligens, hvor store og komplekse datasett krever betydelig datakraft for å oppnå høy presisjon og nøyaktighet i resultatene. Tilgang til kraftig databehandling er også essensielt for å drive innovasjon og opprettholde konkurranseevne på globalt nivå.

«Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032» (Meld. St. 5 (2022–2023)) understreker viktigheten av å ha en langsiktig plan for forskning og høyere utdanning som inkluderer investering i infrastruktur. Dette er nødvendig for å støtte nasjonale og europeiske forskningsmål, og for å sikre at Norge kan delta i og dra nytte av internasjonale forskingssamarbeid.

«Data som ressurs — Datadrevet økonomi og innovasjon» (Meld. St. 22 (2020–2021)), fremhever data som en kritisk ressurs for økonomisk vekst og innovasjon. Statlig eide infrastrukturer spiller en nøkkelrolle i å utnytte data som ressurs effektivt, og sikrer at Norge kan være en ledende aktør i den datadrevne økonomien.

Det er derfor et krav til at det er en pålitelig og forutsigbar tilgang til tungregneressurser.

Tilgjengelighet

Tilgjengelighet dreier seg om at å sikre lik tilgang til tungregneressurser (teknologi og kompetanse) på tvers av alle forskningsorganisasjoner, forvaltningen og næringslivet, uavhengig av geografisk plassering eller økonomisk bæreevne. I Norge (og i Europa ellers) har man valgt å etablere statlig eide virksomheter for tungregningsinfrastruktur, i tillegg til at forskningsinstitusjoner har egne anlegg. Dette sikrer at infrastrukturen er tilgjengelig for flere institusjoner og virksomheter, noe som fremmer samarbeid og effektiv ressursbruk. Det er et krav at konseptene gir tydelige kriterier for tildeling av tilgang til ressursene for å balansere likebehandling og ressurseffektivitet.

Robusthet

Robusthet sikrer at infrastrukturen er fremtidssikker og motstandsdyktig mot uforutsette hendelser. Enten det gjelder tekniske feil, sikkerhetstrusler eller naturkatastrofer, må vi ha systemer som tåler påkjenningene. En robust tungregningsinfrastruktur gir oss muligheten til å opprettholde kritiske samfunnsfunksjoner, analysere data raskt i krisesituasjoner, og fortsette utviklingen av KI uten

avbrudd. Statlig kontroll bidrar til å sikre at infrastrukturen er robust og sikker, noe som er kritisk for å beskytte sensitive data og opprettholde kontinuitet i forskningen. Som et eksempel, kan vi peke på situasjonen under Covid-perioden, der Folkehelseinstituttet fikk prioritert tilgang til nasjonale tungregneressurser for å beregne R-tallet.

Effektiv overvåking, vedlikehold og evnen til å identifisere og løse problemer raskt (responstid) er essensielt for å sikre oppetid på systemet. Krav til oppetid og responstid vil imidlertid variere avhengig av bruksområde:

- **Forskningsdrevet FoU:** Moderat til høy oppetid er viktig, da avbrudd kan forsinke forskningsprosjekter. Noe fleksibilitet kan være akseptabelt, avhengig av prosjektets tidslinje.
- **Forvaltningsdrevet FoU:** Høy oppetid er kritisk for å sikre kontinuerlig tilgang til data og analyser som støtter beslutningsprosesser og politikkutforming, samt unngå avbrudd i treningsprosesser som kan ta lang tid og kreve betydelige ressurser. Dette inkluderer:
 - Utvikling og forbedringer av samfunnskritiske tjenester
 - KI utvikling og trening
- **KI bruk og tilpasning (inferens):** Ekstremt høy oppetid (24/7) er essensielt, spesielt for sanntidsapplikasjoner, hvor selv korte avbrudd kan påvirke brukererfaringen og funksjonaliteten negativt.
- **Bruk og tilpasning av samfunnskritiske tjenester:** Ekstremt høy oppetid (24/7) er essensielt for å sikre kontinuerlig drift av samfunnskritiske tjenester.

Disse variasjonene reflekterer de spesifikke behovene og toleransene for nedetid i hvert bruksområde. Konseptene skal som minimum dekke behovene til forskningsdrevet og forvaltningsdrevet FoU, dvs. det stilles ikke krav til ekstrem høy oppetid (24/7).

En utvidelse av tungregneinfrastrukturen til å inkludere KI-trening og utvikling for samfunnskritiske tjenester stiller de samme kravene til pålitelighet, tilgjengelighet og robusthet. Kunstig intelligens krever enorme mengder data og regnekraft for å trene modeller som kan anvendes i alt fra helsevesen til transport og sikkerhet. For samfunnskritiske tjenester er det avgjørende at infrastrukturen er robust nok til å håndtere store belastninger og sikre kontinuerlig drift uten avbrudd.

R2 - Infrastrukturen for tungregning må oppfylle sikkerhetskrav, herunder tungregneressurser som ikke er plassert i Norge må ligge i land vi har sikkerhetspolitisk samarbeid med

Rammebetingelsen er relatert til andre ikke-prosjektspesifikke mål og prinsipielle spørsmål:

- Hvilke sikkerhetskrav skal stilles til en nasjonal infrastruktur for tungregning?

Infrastrukturen for tungregning må oppfylle strenge sikkerhetskrav, og dette reguleres av flere lover og forskrifter i Norge og EU. En sentral lov er Nasjonal sikkerhetslov, som krever at virksomheter beskytter kritisk infrastruktur mot trusler som kan påvirke nasjonal sikkerhet. Denne loven pålegger virksomheter å gjennomføre risikoanalyser og implementere nødvendige sikkerhetstiltak for å beskytte informasjonssystemer.

Ekomloven er også viktig, da den regulerer elektronisk kommunikasjon og stiller krav til sikkerhet og beredskap i nettverk og tjenester. Dette innebærer at tilbydere av elektroniske kommunikasjonstjenester må sikre sine systemer mot cybertrusler og sørge for at data er beskyttet mot uautorisert tilgang.

På EU-nivå er Personvernforordningen (GDPR) avgjørende for å sikre at personopplysninger behandles på en sikker måte. GDPR krever at data som behandles av tungregneinfrastruktur er beskyttet med passende tekniske og organisatoriske tiltak, som kryptering og tilgangskontroller, for å forhindre databrudd.

NIS-direktivet (Network and Information Security Directive) stiller krav til medlemslandene om å beskytte kritisk infrastruktur mot cybertrusler. Dette direktivet krever at operatører av essensielle tjenester, som tungregning, implementerer sikkerhetstiltak og rapporterer sikkerhetshendelser til relevante myndigheter.

I tillegg til disse lovene, har det de siste årene blitt økt fokus på forskningssikkerhet. Forskning og innovasjon bygger på åpenhet og samarbeid. Åpenhet, akademisk frihet og samarbeid over landegrensene er grunnleggende for vitenskapelig virksomhet. Samtidig er forskningsprosjekter og institusjoner attraktive mål for enkelte aktører, for eksempel for å hente ut informasjon og teknologi for å styrke sin militære kapasitet, eller å ramme akademisk frihet ved å påvirke forskere og forskningsprosjekter.

Alvoret knyttet til forskningssikkerhet er stadig mer presserende, med bakgrunn i en kompleks geopolitisk kontekst der forskningssektoren i økende grad blir forsøkt utnyttet til uønskede militære formål, eller som et mål for å undergrave grunnleggende verdier knyttet til utøvelsen av forskningen eller forskningsresultatene. EU-kommisjonen foreslo i 2024 at alle medlemslandene forpliktet seg til en felles innsats for å håndtere dette, og Norge har fulgt opp med en forsterket innsats på dette feltet.

Forskningssikkerhet innebærer å forutse og håndtere risiko knyttet til a) uønsket overføring av kunnskap og teknologi som kan skade vår nasjonale eller økonomiske sikkerhet, b) påvirkning på forskning og innovasjon eller c) brudd på forskningsetikk/-integritet hvor kunnskap og teknologi brukes til å underminere sentrale samfunnsverdier.

Forskningssikkerhet er derfor i denne sammenheng en rammebetingelse i vurderingen av egnet konsept. Mye av sikkerheten ivaretas i stor grad i dag gjennom at alle forskningsinstitusjoner og ressurser er tilkoblet forskningsnett. Forskningsnett, administrert av UNINETT, er Norges nasjonale forsknings- og utdanningsnettverk. Formålet med Forskningsnett er å tilby en høyhastighets, pålitelig og sikker digital infrastruktur som kobler sammen universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner over hele landet. Dette muliggjør effektivt samarbeid, deling av store datamengder og tilgang til felles ressurser, noe som er essensielt for moderne forskning og utdanning.

Tilgang til Forskningsnett gis til norske universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter og andre akademiske organisasjoner. Brukerne inkluderer forskere, studenter og ansatte ved disse institusjonene, som gjennom nettverket kan kommunisere og samarbeide både nasjonalt og internasjonalt.

For å ivareta forskningssikkerhet implementerer Forskningsnett en rekke sikkerhetstiltak:

- **Avanserte cybersikkerhetssystemer:** Kontinuerlig overvåking av nettverkstrafikk, trusseldeteksjon og beskyttelse mot DDoS-angrep sørger for at nettverket forblir sikkert og operativt.
- **Identitets- og tilgangsstyring:** Gjennom Feide (Felles Elektronisk Identitet) sikres det at kun autoriserte brukere har tilgang til nettverket og sensitive ressurser.
- **Kryptering og datafortrolighet:** Data som overføres gjennom nettverket blir sikret med kryptering, noe som beskytter mot uautorisert tilgang og avlytting.
- **Kompetanseheving og bevisstgjøring:** UNINETT tilbyr opplæring og deler beste praksis innen informasjonssikkerhet for å styrke sikkerhetskulturen blant brukerne.

Disse tiltakene bidrar til et trygt digitalt miljø der forskning kan foregå uten at konfidensialitet, integritet eller tilgjengelighet kompromitteres.

Samlet sett sikrer disse lovene og reguleringene at tungregneinfrastruktur i Norge er robust, pålitelig og i stand til å beskytte mot et bredt spekter av sikkerhetstrusler. Dette er avgjørende for å opprettholde tillit og sikre at kritiske data og tjenester er beskyttet.

Tungregnerressurser utenfor Norge må ligge i land med sikkerhetspolitisk samarbeid. Dette er primært styrt av nasjonal sikkerhetslovgivning og internasjonale avtaler. Nasjonal sikkerhetslov krever beskyttelse av kritisk infrastruktur, og dette inkluderer vurdering av hvor data lagres og behandles. Loven understreker behovet for å minimere risikoen for utenlandsk tilgang til sensitive data. Videre, Ekomloven stiller krav til sikkerhet og beredskap i elektronisk kommunikasjon, noe som påvirker valg av lokasjon for datalagring.

R3 - En tilstrekkelig andel av tungregneressursene må lokaliseres i Norge pga. sikkerhetshensyn og kompetanse

Rammebetingelsen relateres til andre ikke-prosjektspesifikke mål og prinsipielle spørsmål: Hvilke sikkerhetshensyn skal legges til grunn for en nasjonal infrastruktur for tungregning?

Å lokalisere en tilstrekkelig andel av tungregneressursene i Norge er viktig av flere grunner. Sikkerhetshensyn er en primær driver, da lokal lagring og behandling av data reduserer risikoen for utenlandsk tilgang og potensielle sikkerhetsbrudd. Dette er spesielt kritisk for sensitive data knyttet til nasjonal sikkerhet og personvern. Videre bidrar lokal infrastruktur til å opprettholde og utvikle nasjonal kompetanse innen IT og teknologi, noe som er essensielt for innovasjon og konkurranseevne. Det gir også bedre kontroll over databehandlingsprosesser og sikrer samsvar med norske lover og reguleringer. I tillegg kan lokal tilstedeværelse redusere latens og forbedre ytelsen for brukere i Norge. Samlet sett styrker dette landets digitale suverenitet og evne til å beskytte kritisk infrastruktur.

R4 - Infrastrukturen for tungregning må være skalerbar og fleksibel til fremtidige endringer i behov for tungregnekapasitet.

Rammebetingelsen er utledet fra effektmålene:

- Effektmål 1: Forskningsorganisasjoner har **tilgang til tilstrekkelig** og **skalerbar infrastruktur** for tungregning som styrker forskningskapasiteten, fremmer innovasjon og bidrar å utvikle ny kunnskap.
- Effektmål 2: Offentlig forvaltning har tilgang til **sikker** og **forutsigbar** infrastruktur for tungregning slik at offentlige virksomheter kan levere tjenester av samfunnskritisk betydning, samt utnytte kunstig intelligens til å forbedre offentlige tjenester og effektivisere offentlig forvaltning.

Som beskrevet i behovsanalysen er det knyttet stor usikkerhet til hvordan behovet for tungregnekapasitet vil utvikle seg de neste årene. Spesielt er etterspørselen for GPU-basert kapasitet usikker. Prognosene varierer mellom 10 og 100 ganger dagens kapasitet. Det er derfor essensielt at valgt konsept kan håndtere denne usikkerheten. Vi konkretiserer under hva det betyr for framtidig finansieringsmodell, samarbeid og organisering.

For å sikre fleksibilitet i investeringer i ny kapasitet, bør en nasjonal plattformleverandør utforme en finansieringsmodell som er både dynamisk og tilpassingsdyktig. Dette er utfordrende i dagens modell, der Sigma2 søker om midler til nye eller erstatning av eksisterende anlegg gjennom INFRASTRUKTUR-ordningen. Sigma2 får tildelt midler oppad begrenset til 200 millioner kroner.

Som beskrevet i problembeskrivelsen er utfordring med dagens modell er at investeringene ikke kan skaleres etter behov innenfor en tidsperiode i og med at tildelingene er konkurransebasert og skjer annen hvert år.

En framtidig finansieringsmodell må legge til rette for at ny leverandør kan tilføres midler til framtidige investeringer, slik at de kan justere kapasiteten i takt med endrede behov og teknologiske fremskritt. Dette gir mulighet for rask omfordeling av midler når nye krav oppstår. Eventuelle behov for ekstra investeringer til utvikling av særskilte tjenester kan være konkurransebasert, slik at disse spiller godt sammen med andre investeringer i forskningsinfrastruktur som genererer data eller anvender tungregning.

Det bør innføres krav om langsiktig planlegging. Ved å utvikle en strategisk, scenariobasert plan (for eksempel 4-årig), kan leverandøren forutse og tilpasse seg framtidige krav mer effektivt. Denne helhetlige tilnærmingen til finansiering vil gi en statlig plattformleverandør den nødvendige fleksibiliteten til å møte skiftende behov og teknologiske utfordringer på en kostnadseffektiv måte.

Samarbeid og partnerskap kan betydelig forbedre skalerbarhet og fleksibilitet ved å gi tilgang til delte ressurser og ekspertise. Gjennom samarbeid kan man dra nytte av felles infrastruktur og teknologi, noe som reduserer kostnader og øker kapasiteten. Partnerskap med teknologileverandører gir tilgang til de nyeste innovasjonene og muligheten til å raskt tilpasse seg endringer. Dette samarbeidet fremmer også kunnskapsdeling, som styrker evnen til å håndtere komplekse utfordringer. Samlet sett gir dette en mer dynamisk og responsiv infrastruktur.

Norge deltar i Programmet for et digitalt Europa (DIGITAL) 2021–2027 – EUs investerings- og kapasitetsbyggingprogram for digital omstilling og bruk av innovative digitale teknologier i samfunn

og næringsliv. EuroHPC er et av satsingsområdene som har som mål å styrke EUs kapasitet på tungregning, og utvikle et økosystem for tungregning som lar Europa konkurrere globalt. Gjennom sin deltakelse i EuroHPC forplikter Norge seg til en nasjonal koordinering av innsatsen innen tungregneinfrastruktur. Sigma2, i tett samarbeid med SINTEF og NORCE, er i dag nasjonalt kompetansesenter for tungregning i EuroHPC-samarbeidet (NCC).

Hvordan etablering og tilgjengeliggjøring av tungregnekapasitet organiseres og styres påvirker evnen til å skalere og fleksibiliteten til å omdisponere kapasiteten. Sentralisert styring kan gi bedre kontroll og koordinering, noe som forenkler beslutningsprosesser for skalering. Det gir også mulighet for standardisering av teknologier og prosesser. Desentralisert styring kan gi større fleksibilitet lokalt, slik at ulike enheter kan tilpasse seg spesifikke behov raskere.

R5 - Infrastrukturen for tungregning må oppfylle statens krav til energieffektivitet

Rammebetingelsen er utledet fra effektmål 4: Infrastrukturen for tungregneknepkraft benytter fornybar energi og energieffektive løsninger, som reduserer karbonavtrykket og fremmer bærekraftig forvaltning.

Infrastrukturen for tungregning må oppfylle statens krav til energieffektivitet, noe som er avgjørende for å redusere miljøpåvirkningen og driftskostnadene. Dette innebærer at datasentre og andre fasiliteter må designes og drives med fokus på å minimere energiforbruket. Bruk av energieffektive maskinvarekomponenter, som prosessorer og kjølesystemer, er essensielt for å oppnå dette. Videre bør det implementeres avanserte energistyringssystemer som overvåker og optimaliserer energibruken i sanntid. Spillvarme fra tungregneinfrastruktur bør utnyttes som en ressurs for å forbedre energieffektiviteten. Datasentre genererer betydelige mengder varme under drift, og denne varmen kan gjenvinnes og brukes til oppvarming av bygninger eller i industrielle prosesser. Dette fører til at man ikke bare reduserer karbonutslipp, men også bidrar til lokal energiforsyning.

Statlige krav kan også inkludere spesifikke mål for reduksjon av karbonutslipp, noe som kan oppnås ved å integrere fornybare energikilder som sol- og vindkraft i energiforsyningen. I tillegg kan bruk av teknologi som virtualisering bidra til å øke utnyttelsesgraden av eksisterende ressurser, noe som reduserer behovet for ekstra maskinvare og dermed energiforbruk.

Energieffektivitet er også en del av bærekraftstrategier, hvor det er viktig å rapportere og dokumentere energibruken for å sikre samsvar med nasjonale og internasjonale standarder. Dette kan inkludere sertifiseringer som ISO 50001, som gir en strukturert tilnærming til energiledelse. Ved å oppfylle disse kravene, bidrar tungregneinfrastrukturen til statens overordnede mål om bærekraft og miljøvern, samtidig som det sikrer kostnadseffektiv drift.

Andre vurderingskriterier

Her følger en beskrivelse av andre prosjektspesifikke vurderingskriterier, som blir brukt for å gjøre en overordnet kost-nytte-vurdering, samt vurdering av mulig måloppnåelse, for å velge de konsepter som skal tas med videre til alternativanalysen.

A1 – Måloppnåelse: Infrastrukturen for tungregning bør ha potensial for høy måloppnåelse for samtlige effektmål

Konseptene som har høyest potensiale til å oppnå effektmålene vil ha prioritet.

A2 – Kostnadsperspektiv: Infrastrukturen for tungregning bør være så ressurseffektiv som mulig

Med ressurseffektiv menes at vi gjør en kvalitativ evaluering av investeringskostnadene og samlede driftskostnader. I mulighetsstudien vil vi vurdere ressurseffektivitet opp mot følgende faktorer:

- **Samarbeid og deling:** Hvordan infrastrukturen legger til rette for samarbeid mellom forskningsinstitusjoner, virksomheter i offentlig forvaltning og næringsliv, samt i hvilken grad infrastrukturen muliggjør effektiv deling av data og regnekraft.
- **Driftskostnader:** Vurdering av de løpende kostnadene ved å opprettholde infrastrukturen.
- **Investeringsbehov:** Behovet for initiale investeringer og langsiktig økonomisk bærekraft.

A3 - Tidsperspektiv: Utvidelsen av infrastrukturen for tungregning må gjennomføres slik at det økende behovet for tungregning for forskningsdrevet FoU blir ivare tatt

Det er et tidskrittisk behov for å investere i kapasitet for å dekke et økende behov både for forskningsdrevet og forvaltningsdrevet FoU. Infrastrukturen må kunne dekke behovene innenfor en tidshorisont på fem år.

Utfordringsbildet (kapittel 4) og behovene (kapittel 5) viser at det er allerede nå et betydelig behov for økt tungregnekapasitet, kompetanse m.m. både for å dekke behov innen forskningsdrevet FoU, for å opprettholde og videreutvikle samfunnskritiske tjenester, og for å utvikle nye KI-modeller.

Et oppdatert nullalternativ der vi tar med investeringene i Olivia (A2) og LUMI-G (se figur) som en del av nullalternativet viser at vi allerede i 2027 vil ha behov for å erstatte kapasiteten som i dag blir levert på Betzy. I tillegg vil vi allerede i 2026 ha et underskudd på kapasitet til KI-trening og utvikling.

Nullalternativet							
HPC-beregningsnoder (kun CPU)	Kjerner	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Saga	16 064						
Betzy (Intel equivalenter)	103 219						
Olivia (A2)	64 000						
LUMI-C (2024 →)	6 679						
LUMI-G (2026 →)	75 000						
LUMI-G (2027 →)	75 000						
Totalt per år (MCPUh)		1 664	2 321	2 074	2 074	1 875	1 314
GPU-aksellererte beregningsnoder	Antall GPU	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Olivia (A2)	304						
Olivia (A2) Utvidelse	74						
Totalt per år (kGPUh)		2 663	3 311	3 311	3 311	3 311	648
KI-aksellererte noder	Antall GPU	2025	2026	2027	2028	2029	2030
LUMI-G (Eksisterende kapasitet)	250						
LUMI-G (Ny kapasitet)	300						
Totalt per år (kGPUh)		2 190	3 504	4 818	4 818	4 818	4 818
Datalagring		2025	2026	2027	2028	2029	2030
NIRD							
LUMI-G (Ny kapasitet)							
Total kapasitet (PB)		55	66	79	86	6	6
Andelen HPC-beregningsnoder i Norge		96 %	69 %	34 %	34 %	30 %	0 %
Andelen GPU-aksellererte beregningsnoder i Norge		100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Andelen KI-aksellererte noder i Norge		0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Andelen Datalagring i Norge		100 %	95 %	92 %	93 %	0 %	0 %

GAP MELLOM ETTERSPORSEL OG KAPASITET I NULLALTERNATIVET

		2025	2026	2027	2028	2029	2030
KI-aksellererte noder	Delta	- 1 373	- 85	- 2 258	- 5 762	- 11 421	- 18 141
	Null-alternativet	kGPUh	2 190	4 818	4 818	4 818	4 818
	Etterspørselsbehov	kGPUh	3 563	4 903	7 076	10 580	16 239
	Dekningsgrad	Prosent	61 %	98 %	68 %	46 %	30 %

Ved å opprettholde et lavere investeringsnivå over tid vil norsk forskning som er avhengig av tungregning sakke ytterligere akterut sammenlignet med våre naboland. Dette vil ha negative konsekvenser for norsk konkurransekraft.

A4 – Kompetanseperspektiv: Infrastrukturen for tungregning bør inneha tilstrekkelig kompetanse på behov og tilrettelegging av investeringer og brukerstøtte

Kompetanseperspektivet innebærer å ivareta eksisterende kompetanse innen tungregning som et nødvendig grunnlag for videreutvikling.

Utviklingen av kompetanse innen tungregning i Norge har røtter tilbake til 1980-tallet, da behovet for avanserte beregningsressurser begynte å vokse i takt med den teknologiske utviklingen. På denne tiden ble grunnlaget lagt for det som i dag er en nasjonal e-infrastruktur, som støtter forskning og

høyere utdanning. På 1980-tallet startet norske universiteter og forskningsinstitusjoner å investere i datateknologi for å møte de økende kravene fra forskningsmiljøene. Dette la grunnlaget for en kultur av samarbeid og deling av ressurser, som har vært avgjørende for den videre utviklingen. Etableringen av UNINETT i 1976, som en nasjonal leverandør av nettverkstjenester, var en tidlig milepæl som bidro til å styrke den teknologiske infrastrukturen. I senere år har etableringen av UNINETT Sigma2 AS vært en sentral komponent i strategien for å videreutvikle tungregningskapasiteten og kompetansen på området. Selskapet har fått ansvar for å sikre langsiktig finansiering og drift av nasjonale tungregningsressurser.

Dette har blitt mulig gjort gjennom statens betydelige FoU-investeringer gjennom en kombinasjon av basisfinansiering fra Forskningsrådet og bidrag fra de fire største universitetene. Summen av denne strukturen har fram til nå sikret kontrinuet, utvikling og fornying, som vurderes som essensielt for å opprettholde og videreutvikle infrastrukturen og kompetansen.

Kompetansen som er kritisk for denne utviklingen inkluderer:

- **Strategisk planlegging** avgjørende for å utvikle og implementere langsiktige planer for investering, anskaffelse og drift av e-infrastruktur.
- **Teknisk ekspertise** innen drift og utvikling av tungregningssystemer
- **Kunnskap** om hvordan bruke tungregneinfrastruktur effektivt, herunder hvordan integrere egne systemer med plattformverktøyene.
- **Kunnskap** om hvordan videreutvikle forskningssystemer (algoritmer, modeller, osv) for å videreutvikle systemene
- Forskningskompetanse som muliggjør anvendelse av tungregning i ulike fagområder.

For å maksimere utnyttelsen av tungregnerressurser både nasjonalt og internasjonalt, er det avgjørende å legge til rette for gode støttetjenester som er tilpasset ulike brukergruppers behov. Dette innebærer å tilby omfattende kompetanseutvikling og avansert brukerstøtte som kan hjelpe brukere med å navigere komplekse systemer og teknologier.

For å møte behovene til ulike brukergrupper, bør støttetjenestene være fleksible og tilpasset spesifikke sektorer, som forskning, næringsliv og offentlig sektor. Dette kan innebære å utvikle spesialiserte verktøy og ressurser som er skreddersydd for de unike kravene i hvert forvaltningsområde.

Kompetanse og tilgang til ledende kompetansemiljøer Internasjonalt er sentralt for å sikre deltakelse i globale nettverk og partnerskap slik at norske institusjoner aktivt drar nytte av internasjonal ekspertise og beste praksis. Internasjonalt samarbeid bidrar også til å standardisere prosesser og verktøy som understøtter brukerens muligheter for operativt i samarbeid på tvers av landegrensene.

Kompetanse på å drifte slike støttetjenestene er i seg selv en svært viktig faktor. Dette innebærer kontinuerlig evaluering av tilbakemeldinger fra brukerne, og iverksette forbedringer for å tilpasse støttetjenestene over tid. Ved å forstå brukernes behov og utfordringer vil tjenestene utvikles for å sikre at alle brukere, uansett nivå, kan utnytte tungregnerressursene fullt ut. Dette vil styrke Norges posisjon som en ledende aktør innenfor tungregning og avansert databehandling.

A5 – Gjennomføringsrisiko for investeringene og organiseringen av infrastrukturen for tungregning bør være så lav som mulig for å sikre økt sannsynlighet for høy måloppnåelse

Gjennomføringsrisikoen er knyttet til i hvilken grad det må gjennomføres endringer i eierstruktur og styringsmodell, endring i organisering, og eventuell utvidelse/etablering av avansert brukerstøtte. Ved behov for store endringer og koordinering og samtykke av et stort antall aktører vil dette økte gjennomføringsrisikoen.

Vurdering av konseptene mot rammebetingelser og kriterier

De ulike konseptene for en nasjonal infrastruktur for tungregneinfrastruktur har blitt vurdert for å avdekke konseptenes egnethet, realisme og måloppnåelse. Det innebærer at konseptene er vurdert opp mot rammebetingelsene for konseptvalg og utvalgte vurderingskriterier som beskrevet ovenfor. Konseptene som oppfyller alle rammebetingelsene og vurderingskriteriene «går videre» og inngår i den samfunnsøkonomiske analysen i kapittel 8.

Tabellen viser resultatene fra vurderingene av konseptene. Grønn hake illustrerer at rammebetingelsen/vurderingskriteriet er oppfylt, rødt kryss illustrer at rammebetingelsen/vurderingskriteriet ikke er oppfylt og gul sirkel illustrer at rammebetingelsen/vurderingskriteriet er oppfylt, men med en begrensning.

Tabell 2 Oversikt over vurdering av konseptene opp mot rammebetingelser og utvalgte vurderingskriterier

#	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7
R1	✓	✓	✓	✓	●	✓	●
R2	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
R3	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗
R4	✓	✓	✓	●	●	●	✗
R5	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A1	✗	●	✓	✓	✓	✓	✓
A2	✓	✓	✓	●	●	✗	●
A3	✓	✓	✓	●	●	●	✓
A4	✓	✓	✓	✗	✗	●	✗
A5	✓	✓	✓	●	✗	✗	✗

Under følger en begrunnelse for vurdering av rammebetingelsene og vurderingskriterier.

R1 - Infrastrukturen for tungregning må være pålitelig, tilgjengelig og robust

Pålitelighet

Alle konseptene med unntak for konseptene K5, «Sigma2 og ny leverandør basert på offentlig-privat samarbeid», og K7, «Europeisk leverandør», oppfyller kravet med å sikre en pålitelig og forutsigbar tilgang til tungregneressurser til målgruppene som omfattes av KVUen. I konseptene K1-K3 vil dagens struktur med Sigma2 videreføres. Det setter staten i stand til å styre investeringsnivåene slik at kapasiteten tilpasses behovene. I konseptene K4 og K6 vil det opprettes en ny offentlig leverandør, som vil være underlagt den samme styringsmessige kontrollen.

I konseptet K5, «Sigma2 og ny leverandør basert på offentlig-privat samarbeid» vil imidlertid investeringen i ny kapasitet og tilgangen på denne måtte avklares med privat samarbeidspartner. Dette kan gi en begrensning med hensyn til å oppfylle kravet.

I konseptet K7, «Europeisk leverandør» vil all kapasitet etableres gjennom et samarbeid i EuroHPC. Slik det fungerer i dag blir Norge invitert inn for å bidra i å investere i ny kapasitet gjennom LUMIs prosjekter. Prosjektene er finansiert til 50 prosent av EU, og resten blir finansiert av finske staten og

samarbeidspartnere. Hvor mye kapasitet som Norge for tilgang til kan delvis styres, men vi mener at konseptet har en begrensning mht. å oppfylle kravet.

Tilgjengelighet

I alle konseptene vil Norge ha mulighet til å styre tildelingen av den kapasiteten man har tilgjengelig i henhold til de kriteriene man velger å bruke.

Konsept K1 vil sikre nødvendig tilgjengelighet for forskningsdrevet FoU som i dag. I konsept K2 vil leverandøren ha økt tilgjengelighet for å håndtere forvaltningsdrevet FoU som har nasjonal betydning, herunder utvikling og testing av norske språkmodeller og KI-modeller, mens i K3-K7 vil det også tilgjengeliggjøres kapasitet for utstrakt KI-trening og utvikling for alle målgrupper i KVUen.

Robusthet

I alle konseptene inngår det driftstjenester som sikrer opetid tilpasset det formål og bruk som konseptene er designet for.

Konsept K1 innebærer en opetid tilsvarende dagens, med moderat til høy opetid for å tilfredsstille behovene for forskningsdrevet FoU.

Konsept K2 innebærer noe høyere opetid for å sikre at tungregnerressursene er pålitelige også for utvikling og trening av KI.

Konsept K3 innebærer en videreutvikling av Sigma2 og vil sikre høy opetid, som er nødvendige for at tungregnerressursene er pålitelige også for utvikling og trening av KI, samt utvikling og forbedring av samfunnskritiske tjenester.

I konseptene K4-K7 vil de nye leverandørene etableres med en leveransemodell som sikrer pålitelig og robust drift 24/7, og dermed i tillegg til utvikling og forbedring av samfunnskritiske tjenester, også kan ivareta bruk og tilpasning av samfunnskritiske tjenester, i tillegg til KI-utvikling og -trening.

Alle konseptene innebærer at brukere får kapasitet hos EuroHPC. LUMI, som er en av verdens kraftigste superdatamaskiner, tilbyr tungregning som kan brukes til KI bruk og tilpasning. Den er designet for å håndtere komplekse beregningsoppgaver, inkludert både utvikling og trening av KI-modeller. Når det gjelder opetid, er LUMI konstruert for å tilby høy tilgjengelighet, inkludert 24/7-opetid, for å sikre kontinuerlig tilgang til beregningsressurser. Dette er viktig for brukere som trenger pålitelig tilgang til tungregning for kritiske applikasjoner.

R2 - Infrastrukturen for tungregning må oppfylle sikkerhetskrav, herunder tungregnerressurser som ikke er plassert i Norge må ligge i land vi har sikkerhetspolitisk samarbeid med

I alle konseptene der det velges å plassere tungregnerressurser utenfor Norge vil gjøres primært gjennom EuroHPC-samarbeidet, eventuelt i samarbeid med enkelt-land i Norden. Vi har sikkerhetspolitisk samarbeid med alle land der tungregnerressursene til EuroHPC er plassert.

Konseptene K3-K7 innebærer at infrastrukturen skal ivareta sikkerhetskrav for å bruke sensitive data, f.eks. for helsesektoren. Det er blitt gjort flere forsøk å etablere løsninger for helseanalyse (f.eks. Helseanalyseplattformen). Sistnevnte ble stoppet hovedsakelig på grunn av juridiske utfordringer knyttet til Schrems II-dommen. Denne dommen påvirket overføringen av personopplysninger til land utenfor EU/EØS. Dette vil ikke være tilfellet for konseptene K3-K7, ettersom disse konseptene innebærer å etablere og bruke en «privat sky» for deler av kapasiteten, dvs. at databehandlingsansvarlig er en norsk leverandør, eller en offentlig leverandør som er underlagt den samme lovgivningen, men som kan velge å lagre data utenfor Norge.

LUMI beskytter sensitive data ved å bruke beste praksis for krypteringsteknikker og gjennomføre regelmessige og omfattende penetrasjonstester med uavhengige eksperter. De overholder global og regional databeskyttelseslovgivning og har et robust, reviderbart og eksternt verifisert rammeverk av kontroller for å opprettholde konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet av kundeinformasjon og personopplysninger. LUMI er også sertifisert i henhold til ISO/IEC 27001:2013 og SOC2 internasjonale standarder.

Uavhengig av dette vil det fortsatt være krevende å etablere en modell for tilgangsstyring til disse dataene. Dette vil slå ut primære på det økonomiske kriteriet (A2), men vi velger å vurdere at det kan være en begrensning for konseptene K3-K7 opp mot denne rammebetingelsen.

R3 - En tilstrekkelig andel av tungregneressursene må lokaliseres i Norge pga. sikkerhetshensyn og kompetanse

I alle konseptene med unntak av K7 vil det etableres og tilgjengeliggjøres tilstrekkelig med tungregnekapasitet i Norge, under kontroll av det offentlige.

Det innebærer at det for alle konseptene unntatt K7 vil det være tilstrekkelig kapasitet til at vi kan ivareta kritiske behov for tungregning og kompetanse, dersom situasjoner oppstår som gjør at vi ikke har tilgang til kritisk nødvendige ressurser utenfor Norge.

R4 - Infrastrukturen for tungregning må være skalerbar og fleksibel til fremtidige endringer i behov for tungregnekapasitet

Det er kun K7 som ikke oppfyller rammebetingelsen fullt ut. I dette konseptet vil Norge konkurrere med øvrige europeiske land om å få tilgang til kapasitet og vil være låst til de planprosessene som EuroHPC har med hensyn til å «bestille» kapasitet. Det vil ikke være like enkelt å utvide kapasiteten fortløpende ettersom man ikke har kontroll på investeringsplanene.

Konseptene K1, K2 og K3 oppfyller fullt og helt de grunnleggende kriteriene for å være skalerbar og fleksibel til fremtidige endringer i behov. I disse tre konseptene ligger et samarbeid med EuroHPC til grunn for å kunne anskaffe mer kapasitet eller redusere kapasiteten etter at behovene endrer seg. Konseptene tillater at virksomheter kan beholde eller anskaffe egen kapasitet utenfor felles leverandør.

Det er en viss usikkerhet knyttet til hvorvidt konseptene K4, K5 og K6 vil kunne tilby den samme fleksibiliteten, rett og slett for det store omfanget av brukere som vil dekkes.

For alle konseptene vil finansieringsmodellen endres slik hele eller deler av investeringene baserer seg på grunnbevilgninger basert på en strategisk langtidsplan.

R5 - Infrastrukturen for tungregning må oppfylle statens krav til energieffektivitet

Vi vurderer at denne rammebetingelsen vil kunne oppfylles i alle prosjektene.

A1 - Infrastrukturen for tungregning bør ha potensial for høy måloppnåelse for samtlige effektmål

Tabell 3 gir en oversikt over den kvalitative vurderingen av oppnåelsen av effektmålene for de ulike konseptene. Effektmålene er gjennomgått i kapittel 6.2.

Tabell 3 Vurdering av måloppnåelse (A1) i konseptene

#	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7
Effektmål 1	H	H	H	H	H	H	H
Effektmål 2	L	H	H	H	H	H	H
Effektmål 3	M	M	M	M	M	M	M
Effektmål 4	H	H	H	H	H	H	H

Alle konseptene har potensiale for høy måloppnåelse på alle effektmålene med unntak av K1. I dette konseptet vil hovedinnretningen av samarbeidet med næringslivet være særlig mot små og mellom store bedrifter, samt man i mindre grad legger til rette for forvaltningsdrevet FoU.

A2 - Kostnadsperspektiv: Infrastrukturen for tungregning bør være så ressurseffektiv som mulig

Som beskrevet ovenfor eksisterer det i dag etablerte tungregningsinfrastrukturer og fagmiljøer som kan videreutvikles for å kunne dekke behovet for KI-trening og utvikling for samfunnskritiske tjenester. Det er vurdert at omstillingskostnaden for å realisere konseptene er høyest for konseptene som i stor grad innebærer å etablere nye organisasjoner.

Konseptene K2 og K3 bygger på investeringene som er gjort fram til nå, og kan videreutvikles for å kunne dekke behovet for KI-trening og utvikling for samfunnskritiske tjenester. Det gjør at man kan begynne med utprøving med marginale økninger i driftskostnader.

K4 og K5 innebærer å bygge en ny leverandør som mest sannsynlig vil ha like høye driftskostnader som Sigma2, samtidig som den nye leverandøren ville anskaffe og forvalte et relativt lite volum av tungregnekapasitet, som gjør at man ikke tiltrekker seg de største leverandørene. Dette medfører sannsynlighet for økte investeringskostnader. Vi vurderer derfor at K4 og K5 vil være mindre ressurseffektiv enn K1, K2 og K3.

Vi vurderer at det i K6 vil være høyest kostnader av alle konseptene i forbindelse med etableringen av virksomhetene, omstillingen av eksisterende organisasjon, samt etableringen av et bredt tjenestespekter som dekker alle brukergruppene.

A3 - Tidsperspektiv: Utvidelsen av infrastrukturen for tungregning må gjennomføres slik at det økende behovet for tungregning for forskningsdrevet FoU blir ivaretatt

Som beskrevet i kap. 3 Dagens situasjon, innebærer hver investering i tungregnekapasitet lang forberedelse mtp. kunnskap om brukernes behov som grunnlag for kravspesifikasjon og forhandlinger med leverandør.

Konseptene K1, K2 og K3 vil ha mulighet til å gjennomføre nødvendige investeringer innenfor et kortere tidsperspektiv. Sigma2 har gjennom årene opparbeidet seg god kompetanse i å anskaffe og etablere ny kapasitet og har etablert en rekke leverandøravtaler, og er aktivt med i EuroHPC-samarbeidet. Dette innebærer større mulighet til å evaluere og optimalisere nåværende teknologier og prosesser for å sikre at de kan støtte økte krav til beregningskapasitet og behovene til nye brukergrupper. Det kan inkludere oppgradering av maskinvare, forbedring av nettverkskapasitet, og implementering av programvareløsninger som kan integreres sømløst med eksisterende systemer.

Vi vurderer at det er lite sannsynlig at en ny plattformleverandør som skissert i konseptene K4, K5, og K6 har mulighet til å investere innenfor ønsket tidshorisont. En utsettelse av gjennomføringstidspunkt vil føre til at man ikke får nytten av raskere økt kapasitet og kompetanse ved en utbygging av en nasjonal infrastruktur for tungregning. Det er videre risiko for at Norge ikke får utnyttet de mulighetene som ligger i EuroHPC de nærmeste årene ved utsatt gjennomføringstidspunkt.

A4 - Kompetanseperspektiv: Infrastrukturen for tungregning bør inneha tilstrekkelig kompetanse på behov og tilrettelegging av investeringer og brukerstøtte

Som beskrevet over er kompetansen i Norge knyttet til bruk av tungregnekraft for forskningsdrevet og forvaltningsdrevet FoU strategisk lokalisert ved landets ledende universiteter og forskningsinstitusjoner. Disse institusjonene samarbeider gjennom nasjonale og internasjonale nettverk for å dele ressurser og kompetanse. Sigma2 er utviklet over flere tiår til å ivareta strategisk planlegging av investeringer, gjennomføring av anskaffelser og sikre effektiv drift og brukerstøtte til brukerne ved å drifte nettverket av kompetanse fra universitetene og forskningsinstitusjoner.

Konseptene K1, K2 og K3 innebærer at man bygger videre på de etablerte kompetansestrukturene slik at man kan tilby nye tjenester til nye brukergrupper. Det betyr at man bygger videre på kompetansemiljøet som staten gjennom FoU-investeringene har finansiert og bygget opp. Vi vurderer at disse konseptene har en høy måloppnåelse opp mot vurderingskriteriet.

Konsept K4 innebærer at man etablerer en ny offentlig eid leverandør for å ivareta behovene til nye brukergrupper. I dette konseptet kan mye av kompetansebehovene kunne løses ved at det inngås tett samarbeid mellom Sigma2 og den nye leverandøren, men allikevel ser vi det som høyst usikkert hvorvidt Sigma2 sine etablerte kompetansenettverk kan tilgjengeliggjøres for den mest avanserte brukerstøtten til de nye brukergruppene. Denne kompetansen må bygges fra bunnen av. Med tanke på at miljøet i Norge er lite og konsentrert på et fåtall institusjoner vurderes det som lite realistisk og hensiktsmessig å spre kompetansen på flere leverandører som det legges opp til for konsept K4. Vi vurderer at dette konseptet har lav måloppnåelse opp mot vurderingskriteriet.

I konseptene K5-K6 må det bygges ny kompetanse for å dekke behovene for å understøtte bruk og tilpasning i offentlig forvaltning og næringsliv. I K5 må den nye leverandøren bygge kompetanse innen strategisk planlegging, anskaffelse og drift av tungregnerressurser. Denne kompetansen opprettholdes delvis i konsept K6, ellers slanker man ned Sigma2. Vi vurderer at det er en risiko for at nødvendig kompetanse utvannes og forvitrer, og det vil ta lang tid å bygge opp tilstrekkelig kompetanse i en ny organisasjon. Vi vurderer at konsept K5 har lav måloppnåelse opp mot vurderingskriteriet, mens vi vurderer konsept K6 til middels høy måloppnåelse.

I konsept K7 vil all kompetanse om strategisk planlegging, anskaffelse og drift av tungregnerressurser ivaretas av den europeiske samarbeidspartneren. Norwegian Research Infrastructure Services (NRIS) kan opprettholdes som et kompetansenettverk for å ivareta brukerstøtte opp mot forskere, mens Norwegian Competence Center (NCC) videreutvikles for å yte avansert brukerstøtte til offentlig forvaltning og næringsliv. Dette konseptet innebærer en mer fragmentert organisering av kompetansen, uten at man har tilgang til egne tungregnerressurser der man kan drive kompetanseutvikling. Vi vurderer at konsept K7 har lav måloppnåelse opp mot vurderingskriteriet.

A5 – Gjennomføringsrisiko for investeringene og organiseringen av infrastrukturen for tungregning bør være så lav som mulig for å sikre økt sannsynlighet for høy måloppnåelse

Gjennomføringsrisikoen er knyttet til øvrige forhold knyttet til gjennomføring av tiltaket, nærmere bestemt i hvilken grad det må gjennomføres endringer i eierstruktur og styringsmodell, endring i organisering, og eventuell utvidelse/etablering av avansert brukerstøtte.

Konseptene K1-K3 innebærer at dagens virksomhet, Sigma2, videreføres. Konsept K1 innebærer den minste endringen. Dagens tilknytningsform (organisering), eierstruktur og styringsmodell kan videreføres slik den er i dag. I konseptene K2 og K3 vil det være nødvendig å vurdere alle disse tre elementene for å både ivareta dagens brukergrupper (forskningsdrevet FoU) og legge til rette for at nye brukergrupper (forvaltningsdrevet FoU og næringsliv) vil ha større gjennomslag i tilgang på ressursene. Vi vurderer at dette innebærer en lavere gjennomføringsrisiko og dermed en høy måloppnåelse opp mot vurderingskriteriet for konseptene K1-K3.

Konsept K4 innebærer at det etableres en ny offentlig virksomhet ved siden av Sigma2. Gjennomføringsrisikoen ligger i at tilknytningsform (organisering), eierstruktur og styringsmodell må etableres for den nye virksomheten, samt at det må etableres gode og fungerende samarbeidsavtaler mellom de to virksomhetene på en rekke områder (anskaffelser, investeringer og avansert brukerstøtte) på tvers av to styringslinjer. Vi vurderer at gjennomføringsrisikoen til middels høy.

Konsept K5 innebærer at man slanker Sigma2 og bygger opp en ny leverandør basert på et offentlig-privat samarbeid. I praksis innebærer dette at tilknytningsform (organisering), eierstruktur og styringsmodell må endres helt fra dagens situasjon. Det statlige eierskapet til den nye deleide leverandøren må plasseres slik at det ivaretar tverrsektorielle interesser. I tillegg må man finne en eller flere aktører som kan inngå i samarbeidet. Vi vurderer at gjennomføringsrisikoen er svært høy.

I konsept K6 vil det etableres en ny offentlig leverandør, som innebærer at det vil være behov for mange aktører å bli enig om finansieringsmodell og styringsmodell. I tillegg vil det være stor risiko ved å etablere et bredt tjenestespekter som dekker alle brukergruppene. I K7 vil det også være stor usikkerhet knyttet til å endre oppgavene til Sigma2, fra å være en plattformleverandør til å kun være en anskaffelsesorganisasjon. Vi vurderer at gjennomføringsrisikoen er svært høy på begge konseptene.

Beskrivelse av tiltak som gjelder for alle konsepter

I kapittel 8.2 har det dessverre falt ut en beskrivelse av tiltak som er konseptuavhengige. Vil vi derfor gjengi disse her.

Alle aktører står fritt til å opprettholde og etablere egne lokale tungregnerressurser. Som beskrevet i kap. 4.3 i problembeskrivelsen, er nærhet mellom bruker og tungregnerressurser er viktig, særlig for mindre erfarne brukere. Lokale ressurser er sentralt for mange brukere for å gjøre mindre beregninger, bygge kompetanse og for undervisningsformål. Det er videre viktig for nasjonal beredskap og kapasitet at det er en god kobling mellom de lokale og nasjonale ressursene. Ingen av konseptene innebærer en endring i finansiering eller organisering av lokale tungregnerressurser.

Alle konseptene innebærer noe tungregningskapasitet, støtte- og kompetansetjenester for næringslivet, innenfor statsstøttereguleringen. Det innebærer at konseptene ikke skiller seg fra hverandre ifht. tjenestene som kan tilbys til næringslivet.

Leverandøren står fritt til å inngå eller endre avtale om kjøp av kapasitet hos EuroHPC og andre samarbeidspartnere. Dette innebærer at for alle konseptene er det lagt opp til en nødvendig fleksibilitet i hvor stor andel av kapasiteten som kjøpes av andre, innenfor begrensningene som er gitt av rammebetingelse R3.

Leverandøren står fritt til å utforske muligheten til å inngå samarbeid med det private leverandørmarkedet for tungregnekraft. Dette innebærer at alle konseptene kan samarbeide/inngå avtaler med private leverandører om dette vurderes som mest hensiktsmessig.

Offentlige virksomheter er selv ansvarlig for å dekke behovet for tungregnekraft til bruk og tilpasning av øvrige offentlige tjenester, inkludert KI. Dette innebærer at det i ingen av konseptene er inkludert bruk og tilpasning av øvrige offentlige tjenester, kun ulik grad av samfunnskritiske tjenester, samt KI-utvikling og trening. Dette med bakgrunn i at det gjennom behovskartleggingen viste seg å være vanskelig å konkretisere dette behovet på nåværende tidspunkt. Slik det er vurdert pt. kan disse behovene dekkes ved kjøp i markedet.

Norges forskningsråd
Postboks 564
1327 LYSAKER

Deres ref

Vår ref

Dato

24/5571-

16. januar 2025

Utredningsoppdrag: Forprosjekt for nasjonal infrastruktur for tungregning

Kunnskapsdepartementet (KD) viser til Forskningsrådets konseptvalgutredning (KVU) av en nasjonal infrastruktur for regnekraft. KVU-en ble utarbeidet på bestilling fra KD og levert 15. januar 2025. KD ber med dette om at Forskningsrådet gjennomfører et forprosjekt om en nasjonal infrastruktur for regnekraft på grunnlag av det anbefalte konseptet i KVU-en.

Bakgrunn for oppdraget

Bakgrunnen for oppdraget er de samme som beskrevet i oppdragsbrevet om utredning av behov for regnekraft fra KD 5. april 2024 og oppdragsbrevet om KVU-en fra KD 4. oktober 2024. Videre har det bakgrunn i regjeringens beslutning om å foreta en videre utredning av det nasjonale behovet for regnekraft og hvordan en ev. nasjonal infrastruktur for regnekraft til forskning, forvaltning og kunstig intelligens bør organiseres, jf. Prop. 1 S (2024-2025) for KD.

I KVU-en identifiserer Forskningsrådet åtte ulike konsepter, inkludert nullalternativet. Disse ble vurdert opp mot en rekke rammebetingelser, og to av konseptene gikk videre til en mer detaljert alternativanalyse. De to er konsept 2 «Sigma2 pluss» og konsept 3 «Tverrsektoriell Sigma». Forskjeller og likheter mellom de to konseptene er nærmere omtalt i KVU-en. Basert på alternativanalysen anbefaler Forskningsrådet at konsept 3 går videre til forprosjektfasen.

På bakgrunn av anbefalingene i KVU-en, ber departementet om at Forskningsrådet tar prosjektet videre til forprosjekt og fullfører dette iht. frist angitt nedenfor.

Nærmere om forprosjektet

Forprosjektet skal utarbeides iht. kravene til forprosjektfasen, jf. Rundskriv R-108/23. Forprosjektet skal videre følge opp føringer for forprosjektet beskrevet i kap. 11 i KVU-en.

Formålet med forprosjektfasen er å fremskaffe tilstrekkelig grunnlag for å vurdere prosjektets usikkerhet, anbefale en kostnadsramme og gi føringer for etterfølgende styring av prosjektet.

Parallelt med at forprosjektet utarbeides, foretas det en ekstern kvalitetssikring (KS1) av KVVU-en. Rapporten fra KS1 skal etter planen foreligge i midten av april 2025, før påske. Forskningsrådet skal vurdere og innarbeide eventuelle innspill fra KS1 før ferdigstilling av forprosjektet. Forprosjektet skal underlegges en ekstern kvalitetssikring (KS2).

Det legges opp til løpende dialog mellom Forskningsrådet og departementet.

Frist for besvarelse: 7. mai 2025.

Med hilsen

Marthe Nordtug (e.f.)
avdelingsdirektør

Klo Kwe Moo Kham
førstekonsulent

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Årsrapport 2024

Idékraft verden trenger

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Del I Styrets beretning	5
Del II Introduksjon til virksomheten og hovedtall	9
Del III Årets aktiviteter og resultater	16
Mål 1 Økt vitenskapelig kvalitet	16
Samlet vurdering	16
Strategisk område: Verdensledende fagmiljøer	16
Strategisk område: Identifisering og stimulering av vitenskapelig kvalitet generelt	19
Mål 2 Økt verdiskaping i næringslivet	20
Samlet vurdering	20
Strategisk område: Økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsliv	22
Strategisk område: Styrket evne til omstilling i norsk økonomi	24
Strategisk område: Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv	29
Mål 3 Møte store samfunnsutfordringer	32
Samlet vurdering	32
Strategisk område: Hav og kyst	33
Strategisk område: Helse	36
Strategisk område: Klima, miljø og energi	38
Strategisk område: Muliggjørende og industrielle teknologier	42
Strategisk område: Samfunnssikkerhet og beredskap	45
Strategisk område: Tillit og fellesskap	47
Mål 4 Velfungerende forskningssystem	50
Samlet vurdering	50
Strategisk område: Økt deltakelse i Horisont Europa	50
Strategisk område: Strukturerende endringer	52
Mål 5 God rådgivning	55
Samlet vurdering	55
Strategisk område: Relevante og velbegrunnede forsknings-politiske råd til departementene	56
Del IV Styring og kontroll i virksomheten	60
Del V Vurdering av framtidsutsikter	66
Del VI Årsregnskap	68

Forord

Forskningsrådets årsrapport er den formelle tilbakemeldingen til departementene om bruken av den samlede bevilgningen over statsbudsjettet i 2024. Rapporten følger en fastlagt struktur og gir informasjon som etterspørres i tildelingsbrevene.

Departementsvise rapporter er samlet i et vedlegg til årsrapporten.

Del I Styrets beretning

Del I Styrets beretning

God måloppnåelse i 2024

Vår evne til å møte utfordringer og utnytte nye muligheter avhenger i stor grad av forskning, internasjonalt samarbeid, at kunnskap kommer raskere i bruk og av økt samspill på tvers av samfunnssektorer. Et velfungerende nasjonalt forskningssystem er avgjørende for at forskningen skal kunne oppfylle sitt samfunnsoppdrag.

Forskningsrådet er det viktigste strategiske verktøyet for å videreutvikle og fornye det norske forskningssystemet. I 2024 har Forskningsrådet ut fra sine rammer levert meget godt på dette oppdraget. Forskningsrådet har løftet kvaliteten i norsk forskning og innovasjon, styrket innsatsen på prioriterte samfunnsområder og bidratt til norsk konkurransekraft. Forskningsrådet har levert vesentlige bidrag til utformingen av norsk forskningspolitikk og styrket Norges samarbeid om forskning og innovasjon internasjonalt.

Forskningsrådets nye porteføljestyrer, som startet opp ved inngangen til 2024, utgjør en viktig forskningsstrategisk ressurs for Norge. I løpet av året er det gjort et omfattende arbeid med å lage nye portefølje- og investeringsplaner. Dette arbeidet ferdigstilles i 2025. Porteføljestyrenes planer legger til rette for betydelige og forutsigbare investeringer i alle deler av forskningssystemet. Styret ser frem til det videre samarbeidet med porteføljestyrene om å realisere målene som er satt for norsk forskning og Forskningsrådet.

Forskningsrådet mottok i 2024 flere nye oppdrag fra departementene. Det viser at departementene opplever Forskningsrådet som et sentralt og kompetent organ for utøvelsen av regjeringens forskningspolitikk. Det setter vi pris på. Øremerkede midler til enkelte av disse oppdragene har gjort det mulig for Forskningsrådet å levere godt, selv i en periode preget av stramme ressurser.

Forskningsrådet har gjennom 2024 ivaretatt alle primæroppgaver, levert meget godt på samfunnsoppdraget, fulgt opp Langtidsplanen og målene for organisasjonen. Det er styrets vurdering at Forskningsrådet står godt rustet til å løse sitt viktige samfunnsoppdrag også framover.

Et fremtidsrettet forskningssystem

I mai leverte styret sitt innspill til stortingsmeldingen om forskningssystemet, med en rekke anbefalinger for fremtidens forskningssystem. Styret la blant annet vekt på behovet for en helhetlig tilnærming i forskningspolitikken og samarbeid på regjerings- og departementsnivå og forvaltning for øvrig. Styret mener i tillegg det er behov for økt samspill mellom forsknings- og innovasjonspolitikken og andre tilgrensende politikkområder, bredere involvering av aktører og mer bruk av forskning. Det må tilrettelegges bedre for banebrytende forskning for å lykkes med omstillingen.

I juni leverte Forskningsrådet, Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) og Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) fire anbefalinger for et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermet og gradert forskning til Kunnskapsdepartementet (KD) og Forsvarsdepartementet (FD). Forskningsens rolle i totalforsvaret innebærer blant annet at sivile forskningsmiljøer i større grad må tas i bruk innenfor forsvar, sikkerhet og beredskap. Et element i dette er opprettelsen av en ny portefølje i Forskningsrådet for å styrke forskning som er relevant for forsvar, sikkerhet og beredskap. Forskningsrådet har i høst gjennomført dialogmøter med forskningsmiljøene for å få innspill til arbeidet med en slik portefølje, og foreslått å prioritere satsingen i FoU-budsjettet for 2026. Sammen med NSM og FFI har Forskningsrådet også levert første del av et kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologier (KVASt). Dette er et oppdrag fra KD og FD.

Nasjonale forskningsinfrastruktur som evner å betjene behovene i hele forskningssystemet, er helt sentralt for forskningens bidrag i samfunnsutvikling og sikkerhet. Norsk veikart for forskningsinfrastruktur, som Forskningsrådet utarbeider, gir oversikt over behovene for fremtidige investeringer i

infrastruktur og grunnlag for tildelinger av infrastrukturprosjekter. Tildelingen av 1,3 mrd. kroner til forskningsinfrastruktur i 2024 vil styrke norsk forskning og innovasjon i mange år framover.

De siste årene har generativ kunstig intelligens (KI) bidratt til en enorm økning i behovet for tungregnekraft. Forskningsrådet har i 2024 gitt råd om hvordan Norge bør investere 3,4 mrd. kroner i infrastruktur for tungregning over en femårsperiode.

Kraft, fart og retning for å møte samfunnsutfordringene og sikre forskning av høy kvalitet

En verden i rask endring krever også at Forskningsrådet kontinuerlig justerer og tilpasser egne virkemidler. Forskningsrådets nye strategi ble vedtatt våren 2024. Den gir retning for hvordan Forskningsrådet skal realisere målene som er satt for norsk forskning og Forskningsrådet, skape gode koblinger og godt samvirke på tvers av samfunnssektorer, forskningssystemet og faggrenser, og bidra til at forskning kommer i bruk i hele landet.

I høst gjennomførte Forskningsrådet en rekke dialogmøter om fremtidens virkemidler. Der ble representanter for universiteter og høyskoler, forskningsinstitutter, næringsliv og offentlig forvaltning invitert til å vurdere hvilke justeringer som kreves i Forskningsrådets virkemidler for at disse best kan bidra til å løfte norsk forskning og innovasjon.

Forskningsrådet har i 2024 nedlagt en stor innsats for å sette i verk regjeringens forskningssatsing på digitalisering, inkludert kunstig intelligens. Gjennom en innovativ utlysningssprosess, med skisser og utstrakt dialog mellom aktørene og Forskningsrådet, har mer enn 600 aktører over hele landet ved inngangen til 2025 funnet sammen i 50 søknader om å bli nasjonale forskningssentre for kunstig intelligens. Dette er et eksempel på hvordan Forskningsrådet bidrar til å samle kreftene i forskningssystemet og derigjennom skape bedre sammenheng og høyere kvalitet i forskningen.

Utviklingen av et mer innovativt og konkurransedyktig næringsliv er avgjørende for å ivareta velferden og en bærekraftig samfunnsutvikling. Forskningsrådet har i 2024 arbeidet godt med å styrke kontaktflaten mellom forskningsmiljøer, bedrifter og andre samfunnsaktører for å skape økt grunnlag for produktivitet, verdiskaping og innovasjon.

Både nasjonale og internasjonale konkurransearenaer for forskning av høy kvalitet spiller en viktig rolle for å få fram den banebrytende forskningen og styrke konkurransekraften. I 2024 har det også blitt arbeidet med nye senterordninger på nærmere avgrensede tematiske områder, noe som bidrar til kvalitet og volum i forskningen.

En effektiv offentlig sektor er fundamentalt for å sikre et bærekraftig velferdssamfunn også i fremtiden. Ikke minst gjelder det kommunale helsetjenester. Forskning spiller en nøkkelrolle i å finne nye, smarte løsninger, får mer ut av arbeidskraften, utvikle effektiviteten i eksisterende løsninger og tilby kunnskap om hvordan ideer kan skaleres og tilpasses nye kontekster. Forskningsrådet har en viktig rolle i å utvikle virkemidler som bidrar til å utnytte dette potensialet, og å styrke digitalisering, organisering og kompetanseutvikling i offentlig sektor.

For å løse komplekse samfunnsutfordringer har regjeringen tatt i bruk målrettede, tverrsektorielle samfunnsoppdrag. På oppdrag fra regjeringen leverte Forskningsrådet i 2024 forslag til hvordan to samfunnsoppdrag kunne gjennomføres. Det ene om «Bærekraftig fôr» og det andre om «Å inkludere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsnivå». Forskningsrådet har mobilisert og involvert aktører fra ulike deler av samfunnet i utviklingen av samfunnsoppdragene. Vellykket gjennomføring av disse oppdragene er viktig for at kunnskapen skal bli tatt raskt i bruk. Forskningsrådet er glad for å ha fått sekretariatet for Bærekraftig fôr.

Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport belyser konsekvensene av forsoningspolitikken overfor samer, kvener/norskfinner og skogfinner. Gjennom 2024 har Forskningsrådet fulgt opp rapporten med internt og eksternt arbeid og med midler i utlysningen av forskerprosjekt for fornyelse som har søknadsfrist våren 2025.

Fagevalueringer er et viktig kunnskapsgrunnlag for Forskningsrådets rådgivning og virkemiddelutvikling. I 2024 gjennomførte Forskningsrådet evalueringer av naturvitenskap og biovitenskap. Våren 2025 kommer evalueringen av matematikk, IKT og teknologi og evalueringen av medisin og helsefag.

Kunnskap raskere i bruk

Samfunnets evne til å ta kunnskap i bruk er avgjørende for raskt å finne bærekraftige løsninger på de store samfunnsutfordringene. Det er en utfordring at avstanden mellom forskningsmiljøene og dem forskningen er relevant for, ofte er for stor. I sitt innspill til systemmeldingen anbefalte styret flere tiltak for å styrke samhandlingen mellom forskning og andre samfunnssektorer. Forskningsmiljøene må øke sin innsikt i samfunnets kunnskapsbehov, og både offentlig forvaltning og næringslivet må øke sin evne til å delta i utviklingen av og absorbere ny kunnskap. Forskningsrådet arbeider målbevisst med å videreutvikle virkemidler som i enda større grad bidrar til at forskningsbasert kunnskap blir frembragt, spredd, forstått og tatt i bruk der den er relevant.

Fri og uavhengig forskning er en forutsetning for at kunnskap har tillit og integritet. Det er avgjørende for utviklingen av demokrati og et tillitsbasert samfunn. Formidling er en del av universitetenes samfunnsoppdrag og en viktig forutsetning for at kunnskap kommer raskere i bruk. På samme måte er kunnskapsformidling en helt essensiell del av forskningsinstituttene virksomhet. Forskningsrådet skal bidra til å opprettholde høy tillit til forskning og har et nasjonalt ansvar for forskningsformidling. Styret mener det er viktig at Forskningsrådet fortsatt legger en vesentlig innsats i å skape arenaer for kommunikasjon mellom forskning og samfunnet ellers, blant annet gjennom forskning.no og egne formidlingsarenaer som Forskningsdagene, Forsker Grand Prix og Forsknings samtalen.

En fersk undersøkelse fra Forskningsrådet viser at et stort flertall av forskere også er positive til å formidle egen forskning. Hovedmotivasjonen for formidlingen er ønsket om at forskningsresultatene tas i bruk og å bidra til samfunnsdebatten. Imidlertid opplever mange forskere hindre for formidlingen, som tidspress, manglende ressurser og at formidling ikke i tilstrekkelig grad er meritterende. Institusjonene har et viktig ansvar i å legge til rette for forskernes egen formidling.

I Norge er tilliten til forskning generelt høy. Forskningsrådets befolkningsundersøkelse viser at andelen som sier de har tillit til forskning, ligger på rundt 80 prosent. Samtidig er tilliten lavere på enkelte forskningstemaer, som fornybar energi, klimaendringer, kjønn og likestilling. Det viser at det er grunn til å følge utviklingen også i Norge. Økt interaksjon mellom forskningsmiljøer og samfunnet ellers er en forutsetning for fortsatt høy tillit til forskning.

Et sterkt og uavhengig Forskningsråd løfter norsk forskning og innovasjon

Forskningsrådet er med sin sentrale posisjon i det norske forskningssystemet, sin kompetanse og sin kapasitet det viktigste verktøyet for norsk forskningspolitikk. Forskningsrådet står fortsatt i en krevende omstilling etter at utførte årsverk ble redusert med 20 prosent fra 2022 til 2023. Styret merker seg at mange ansatte opplever et betydelig arbeidspress, og vil følge arbeidet med prioritering og mer effektive arbeidsformer nøye også i 2025 for å sikre at Forskningsrådet fortsatt oppfyller sitt viktige samfunnsoppdrag på en god måte.

Økonomi

Fra og med 1. januar 2025 har Forskningsrådet endret finansierings- og regnskapsmodell fra netto- til bruttobudsjettering med tilsagnsfullmakter. Overgangen har vært planlagt i lang tid og det har blitt jobbet med dette gjennom hele 2024. Planleggingen har vært gjennomført med god dialog mellom Forskningsrådet og KD, samt øvrige departementer som gir tilskudd gjennom Forskningsrådet. Det har vært et krevende arbeid for administrasjonen og det er gjort mye arbeid med systemene for å få alt på plass til 1. januar. Styret har vært løpende informert om status gjennom periodiske rapporteringer og gir honnør til administrasjonen for gjennomføringen av overgangen.

Del II Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Del II Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Norges forskningsråd er et nasjonalt utøvende forskningsstrategisk organ. Forskningsrådet har ansvar for å øke kunnskapsgrunnlaget for forsknings- og innovasjonspolitikken og bidra til å dekke samfunnets behov for forskning ved å fremme grunnleggende og anvendt forskning og innovasjon. Forskningsrådet bidrar aktivt med forskningspolitisk rådgivning, etablerer samarbeid og nettverk mellom norske forskningsmiljøer og internasjonale miljøer, i tillegg til å løse særskilte oppdrag på vegne av departementene.

Forskningsrådets styre består av syv personer. I tillegg velger de ansatte to representanter til styret. Styrets sammensetning skal sikre en bred geografisk deltakelse og medvirkning fra forskning, næringsliv, offentlig sektor og samfunnet for øvrig. Forskningsrådets styre ledes av Gunnar Bovim.

Det vil være enkelte avvik mellom hovedtall som legges fram i denne delen av årsrapporten, og årsregnskapet. Det skyldes at dette kapittelet kun omhandler Forskningsrådets egen organisasjon, mens årsregnskapet også omfatter de tilknyttede virksomhetene Kilden og Teknologirådet.

Organisasjon

Ved utgangen av 2024 har organisasjonen 390 ansatte. Forskningsrådet har ansatte i ti fylker, på Svalbard, i Brussel og utenfor Europa på Utenriksdepartementets og Innovasjon Norges kontorer. Hovedkontoret ligger ved Lysaker i Oslo. Forskningsrådet ledes av adm. direktør Mari Sundli Tveit.

Styresystemet for tilskuddsforvaltningen

Forskningsrådets investeringsvirksomhet er strukturert i 11 samordnede porteføljer med hvert sitt styre (porteføljestyre). Ett porteføljestyre består av 10-12 medlemmer som oppnevnes for fire år av gangen. Nåværende styre er oppnevnt for 2024-2027.

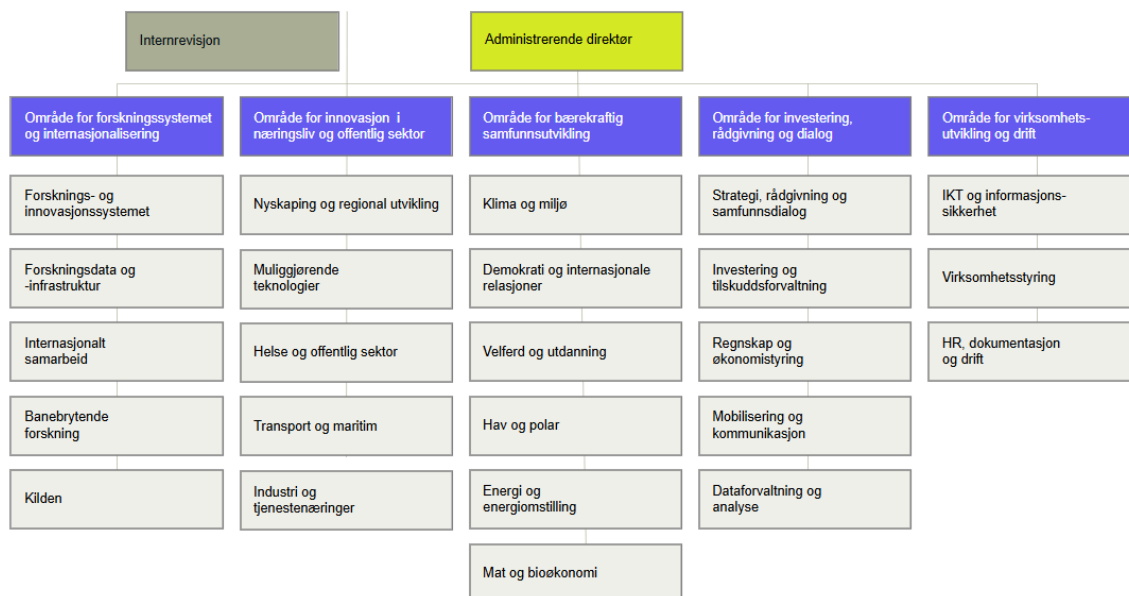
Forskningsrådets styre fordeler midlene til det enkelte porteføljestyre og disse rapporterer tilbake til styret om bruken av midlene. Styrene skal sikre at det investeres i de prosjektene som samlet sett gir best måloppnåelse. Figuren viser Forskningsrådets styresystem per 31.12.24

I 2024 har porteføljestyrene blant annet arbeidet med å utvikle portefølje- og investeringsplaner, som gir rammene for investeringsvirksomheten framover. Det har blitt gjennomført en rekke utlysninger og tildelinger, der det er porteføljestyrene som gjør vedtak. Porteføljestyrene har også blitt engasjert i ulike rådgivningsoppgaver, både innenfor egne ansvarsområder og inn mot Forskningsrådets styre.

Intern organisasjon og administrasjon

Forskningsrådet arbeider kontinuerlig med å tilpasse organisasjonen for å utføre samfunnsoppdraget best mulig. Det er i 2024 jobbet videre for å tilpasse aktivitetsnivå etter nedbemanning og reorganisering gjennomført i løpet av de to foregående årene.

Organisasjonskart for Norges forskningsråd 2024

Hovedtall for virksomheten

Årsverk

Ved utgangen av 2024 hadde vi 390 ansatte fordelt på 382,9 årsverk. Utførte årsverk i 2024 er 352,9. Dette er en økning på 9,4 utførte årsverk siden 2023. Vi har hatt en turnover på 6,1% som er under måltall på under 10%. Forskningsrådet er tilknyttet opplæringskontoret OK stat og har i løpet av 2024 hatt syv læreplasser. Å ha læreplasser vurderes som berikende for organisasjonen faglig og kulturelt.

	2022	2023	2024
Årsverk	455,9	359,6	382,9
Utførte årsverk	433,6	343,5	352,9
Turnover	9,6%	7,9%	6,1%
Læreplasser	6	7	7

Midlertidig ansettelse og deltid

Andelen midlertidig ansettelser er på 3,8 prosent og vurderes om lav. Forskningsrådet har kun heltidsstillinger. Vi bruker redusert stillingsprosent kun i tilrettelegging for særskilte behov hos den enkelte ansatte.

	Midlertidig ansatte		Foreldrepermisjon		Faktisk deltid		Ufrivillig deltid	
	Oppgitt i prosentandel av gjennomsnittlig årsverk		Oppgitt i gjennomsnitt antall uker		Oppgitt i prosentandel av gjennomsnittlig antall ansatte		Oppgitt i prosentandel av gjennomsnittlig antall ansatte	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
2022	3,4 %	1,8 %	15,2	8,9	4,2 %	1,2 %	0,0 %	0,0 %
2023	1,9 %	2,2 %	20,1	11,8	3,2 %	1,1 %	0,0 %	0,0 %
2024	1,5 %	2,3 %	7,5	10,5	3,3 %	1,2 %	0,0 %	0,0 %

Kjønnsbalanse og likelønn

Ved utgangen av 2024 er det 60 prosent kvinner og 40 prosent menn. Kjønnsbalansen er uendret siden 2023. Vi jobber for bedre kjønnsbalanse og det er i rekrutteringsprosessen vi vil legge videre innsats. Lønnsforskjellen mellom kvinner og menn er på 7 prosent på totalnivå, beregnet ut fra gjennomsnittlig årslønn, sammenlignet med 8 prosent i 2023. Resultatene viser en positiv utvikling, og forskjellene er noe mindre enn i samfunnet ellers. Vi vurderer at det er et akseptabelt nivå av forskjell

gitt vår bemanningssammensetning. Forskningsrådet har rutiner som skal forhindre urettmessig lønnsforskjell mellom stillingsgrupper. Tabellen under viser kjønnsfordeling fordelt på stillingskategori med variasjon i årslønn pr. kategori.

	Antall kvinner	Antall menn	Kjønnsbalanse pr. 31.12.2024	Prosentandel kvinners årslønn av menns årslønn
Forskningsrådet totalt	234	156	60 %	93,4 %
Ledere	14	18	44 %	111,2 %
Spesialrådgiver	82	62	57 %	95,3 %
Seniorrådgiver	93	54	63 %	94,0 %
Rådgiver	39	17	70 %	104,7 %
Seniorkonsulent, Konsulent	6	5	55 %	125,0 %

Virksomhetskostnader

Virksomhetsregnskapet for 2024 er på 780 mill. kroner, en reduksjon på 25 mill. kroner sammenlignet med 2023. Finansieringen på 840 mill. kroner er eksklusive investeringer og avskrivninger. Dette gir et resultat på 60 mill. kroner. Virksomhetskostnadene finansieres ved én tildeling fra KD, refusjoner fra FoU og andre inntekter. Forskningsrådet hadde i 2024 virksomhetsinntekter på 839 mill. kroner, hvorav 780 mill. kroner fra KD over statsbudsjettet inklusiv 13 mill. kroner i revidert nasjonalbudsjett, 31 mill. kroner fra adm. avsetning overført fra 2023 til 2024 og 28 mill. kroner i andre inntekter.

Totalt har Forskningsrådet benyttet 93 % av vår finansiering i 2024. I tråd med bruttobudsjetterte virksomheter er det søkt om overføring av 59 mill. kroner til 2025. I tillegg er det søkt om overføring av 5 mill. kroner til Teknologirådet og Kilden som i 2025 blir endel av Forskningsrådets driftsregnskap. I tillegg til overnevnte 59 mill. kroner som er udisponerte midler fra 2024 er det søkt om en overføring av 93 mill. kroner i ytterlig overføringer, som ikke er udisponerte midler. Midlene er balanseført og omtales som negativ gjeld i regnskapet. Totalt er 73 mill. kroner avsatte og påløpte kostnader som følge av overgangen fra netto- til bruttobudsjetterte virksomhet, mens 20 mill. kroner er avsatt for ikke-avviklet ferie, avsatt merverdiavgift og andre avsatte forpliktelser. Tabellen under viser virksomhetskostnader og -inntekter for 2024 i mill. kroner¹

	Regnskap 2022	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Regnskap 2024
Finansiering	809	806	848	839
Kostnader	803	805	848	780
Resultat	6	1		59

Årsaken til underforbruket er:

- Overgangen fra netto- til bruttobudsjettering påvirker driftsresultatet. Refusjon av administrasjonsmidler på oppdrag ved årsslutt samt kortere regnskapsår, begge som følge av overgang til bruttomodell, reduserte kostnadene med om lag 11 mill. kroner mer enn budsjettert.
- Omfattende oppdragsportefølje med øremerkede midler påvirker driftsresultatet. Overføringer tilsvarende 14 mill. kroner er øremerkede midler. Av disse er 13 mill. kroner nye oppdrag gitt i 2024. De fleste kom i RNB i mai. Det tar tid å komme i gang med slike oppdrag som medfører at ikke hele bevilgningen blir benyttet det første året.
- Aktivitetsnivået og de løpende kostnadene vært noe lavere enn forventet, men normalisering er forventet i 2025. Dette utgjør rundt 35 mill. kroner. De fleste av disse midlene er allerede planlagt benyttet til pågående digitaliseringsprosjekter.

Anskaffelser og innkjøp

Forskningsrådet kjøper årlig varer og tjenester for om lag 250 mill. kroner. I 2024 hadde vi i alt 39 konkurranser til en totalverdi på drøyt 182 mill. kroner. Økt totalverdi på avtalene skyldes at det i 2024 ble gjennomført mange rammeavtalekonkurranser, mens det til neste år forventes avrop på disse. Forskningsrådet har iverksatt den nye forskriften om krav til klima og bærekraft ved anskaffelser, et krav om vekting 30 %.

For å begrense miljøutfordringer og forhindre arbeidslivskriminalitet i anskaffelser, stiller vi når relevant, konkrete klima- og miljøkrav, krav om begrensninger i antall ledd i leverandørkjeden og krav om at leverandøren er tilknyttet lærlingeordning. Leverandører skal bekrefte å ha gjort seg kjent med tilvirkningsprosessen for varene og produktene kontrakten omfatter, og garantere at de er produsert med arbeidskraft i overensstemmelse med FNs barnekonvensjon artikkel 32 og ILO konvensjon nr. 138. GDPR er bygget inn i våre anskaffelsesrutiner og kontrakter.

Forskningsrådet har sentralisert innkjøpsfunksjonen med sertifiserte innkjøpere. Vi søker innkjøps-samarbeid der det er mulig og bruker Statens innkjøpsenters fellesavtaler og SIKT fellesavtaler på IKT-området. Vi bruker i all hovedsak statens standardavtaler (SSA). Vi har en egen innkjøpstrategi for å effektivisere våre anskaffelser og å oppnå lavere transaksjonskostnader, bedre priser og bedre behovsdekning. I 2024 er det gjort en ROS-analyse på anskaffelsesområdet. Tiltaksplan for å redusere risiko vil bli gjennomført i løpet av første og andre tertial 2025. Forbedringspunkter går på å styrke kompetanse og forbedre internkontroll. I tredje tertial i 2024 gjennomførte internrevisor en revisjon på området. Revisjonsrapporten er ferdig i første tertial 2025.

Utviklingen i tilskuddsbudsjettet

Forskningsrådets investeringer brukes strategisk for å realisere regjeringens forskningspolitikk, utvikle forskningssystemet og stimulere til samarbeid nasjonalt og internasjonalt. For å ivareta oppgavene på en god måte må Forskningsrådet forvalte en hensiktsmessig andel av de offentlige FoU-midlene. I 2024 var samlet tildeling til Forskningsrådet fra departementene på 11,4 mrd. kroner, en økning mot 2023 på 287 mill. kroner målt mot opprinnelig bevilgning som er en vekst på vel 2,7 %.

Forskningsrådet endret status fra netto- til bruttobudsjettet forvaltningsorgan fra og med 1. januar 2025. I den forbindelse ble alle tilskuddsmidler fra alle departementer som ikke var eller skulle bli utbetalt innen 31.12.2024 tilbakebetalt til Kunnskapsdepartementet (KD) for overføring til statskassen. Forskningsrådet beregnet hva summen var per departement jfr. tabellen over. Revidert budsjett for 2024 er derfor ikke sammenlignbart med tidligere år og reflekterer ikke reel aktivitet. Det vises til kolonnen for «opprinnelig bevilgning 2024» for sammenlignbare tall. Tilbakebetalingen er ikke sammenlignbart med det som var overføringer tidligere år. Dette henger sammen med endring av regnskapsprinsipp og estimatendring for avsluttet regnskap 2024. Tabellen under viser Forskningsrådets tilskuddsbevilgning per departement for 2023-2024 i mill. kroner

Departement	Revidert budsjett 2023	Revidert budsjett 2024	Opprinnelig bevilgning 2024	Endring 2023-2024	Overført Ut 2023	Overført Ut 2024	Tilbakebetalt KD
Kunnskapsdepartementet	5 156	3 276	5 375	219	1 254	0	2 437
Nærings- og fiskeridepartementet	2 212	1 965	2 269	57	188	0	628
Energidepartementet	919	463	913	-6	278	0	455
Klima- og miljødepartementet	641	463	651	10	123	0	190
Landbruks- og matdepartementet	403	328	392	-11	53	0	67
Kommunal- og distriktsdepartementet	208	18	63	-145	65	0	53
Helse- og omsorgsdepartementet	389	390	413	24	95	0	111
Arbeids- og inkluderingsdepartementet	195	98	165	-30	63	0	67

Departement	Revidert budsjett 2023	Revidert budsjett 2024	Opprinnelig bevilgning 2024	Endring 2023-2024	Overført Ut 2023	Overført Ut 2024	Tilbakebetalt KD
Utenriksdepartementet	265	-158	270	5	363	0	427
Samferdselsdepartementet	110	61	111	0	15	0	50
Justisdepartementet	64	29	69	5	47	0	41
Finansdepartementet	39	0	39	0	66	0	80
Barne- og familiedepartementet	43	30	51	8	17	0	21
Kultur- og likestillingsdepartementet	32	-8	31	-1	29	0	39
Forsvarsdepartementet	22	4	22	0	40	0	41
Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet	0	126	151	151	0	0	25
Sum departementene	10 698	7 084	10 985	287	2 696	0	4 730
Diverse inntekter	391	384	389	-2	188	311	
Totalsum	11 090	7 468	11 374	284	2884	312	4 730

I 2024 endret Forskningsrådet porteføljestyresammensetningen. Tallene for 2023 er omtolket til de nye styrene og deres ansvarsnivåer og er ikke helt sammenlignbart med tidligere rapporter. Fordelingene som i 2023 lå under Styret er i 2024 fordelt på Adm. Dir.-fullmakt og Banebrytende forskning, Forskningssystemet og Innovasjon.

Forskningsrådet endret status fra netto- til bruttobudsjettert forvaltningsorgan fra og med 1. januar 2025. I den forbindelse ble alle tilskuddsmidler fra alle departementer som ikke var eller skulle bli utbetalt innen 31.12.2024 tilbakebetalt til KD for overføring til statskassen. Revidert budsjett for 2024 er derfor ikke sammenlignbart med tidligere år og reflekterer ikke reel aktivitet, og det vises til kolonnen for «opprinnelig bevilgning 2024» som viser hva som var bevilget fra departementene korrigert for tilbakebetalingen. Dette gir sammenlignbare tall. Tabellen under viser tilskuddsbevilgning for 2022-2023 fordelt på Forskningsrådets styrende organer i mill. kroner.

Porteføljestyre/styret ¹⁾	Rev. budsjett	Opprinnelig bevilgning ²⁾	Endring
	2023	2024	
Adm.dir.-fullmakt	2 148	2214	66
Banebrytende forskning	1 525	1584	59
Demokrati og global utvikling	406	393	-13
Energi og transport	1 400	1363	-37
Forskningsystemet	1 280	1319	39
Helse	523	629	106
Innovasjon	1 428	1495	67
Klima og miljø	643	534	-109
Mat og bioressurser	409	450	41
Muliggjørende teknologier	754	830	76
Samisk samfunn og kultur	14	14	0
Velferd og utdanning	560	538	-22
Sum	11 090	11 362	272

Prinsippendring og estimatendring i 2024

I forbindelse med overgangen fra netto- til bruttobudsjettering måtte Forskningsrådet betale tilbake alle ikke-utbetalte tilskuddsmidler som stod på Forskningsrådets konti per 20. desember 2024. Overgangen til bruttobudsjettering medfører også at Forskningsrådet fra og med 2025 skal følge kontantprinsippet i tillegg til å føre SRS.

Tidligere har Forskningsrådets rutine for regnskapsføring av tilskuddsutbetalinger, som var gjeldende til og med 2023, inkludert påløpte kostnader som er utført forskning i kalenderåret. Avsetningen var i hovedsak gjort på grunnlag av innsendte prosjektrapporter for utført forskning i 2023, som var godkjent før 10. februar 2024 jfr. balanselinjen *forskningsmidler under behandling*. Dette endres i regnskapsoppstillingen for 2024, da det gjøres en begrenset avsetning av påløpte kostnader som er mottatt til 31.12.2024 og som tilhører regnskapsåret 2024, mot 10. februar påfølgende år i tidligere praksis. Selv om rutineomleggingen skjer i forbindelse med at Forskningsrådet omdannes fra en netto- til en bruttobudsjettert virksomhet er dette å anse som en prinsippendring. Det medfører at Forskningsrådet må endre noen av sammenligningstallene for 2024 jfr. SRS 3 punkt 6. Endringen er beskrevet i prinsippnoten for regnskapet. Tilbakebetalingen til KD som omtalt under *utvikling i tilskuddsbudsjettet* regnskapsføres debet 2500 Mottatt forskudd – tilskuddsforvaltning og kredit 196 Bank. Nedgangen i bankbeholdning og gjeld for tilskuddsforvaltning som skyldes tilbakebetalingen av ubrukte tilskudds-midler er å anse som en estimatendring, jf. SRS 3 punkt 3. Forberedelsen til omdanningen til bruttobudsjettert virksomhet er ny utvikling i 2024 og en naturlig del av aktiviteten ved utarbeidelse av et 2024-årsregnskap som synliggjør denne forberedelsen. Estimaterendringen medfører derfor ingen omarbeiding av sammenligningstallene for 2023. Forskningsrådet beskriver endringen i tilhørende noter.

Del III Årets aktiviteter og resultater

Del III Årets aktiviteter og resultater

Mål 1 Økt vitenskapelig kvalitet

Målformulering: *For alle forskningens begrunnelser, både instrumentelle og kulturelle, er den vitenskapelige kvaliteten en grunnleggende forutsetning. Vitenskapelig kvalitet forutsetter både talentfulle individer og infrastruktur og andre forskningsressurser av høy kvalitet. Forskningsrådet skal tildele etter konkurranse, og skal identifisere og støtte forskning av høy vitenskapelig kvalitet. Forskningsrådet skal også bidra til å forbedre den vitenskapelige kvaliteten i det enkelte forskningsmiljø eller på det enkelte forskningsområde.*

Samlet vurdering

Forskningsrådet fremmer vitenskapelig kvalitet i internasjonal forskningsfront, dristig og nyskapende forskning og karriereutvikling for unge forskertalenter gjennom den målrettede satsingen på banebrytende forskning og gjennom de tematiske porteføljene. Den grunnleggende forskningen flytter kunnskapsfronten og bidrar til internasjonal utvikling av forskningsområdene som annen forskning kan bygge videre på. Norge har en rekke gode forskningsmiljøer som driver grunnleggende forskning av høy kvalitet og produserer grensesprengende forskning i internasjonal forskningsfront. Likevel er det et mål at grunnleggende forskning i enda større grad spille sammen med annen forsknings- og innovasjonsaktivitet. Langsiktig og systematisk arbeid ved institusjonene og i Forskningsrådet har bidratt til økt suksessrate i ERC. Det er likevel behov for å bygge flere verdensledende fagmiljøer i Norge, som kan få økt gjennomslag på internasjonale konkurransearenaer som ERC.

Grunnleggende forskning av høy kvalitet er ofte en forutsetning for de mer radikale gjennombruddene i forskningen. Det er behov for å utvikle flere målrettede virkemidler for banebrytende forskning med potensial for store vitenskapelige gjennombrudd og innovasjoner. Forskningsrådet har i flere år jobbet med å videreutvikle sine målrettede virkemidler for å fremme banebrytende og dristig forskning og forskeres karriereveier. Innføring av to karakterer i forskerprosjekter og løpende søknadsmottak i FRIPRO er ledd i dette arbeidet. I 2024 har Forskningsrådet arbeidet med å utvikle et eget virkemiddel for radikale forskningsidéer som skal implementeres i 2025. Forskningsrådet arbeider også med å utvikle konkrete virkemidler for å styrke fremragende fagmiljøer og stimulere til å ta banebrytende forskning i bruk. Analyser av policy-siteringer viser at grunnleggende forskning gir betydelige bidrag til politikktutvikling. Det tyder på at det er potensial for å ta banebrytende forskning mer i bruk.

Forskningsrådets viktigste mekanisme for å stimulere til vitenskapelig kvalitet i bredden er konkurranser der det tildeles forskningsmidler til de prosjektene som har høyest kvalitet. Forskningsrådet har gjennomført fagevalueringer i biovitenskap og naturvitenskap som gir anbefalinger til institusjonene, Forskningsrådet og departementene. Forskningsrådet planlegger konkrete oppfølgingstiltak rettet mot nasjonalt samarbeid og koordinering i dialog med fagmiljøene. Forskningsrådet vil i første halvår i 2025 lansere nasjonale rapporter fra fagevalueringer i medisin og helsefag og matematikk, IKT og teknologi.

Strategisk område: Verdensledende fagmiljøer

Målformulering: *En forholdsvis stor del av den mest betydningsfulle forskningen kan tilskrives et fåtall av forskerne, som virker i fronten av sine felt. Det er et mål at flere fagmiljøer i Norge driver forskning av internasjonalt fremragende kvalitet. Forskningsrådet skal mobilisere talentene, bidra til kvalitetsutvikling og legge til rette for at potensialet i de fremste miljøene virkelig gjøres.*

Formidling av forskning gjennom vitenskapelig publisering sier noe om forskningsmiljøenes produktivitet og gjennomslag. Mens antall publikasjoner er et uttrykk for omfanget av den viten-

skapelige produksjonen, sier siteringer noe om forskningens innflytelse på annen forskning. Siteringer i policydokumenter og patenter kan gi informasjon om forskning er relevant for politikktutvikling og for næringslivet. Trenden fram til 2021 har vært at den vitenskapelige publiseringen i Norge har økt år for år. I 2022 stoppet denne trenden opp og artikkelproduksjonen i Norge gikk ned med seks prosent fra 2021 til 2022. Tallet for 2023 var nesten likt med 2022. (Indikatorrapporten) Registreringer i Web of Science (WoS) viser en tilsvarende utvikling i EU og USA i samme periode, mens BRICs-landene, og spesielt Kina, fortsetter sin vekst også i 2021-2023, men med lavere vekst enn i årene før. Målt i forhold til innbyggertallet har Norge 2,8 artikkelbidrag per 1 000 innbyggere. Ut fra en slik måle-stokk er Norge blant landene i verden som har aller høyest publiseringstall og forskningsintensitet.

Publiseringer og siteringer i Forskningsrådets prosjekter

Registreringer i Cristin viser en økning på 8 prosent i vitenskapelige publikasjoner fra Forskningsråds-finansierte prosjekter i perioden 2019-2023. Det var en økning på 16 prosent fra 2019 til 2021, etterfulgt av en nedgang på 7 prosent fra 2021 til 2023. Medisin og helsefag skiller seg ut med størst økning fra 2019 til 2021 og minst tilbakegang fra 2021 til 2023. Det er sannsynlig at denne utviklingen kan henge sammen med stor forskningsaktivitet i disse fagområdene knyttet til koronapandemien.

Vitenskapelige artikler med norske forfattere og medforfattere holder et jevnt høyt siteringsnivå, som i 2021-2022 lå om lag 16 prosent over verdensgjennomsnittet. I perioden 2019-2023 har relativ siteringsindeks for vitenskapelig publisering i Forskningsrådets portefølje gått ned fra 1,47 til 1,20, der 1 er verdensgjennomsnittet. Medisin og helsefag og samfunnsvitenskap har høyest siteringsindeks, begge 1,48 i 2023, men har noe nedgang i perioden. Samfunnsvitenskap lå høyest og har falt mest. Ingeniørfag og teknologi ligger på kun 0,95 i 2023, dvs. litt under verdensgjennomsnittet. Dette er en utvikling Forskningsrådet vil følge med på.

For å få innsikt i hvordan forskning finansiert av Forskningsrådet tas i bruk er det gjort en analyse av siteringer i policy-dokumenter fra nasjonale og internasjonale myndighetsorganer og patenter. Den viser at 12 prosent av publikasjonene i prosjekter finansiert av Forskningsrådet i perioden 2019-2023 har minst én sitering i et policydokument, mens 1,8 prosent av publikasjonene er sitert i et patent. Det er betydelige fagforskjeller i bruken av forskning. I samfunnsvitenskap har 18 prosent av publikasjonene et dokumentert bidrag til politikktutvikling. Teknologifagene har en motsatt profil med et relativt høyt antall patentsiteringer: 5,5 prosent av publikasjonene. Medisin og helsefag hevder seg godt på begge områder med høyest andel patentsiteringer – 9 prosent av publikasjonene – og nest høyest andel publikasjoner med dokumentert bidrag til politikktutvikling, 10 prosent. Grunnforskningssatsinger som Sentre for fremragende forskning (SFF) gir betydelige bidrag til politikktutvikling. For tre fagområder er den mest siterte publikasjonen i policy-dokumenter fra et SFF, mens forskningssentre for miljøvennlig energi (FME) topper statistikken for teknologifagene og samfunnsvitenskap.

Publikasjoner med åpen tilgang

Resultater fra forskning finansiert av Forskningsrådet publiseres åpent i noe større grad enn på nasjonalt nivå. Det er små endringer fra 2022 til 2023, og i 2023 var 81 prosent av vitenskapelige tidsskriftsartikler registrert i Cristin med finansiering fra Forskningsrådet åpent tilgjengelige mot 71 prosent nasjonalt. Det betyr at det fortsatt gjenstår en del for å nå målet om full åpen publisering. Både nasjonalt og i Forskningsrådet er det høyest andel åpen publisering innenfor medisin og helsefag og lavest innenfor samfunnsvitenskap og humaniora. Men det er innen disse fagområdene andelen som er publisert åpent har økt mest i perioden 2019-2023. En overvekt av de åpent tilgjengelige artiklene er arkivert hos forskningsinstitusjonene.

Søknader til og tildelinger fra det europeiske forskningsrådet (ERC)

Norsk returandel i ERC i Horisont Europa var i 2024 på 2,6 prosent, mot 2,5 prosent i 2023. Den økte suksessen i ERC skyldes langsiktig og fokusert arbeid både ved institusjonene og i Forskningsrådet. Norske forskere har i perioden 2021-2024 sendt inn 871 søknader fordelt på 13 utlysninger av individuelle grants. 98 prosjekter har fått støtte etter at elleve av utlysningene er ferdigbehandlet. Halvveis i Horisont Europa har norske forskere fått tilnærmet like mange Starting, Consolidator og

Advanced grant som i hele Horisont 2020. Antallet søknader til de tre søknadstypene har vært relativt stabil i løpet av Horisont Europa.

ERC behandler søknadene i to trinn. I de fleste individuelle utlysningene i Horisont Europa har det vært færre norske søknader enn snittet som går videre til trinn to og færre som får beste karakter. I Starting og Consolidator utlysningene i 2024 var imidlertid norske søknader bedre enn snittet både når det gjelder prosentandel med beste karakter, prosentandel til andre trinn og andel av dårligste karakter i trinn en.

Økningen i antall norske ERC-søknader skyldes først og fremst at interessen for ERC Synergy grant er økende. ERC Synergy grant søkes av to til fire prosjektledere, og deres fagkompetanse skal utfylle hverandre slik at de kan gjennomføre et prosjekt som ikke ville være mulig uten alle deltakerne. Ordinær bevilgning er opp til 10 mill. euro. I 2024 var det norsk deltakelse i 45 søknader, mot 11 i 2022. Totalt er det norske forskere i 119 søknader fordelt på fire utlysninger. Til nå er 11 søknader med norsk deltakelse finansiert, og de involverer 13 forskere ved norske institusjoner. ERC Proof of Concept (PoC) søkes også i langt større grad enn i Horisont 2020. PoC kan bare søkes av forskere som har et pågående eller nylig avsluttet ERC grant. Med flere norske prosjekter har flere fått anledning til å søke. Formålet er å vise at en idé eller resultat fra ERC-prosjektet har innovasjonspotensial og kan føre til kommersielle eller samfunnsmessige anvendelser. Det er sendt inn 28 norske PoC-søknader i Horisont Europa, og 13 har fått finansiering. Tre av ni søknader ble finansiert i 2024.

Omlegging av fri prosjektstøtte til løpende søknadsbehandling

Kunnskapsdepartementet (KD) ga i tildelingsbrevet 2023 Forskningsrådet i oppdrag å redusere søknadsmassen og ressursbruken med en ambisjon om 25 prosent innvilgelse i ordningen fri prosjektstøtte. Samtidig skulle kvaliteten i søknadsbehandling og forskningen videreutvikles. Forskningsrådet la om fra årlig søknadsfrist til løpende søknadsmottak og -behandling høsten 2023 og innførte karantene for middels gode og svake søknader. I 2024 ble innvilgelsen 21 prosent, en økning fra 5 prosent fra 2022 på grunn av en kraftig reduksjon i antall søknader. Det har altså vært en sterk vekst i suksessraten.

Omleggingen har hittil ikke endret kvaliteten på søknadene vesentlig. Det er blitt en forventet liten forskyvning i søknadsmassen fra de erfarne forskerne til forskere tidlig i karrieren. Flere forskere rapporterer at de er tilfredse med fleksibiliteten i når de kan sende inn søknader. Det er en bekymring i sektoren for at strenge karantenekrav har redusert antall søknader blant de dyktigste forskerne, ikke kun svakere søknader som var målgruppen for tiltaket. Forskningsrådet ser på mulige justeringer av endringene slik at tiltakene skal treffe som ønsket, og gi økt kvalitet, økt innvilgelse og redusert ressursbruk. Omleggingen har gitt økt ressursbruk per behandlet søknad. Likevel er samlet ressursbruk i Forskningsrådet betydelig redusert som en konsekvens av nedgangen i antall søknader.

Vurdering av måloppnåelse: Verdensledende fagmiljøer

Resultater	Utfordringer og muligheter
<ul style="list-style-type: none">Både grunnleggende og anvendt forskning finansiert av Forskningsrådet gir viktige bidrag både til kunnskaps-, politikk- og næringsutvikling.Fremskritt i norsk deltakelse i ERC fortsetter i 2024. Returandelen er nå på 2,6 prosent mot 2,5 prosent i 2023 og 2,1 prosent for fem år siden.	<ul style="list-style-type: none">Forskningsrådets virkemidler må videreutvikles for å stimulere til radikale banebrytende forskningsidéer, skape flere verdensledende forskningsmiljøer og bidra til at forskningen tas i bruk.Forskningsrådet vil følge med på utviklingen av søknader til fri prosjektstøtte og sette inn tiltak dersom endringene som gjøres for å oppnå 25 prosent innvilgelse, utfordrer formålet om å støtte de beste prosjektene.Potensialet i banebrytende forskning for innovasjon og ta forskning i bruk må utnyttes enda bedre framover.

Strategisk område: Identifisering og stimulering av vitenskapelig kvalitet generelt

Målformulering: *For å utnytte forskningens potensial er det ikke tilstrekkelig med bare de få miljøene som er ledende på sine felt, det er også behov for vitenskapelig kvalitet i bredden av en mangfoldig forskningssektor og på en rekke områder. Forskningsrådet skal sikre god vitenskapelig kvalitet i alle sine tildelinger. Forskningsrådet skal også bidra til fornyelse ved å identifisere potensial for kvalitet og stimulere kvalitetsutvikling i forskningen.*

Forskningsrådet har de siste årene gjennomført omfattende endringer for å styrke den vitenskapelige kvaliteten i den totale prosjektporteføljen. Et viktig mål med innføring av porteføljestyling, felles vurderingskriterier og felles behandlingsmåte for søknader, er at flest mulig søknader med høy vitenskapelig kvalitet skal få finansiering. Forskningsrådets viktigste mekanisme for å stimulere til vitenskapelig kvalitet i bredden er konkurranser der det tildeles forskningsmidler til de prosjektene som har høyest kvalitet. Forskningsrådet monitorerer søknadsdata og resultater fra fagfelle-vurderingene. Søknadsanalysen for 2024 omhandler særlig fordeling av søknadsvolum og -kvalitet.

Søknadsvolum og -kvalitet

Antall søknader for forskerstyrte prosjekter samlet – det vil si Forskerprosjekt (FP) og Kompetanse- og samarbeidsprosjekt (KSP) – ble redusert med hele 42 prosent fra 2022 til 2023. Nedgangen var klart størst for Forskerprosjekter. Søknadsmengden har fortsatt på et lavere nivå enn tidligere og er omtrent den samme i 2024 som i 2023. Dette har klar sammenheng med omleggingen av FRIPRO siden 2022. Det er en viss forskyvning fra FP til KSP, med en nedgang på 10 prosent for FP og en oppgang på 11 prosent for KSP fra 2023 til 2024. Likevel utgjør søknader til FP fortsatt ca. to tredjedeler av søknadene til forskerstyrte prosjekter.

Det er helseforetakene og instituttsektoren som har hatt størst endringer i antall søknader til forskerstyrte prosjekter fra 2023 til 2024. For instituttsektoren var det 15 prosent økning i antall søknader. Det er en klar dreining mot en større andel KSP, som nå utgjør 47 prosent av søknadene fra instituttsektor. Denne dreiningen gjelder alle instituttgrupper. KSP er en altså en søknadstype som ser ut til å treffe godt for instituttsektoren. Antall FP-søknader totalt holder seg på samme nivå som tidligere, men det har vært nedgang for alle instituttgrupper unntatt de samfunnsvitenskapelige som har doblet sitt antall FP-søknader. Antall søknader fra Helseforetakene har gått kraftig ned fra 2023 til 2024. Antall FP-søknader er redusert med 64 prosent og antall KSP-søknader med 86 prosent. Dette skyldes primært at det var få utlysninger innenfor helse i 2024. For UH-sektoren er det en viss nedgang i antall søknader både for FP og KSP. Nedgangen har primært skjedd for FP ved de nye universitetene. For de gamle universitetene er det en oppgang i KSP, mens FP holder seg stabilt.

Det er en liten oppgang i andelen KSP-søknader som har karakter 5 eller høyere på forskningskvalitet i 2024 sammenlignet med 2023. Det er derimot en viss nedgang med karakter 6 eller høyere. For FP-søknader var det derimot en viss nedgang i andelen med karakter 5 eller høyere for kvalitet, mens andelen 6 eller høyere ligger stabilt. For FP er det en klar tendens at karakterene for potensial for å flytte forskningsfronten ligger høyere enn karakterer for kvalitet. Gjennomsnittskarakterene for søknader med bevilgning ligger relativt stabilt for både KSP og FP. Innvilgelsesprosenten for FP-søknader økte fra 12 prosent i 2023 til 15 prosent i 2024. For KSP økte innvilgelsesprosenten fra 22 prosent i 2023 til 26 prosent i 2024.

Fagevalueringer i biovitenskap og naturvitenskap

De to nasjonale rapportene fra fagevalueringene i biovitenskap og naturvitenskap ble lansert våren 2024. Rapportene gir anbefalinger og råd til de evaluerte forskningsmiljøene, Forskningsrådet og departementene. Etter lanseringene er det gjennomført dialog med forskningsmiljøene med bl.a. innspillmøter og spørreundersøkelser. Tilbakemeldingene viser at institusjonene som deltok har hatt god nytte av evalueringene.

Rapporten for biovitenskap gir åtte anbefalinger. Den peker på at det er behov for tydelige biovitenskapelige forskningsstrategier både ved de administrative enhetene ved de enkelte universiteter og forskningsinstitutter og på nasjonalt nivå. Samtidig bør det bli mer nasjonalt samarbeid, koordinering og arbeidsdeling mellom ulike institusjoner og sektorer. Det er også behov for insentiver for at basisfinansiering skal gi økt deltakelse på internasjonale konkurransearenaer. Dette bør følges opp av institusjonene i dialog med KD.

Rapporten for naturvitenskap gir seks anbefalinger. Det er behov for spesielle kvalitetsforbedrende tiltak innenfor noen fag, som bl.a. kjemi. Noen av fagene bør ha tiltak for bedre kjønnsbalanse og økt rekruttering. Rapporten peker også på behovet for stabile, langsiktige og fleksible finansieringsordninger for å kunne møte fremtidige forskningsbehov innenfor naturvitenskapene.

Begge evalueringene understreker betydningen av gode finansieringsordninger som bidrar til best mulig utnyttelse av nasjonal forskningsinfrastruktur og gir tilgang til internasjonale forskningsfasiliteter som er viktige for Norge. Noen av institusjonene er allerede i gang med å følge opp flere punkter i evalueringene, som kjønnsbalanse, mangfold, tverrfaglighet, innovasjon og tiltak for større uttelling i EUs rammeprogrammer. Forskningsrådet skal oppdatere norsk veikart for forskningsinfrastrukturer og ha ny utlysning innenfor infrastruktur i 2025. Forskningsrådet vil nå gå i dialog med miljøene om konkrete oppfølgingstiltak, som f.eks. egne utlysninger som retter seg spesielt mot nasjonalt samarbeid og koordinering. Evalueringene av medisin og helsefag og matematikk, IKT og teknologi startet opp i 2024 og vil avsluttes med lansering av nasjonale rapporter våren 2025.

Vurdering av måloppnåelse: Identifisering og stimulering av vitenskapelig kvalitet generelt

Resultater	Utfordringer og muligheter
<ul style="list-style-type: none">• Det er en dreining i søknadstallene til forskerstyrte prosjekter, fra forskerprosjekter til kompetanse- og samarbeidsprosjekter, særlig i instituttsektoren.• Institusjonene melder at de har god nytte av de gjennomførte fagevalueringene	<ul style="list-style-type: none">• Fagevalueringene viser at det er klart behov for kvalitetsforbedrende tiltak innenfor flere fagområder, bl.a. kjemi.• Karakterene i Forskerprosjekter viser at søkerne har større utfordringer med å få god vurdering under kriteriet for kvalitet enn for potensial for å flytte forskningsfronten.

Mål 2 Økt verdiskaping i næringslivet

Målformulering: *Forskningsrådet skal utløse FoU som, på kort og/eller lang sikt, skal øke den samlede verdiskapingen i norsk økonomi. Forsknings- og utviklingsarbeid gir økt verdiskaping gjennom nye eller forbedrede produkter, tjenester og prosesser, eller ved at kunnskap blir utnyttet og videreutviklet i andre sammenhenger.*

Samlet vurdering

Forskningsrådet har i 2024 rådgitt myndigheter og interessenter samt utlyst og tildelt midler for omstilling og konkurransekraft gjennom prosjekter i og for norsk næringsliv. Det ble utlyst 1,1 mrd. kroner til bedrifter, noe som er ned fra pandemiårene og på nivå med årene før pandemien. I 2024 er det også utlyst bl.a. SFI'er, KI-sentre, kompetanseprosjekter mm. for tildeling til forskningsinstitusjonene, i den hensikt å bygge kvalitet, kapasitet og relevans for dagens og morgendagens næringsliv. I 2024 var den løpende porteføljen som omfatter all næringsrelevant innsats på 4,7 mrd. kroner. Samfunnsøkonomisk Analyse (SØA) viser at støtten utløser private FoU-investeringer, øker samarbeidet nasjonalt og internasjonalt mellom bedrifter og med FoU-organisasjoner og gir ny kunnskap, innovasjon og fornyelse. Behov for pilotering og tilgang på kompetanse er påpekte hindre for at FoU-resultater kan utnyttes bedre. Forskningsrådets dialog med bedrifter som har vært FoU-

aktive over tid pekte på utviklingstrekk og endringsbehov som er tatt inn i bl.a. utlysningene av KI-sentrene og SFI. De store bedriftene frem-hever at støtten utløser interne investeringsbeslutninger og mange små og mellomstore bedrifter finner at Forskningsrådets støtte utløser kapital fra investorer.

Forskningsrådet hadde økt tilsøking fra næringslivet i 2024 og stor interesse for senterutlysningene SFI og KI. Det er stor bredde av aktører, partnerskap, næringer og belyste utfordringer i søknadene, som viser at et mangfold av bedrifter mener FoU gir konkurransekraft, og at de kan bidra til å løse store utfordringer. Tjenestesektorene, foruten IKT, er svakere representert enn ressurs-, industri- og helsenæringene. Én av fem innovasjonssøknader til industri- og tjenestearnaen ble tildelt støtte, mens to av tre ekspertvurderte søknader er støtteverdige, og kvaliteten økende. Det er stort potensial for verdiskaping i de mange prosjektene som ikke kan støttes grunnet budsjettammene. Forskningsrådet innførte løpende mottak og månedlige tildelinger av innovasjonsprosjekter på industri- og tjenestearnaen fra medio 2024. Det ble mottatt 50 prosent flere søknader enn årets før, og et mer brukervennlig tilbud kan være delårsak til økt tilsøking.

SkatteFUNN-porteføljen er samlet mindre enn før pandemien og 2024-tilsøkingen var om lag 10 prosent ned fra 2023. Nytt søker- og saksbehandlingssystem er innført og færre bedrifter enn før melder at de brukte ekstern søknadsbistand. Porteføljen har en stor andel digitale og grønne prosjekter, med større innslag av tjenestenæringer og forskningssvake næringer enn i den øvrige næringsrettede porteføljen. Dette viser komplementaritet mellom tilbudene, samt at FoU-umodne deler av næringslivet ser nytten av FoU. SkatteFUNN kan være en viktig kilde for å mobilisere bedrifter til mer ambisiøse FoU-prosjekter, bl.a. i samarbeid med forskningsorganisasjoner.

I 2024 har Forskningsrådet hatt utstakt dialog, mobilisering og aktørkobling knyttet til «KI-milliarden». Innsikten gir unik kunnskap om status, nettverk og aktørenes ambisjoner i bredden og dybden av KI-forskningsfeltet. Det er gode internasjonale koblinger og norske partnerskap på tvers av FoU-sektorer, næringsområder og samfunnsområder vektlegges pga. felles verdigrunnlag, tillit og sikkerhet. Forskningsrådet har dialog med NHO og store norske selskaper om et mulig forsterket privat-offentlig samarbeid for økt ambisjonsnivå for norsk KI-forskning. Tilgang på kompetanse, tungregnekapasitet og kunnskapsflyt er påpekt som kritisk for økt verdiskaping. Forskningsrådets KI-portefølje, unntatt SkatteFUNN og før KI-milliarden er tildelt, var på nær 900 mill. kroner ved utgangen av 2024. Porteføljen vokser i alle fag, temaer og ordninger.

Sluttrapporter fra SFI-er (SFI-III) i 2024 viser høy master- og forskerutdanning samt tett samspill med private og offentlige foretak, noe som gir kompetanseutvikling og kunnskapsspredning på områder av betydning for næringsliv og konkurransekraft. SFI-ene samlet meldte i 2024 om 500 innovasjonsresultater som er tatt i bruk i foretakene. I underveisvurderingen av SFI-IV sier 250 deltagende foretak i privat og offentlig sektor at SFI-deltagelsen gir kunnskap i egen organisasjon, økt samarbeid og nye nettverk, og 30 prosent melder også om nye produkter, prosesser eller tjenester.

Forskningsrådets innsats for nyskaping og kommersialisering skal følge opp resultater og idéer fra forskningsorganisasjonene. Den nye TTO-funksjonsordningen har bidratt til at flere fagmiljø og flere forskningsorganisasjoner har tiltak og ambisjoner på feltet. Utlysningen av TTO-funksjonsmidler i 2024 resulterte i søknader fra hele 40 universiteter, høgskoler, forskningsinstitutter og helseforetak som alle er tilknyttet TTO-kompetansen som de siste årene er bygget opp i hele landet. Det kom også flere søknader om kommersialiseringsprosjektene enn før, og fra en stor bredde fag og aktører.

Eurostar og EUs rammeprogram gir bedrifter og deres FoU-partnere viktige nettverk for FoU-samarbeid, verdikjeder og markedsnærhet. I Horisont Europa har norske bedrifter konkurrert seg til noe mer midler enn i Horisont 2020, til tross for noe svakere tilsøking. Det er særlig innenfor Globale utfordringer og konkurransedyktig næringsliv og Innovativt Europa at bedriftene har hatt suksess, med hhv. 85 og 15 prosent av den norske returen.

Strategisk område: Økt konkurransevne i nytt og eksisterende næringsliv

Målformulering: *Forskningsrådet skal utløse forskningsbasert innovasjon som gir økt konkurransevne i næringslivet. Forskningsrådet skal utløse økt FoU-innsats i bedriftene og økt kvalitet i prosjektene. Målet er uavhengig av bedriftenes størrelse og alder, næring og geografi.*

Innovasjonsprosjekter søkes mer enn før

Det ble utlyst omtrent 1,1 mrd. kroner til innovasjonsprosjekter i næringslivet i 2024. Hele 484 søknader ble mottatt, og 452 var i tråd med kravene og derfor behandlet. Tilsøking har økt med 47 prosent fra 2023 og det ble omsøkt 5,1 mrd. kroner. Søknadene til industri og tjenestenæringer utgjorde nær 60 prosent, dvs. den høyeste tilsøking noen gang. I 2024 ble midlene lagt ut for løpende søknadsmottak og tildeling hver måned, i tråd med brukerønsker og styringssignaler. Erfaringene fra 2024 tas med i utviklingen av nytt søker- og saksbehandlingssystem med løpende tildeling på alle innovasjonsprosjektarenaer i 2025.

Av søknadene kom 60 prosent fra bedrifter med under 20 ansatte, 87 prosent samarbeidet med norske forskningsinstitusjoner og 28 prosent av bedriftene var under 5 år gamle. Søknadene til industri- og tjenestearenaen har høy kvalitet; om lag 70 prosent er støtteverdige, mens kun 20 prosent får tildelt støtte. Helsenæringen var størst av søkergruppe med 28 prosent, etterfulgt av prosessindustri med 24 prosent, IKT-næringen og tjenestenæringene hadde hhv 17 og 14 prosent, bygg og anlegg 9 prosent og vareproduserende industri 8 prosent.

Rekordhøy tilsøking viser et betydelig potensial for verdiskaping i de mange støtteverdige søknadene som avslås pga. tilgjengelig budsjett. Økt brukervennlighet og hyppigere tildelinger må sees opp mot stor avslagsandel pga. budsjettet. Industri og tjenestearenaen er komplementær til de tematiske arenaer for energi, maritim, havbruk, landbruk m.m. Komplementaritet, snarere enn ett felles tilbud der bedrifter uavhengig av næring har like muligheter, er et resultat av føringer fra departementene, og dels fra porteføljestyrene. På sikt bør det utvikles en felles arena, der de beste prosjektene støttes uavhengig av næring. Industri- og tjenestearenaen er størst og dekker en rekke etablerte og nye bedrifter, næringer og teknologier.

SkatteFUNN for bredden

SkatteFUNN-porteføljen var i 2024 på 4.764 prosjekter med et FoU-budsjett på 28,5 mrd. kroner og skattefradraget anslås til 3,5 mrd. kroner. Forskningsrådet mottok 2.644 søknader i 2024, hvorav 79 prosent ble godkjent som FoU iht. krav i forskriften. Det har vært fallende tilsøking over tid, og 10 prosent ned i 2024. Av godkjente prosjekter kom 20 prosent fra nye søkere, 58 prosent fra bedrifter med 1-20 ansatte og 27 prosent fra bedrifter med 21-100 ansatte. Næringskategoriene annen tjenesteyting, fiskeri og havbruk samt helse er størst og utgjorde alle. 10 prosent av søknadene i 2024. Helsenæringen har økning i andel av søknadene. IKT-næringen har en ned-gang fra 13 til 9 prosent i hhv. 2023 og 2024. Andelen søknader fra finans og varehandel er lav og har gått ned. Det samarbeides mye i SkatteFUNN-prosjektene, selv uten krav og insentiver om samarbeid.

Komplementære ordninger

I perioden 2019-2023 brukte 3 av 4 bedrifter med tilskudd fra Forskningsrådet også SkatteFUNN. Av SkatteFUNN-bedriftene hadde 6 prosent små- og mellomstore bedrifter og 18 prosent store støtte gjennom tilskuddsordningene. Ordningene har dels overlappende kunder, men det er flere store og FoU-erfarne bedrifter i innovasjonsprosjektene. Tilsøkingen til innovasjonsprosjekter gikk opp i 2024, men ned i SkatteFUNN. Hovedtyngden av søknader kom sent i 2024, og søkerne må anses likt påvirket av kostnadsendringer, kapitaltilgang, markeder m.m. Brukervennlighet er vektlagt gjennom ny brukerfront i SkatteFUNN og med løpende mottak og tildeling for innovasjonsprosjekter. Store utlysninger i EU og Forskningsrådets KI-senter- og SFI-utlysninger i 2024 treffer den typiske innovasjonsprosjektsøker, og har mobilisert bedrifter også til innovasjonsprosjekter. Det er et stort

potensial for å mobilisere SkatteFUNN-bedrifter til mer ambisiøse FoU-prosjekter i samarbeid med forskningsorganisasjoner o.a.

Offentlig sektor som marked og partner

Offentlig sektor utgjør et stort hjemmemarked for innovative bedrifter og et springbrett internasjonalt. Forskningsbasert kunnskap, innovative løsninger og samarbeid med næringsliv er viktig for at offentlig sektor skal kunne levere effektive tjenester over tid. Offentlig sektor er både FoU-marked og -partner som gjennom sine data, infrastruktur, markedskraft og nærhet til brukerne bidrar til FoU for innovative tjenester og produkter. Forskningsrådet har, og utvikler flere, virkemidler for forskningsbasert utvikling i offentlig sektor og i partnerskap med forskningsinstitusjoner og næringsliv.

Internasjonalt næringsrettet FoU-samarbeid gir verdifulle nettverk

Eurostars er komplementær til norske næringsrettede ordninger og gir små og mellomstore bedrifter med markedsnære FoU-prosjekter tilskudd til internasjonalt samarbeid i et globalt nettverk. I 2024 ble 22 prosjekter med norske deltagere tildelt vel 100 mill. kroner, hovedsakelig i helse-, energi- og IKT-næringene. Prosjektene er ofte initiert av utenlandske bedrifter, noe som bidrar til verdikjede- og markedsrelevante nettverk for norske bedrifter med internasjonalt potensial. I Horisont Europa, per okt. 2024, har norsk næringsliv 2.216 deltakelser i søknader og 540 deltakelser i innstilte prosjektene. Norske bedrifter konkurrerte seg til 263 mill. euro, dvs. 19 prosent av norsk retur. Næringslivet viser til at, viktigere enn tildelingen, er tilgangen på kompetanse, partnere og markeder som deltagelsen gir. Så langt er tilsøkningen noe lavere enn i Horisont 2020, men med høyere suksess slik at deltakelsen er minst på nivå som før.

Virkemiddelapparatet – bedre sammen

Virkemiddelaktørene samarbeider mer, bredere og dypere strategisk og operasjonelt, gjennom VMA 2.0s grønn rapportering, en-vei-inn og samhandling, i ordninger som Grønn plattform o.l., gjennom felles utredninger, i EU- og regional-innsatsen samt på flere områder initiert av aktørene selv, herunder KS og fylkeskommuner. Erfaringene fra en-vei-inn er at få av Forskningsrådets kunder, inkl. SkatteFUNN-søkere, bruker kanalen. Forskningsrådet utvider likevel tjenestekatalogen for å bidra til at bredden av tilbudene er synlige når en-vei-inn bedre tilpasses også FoU-aktive bedrifter.

Regionale tiltak er få, men har effekter

Det er gitt bistand til fylkeskommunenes kompetansemeglere og regionale forskningsfond og arbeidet med kapasitetsløftene. En gjennomgang av de 15 kapasitetsløftene viser verdien av forpliktende regionalt samarbeid, som gir økt utdannings- og forskningskapasitet og verdiskaping på næringsområder av regional betydning. Ordningen gir også en samarbeidskultur som mange viderefører. Den næringsrettede satsingen på Svalbard har, etter ønske fra lokalstyret, blitt forskjøvet til 2025 i påvente av ny næringsplan som vil være førende for innsatsen. På oppdrag og iht. tiltak i Distriktmeldingen utarbeidet Forskningsrådet i 2024 et kunnskapsgrunnlag om mulig satsing på forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling, basert på ulike datakilder, bibliometri og innspillsmøter. Det er påvist høy kvalitet og en rekke norske forskningsmiljøer med solid kunnskap som er relevant for politikkutforming for distrikter og regioner innenfor planarbeid, velferd, digitalisering og energi, mv.

Resultatanalyse 2024

I 2024-analysen fra SØA bekreftes funnene fra tidligere års undersøkelser av bedrifters utbytte av å delta i FoU-prosjekter med støtte fra Forskningsrådet. De fleste oppgir at de er svært fornøyd/fornøyd med gjennomføringen av prosjektet. Datagrunnlaget indikerer at prosjektene har gitt eller ventes å gi nye innovasjoner, økte inntekter og nytte for forbrukere og samfunnet ellers. Bedrifter er mer tilfredse med FoU-resultatene enn de kommersielle, og rapporten peker på at det er krevende og tar tid å utnytte resultatene kommersielt. Halvparten av respondentene har brukt resultatene som forventet, mens 40 prosent finner det mer krevende. Flere påpeker behov for å teste, pilotere og demonstrere løsninger basert på FoU-resultatene som en flaskehals, noe som vil følges opp, også i samarbeid i virkemiddelapparatet. Prosjektene gir økt kompetanse, ny kunnskap samt nasjonale og internasjonale samarbeidsrelasjoner. Halvparten av respondentene ville ikke gjennomført innovasjonsprosjektet uten Forskningsrådets støtte og den resterende andelen ville gjennomført prosjektet uten offentlig støtte,

men i en begrenset skala eller senere i tid. Vel 70 prosent melder at helt eller delvis enig i at innovasjonsprosjektet har bidratt til å styrke virksomhetens konkurransevne. For Eurostars er tilsvarende andel på vel 80 prosent.

Vurdering av måloppnåelse: Økt konkurransevne i nytt og eksisterende næringsliv

Resultater	Utfordringer og muligheter
<ul style="list-style-type: none">• Innovasjonsprosjekter (IPN) har høy tilsøkning, høy kvalitet og gir effekter i form av kompetanse, samarbeid og innovasjon.• Løpende mottak og tildeling av industri- og tjenestenæring-IPN'er er innført, og med rekordhøy tilsøkning.• Omlegging til ny brukerfront er positivt mottatt av SkatteFUNN-søkere.• Norske bedrifter søker noe mindre, men har større suksess i Horisont Europa enn i Horisont 2020.• Det er strategiske og operative fordeler av det økte samarbeidet i virkemiddelapparatet• Regionale kapasitetsløftprosjekter gir samarbeid og økte FoU-ambisjoner.	<ul style="list-style-type: none">• Forskningsrådet må gi råd om og selv benytte sine handlingsrom til å øke den næringsrettede innsatsen, særlig mot IPN.• Løpende mottak og tildelinger av IPN i 2025 vil styrke brukervennligheten.• Dagens komplementære IPN-arenaer har ulike konkurranseforhold, og må på sikt erstattes av en felles arena der de beste prosjektene, uavhengig av næring, kan støttes• SkatteFUNN-brukere kan øke sine FoU-ambisjoner og samarbeid, bl.a. ved bruk av forskerpool samt insentiver i ordningen• Forskningsrådet vil bidra til at offentlig innkjøpskraft i større grad brukes til fordel for privat og offentlig sektor.

Strategisk område: Styrket evne til omstilling i norsk økonomi

Målformulering: *Forskningsrådet skal identifisere, bygge opp kunnskap og legge til rette for utvikling av forskningsmiljøer på områder som er viktige for omstilling i økonomien. Målet omfatter forskning som ikke nødvendigvis har umiddelbar anvendelse i dagens marked.*

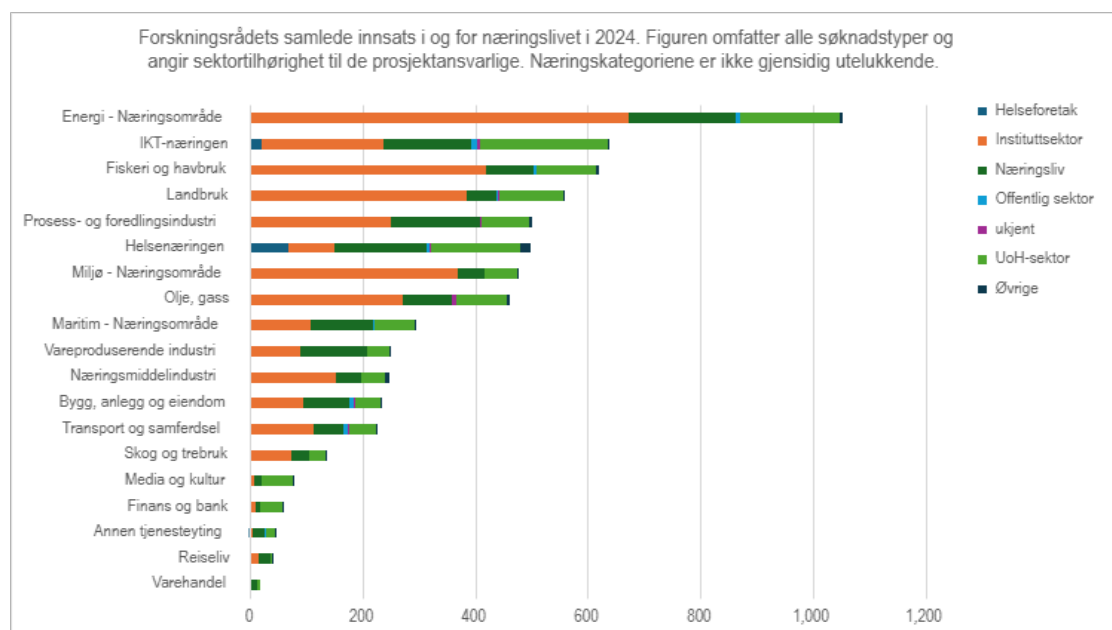
Næringslivets FoU

Analyser fra SSB viser realvekst i næringslivets FoU-investeringer fra 2022 til 2023, men nedgang i UH- og instituttsektoren, derav at næringslivets andel for første gang på 20 år utgjorde 50 prosent av all norsk FoU. Bedrifter med mer enn 10 ansatte utførte FoU for 47 mrd. kroner, nominelt opp 4,3 mrd. fra 2022, dvs. 4 prosent realvekst. Tjenestesektorene sto for vel halvparten og hadde realvekst på 5 prosent. Industrien hadde stor FoU-økning fra 2021 til 2022, men ingen vekst i 2023. Andre næringer (inkludert petroleum og havbruk) fikk realvekst på 12 prosent. I de mindre bedriftene, med 5-9 ansatte, ble det utført FoU for 3,4 mrd. kroner, en realnedgang på 10 prosent fra 2022.

Den næringsrelevante porteføljen av aktive prosjekter i 2024, og som er innsats i og for næringslivet, var 4,7 mrd. kroner, hvorav 1,1 mrd. kroner i prosjekter ledet av næringslivet. Samlet portefølje er 1,6 mrd. lavere enn i 2023, og for prosjekter ledet av bedrifter 730 mill. kroner ned. Dette er dels en følge av at prosjekter med økte budsjetter under pandemien er avsluttet, dels lave budsjetter i påfølgende år. Overgang fra netto- til bruttobudsjettering har medført endringer i regnskapsprosesser og systemoppsett, og at utbetalinger i 2024 er betydelig lavere enn tidligere år. Nedgangen gjenspeiler ikke en tilsvarende nedgang i aktivitetsnivået i Forskningsrådets portefølje.

Sammenlignet med 2020, året før tiltakspakkene hadde effekt, er innsatsen på mange næringsområder redusert, bortsett fra for energi, landbruk, skogbruk og tre, næringsmiddel, samt miljø og maritim. Veksten på flere av disse er dels begrunnet i store Grønn plattform-prosjekter. Områdene med størst nedgang fra 2020 til 2024 er olje og gass, vareproduserende industri og IKT, og trolig av ulike årsaker, bl.a. budsjettreduksjon, få utlysninger og avsluttede sentre. Tjenestesektorene er vedvarende svakt representert i tilskuddsordningene, men det var vekst i bank og finans samt media og kultur i perioden 2020-2024. Figuren under viser 2024-profilen på løpende, igangsatte næringsrelevante innsatsen (i mill. kroner, merk at næringsområdene og prosjekter er ikke gjensidig utelukkende) per næringsområde samt FoU-sektor som tildelingene er gitt til. Nær alt er samarbeids-

prosjekter der flere sektorer inngår, og der FoU-resultater og kunnskap spres mellom aktørene og med samfunn og i verdikjeder gjennom utdanning, publisering, IP, mm. Det er ulik FoU-sektorprofil for næringsområdene og tildelinger til forskningsinstitusjonene er størst på nær alle områder, og i tråd med Forskningsrådets rolle for å bygge kunnskap og kapasitet av relevans for næringslivet. Det er ulikheter mellom områdene mht. innsatsen i UH og instituttsektor, og siste er største aktør unntatt på IKT hvor sektorene er omtrent like, samt helse og mindre tjenestenæringer der UH er større.

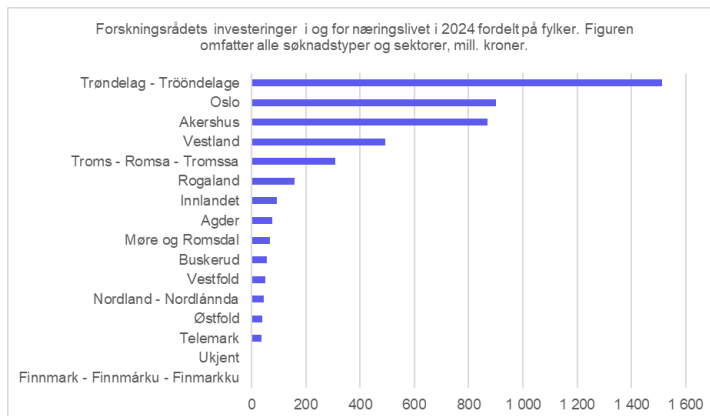
Geografisk spredning av næringsrettet prosjekter

Søknader om innovasjonsprosjekter kommer fra hele landet og bedrifter i samtlige fylker er representert med tre eller flere søknader. Oslo har flest søknader (155) og Trøndelag, Rogaland, Akershus og Vestland har hver mellom 35 og 50 søknader. Det er positiv tilsøkning også fra de nordligste fylkene. Store selskaper med hovedkontor i Oslo og Akershus, som for eksempel Hydro og Elkem, bidrar til det høye antallet søknader herfra, selv om prosjektet ofte vil forgå i andre deler av landet der bedriften også har FoU-aktivitet. Et tilsvarende geografisk mønster sees i SkatteFUNN-søknader der bedrifter fra Oslo utgjorde 26 prosent, noe ned fra året før. Tolv prosent av søknadene kom fra Rogaland og 10 prosent hver fra Vestland, Akershus og Trøndelag. Tidligere analyser har vist at geografisk spredning av søknader gjenspeiler størrelsen på FoU-personell i næringslivet i hvert fylke.

Den geografiske spredningen er ulik for tilskuddsprosjekter i næringslivet (innovasjons-, demonstrasjons- og nærings-ph.d.-prosjekter, SkatteFUNN ikke inkludert) og tilskuddsprosjekter av relevans for næringsliv, som ledes av forskningsorganisasjonene (sentre, forsker- og kompetanseprosjekter, infrastruktur mm). Oslo-bedrifter er største tilskuddsmottaker i første kategori og, forskningsorganisasjoner i Trøndelag i andre kategori, etterfulgt av Oslo og av Akershus. Spredningen speiler på den ene siden fylkenes nærings- og kunnskapsprofil, på den andre siden Forskningsrådets utlysninger. Eksempelvis har Oslo en næringsstruktur med høy andel oppstartsbedrifter og små- og mellomstore bedrifter innen IKT og helse, som er felt og bedrifter sterkt representert på arenaer der bedriftene leder prosjektene. Forskningsrådets næringsrelevante tildelinger på tematiske og åpne arenaer er teknologitunge og de store forskningsorganisasjonene i Trøndelag og Oslo leder mange av sentrene og prosjektene

innenfor bl.a. energi, havteknologi, industri, helse og muliggjørende teknologier. Søknadene og tildelingene speiler næringsstrukturen og FoU-aktiviteten i fylkene. Kobling av aktører, samarbeid i virkemiddelapparatet og med fylkeskommuner og næringsorganisasjoner er tiltak som brukes for å synliggjøre tilbudene og mobilisere for bedrifter i hele landet.

Muliggjørende teknologier for innovasjon, omstilling og beredskap

Forskningsrådets investeringer i muliggjørende teknologier er rettet mot økt forskningskvalitet og kapasitet på teknologiområder som er, eller forventes å bli, kritisk viktige for omstilling, sikkerhet og konkurransekraft. Porteføljen var på 2,9 mrd. kroner i 2024 fordelt på 2.300 prosjekter. Næringslivet ledet 24 prosent, noe ned fra i 2023, andelen i instituttsektoren er økt til 26 prosent og UH er stabilt på 34 prosent. Helse er største temaområde med store porteføljer innenfor både bioteknologi, nanoteknologi og IKT. I mange søknader fra IKT-næringen er KI en sentral FoU-komponent. Investeringer i IKT, nano- og bioteknologi er viktig for omstilling i helse, energi, sikkerhet og sirkulærøkonomi, mv. Investeringene gir tverrfaglighet, nye teknologiske løsninger og flere FoU-baserte teknologibedrifter.

Den geopolitiske situasjonen øker behovet for å styrke teknologiutvikling i alle sektorer for egen beredskap og for Norges deltakelse i den internasjonale kunnskapsutviklingen. Sentralt står ulike KI-teknologier og også kvanteteknologi. Forskningsrådet har over år bidratt til at norske forskere kan delta i EUs nettverk på kvantefeltet, og har nå en kvanteportefølje på 70 mill. kroner. Analyser viser nordiske styrker og komplementaritet i kvanteteknologi. Norges posisjon og verdiskapingsmuligheter innenfor kvantesensorer er særlig fremhevet, også av store norske selskaper som følger feltet og mulige anvendelser tett.

Omstillingen avhenger av tilgang til kompetent arbeidskraft og behovene for IKT- og KI-kompetanse i næringslivet er store. I 2024 er dette prioritert i prosjekter med forskerutdanning og tverrsektorielt og internasjonalt samarbeid, og i nærings-ph.d.'er som kan sikkerhetsklareres. Forskningsrådet har gjennom KI-satsingen bidratt til å koble aktører og at innsikt deles mellom sektorer og domener, noe det store antallet tverrfaglige skisser til KI-sentre og privat og offentlig sektors interesse for sentrene tydelig viser. Forskningsrådet har dialog med NHO og store norske selskaper om et mulig forsterket privat-offentlig samarbeid for økt kapasitet og ambisjonsnivå for norsk KI-forskning. Tilgang på kompetanse, tungregnekapasitet og effektiv kunnskapsflyt er påpekt som kritiske faktorer for økt verdiskaping både i privat og offentlig sektor.

Grønn plattform

Grønn plattform er en satsing fra Forskningsrådet, Innovasjon Norge og Siva. Fra 2021 er det investert i 32 verdikjedeprosjekter for markedsnære, skalerbare løsninger for verdiskaping, klima, miljø og sysselsetting, i prosessindustri, maritim og bioressursnæringer o.a. En økende andel prosjekter omhandler sirkularitet og flere erfarer at reguleringer er et hinder. Virkemiddelaktørene vil forfølge dette sammen med relevante myndighetsaktører i 2025. Prosjektene med oppstart i 2021 er i slutfasen og melder om gode resultater. Prosjektene preges av høyt tempo, godt konsortiesamspill og komplementær kompetanse, noe som styrker både innovasjons- og gjennomføringsevnen. Målsettingen om å utvikle markedsnære løsninger bidrar til at forskning tas raskt i bruk og omsettes til konkrete resultater med potensial for verdiskaping og grønn omstilling.

Petroleum og havbunnsmineraler: Verdier og energisikkerhet gjennom omstilling

Petroleumsforskningen bidrar til teknologi og kompetanse som gjør næringen mer bærekraftig, sikrer norsk verdiskaping og bidrar til energisikkerhet for Europa. Porteføljen omfatter teknologiområder som elektrifisering av undervannsutstyr, integrering av fornybare energikilder offshore, kraftproduksjon

med høyere effektivitet og lavere utslipp, mv. Tre forskningsentre bidrar til energiomstillingen med reduksjon av utslipp fra energiproduksjonen og energieffektivisering, spesielt av reservoardriften. En forskningssatsing innen havbunnsmineraler starter i 2025 som oppfølging av vedtak om mineralvirksomhet på norsk sokkel. I 2023-24 har deltagelse i utlysningen til JPI Oceans på økologiske konsekvenser av mineralutvinning samt Grønn plattform-prosjektet EMINENT havbunnsmineraler med lavt miljøavtrykk gitt økt innsats på feltet.

Landbaserte mineraler for nettverk og konkurransekraft

Europa produserer kun 3 prosent av kritiske mineraler og råstoff som er viktige for teknologi, sikkerhet og konkurransekraft. Norge har mineralressurser, samfunnsmessige forutsetninger samt industri og verdikjeder og kan spille en rolle som sikker leverandør og ta del i verdiskapingen. Forskningsrådet har i 2024 utarbeidet underlag til en nasjonal FoU-strategi for landbaserte mineraler. Innspillmøter og aktørdialog har gitt brede perspektiver på teknologi-, geologi-, folk-og-samfunn- samt miljø-naturdimensjoner, i tillegg til økende kompleksitet av geopolitiske årsaker. EUs partnerskap "Raw Materials for the Green & Digital Transition" vil bli en del av Norges satsing, hvor norsk mineral- og prosessindustri vil sammen med forskningsmiljøene kan bidra til bærekraftig verdiskaping fremover.

Prosessindustrien

Norsk industri er verdensledende på energieffektiv produksjon og har sammen med forskningsmiljøene etablert en kunnskapsbase for internasjonal verdiskaping. Norske prosessindustribedrifter opererer med høyest energieffektivitet og lavest karbonintensitet. Ny teknologi er kapitalintensiv, har lange utviklingsløp og er forbundet med teknologisk og finansiell risiko. Tilgangen på prosjektstøtte nasjonalt og i EU er en forutsetning også fremover. Norge dekker en betydelig del av EUs behov for aluminium, silisium, nikkel og manganlegeringer, med markedsandeler på over 30 prosent, som er viktige for bilproduksjon, elektronikk og byggsektoren, mv. Prosessindustrien bruker FoU systematisk og benytter hele bredden av virkemidler og på ulike områder. Mens metallproduksjon holder seg stabil i støttebeløp, har batteri- og hydrogenteknologi hatt tydelig økning, mens solcelleinnsats er redusert og raffinering basert på fossile kilder er nær borte.

Energiforskningen sikrer langsiktighet i en næring som sliter

Selv om energiekspor har gitt store inntekter i 2024, har det vært et tøft år for mange selskaper innen fornybarnæringen, spesielt produsenter innen solceller, havvind og batterier. Desto viktigere er det da at den næringsrettede energiforskningen har kontinuitet og langsiktighet. Samarbeidet i FME-er og prosjekter bidrar til kostnadsreducerende innovasjoner i en rekke teknologier. Forskningsbasert kunnskap om avveiningene mellom natur, areal og kraftproduksjon gir politikere og utbyggere stadig bedre beslutningsgrunnlag og det foregår mye aktivitet innen energieffektivisering og økt integrasjon av energisystemene. En bredt orientert og næringsrettet energiforskning er nødvendig for å kunne ta ned konflikt- og kostnadsnivåer, og gi løsningene Norge trenger i energiomstillingen.

Maritim næring griper mulighetene

Den maritime porteføljen er solid innenfor autonomi og digitalisering, og norske aktører er blant de fremste i utvikling og bruk av autonome skip og farkoster. Satsingen Maritim Zero 2050 for store skip og lange strekninger følger opp FNs ambisjon om nullutslipp for internasjonal skipsfart og gir store næringsmuligheter for norsk maritim sektor. Forskningsrådet har aktivt stimulert til å øke KI-porteføljen på området, noe som er nødvendig for å ligge i front for innovasjon og økt verdiskaping. KI er i bruk innenfor autonomi og nå også som del av grønn skipsfart-innsatsen, bl.a. hos Navtor AS som har store deler av verdensflåten som kunde, og som optimaliserer energibruken til fartøyer med KI. Arbeid med verdens første maritime KI-FoU-senter er i gang for ytterligere å styrke KI-kompetansen og -bruken i næringen. Forskningsrådets maritime innsats var på vel 600 mill. kroner i 2024 og omfatter innovasjonsprosjekter, ph.d.'er, SFF, SFI og SkatteFUNN. I Horisont Europa har norsk maritim sektor en returandel på 19 prosent (klynge 5, energi og transport). Det er viktig å sikre godt samspill mellom Norges og EUs forskningsinnsats på det maritime området. Den nasjonale ekspertene i EU-kommisjonen på det maritime feltet vil bidra ytterligere til dette.

Bioressurser i hav og på land

Ny kunnskap om marine bioressurser og havforvaltning sikrer god rådgivning til myndigheter, næringer og befolkningen, og skal sikre en bærekraftig utvikling som ivaretar både marine arter, økosystemer, fiskerier, havbruksnæringen og andre interesser. Norge har sterke fagmiljøer og er et attraktivt samarbeidsland. I marin ressursforskning er bærekraftig høsting, verdiskaping, naturmangfold og økosystemer prioritert. I 2024 ble marine økosystemers struktur og funksjon prioritert, kystnær og i åpne havområder samt sameksistens mellom havnæringene, og sammenheng mellom klima, miljø, mat og helse. Norske miljøer er verdensledende på havbruksforskning, særlig på produksjonsbiologi, fiskehelse og -velferd. Forskningsrådet har igangsatt flere prosjekter på sårproblematikk knyttet til velferd og dødelighet i næringen, samt prosjekter på laksens ferskvannsfase for trivsel i sjø, automatisert velferdsovervåking med avansert datasyn og KI, håndtering av havbruksavfall med sirkulærøkonomiske prinsipper og villakssmoltens dødelighet som følge av lakselus.

Landbaserte bioressursnæringer og verdikjeder finnes og utvikles i hele Norge. Næringsstrukturene krever tett samspill seg imellom, og med forskningsmiljøene. Næringene er raske til å ta ny teknologi og nye løsninger i bruk, og grønn omstilling som kombinerer verdiskaping, produktivitetsvekst samt klima og miljø er avhengig av oppdatert kunnskap. Myndighetene og samfunnet er også avhengig av kunnskap om mat, matproduksjon og folkehelse. Forskningsrådet bidrar til ny kunnskap av høy kvalitet og relevans, nasjonalt, i EU og bilateralt med enkeltland. I 2024 var fokus på innovasjoner i skog- og trenæringene, fra skogbruk og skogforvaltning til foredling og bruk av tømmer, trelast og trevirke i bygg, interiør og andre produkter. I nye prosjekter samarbeides det med næringslivet om karbonbinding i skog og jord, bærekraftig fôr og sammenheng mellom mat, miljø, klima og helse mm.

Helsenæringen i vekst

Helsenæringen bidrar til mer bærekraftige helse- og omsorgstjenester og har stort potensial for verdiskaping i samspill med sterke, internasjonalt orienterte norske forskere og offentlige helsetjenester. Helsenæringen er sterkt forsknings- og teknologiavhengig og har høy FoU-aktivitet i både de største aktørene som GE HealthCare til det høye antallet tidligfasebedrifter. Det er ingen rettede helsenæringstilbud fra Forskningsrådet, men bedriftene har godt gjennomslag og er blant de største på innovasjonsprosjektarenaen og i SkatteFUNN. 40 prosent av nyskappings- og kommersialiseringsporteføljen er helserelevanter, - en effekt av solid kvalitet og økt innsats for å ta kunnskap i bruk fra relevante fag og disipliner i forskningsinstitusjonene. I Pilot-helse skal bedrifter og offentlig sektor sammen løse helsetjenestenes utfordringer, og denne hadde rekordstor tilsøkning i 2024. Andelen helsenæringsprosjekter som bruker KI er økende, og ytterligere styrket i 2024, særlig for elektroniske pasientjournaler, administrativt IT-verktøy og raskere bildeanalyser. Et eksempel er DoMore Diagnostics AS som er et resultat av Forskningsrådets IKT-satsing, som har fått en stor EU-tildeling på KI for raskere analyse av tarmkreft. Det er en økt innsats innen immunterapi og radio-farmasi, begge lovende områder klinisk og for verdiskaping samt områder med solide norske fagmiljø, nettverk og infrastruktur. Områdene ble styrket i 2024 med en større forskningsinfrastrukturtildeling for produksjon av biologiske legemidler. Forskningsrådet, Siva og Innovasjon Norge har på oppdrag utredet norsk legemiddelproduksjon med formål å styrke og modne norsk helsenæring industrielt.

Landbaserte mineraler for internasjonale nettverk og konkurransekraft

Europa produserer kun 3 prosent av de kritiske mineraler og råstoff som er viktige for teknologi, sikkerhet og konkurransekraft. Norske har unike mineralressurser, samfunnsmessige forutsetninger og industri og verdikjeder, og kan ta en viktig rolle som sikker leverandør og ta del av verdiskapingen. Forskningsrådet har i 2024 arbeidet med en nasjonal FoU-strategi for landbaserte mineraler som skal legges frem i 2025 gjennom innspillmøter og aktørdialoger som har gitt et bredt perspektiv på hhv. teknologi-, geologi-, folk & samfunn-, miljø- og naturdimensjoner. Forskningsfeltet er også tiltakende komplekst av geopolitiske årsaker. EUs partnerskap "Raw Materials for the Green & Digital Transition" vil inngå i en nasjonal satsing med sin innretning på konkrete, kritiske verdikjeder. Norsk mineral- og prosessindustri vil sammen med samfunns-, miljø- og finansiell forskning bidra med viktige innsikter.

Reiseliv i vekst og endring

Det er stor eksportverdi i norsk reiseliv, og næringen er viktig for mange regioner, bl.a. i Nord-Norge

som har flere helårsdestinasjoner. Forskningsrådet deltok i 2024 sammen med Innovasjon Norge, næringsaktører og forskere i arbeidet med forsknings- og innovasjonsstrategien "Reiseliv 2030". Strategien vektlegger forskning og innovasjon for at den forventede veksten skal gi et bærekraftig reiseliv i møte med klima-, miljø- og naturutfordringer, digitalisering, mobilitetsmønstre, mv. Reiselivsnæringen utgjør kun 1 prosent av søknader og aktive prosjekter i Skatte-FUNN, og 1 prosent av søknadene til innovasjonsprosjekter. Det er potensial for økt FoU gjennom mer samarbeid.

Vurdering av måloppnåelse: Styrket evne til omstilling i norsk økonomi

Resultater	Utfordringer og muligheter
<ul style="list-style-type: none"> Forskningsrådets muliggjørende teknologisatsinger over år har gitt viktig kunnskap, kompetanse, kapasitet, infrastrukturer og internasjonale nettverk av betydning for omstilling, sikkerhet og konkurransekraft. Innsatsen for å bygge KI- og kvanteteknologimiljøer har gitt innsikter som er avgjørende for Forskningsrådets rådgiving, og for den igangsatte opptrappingen av innsats på områdene. Forskningsrådets arbeidsform med KI-milliarden har mobilisert bredt, dypt og nytt i forskningsinstitusjonene, næringsliv og offentlig sektor, og på tvers av fag, utfordringer, sektorer og bransjer. 	<ul style="list-style-type: none"> KI-teknologier er i økende bruk, men det er for lav kompetanse og for lite bruk til å ta ut nytten og øke konkurransekraften. Forskningsrådets innsikt gjennom arbeidet med KI-milliarden må følges opp med tiltak for spredning, samspill og økt næringslivsengasjement for å utnytte potensialet, bl.a. gjennom en nasjonal koordinerings- og møteplassfunksjon, og i økt samspill med store norske selskaper for langsiktighet, kapasitet og retning i norsk KI-FoU.

Strategisk område: Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv

Målformulering: Forskningsrådet skal fremme samspill og kunnskapsoverføring mellom offentlig finansierte forskningsinstitusjoner og næringsliv som fører til økt verdiskaping i norsk økonomi. Forskningsrådets virksomhet skal gi økt næringsrelevant kompetanse i FoU-miljøene og økt FoU-kompetanse i næringslivet. Forskningsrådet skal også bidra til at forskning ved offentlig finansierte institusjoner kommer til bedre utnyttelse i næringslivet, blant annet gjennom kommersialisering av forskningsresultater,

Samspill og to-veis kunnskapsoverføring av betydning

I økende grad inngår offentlig sektor-aktører, fra de største direktoratene til de minste kommuner også i samarbeidskonstellasjonene. Analyser fra SØA og Møreforskning indikerer at støtten utløser FoU-innsats, medfører nasjonalt og internasjonalt samarbeid og bidrar til utvikling av ny kunnskap, innovasjon og fornyelse. I prosjekter for kompetansebygging, innovasjon, demonstrasjon og internasjonalt samarbeid, rettet mot næringsliv og offentlig sektor, er det i snitt seks partnere i hvert prosjekt. Tre av fire prosjekter har samarbeidspartnere fra minst to ulike sektorer. Samspill mellom akademia, næringsliv og offentlig sektor omtales under Mål 4 Velfungerende forskningssystem. Forskningsrådets nærings- og samfunnsrettede senterordninger bidrar til kunnskap, rekruttering og samspill for verdiskaping og omstilling

Økt bruk av nærings-ph.d. og offentlig sektor-ph.d.

Nærings-ph.d.- og offentlig sektor-ph.d.-ordningene bidrar til forskerrekuttering, styrker samarbeidet mellom akademia og arbeidslivet og sikrer at forskningen er relevant og anvendbar. I 2024 økte utlysningen da ordningen ble brukt av flere porteføljer. For nærings-ph.d. ble det tildelt 103 mill. kroner til en stor bredde av 49 prosjekter innen maritim, KI, IKT-sikkerhet, helse mv. Det ble tildelt 23 offentlig sektor-ph.d.-prosjekter på helse og velferd, utdanning, IKT-sikkerhet og kryptologi mv. I ett avsluttet prosjekt hos Elvia AS stod cybersikkerhet i kritisk energiinfrastruktur sentralt. Stipendiaten er eksponert for internasjonale bransjenettverk som foreleser på feltet. Et viktig mål for ordningene er

gjennomføringsgrad, som for stipendiater i ordningene er på 80-88 prosent, mot 66 prosent i andre ph.d.-løp, som kan skyldes koblingen mellom forskning og arbeidslivets behov og at stipendiatene er tett på virksomhetenes behov og utfordringer. Ordningene involverer flere gradsgivende institusjoner i Norge, og utenlands, og dekker mange fagområder og bransjer i små og mellomstore bedrifter, store konsern og offentlige virksomheter. Det er økende andel kvinnelige stipendiater i flere fagområder. Forskningsrådet følger kandidatene enkeltvis og i nettverksamliger for å styrke samarbeidet mellom kandidatene og bidra til erfaringsutveksling på tvers av sektorer og fagfelt.

Forskningscentre gir konsentrasjon, kompetanse og samarbeid

Forskningsrådet bruker i økende grad sentervirkemiddelet på områder med behov for langsiktig kompetanseløft og forpliktende samspill mellom FoU-aktører i ulike sektorer. Centre for forskningsbasert innovasjon (SFI) og forskningscentre for miljøvennlig energi (FME) er tildelt i flere omganger, og av nyere dato er forskningscentre for klinisk behandling (FKB) og petroleumssentre som alle har kompetanse og innovasjon i næringsliv og forvaltning som sentrale mål. I 2024 ble det utlyst sentre for transportforskning for bedre kunnskapsgrunnlag om teknologi og utslipp i transportsektoren, samt KI-sentre for å økt kvalitet og kapasitet i norsk KI-forskning av betydning for samfunn og næringsliv.

I 2024 ble det lyst ut midler til nye SFer (SFI-V) som gjennom en stegvis prosess skal tildeles i 2025. I første trinn ble vel 90 skisser ekspertvurdert og 30 utvalgt til å delta i den videre prosessen bl.a. basert på forankring hos næringspartnere på nærings- og samfunnsområder med kompetanse- og innovasjonsbehov. Sluttrapportene fra SFI-III viser at 300 stipendiater, 1.200 masterstudenter, 20 forskningsinstitusjoner samt 140 bedrifter og 24 offentlige virksomheter deltok. Dette gir forskerutdanning, kompetanseutvikling og samarbeid, og bidrar til at kunnskap spres og nettverk utvikles på viktige områder for næringsliv og konkurransekraft. SFI'ene meldte i 2024 om stor vitenskapelig produksjon og 500 innovasjonsresultater som er tatt i bruk hos næringsliv og offentlig sektor. Underveisvurdering av 22 sentrene SFI-IV som startet under pandemien viser at 250 deltakende foretak i næringsliv og offentlig sektor finner at dette gir kunnskap i egen organisasjon, økt samarbeid med forskningsorganisasjonene og at nettverk er av stor verdi. 30 prosent melder at de i SFI'ens første fase har utviklet nye produkter, prosesser eller tjenester og 17 prosent melder om økt konkurransekraft i relevante markeder. Den løpende SFI-porteføljen omfatter mange næringer og har positive effekter blant annet på klima og miljø, marin og maritim sektor, digital omstilling og helseteknologi.

I 2024 ble det vedtatt åtte nye FME-sentre, basert på 21 søknader. Sammen med de løpende FME-ene dekker de nye FME'ene målene og de strategiske områdene i Energi21-strategien godt. FME'ene som startet i 2016 har levert betydelige forskningsresultater med positiv effekt for private og offentlige partnerne. Med bidrag fra disse FME'ene og et aktivt vindsenter utarbeider Menon Economics nå en vurdering av effektene av sentrene og forskningsfinansiering til prosjekter innen miljøvennlig energi i perioden 2017-2024. Effektstudien og sluttrapporter fra FME'ene blir ferdigstilt våren 2025. Blant de viktigste kvalitative virkningene Forskningsrådet erfarer er byggingen av «senterkulturer» på tvers av sektorer og fagtradisjoner, og utdanning av en stor mengde personell som vil kunne bidra betydelig til å transformere energiindustrien frem mot 2050.

Mer nyskaping og kommersialisering fra forskningsorganisasjonene

Forskningsrådets innsats for nyskaping og kommersialisering fra offentlige forskningsorganisasjoner, er rettet mot tidlige faser i lange utviklingsløp med høy teknologisk risiko, betydelige kapitalbehov og markedssvikt. Hovedmålet er å utløse videre interesse og finansiering fra bedrifter, kapitalaktører eller virkemiddelapparatet eller EU. Forskningsrådet støtter verifisering av teknologi, bredt forstått, som videreutvikler av prosjektene. Det er samarbeid med virkemiddelaktører og næringslivet i prosjektvurderingene for å bidra til mest mulig målrettede og sammenhengende innsatser.

I 2024 viste en første vurdering av TTO-funksjonstøtten at ordningen har bred institusjonell oppslutning og at det er oppmerksomhet rundt mulighetene og ansvaret for nyskaping i et bredere spekter av fagmiljøer og forskningsorganisasjoner. Det er valgt ulike modeller for hvordan TTO-funksjonsstøtten benyttes tilpasset deres struktur og erfaringer. For tildelingen for 2025–2026 er det lagt vekt på samarbeid og bruk av kompetanse hos teknologioverføringskontorene. Den store

tilsøkningen viser at ordningen når flere forskningsorganisasjoner, høyner ambisjoner og at teknologi-overføringskontorene er påkoblet. Den positive utviklingen gjenspeiles også i en økning i antall og kvalitet på søknader om kvalifiserings- og verifiseringsprosjekter. I 2024 ble det finansiert 80 kvalifiseringsprosjekter, mot 68 i 2023 og 37 i 2022. Det er også flere søknader om verifiseringsprosjekter, men lav innvilgelsesgrad og avslag til mange støtteverdige prosjekter. Forskningsrådet videreutvikler samarbeidet i virkemiddelapparatet for samhandling, og mot EU, der synergier mellom kvalifiserings- og verifisering og EUs plug-in-ordning gir forenklet prosess.

Forskningsorganisasjonene rapporterer at nyskappings- og kommersialiseringsinnsatsen utløser nasjonale og internasjonale offentlige midler og privat kapital. Et eksempel er Spermotile hos UiT som nylig mottok EIC Transition på 2,5 mill. euro etter ERC og kvalifiseringsstøtt. Factive AS kommer fra UiS har med støtte lansert en KI-basert faktasjekk for bekjempelse av desinformasjon. Factive er ett av to norske selskaper i NATOs innovasjonsprogram DIANA. Den årlige resultatrapporteringen fra forskningsorganisasjonene viser en kraftig vekst i antall forskningsbaserte forretningsideer og patenter, noe som er en positiv indikator for langsiktig verdiskaping. Antall lisensavtaler og innhentet kapital viser god vekst, til tross for utfordrende kapitalmarked for tidligfase, noe som potensialene i ideer og resultater fra forskningsorganisasjonene.

Næringsrelevante forskningsinstitutter

Forskningsinstituttene dekker en betydelig del av norsk næringsliv og offentlig sektors etterspørsel etter anvendt forskning og kunnskap. I 2023 hadde forskningsinstitutter nasjonale FoU-oppdragssinntekter fra privat og offentlig sektor på til sammen 3,6 mrd. kroner, og med nasjonale bidragsinntekter fra privat og offentlig sektor (Forskningsrådet ikke medregnet) er beløpet 5,4 mrd kroner, dvs. 46 prosent av instituttenes totale FoU-inntekter på ca. 11,9 mrd. kroner. Dette indikerer at instituttene er tett på brukerne av forskningen og bruker grunnbevilgningen i tråd med formålet. Instituttene har samlet sett konkurrert seg til 4,7 mrd. kroner fra Horisont Europa, tilsvarende 31 prosent av norsk retur, og er dermed den sektoren som bidrar mest til Norges deltagelse i rammeprogrammet. Instituttene er viktige for å trekke sine norske oppdragsgivere med i EU-prosjektene. Dette gjenspeiles i at deltagelse er særlig stor i samarbeidsprosjekter rettet mot mer konkurranse-dyktig næringsliv og mot store samfunnsutfordringer, der også norsk næringsliv og offentlig sektor har sin største deltagelse. Retur-EU-ordningen er viktig for å kompensere for noe av gapet mellom EUs finansiering og instituttenes faktiske kostnader.

Næringslivets deltagelse i Horisont Europa

I Horisont Europa har norske bedrifter konkurrert seg til noe mer midler enn i Horisont 2020, til tross for noe svakere tilsøking. Suksessen er økende utover i programperioden. Det er særlig i søyle 2 *Globale utfordringer og konkurransedyktig næringsliv* og søyle 3 *Innovativt Europa* at bedriftene har hatt suksess, med hhv. 85 og 15 prosent av den norske returen. I søyle 2 er gjennomslaget størst på klima, energi og mobilitet, etterfulgt av digitalisering. I søyle 2 er norsk suksess høyest i på klima, energi og mobilitet, etterfulgt av digitalisering, næringsliv og romvirksomhet. I søyle 3 har norske bedrifter hatt større suksess enn forskningsorganisasjonene. Flere lovede norske små og mellomstore bedrifter har konkurrert seg til viktige akselerasjons- og skaleringsmidler, basert på resultater fra bl.a. Forskningsrådsstøttede FoU-prosjekter. En fjerdedel midlene i Horisont Europa går til partnerskap, der hovedtyngden er industrirettede partnerskap. 40 prosent av midlene fra Horisont Europa til norsk næringsliv kommer fra disse. Kun 3 prosent av midlene til næringslivet kommer fra utlysninger i samfunnsoppdragene (missions).

Returandelen speiler andelen av de utlyste midlene som norsk næringsliv har konkurrert seg til. På aggregert nivå i perioden 2021 til oktober 2024 er returen 0,62 prosent, og økende i siste år. I 2024 er det for eksempel 1,62 prosent retur innenfor Klima, energi og mobilitet, og 1,3 prosent i Innovativt Europa. Halvparten av bedriftene som søkte EU-midler i 2014-2022 hadde søkt Forskningsrådet de senere årene mens 16 prosent av bedriftene søkte både Forskningsrådet og EU samme året første gangen de søkte midler. Det kan indikere at nasjonale arenaer er kvalifiserende og mobiliserende, og EUs rettede industrisatsinger og skaleringsstøtte er komplementær til nasjonale ordninger og

attraktive pga. andre støttesatser. Retur-EU-ordningen har stor betydning, og stimulerer til økt deltakelse fra næringslivet gjennom forskningsinstituttene deltakelse og nettverk i Horisont Europa.

Vurdering av måloppnåelse: Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv

Resultater	Utfordringer og muligheter
<ul style="list-style-type: none">Forskningsrådets bidrar til samarbeid og bidrar til kunnskapsspredning mellom forskningsorganisasjoner, næringsliv og offentlig sektor.Sentresatsinger tas økende i bruk for langsiktig kompetansebygging, og foretak i privat og offentlig sektor ser stor verdi i også i nettverkene og FoU-resultatene.Det er tildelt flere nærings- og offentlig sektor-ph.d.-er enn tidligere år.Nyskappings- og kommersialiseringsvirke-midlene når flere forskningsorganisasjoner og fagfelt	<ul style="list-style-type: none">Senterordninger bør anvendes på flere samfunns- og næringsområder, og innrettes i tråd med strategier og utfordringer i privat og offentlig sektor.Det er store potensialer for mer nyskaping, radikal innovasjon og ny næringsvirksomhet i forskningsinstitusjonene som må følges opp med fleksible og sammenhengende virkemidler og rammebetingelser.EUs rammeprogram kan utnyttes bedre av norske foretak i privat og offentlig sektor.

Mål 3 Møte store samfunnsutfordringer

Samlet vurdering

Målformulering: *Et sentralt mål for forskningspolitikken er kunnskap som gjør oss best mulig i stand til å møte de store utfordringene samfunnet står overfor. Forskningsrådet skal finansiere forskning som er nyttig for samfunnet, og for å møte de store samfunnsutfordringene. Forskningsrådet påvirker hvilke områder/problemstillinger det forskes på og hvor mye, kvaliteten på forskningen og kompetansen i miljøene, og koblingene i og mellom forskningssystemet og i ulike deler av samfunnet.*

Forskningsrådet rapporterer under mål 3 på de seks tematiske prioriteringene i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Forskningsrådets investeringer i forsknings- og innovasjonsprosjekter er viktige og strategiske satsinger. Forskningsrådets prosjektportefølje for å møte store samfunnsutfordringer er forskning av høy kvalitet og relevans. Publikasjonene siteres hyppigere enn norsk forskning ellers, er i større grad åpent tilgjengelige og brukes oftere som grunnlag i nasjonale og internasjonale policy-dokumenter. Norske miljøer har også høyt tilslag på konkurranseutsatte EU-midler og gir høy returandel i forhold til Norges økonomiske innsats. Samfunnsvitenskapelige fag utmerker seg spesielt i tilslagsandel.

Mange av prosjektene i porteføljen rapporterer om tverrfaglighet. Andelen av prosjekter med bidrag fra humaniora er fortsatt for lav og det er igangsatt tiltak for å øke andelen av humanistiske fag i slike prosjekter gjennom nye porteføljeplaner og utlysninger. Det er en gradvis økt andel av samarbeidsprosjekter og færre forskerprosjekter. Dette har gitt mer samarbeid med bedrifter, offentlig sektor og øvrige samfunnsorganisasjoner. Forskningsrådets innsats i 2024 ble dreid i retning av økt relevans.

Antall rekrutteringsstillinger er fortsatt høyt, men noe lavere i 2024. Dette omfatter ph.d.- og post-doktorstipend. Det skyldes primært en forskyvning fra forskerprosjekter til samarbeidsprosjekter, der andelen rekrutteringsstillinger er færre. Forskningsrådet har økt andelen offentlig- og nærings-ph.d.

Næringslivets FoU innsats i innovasjons- og kompetanseprosjekter er på et høyt nivå. Samfunnsøkonomisk analyse (SØA) har innhentet og analysert data fra prosjekter hvor næringslivet enten er prosjektansvarlige eller er samarbeidspartnere. SØAs analyser indikerer at Forskningsrådets

investeringer i næringslivet har høy grad av positiv merverdi for samfunnet og næringslivet, at de i stor grad bidrar til nye eller forbedrede produkter og/eller tjenester og at de har realisert eller har forventet økt avkastning i kommende år. Bedriftene rapporterer at prosjektene også bidrar til kompetansebygging og til å løse store samfunnsutfordringer som reduserte klimagassutslipp og bedre helse. SØA-rapporten gir et godt bilde av virkningene på flere områder. Forskningsrådet vil gjennomføre disse analysene selv fra 2025.

Forskningsrådet har bred erfaring med å følge opp en rekke nasjonale og internasjonale samfunnsoppdrag, bl.a. gjennom drift av sekretariater, partnerskap og operative grupper. I 2024 har det vært stor aktivitet i de nasjonale Samfunnsoppdragene *Bærekraftig fôr* og *Inkludering av barn og unge* og i EU-oppdragene *Tilpasning til klimaendringer inkludert samfunnsendring*, *Kreft*, *Sunne hav*, *kystområder og vassdrag*, *Klimanøytrale og smarte byer* og *Jordhelse*. Forskningsrådet har oppgaver i Mission Innovations *Zero Emission Shipping*, *Clean Hydrogen* og *Carbon Dioxide Removal*.

Strategisk område: Hav og kyst

Forskningsrådets innsats fremmer forskning av høy kvalitet og med stor nytte for samfunnsutfordringer innenfor havnæringene, klima- og miljøvennlig maritim transport og sikker energiforsyning fra havet. Eksempler på prioriterte områder i 2024 er sameksistens mellom havnæringene, økt verdiskaping gjennom bærekraftig forvaltning av havet, energisikkerhet for Europa og nullutslipp for internasjonal skipsfart. Norge har sterke fagmiljøer og næringer relatert til disse områdene, og høy kapasitet og kvalitet innenfor marin-, maritim- og petroleumsforskning gjør Norge til et attraktivt samarbeidsland. Det er en viktig prioritet for Forskningsrådet å sikre godt samspill mellom nasjonal og internasjonal forskningsinnsats på området, spesielt med EU. Samlet sett viser innsatsen at prosjektene støttet av Forskningsrådet innen hav og kyst har høy relevans, kvalitet, tverrfaglighet og en betydelig grad av internasjonalt samarbeid som sikrer økt måloppnåelse. For å møte behovet for rask omstilling er det nødvendig med tiltak som sikrer at ny kunnskap deles og tas i bruk raskere.

Forskningsrådet investerer i forskning og innovasjon om hav- og kystområder, og prosjektene fremmer kunnskap og samarbeid om hav, klima og miljø, og økt verdiskaping gjennom bærekraftig forvaltning av havet, herunder havnæringene, klima- og miljøvennlig maritim transport og sikker energiforsyning fra havet. I 2024 var den totale innsatsen i Hav og kyst på ca. 1,6 mrd. kroner som fordeler seg på innsatsområdene Havteknologi og maritim sektor med 394 mill. kroner, Marine ressurser og havforvaltning med 886 mill. kroner og Petroleum og havbunnsmineraler med 389 mill. kroner. Prosjektinnsatsen er ikke gjensidig utelukkende, det vil si at innsats på ett område også kan inngå i samlet innsats på andre områder.

Den målrettede innsatsen innen Hav og Kyst består av 381 forsker-, innovasjons- og kompetanse- og samarbeidsprosjekter. Andelen innovasjonsprosjekter og forskerprosjekter har hatt en svak nedgang de siste fem årene, mens andelen kompetanse- og samarbeidsprosjekter har økt. Dette har vært en villet utvikling for å fremme mer tverrsektorielt samarbeid mellom FoU-institusjonene, næringsliv og offentlig sektor og styrke deres innovasjonsevne.

Til prioriteringen Hav og kyst tildelte Forskningsrådet i 2024 330 mill. kroner til 35 Innovasjon- og demonstrasjonsprosjekter i næringslivet, 144 mill. kroner til 12 Samarbeidsprosjekter, 101 mill. kroner til 7 Kompetanseprosjekter for næringslivet samt 85 mill. kroner til 5 Forskerprosjekter. I tillegg har Forskningsrådet bidratt med midler i flere internasjonale fellesutlysninger, bl.a. samarbeid med Brasil for næringslivet med 13 mill. kroner til 5 prosjekter innen petroleum og fornybar energi; JPI Oceans utlysninger med 3 mill. kroner til ett prosjekt innen havbunnsmineraler og 7 mill. kroner til 2 prosjekter innen effekter av lys på marine økosystemer; samt Sustainable Fisheries from Healthy Seas, NordForsk med 10 mill. kroner til 4 prosjekter.

Forskning på havteknologi og maritim innovasjon er i stor grad rettet mot grønn skipsfart og smarte skip. Innsatsen inkluderer satsingen Maritim Zero 2050, som har finansiert prosjekter for nullutslippsløsninger for store skip som går over lengre strekninger. Prosjektene engasjerer forskningsmiljøer og

et stort antall virksomheter i Norge og internasjonalt, på tvers av hele den maritime verdikjeden. Flere av bedriftene som deltar i prosjektene tilhører andre næringer, som energi, industri, IKT og teknisk tjenesteyting, noe som reflekterer en tett kobling mellom maritime næringer og andre næringer. Flere av prosjektene på grønn skipsfart bidrar til lav- og nullutslipp og utforsker ulike typer energibærere og teknologier, som elektrifisering/batteri, hydrogen, ammoniakk, avansert biodrivstoff og kjernekraft. I porteføljen er det mange prosjekter innenfor autonomi og digitalisering, inkludert kunstig intelligens. Dette har blant bidratt til at Norge er blant de fremste i verden på autonome skip. Digitaliseringsprosjektene bidrar også til økt effektivitet og konkurransekraft ved produksjon av fartøy og utstyr og til drift av fartøyer. Digitalisering og autonomi er også viktig for å muliggjøre reduserte utslipp.

Ny kunnskap om marine bioressurser og havforvaltning skal gi grunnlag for god rådgivning til myndigheter, næring og befolkningen for øvrig, for å sikre en bærekraftig utvikling som ivaretar både marine arter, økosystemer, fiskerier, havbruksnæringen og andre interesser. Norge har sterke fagmiljøer innenfor marin forskning og er et attraktivt samarbeidsland med stor forskningskapasitet. Prioriterte områder innen marin ressursforskning inkluderer bærekraftig høsting, verdiskaping fra marine bioressurser, og forskning på naturmangfold og økosystemer. I 2024 ble ny kunnskap om marine økosystemers struktur og funksjon prioritert, både kystnært og i åpne havområder. Sameksistens mellom havnæringene og sammenheng mellom klima miljø, mat og helse var også prioriterte områder i 2024. Norske fagmiljøer er også verdensledende innen havbruksforskning, kanskje særlig innenfor produksjonsbiologi, fiskehelse og -velferd. Forskningsrådet har igangsatt flere forsknings- og innovasjonsprosjekter på sårproblematikk knyttet til velferd og dødelighet i næringen, samt prosjekter på laksens ferskvannsfase for trivsel i sjø, automatisert velferdsovervåking med avansert datasyn og kunstig intelligens, håndtering av havbruksavfall med sirkulærøkonomiske prinsipper og villakssmoltens dødelighet som følge av lakselus.

Petroleumsforskningen bidrar til teknologi og kompetanse som gjør næringen mer bærekraftig, og som sikrer videre verdiskaping og bidrar til energisikkerhet for Europa. Norge har ambisiøse mål for reduksjon av klimagassutslipp. Petroleumsnæringen skal redusere sine klimagassutslipp med 50 prosent innen 2030. OG21 har i 2024 belyst energiomstillingen fram mot 2050. Prosjektene omfatter ulike teknologiområder som f.eks. elektrifisering av undervannsutstyr, integrering av fornybare energikilder offshore, samt kraftproduksjon med høyere effektivitet og lavere utslipp av klimagasser. Tre løpende forskningssentre bidrar på forskjellig måte i energiomstillingen, ved reduksjon av utslipp fra energiproduksjonen og energieffektivisering, spesielt av reservoardriften.

En ny forskningssatsing innen havbunnsmineraler starter i 2025 som oppfølging til Stortingets vedtak om åpning av areal for mineralvirksomhet på norsk sokkel (Meld. St. 25 (2022–2023)). Det har vært en forsiktig oppstart av forskningen i 2024, med deltagelse i den tredje utlysningen til JPI Oceans på økologiske konsekvenser av mineralutvinning i dyphavene. Et stort internasjonalt prosjekt med norsk deltagelse er under oppstart.

Kapasitets- og kompetansebygging

I 2024 finansierte de målrettede prosjektene under Hav og kyst til sammen 142 rekrutteringsstillinger, fordelt på 93 doktorgrader og 50 postdoktorprosjekter. Rekrutteringsstillingene gir økt kompetanse til fag- og næringsområder innenfor flere sektorer og fagområder og bidrar til nytenking. Det har vært en nedgang i totalt antall rekrutteringsstillinger fra 2020 til 2024. For å motvirke en videre negativ trend har Forskningsrådet prioritert prosjekter som finansierer doktorgradsstipendiater i noen utlysninger for samarbeidsprosjekter under hav og kyst.

Samarbeid og tverrfaglighet

Prosjektene samarbeidspartnere kommer hovedsakelig fra næringslivet, instituttsektoren, utlandet og universitet- og høyskolesektoren og de fleste prosjektene har samarbeid på tvers av to eller flere sektorer. En tredjedel av prosjektene innen hav og kyst rapporterer om tverrfaglighet mellom fag som teknologi, matematikk og naturvitenskap, landbruks- og fiskerifag og samfunnsvitenskap.

Forskningskvalitet

Tildelte forsker-, kompetanse- og samarbeidsprosjekter holder fortsatt høy kvalitet i 2024, med gjennomsnittskarakterer rundt 6 (av maksimalt 7) på forskningskvalitet og innovasjon. På relevans for utlysningenes temaer og prioriteringer skårer prosjektene også høyt med karakter over 6. Samlet gir dette er et meget godt utgangspunkt for ny kunnskap, innovasjon og positive samfunnseffekter. I perioden 2019-2023 er 10 prosent av publikasjonene finansiert gjennom den målrettede innsatsen, sitert i policydokumenter produsert av bl.a. EU, UNEP (FNs miljøprogram) og regjeringen.

Horisont Europa og øvrig internasjonalt samarbeid

Norsk hav- og kystportefølje tilhører først og fremst *Klima, energi og mobilitet* (klynge 5) og *Mat, bioøkonomi, naturressurser, landbruk og miljø* (klynge 6) i EUs rammeprogram i Horisont Europa. Porteføljen i EU er stor og har svært god kvalitet, og kan blant annet vise til flere gode resultater. Returandelen fra klynge 6 på området sjø, hav og vann er over 12,2 prosent så langt i programperioden, mot en gjennomsnittlig returandel totalt i klynge seks på 4,1 prosent. Returandelen på de målrettede maritime utlysningene under klynge 5 er på 19 prosent så langt i perioden, mot en gjennomsnittlig returandel totalt i klynge fem på 4,5 prosent. I Samfunnsoppdraget "Sunne hav og vann" er returandelen 6,9 prosent. 16 av de 19 prosjektene fra den første utlysningen i EU-Partnerskapet "Sustainable Blue Economy" (SBEP) har prosjektdeltakere fra norske institusjoner. I tillegg har norske miljøer hatt stor innflytelse og deltatt i nesten tre firedeler av finansierte prosjekter i BlueBio (ERA-nett) som ble avsluttet i 2024.

Forskningsrådets Havsekretariat, i utlysningssamarbeid med FNs Havforskningstiår, godkjente 21 prosjekter i 2024, noe som mer enn doblet antallet norske prosjekter i Havforskningstiåret. Forskningsrådet har bilaterale forskningssamarbeidsavtaler, blant annet innenfor maritim med havnemyndighetene i Singapore (Maritime and Port Authority of Singapore) og petroleum og miljøvennlig energi med Brasil (Finep). Sistnevnte hadde fellesutlysning i 2024. Forskningsrådet har også administrativt ansvar for det internasjonale initiativet Zero-Emission Shipping Mission (ZESM) under Mission Innovation. I 2024 hadde Norge formannskapet i ZESM.

Vurdering av måloppnåelse: Hav og kyst

Resultater	Utfordringer og muligheter
<ul style="list-style-type: none">Forskningsrådet har bidratt til at norske fagmiljøer oppnår høy returandel i EU og i andre internasjonale utlysninger.Forskningsrådet er deltaker i internasjonale nettverk som åpner for at norske forskere får etablert og videreutviklet sine nettverk.Forskningsrådets har bidratt til kunnskap for en mer bærekraftig forvaltning av hav og kyst, og til verdiskaping i næringeneForskningsrådets havsekretariat har, gjennom et samarbeid med FNs havforskningstiår, godkjent 21 nye prosjekter, noe som mer enn doblet antallet norske prosjekter i tiåret.Forskningsrådets prioritering av digitalisering har gitt konkurransekraft og ført til at Norge er langt framme på autonome skip.Satsingen Maritim Zero 2050 muliggjør nullutslipp for store skipPetroleumsforskningen bidrar til reduksjon av klimagassutslipp på norsk sokkel gjennom ny teknologi og økt kompetanse.	<ul style="list-style-type: none">Forskning om bærekraftig fôr og bedre fiskehelse og -velferd er svært viktig for en bærekraftig havbruksnæringForskning på villakssmoltens dødelighet som følge av lakselus, vil være viktig både for villaksforvaltningen og forvaltningen av lakseoppdrettsnæringenHøy kapasitet og kvalitet innenfor marin-, maritim- og petroleumsforskning gjør Norge til et attraktivt samarbeidslandTeknologistrategien OG21 peker på de viktigste løsningene for at petroleumsaktiviteten på norsk sokkel skal nå 2050-målene om et lavutslippssamfunn.FNs ambisjon om nullutslipp for inter-nasjonal skipsfart vil føre til nærings-muligheter for norsk maritim sektor.Bruk av kunstig intelligens i maritim sektor vil i økende grad bidra til innovasjon og verdiskaping i maritimDet er fortsatt behov for mer forskning om sunne hav, kystområder og fjorder

Strategisk område: Helse

Helseforskningsprosjekter lykkes godt på de fleste tematiske, brede utlysningene. Dette gjelder like mye FRIPRO, senterordningene og kommersialisering som innovasjonsprosjekter for næringslivet (IPN). Det siste året er forskningsinnsatsen for å bidra til en bærekraftig utvikling av helse- og omsorgstjenestene kommet høyt på agendaen. Dette er gjenspeilet i flere utlysninger og helt sentralt er behovet for å kunne levere gode tjenester med færre personer. Helsepersonellkrisen er nå krevende i hele landet og kan ikke alene løses ved å ansette flere personer. Gjennom året er KI blitt en integrert del av helseforskningen. Vi ser nå at resultatene av flere års forskning i UH-sektorer, instituttene og næringslivet tas i bruk. For å håndtere dagens og framtidige samfunnsutfordringer er det viktig å ha fokus på FoU i hele verdikjeden. Transdisiplinær- og tverrfaglighet må integreres i prosjektene. For å lykkes iverksettes det nå tiltak som vil bidra til å øke andel humanistisk forskning på helseområdet. Forebygging og redusering av ulikhet i helse har blitt viktigere gjennom 2024 og det er tydelig at det er behov for å forsterke forskningsinnsatsen på folkehelseiltak, forskning som favner problemstillinger på tvers av tjenestenivåer, implementeringsforskning og ulikhet i helse. I tillegg er det viktig å opprettholde ambisjoner om å bidra til den internasjonale forskningsfronten der norsk helseforskning allerede har høyt volum og er faglig sterk (f.eks. kreft, immunologi og nevro/mental helse). Helsenæringen er i vekst, men bildet er sammensatt da noen områder hatt et krevende år med enkelte skuffende kliniske resultater, mens andre har hatt en positiv utvikling. Videre er det for få bedrifter som etablerer produksjon i Norge. For økt verdiskaping er produksjon viktig og vi har hatt oppdrag fra NFD, sammen med IN og SIVA, for å kartlegge hva som kan gjøres for å få mer produksjon lagt til Norge. Vi forventer at resultatene av fagevaluering av medisin og helsefag, som snart blir presentert, vil bidra til å sette ytterligere fart og retning på helseforskningsområdet.

Forskningsrådets helseportefølje skal bidra til å nå målene i prioriteringsområdet helse i langtidspan for forskning og høyere utdanning. Innsatsen skal fremme tiltak innen forskning- og høyere utdanning som bidrar til bedre forutsetninger for å lykkes med helse- og omsorgsutfordringene. Dette er et arbeid som krever kontinuerlig høy innsats over tid. Helseporteføljen finansieres i hovedsak av Kunnskapsdepartementet (KD), Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) og Nærings- og fiskeridepartementet (NFD). I 2024 var den totale innsatsen på ca. 1,46 mrd. kroner.

Den målrettede prosjektporteføljen består av 117 forskerprosjekt, 25 innovasjonsprosjekter i offentlig sektor, åtte piloter og 62 kompetanse- og samarbeidsprosjekter, til sammen 212, samme antall totalt som i 2020 og ned fra toppåret 2021 (256). Det har vært en særlig dreining fra forskerprosjekter til kompetanse- og samarbeidsprosjekter i perioden pga. behov for sektorsamarbeid for å løse en rekke utfordringer.

Innenfor prioriteringen Helse tildelte Forskningsrådet i 2024 midler til ti prosjekter til forskning og innovasjon for bærekraftig helse- og omsorgstjenester i kommunene på til sammen 150 mill. kroner. Det ble søkt om totalt 1,7 mrd. kroner fordelt på 113 prosjekter med deltakelse fra 159 kommuner. Av de 10 innvilgede prosjektene var ett prosjekt muliggjort med midler fra Kreftforeningen. Det er innvilget 16 prosjekter innenfor fri prosjektstøtte til medisin og helseforskning, tilsvarende 171 mill. kroner. Det er også gitt tildeling til 24 forprosjekter av 74 innsendte PILOT-helsesøknader. Det er kun de 24 forprosjektene som har anledning til å søke hovedprosjekt i 2025.

Kapasitets- og kompetansebygging

Forskningssentrene for klinisk behandling (FKB) (Neuro-SysMed, MATRIX, REMEDY og NorHead) markerer seg godt internasjonalt og resultater fra disse sentrene har vist seg å være viktige i retningslinjearbeid og endring av klinisk praksis. Sentrene for omsorgsforskning er viktig for å styrke forsknings- og utviklingsarbeidet knyttet til omsorgstjenestene og Eldres helse og levekår, med spesielt vekt på demens. Miljøstøtteordningene spesifikt innrettet mot f.eks. mental helse, ikke-smittsomme folkesykdommer og sosial ulikhet i helse bidrar til kapasitetsbygging, som igjen vil bidra til økt kvalitet på forskning. To andre viktige ordninger med stor helserelevans er sentre for fremragende forskning (SFF) (f.eks. BCEPS, CRESCO og PRIMA) og sentre for fremragende innovasjon (SFI) (f.eks. ForHelse og ProCardio).

Helseporteføljen omfatter 100 ph.d.-stipendiater (årsverk) og 60 postdoktorstipendiater (årsverk). Det er en liten nedgang sammenlignet med tall for årene 2020 til 2023. I 2021 og 2022 ble det hhv. registrert 132 og 130 doktorgradsstipendiater, og 83 og 91 postdoktorgradsstipendiater, som er det høyest antall registrerte stipendiater i perioden 2020-2024. Det er viktig å opprettholde et stabilt nivå på antall rekrutteringsstipendiater blant annet fordi gjennomføringstiden er lang.

Samarbeid og tverrfaglighet

Prosjektsamarbeid mellom forskningsmiljøer og andre aktører utenfor UoH-sektoren er helt essensielt for å fremskaffe god og nødvendig kunnskap tidsnok for å håndtere fremtidens helse- og omsorgsutfordringer. Utlysningen forskning og innovasjon for bærekraftig helse- og omsorgstjenester i kommunene, og etablering av Kommunenes samarbeidsarena for forskning (KSF), er gode eksempler på satsninger som bidrar til økt kunnskap og samarbeid mellom og innenfor sektorene. Det er en nedgang i antall prosjektingngåelser fra 2023 til 2024 (fra 344 til 316) som fører til nedgang i antall samarbeidspartnere (fra 300 til 272) (total alle sektorer). Det er kun antall samarbeidspartnere fra næringslivet som har hatt en økning fra 43 til 46 samarbeidspartnere i 2024. Norge har samarbeidspartnere fra 30 land (mot 32 land i 2023). Det er flest registrert samarbeidspartnere fra Storbritannia (fra 56 til 46), Sverige (fra 51 til 45), Danmark (fra 45 til 38), USA (fra 39 til 33), Tyskland (fra 36 til 33) og Nederland (fra 31 til 27). For alle de nevnte landene er det en liten nedgang i antall samarbeidspartnere per land sammenlignet med 2023.

Forskningskvalitet

Karaktersnittet (gjennomsnitt) for vurdering av forskerprosjekter (FP) ligger i 2024 på samme nivå eller høyere for tre av de fire vurderingskriteriene sammenlignet med 2023. De fire gjennomsnittskarakterene er for alle kriteriene over 6,0, hvilket de ikke var i 2023. For kompetanse- og samarbeidsprosjekter (KSP) ligger karaktersnittet noe høyere for tre av fire vurderingskriterier sammenlignet med 2023. Gjennomsnittskarakterer for FP-prosjekter ligger noe høyere enn gjennomsnittskarakterer for KSP-prosjekter, hvilket er som forventet. Karaktersnittet for innovasjonsprosjekter (IP) i 2024 ligger på et høyere nivå for alle vurderingskriteriene sammenlignet med 2022 og 2023.

Antall publikasjoner innenfor medisin og helsefag har hatt en positiv utvikling de siste 5-årene (2019-2023) med en topp i 2022. Totalt er det for helse (alle fagområder) registrert 527 publikasjoner i 2023 sammenlignet med 558 publikasjoner i toppåret 2022. Klinisk medisin og livsvitenskap er det området hvor det er registrert flest publikasjoner i 2023 (453 publikasjoner). Deretter følger samfunnsfag med 56 publikasjoner. For disse områdene ble det registrert 471 og 65 publikasjoner i 2022.

For helse er 95 % av alle publikasjoner åpent tilgjengelige publikasjoner, noe som anses som meget bra. Til sammenligning ligger norsk forskning generelt på 82 %. Siteringsindeksen, som indikerer vitenskapelig gjennomslag, ligger på 1,5 i 2023, som er det nest lavest registrerte i perioden 2019-2023 (toppregistrering på 2,1 i 2022). Norsk forskning ligger generelt på 1,3. Andelen publiserte publikasjoner blant de 10 % mest siterte i sitt fagfelt i samme publikasjonsår ligger på 19 % i 2023, som er over gjennomsnittet for alle land (10 %), men er noe lavere enn 26 % som ble registrert i 2019. Norsk forskning generelt ligger på 12 %.

Helse er blant de tematiske områdene med størst andel med dokumentert policyrelevans (10 %), men det er likevel lavt og bør styrkes fremover. Fire av 398 publikasjoner som er sitert i policydokumenter under temaet helse er blant de 1% mest siterte policypublikasjonene (12 siteringer eller mer) registrert i perioden 2019-2023. 25 publikasjoner er blant de 5% mest siterte policypublikasjonene (seks siteringer eller mer). Folkehelse, miljø og arbeidshelse, psykiatri og mental helse, helsepolicy og medisin er områder med hyppigst siterte publikasjoner etter tidsskriftfag.

Horisont Europa og øvrig internasjonalt samarbeid

Helse er et av de prioriterte områdene Horisont Europa med helseklyngen (søyle 2), «Globale utfordringer og konkurransedyktig næringsliv» og et dedikert samfunnsoppdrag på kreft. Per oktober 2024 har norske aktører hentet hjem 242 mill. euro, noe som tilsvarer 5,5 % av alle midlene i helseklyngen og samfunnsoppdraget på kreft (totalt 114 prosjekt). Suksessraten til Norge i antall

innvilgede søknader er på 35 % mot gjennomsnitt for alle land på 24 %. Norskbaserte CEPI har fått innvilget totalt 140 mill. euro fra Horisont Europa til medfinansiering til internasjonale vaksineutviklingsprosjekter. Norsk returandel uten CEPI er på 2,4 %, et nivå som er uendret fra i fjor, men betraktelig høyere enn for Horisont 2020 (1,7 %). En stor del av midlene fra helseklyngen kanaliseres gjennom partnerskap:

- I 2024 lyste Forskningsrådet ut ca. 93 mill. kroner (8 mill. euro) gjennom partnerskapene THCS, ERA4Health, EP PERMED, JPND, ERA NEURON, JPI AMR og TRANSCAN. Gjennom disse utlysningene er det så langt innvilget 20 prosjekter med norsk deltakelse.
- Partnerskapet ERDERA startet opp i 2024 og har sin første utlysning første kvartal 2025.
- JPI HDHL er videreført i 2024.

Forskningsrådets NCPer mobiliserer til Horisont Europa og gjennom partnerskapene. I 2024 har det bl.a. vært arrangert et nordisk webinar for partnerskapet Innovative health initiative (IHI), et nasjonalt webinar om ERA4Health og flere workshop i regi av Cancer Mission Hub Norway hvor Forskningsrådet er en aktiv deltaker.

Vurdering av måloppnåelse: Helse

Resultater	Utfordringer og muligheter
<ul style="list-style-type: none">• Konkurransesarenaene gir høy kvalitet og legger grunnlaget for omstilling i helse-sektoren, innovasjon og næringsutvikling.• Tiltakene kobler forskningsorganisasjoner, helsesektoren og helsenæringen i forpliktende samarbeid.• Samarbeid i hele verdikjeden sikrer innsats på områder som er relevante for helse- og omsorgstjenestene og korter ned tiden til kunnskap tas i bruk.• Forskningsrådet har særlig bidratt til mobilisering av kommuner til helseforskning.• EU-arbeidet er solid og norske forskere i både FoU-organisasjoner og bedrifter lykkes godt i EU-programmene og partnerskapene, og søknader med norske partnere gjør det bedre enn gjennomsnittet for alle land.	<ul style="list-style-type: none">• Det er god utvikling i å få en velfungerende infrastruktur og logistikk for forskning på helsedata, men potensialet er ikke tatt ut.• Samarbeid langs verdikjeden er god, men det tar fortsatt for lang tid å sette kunnskap i bruk og få skalering i f.eks. kommuner og for oppstartsbedrifter.• For få helsenæringsbedrifter etablerer produksjon i Norge og vi mister dermed et betydelig verdiskapingspotensial.• Offentlig sektor er for lite aktive i internasjonale utlysninger.

Strategisk område: Klima, miljø og energi

Mange piler peker i riktig retning på det strategiske området Klima, miljø og energi i form av høy vitenskapelig produksjon, økt tilgjengelighet, utstrakt bruk av resultatene i næringsliv og policy-utvikling, bred involvering og meget sterk oppnåelse på EUs konkurransearenaer. Måloppnåelsen for Forskningsrådet på KME-feltet er isolert sett god. Den geopolitiske vendingen gjør at gjennomslagskraften for forskningen kan bli utfordret av enklere og mer kortsiktige løsninger. Polarisering gir et desto viktigere behov for forskning. Forskningsrådet vil fortsette å bidra til at forskningsmiljøene og resultatene vi har bidratt til å bygge opp er synlige i offentligheten og tilgjengelige for beslutnings-takere fremover. Samtidig vil vi fortsette å respondere raskt på abrupte behov.

Norge skal bli et lavutslippssamfunn innen 2050. Forskningsrådet fremmer kunnskap og teknologi for å håndtere klimaendringer, tap av naturmangfold, arealutfordringer, miljøgifter og omstilling til fornybar energi. Utfordringene er komplekse og løsninger krever en internasjonal, tverrfaglig, tverrsektoriell, målrettet og helhetlig forsknings- og innovasjonsinnsats.

I 2024 var den totale innsatsen på ca. 4,3 mrd. kroner som fordeler seg på innsatsområdene Bioøkonomi med 1.094 mill. kroner, Bærekraftige byregioner og transportsystemer med 458 mill. kroner, Klima, polar og miljø med 1.351 mill. kroner, samt Miljøvennlig energi og lavutslippsløsninger med 2.013 mill. kroner. Prosjektinnsatsen er ikke gjensidig utelukkende, det vil si at innsats på ett område også kan inngå i samlet innsats på andre områder.

Prosjektporteføljen på KME-området består av 134 forskerprosjekter, 202 innovasjonsprosjekter (hvorav 14 i offentlig sektor) og hhv. 100 og 155 kompetanse- og samarbeidsprosjekter, til sammen 616 prosjekter, noe færre totalt enn i 2023 og ned fra 730 i 2020. Dette skyldes primært nedgang i antall Forskerprosjekter. I stedet har vi økt antall Samarbeidsprosjekter de seneste årene, som er mer utfordringsdrevne og stimulerer til samarbeid og relevans utenfor forskningsorganisasjonene.

I 2024 tildelte Forskningsrådet betydelige midler på KME-området, herunder 1,28 mrd. kroner til 8 Forskningsssentre for miljøvennlig energi, 243 mill. kroner til innovasjonsprosjekter i næringslivet, 418,5 mill. kroner til samarbeidsprosjekter for møte utfordringer i samfunn og næringsliv, 180 mill. kroner til Kompetansebyggende prosjekter for næringslivet, 272,5 mill. kroner til forskerprosjekter Og 29 mill. kroner. til 4 Pilot-E-prosjekter i samarbeid med Enova og Innovasjon Norge.

Innen Bioøkonomi kom samfunnsoppdraget bærekraftig fôr ordentlig i gang. Forskningsrådet er vertskap for sekretariatet. Parallelt med sekretariatsarbeidet lyste Forskningsrådet ut FoU-midler for å støtte oppunder samfunnsoppdraget, herunder kunnskapsoppsummeringer. Innenfor bioteknologi valgte Forskningsrådet i 2024 å rette søkelyset mot prosjekter som støtter opp om industriell bioteknologi. De europeiske partnerskapene er i god drift og vi ser at de er en god arena for internasjonal forskning og vil styrke norsk og europeisk bioøkonomi.

Forskningsrådet har igangsatt en nasjonal satsing på utvikling av kunnskap om sammenhengene mellom mat, miljø, folkehelse og klima. I et av prosjektene skal man samarbeide med unge mennesker for å trekke veksler på deres egen innsikt og erfaringer fra besteforeldregenerasjonen for å skape et sunt, bærekraftig og tilgjengelig «Next Generation Nordic Diet» (NextGenDiet).

Forskningsrådets satsning på bærekraftige byregioner er samlet under Horisont Europa partnerskapet «Driving Urban Transitions to a sustainable future», hvilket dekker både bærekraftig mobilitet, miljøvennlige energidistrikter og sirkulær urban økonomi. Foruten bevilgningen av 4 pilot-T-prosjekter innenfor bærekraftige transportsystemer, fikk Forskningsrådet i 2024 oppdrag fra Samferdselsdepartementet å lyse ut tre forskningsssentre for miljøvennlig og helhetlig transportplanlegging.

I klima, polar og miljø ble det tildelt midler til den norske infrastrukturen for jordsystemmodellering NorESM (INES2), samt en begrenset støtte til drift av den norske noden til Integrated Carbon Observation System (ICOS) de neste 3 år. Disse har avgjørende betydning for norsk klimaforskning og våre internasjonale bidrag til felles grunnleggende forståelse av klimasystemet og til kunnskapsgrunnlag for politikkutforming av utslippsmål og tilpasning. For å understøtte infrastrukturene er det tildelt midler til to store, tverrfaglige forskningsprosjekter innenfor jordsystemmodellering og karbon-syklusen i Norge. Supplert med flere prosjekter på ulike temaer innenfor biologisk karbonfangst, klima-, skog og jordbruk og jordsystemforskning både i fastlands-Norge og i polare områder, mener vi dette er et solid løft for klimasystemforskningen i Norge.

Forskningsrådet har utlyst temaet "Arealer under press" i fem påfølgende år i perioden 2020-2024, med en samlet tildeling på 700 mill. kroner. Denne kontinuerlige satsingen viser en sterk forpliktelse og et stort samfunnsbehov til å adressere kritiske utfordringer knyttet til arealbruk. I 2024 ble det levert to komplementerende kunnskapsoppsummeringer på temaet for å avdekke videre kunnskapsbehov. Det ble besluttet å samle innsatsen i ett senter for bærekraftig natur- og arealbruk, med utlysning planlagt i 2025, for å styrke Norges evne til en mer bærekraftig arealforvaltning.

På oppdrag fra Klima- og miljødepartementet nedsatte Forskningsrådet et vitenskapelig panel for å evaluere Norges fagsystem for økologisk tilstand. Panelet har levert sin rapport om de vitenskapelige

styrkene og svakhetene ved to metoder som anvendes for å vurdere økologisk tilstand og gitt anbefalinger for veien videre.

Nansen Legacy-prosjektet ble avsluttet i 2024. Dette er en satsing over sju år med deltakelse fra 10 nasjonale institusjoner og 300 forskere. Dette har gitt et omfattende kunnskapsgrunnlag for det nordlige Barentshavet og det tilstøtende Polhavet. Totalt 18 ph.d., 35 master og 54 postdoktor-kandidater har fullført sine avhandlinger i prosjektet.

Innen miljøvennlig energi og lavutslippsløsninger markerte 2024 slutten for de teknologi-rettede Forskningssentrene for miljøvennlig energi (FME) som ble startet opp i 2016. Blant de viktigste kvalitative virkningene som vi har sett gjennom oppfølgingen av sentrene, er byggingen av «senterkulturer» på tvers av sektorer og fagtradisjoner, og utdanning av en stor mengde reelt tverrfaglig personell som vil kunne bidra betydelig til å transformere energiindustrien frem mot 2050. 2024 markerte også begynnelsen på åtte nye FME-sentre innen viktige strategiske områder.

Energieffektivisering i bygg og industri er sentralt for å nå norske klimamål, redusere innbyggernes strømregninger og øke norsk næringslivs konkurransekraft. Selv med to FME-søknader innen tematikken – som riktignok ikke nådde opp i konkurransen om finansiering – og at det har vært et prioritert område, ser vi en nedgang i antall søknader på feltet. Mobiliseringstiltak vil gjennomføres.

Kapasitets- og kompetansebygging

KME-porteføljen til Forskningsrådet er en viktig satsing for nasjonal kompetansebygging med 222 doktorgradsårverk og 80 postdoktorårverk per 2024. Nedgangen for doktorgrader har flatet ut, men forventes å stige igjen med oppstarten av nye sentre. Antall postdoktorer har fortsatt å falle i 2024. Vi prioriterer doktorgradsutdanninger og andelen forskerprosjekter hvor postdoktorer har vært viktig arbeidskraft har sunket.

Samarbeid og tverrfaglighet

Det er minst én samarbeidspartner fra næringsliv og/eller offentlig sektor i 97,5% av prosjektene i KME-porteføljen. Det er solid innslag av tverrfaglighet i prosjektene, ved at over 1/3 av prosjektene rapporterer om involvering av mer enn ett fag. At det kun er innslag av humaniora i 23 prosjekter er imidlertid for lavt, og som følge av det løftes humaniora tydeligere frem i mange utlysninger med frist i mars 2025.

Forskningskvalitet

Selv om trenden ikke er entydig, kan en spore en liten nedgang i forskningskvalitet på kompetanse- og samarbeidsprosjektene. Dette kan henge sammen med den økte andelen samarbeidsprosjekter, som ikke stiller krav til medfinansiering fra industrien, men gir bredere deltakelse og økt samarbeid på tvers av sektorer.

Prosjektene i KME-porteføljen gir en indikasjon på ett aspekt av merverdien av Forskningsrådets virke ved at den utmerker seg med positive fortegn for en rekke indikatorer for publisering sammenliknet med øvrig norsk forskning i perioden 2019-2023. I snitt i 2020-2023 var andelen åpne publiseringer 84 % (90 % i 2023) mot 76 % for øvrig. Publiseringer siteres hyppigere (1,47) enn øvrig forskning (1,38), hvor samfunnsvitenskapen gjør det særlig godt (2,35 mot 1,36). Det er også en større andel publikasjoner fra KME-prosjekter blant de 10 % mest siterte arbeidene (18 % mot 13 %).

Av 776 KME-finansierte publikasjoner som er sitert i nasjonale og internasjonale policy-dokumenter, er 36 blant de 5 % mest siterte i den internasjonale databasen Overton.

Horisont Europa og øvrig internasjonalt samarbeid

Forskere tilknyttet norske institusjoner samt bedrifter, offentlige foretak/etater og organisasjoner har hevdet seg svært godt i Horisont Europa fra januar 2021 til høsten 2024. Resultatene fra klynge 5 og 6 hvor klima, miljø, energi, bioøkonomi og sirkulærøkonomi inngår viser returandeler på hhv. 4,5 % og 4,1 %. Det store gjennomslaget legger press på den norske finansieringen og forutsigbarhet omkring

dette er en viktig utfordring fremover. Fram til nå har norske miljøer mottatt 525,2 mill. Euro (ca. 6,2 mrd. kroner) til prosjekter innen KME. I tillegg til å være en betydelig finansieringskilde, gir EU-finansierte prosjekter norske Fol-miljøer tilgang til faglig spisskompetanse, talenter, avansert teknologi og infrastruktur samt nettverk. De åpner for nye markeder og kan styrke konkurransekraften. Nasjonal Fol-innsats er sentral for å kvalifisere norske aktører til konkurransen på EU-arenaen og for å dekke særegne norske behov innenfor KME.

Horisont Europa:

- Driving Urban Transitions-utlysningen ble styrket fra 31 mill. til 45 mill. kroner.
- I Biodiversa+ ble norske partnere tildelt 23,5 mill. kroner. hvorav mer enn 5 mill. kroner. betales av EU. Norske aktører deltar i åtte prosjekter og leder to av disse.
- I Partnerskapet Water4All er norske partnere tildelt 15,9 mill. kroner. Syv norske partnere deltar i seks av disse, hvorav ett ledes av en nordmann.
- I Circular Biobased Europe-Joint Undertaking (CBE-JU)-partnerskapet med totalbudsjett på 2 mrd. euro har norske aktører så langt mottatt 16 mill. euro, som er en returandel på 4,8 prosent.
- I Clean Energy Transition Partnership (CETP) deltar norske partnere i 10 av 62 prosjekter. Finansieringen fra Forskningsrådet til norske aktører er cirka 75 mill. kroner.
- I Sustainable blue Economy Partnership koordinerer norske forskere 8 av 19 prosjekter og deltar i 16. Finansieringen til norske søkere var 30 mill. kroner.
- I AGROECOLOGY er norske aktører involvert i fem av 19 finansierte prosjekter, der to har norsk koordinator. Finansieringen til norske aktører er 22 mill. kroner.

Øvrig:

- Belmont Forum Tropical Forests utlysning hadde skissefrist i november 2024, med godt søknads-tilfang fra norske miljøer. Forskningsrådets innsats er 10 mill. kroner.
- I Belmont Forum Climate, Environment and Health II deltar tre norske partnere. Finansieringen fra Forskningsrådet er ca. 14 mill. kroner.
- Utlysningssamarbeidet mellom brasilianske FINEP og Forskningsrådet forankret i Panorama-strategien og MOU av 2013 resulterte i to nye prosjekter innen miljøvennlig energi.
- NordForsk utlysningen «Sustainable Development of the Arctic» hadde søknadsfrist november 2024. 35 søknader vurderes, og tildeling er mars 2025. Forskningsrådet bidrar med 45 mill. kroner.
- EU-PolarNet2 (CSA-prosjekt) terminerte ved utgangen av 2024 etter 9 år og har bidratt til effektiv koordinering av Europeisk polarforskning, ny kunnskap om hvordan polarforskningen er organisert og finansiert i Europa, og har gitt en rekke råd om forskningsprioriteringer til EU-kommisjonen og nasjonale forskningsråd, noe som også har resultert i mange relevante utlysninger under Horizon Europe. Forskningsrådet har representert norsk polarforskning i arbeidet.

Vurdering av måloppnåelse: Klima, miljø og energi

Resultater	Utfordringer og muligheter
<ul style="list-style-type: none"> • Økt andel samarbeidsprosjekter gir bredere involvering og større relevans. • Norsk klimasystemforskning har fått et løft. • Det er samarbeid på tvers av sektorer i 97,5 % av prosjektene. • Klima-, miljø-, og energi-forskning finansiert av forskningsrådet er åpnere og siteres oftere enn gjennomsnittet. • Norske aktører har hentet hjem ca. 525 mill. euro gjennom Horisont Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Flere søknader innen energieffektivisering i bygg og industri er ønskelig • Økte kostnader per stipendiat kan begrense antallet. • Grep er tatt for å for styrke innslaget av humaniora. • Kunnskap utfordres av kortsiktige løsninger. • Tilstrekkelig og forutsigbar finansiering av Horisont Europa-partnerskap

Strategisk område: Muliggjørende og industrielle teknologier

Forskningsrådet bidrar til å bygge et solid nasjonalt kunnskapsfundament med gode internasjonale koblinger innrettet mot å møte sentrale samfunnsutfordringer gjennom teknologiutvikling som muliggjør innovasjon, bærekraftig omstilling, sikkerhet og demokratisk samfunnsutvikling. Den målrettede MT-forskningen er attraktiv for bredden av næringsliv, offentlig sektor, myndigheter og forsvarssektoren, den har meget høy kvalitet og stort innovasjons- og transformasjonspotensial. Valget av virkemidler som kobler FoU-sektorene har mobilisert helt nye tverrfaglige og tverrsektorielle samarbeidskonstellasjoner, bidratt til mer ansvarlig teknologiutvikling, økt kunnskaps- og kompetanseflyten i systemet, sikret relevansen til nye teknologier og satt fart på implementeringen av KI og annen digital teknologi. Den store utfordringen er fortsatt arbeidslivets udekte behov for IKT-forskere og stipendiater som kan sikkerhetsklareres. I lys av den geopolitiske situasjonen burde også en større andel av den målrettede innsatsen vært rettet mot digital sikkerhet. Forskningsrådets vurdering er at IKT-utlysningen med løpende søknadsfrist, som åpnet i 2024, vil bidra til dette og gjøre teknologi tryggere for alle.

Muliggjørende og industrielle teknologier (MT) kjennetegnes ved at de hver for seg og sammen har potensial til å drive frem radikale innovasjoner, omstilling og store samfunnsendringer. Forskningsrådet investerer i MT-utvikling, -kompetanse og -kunnskap som Norge trenger og vil trenge for å bidra til bærekraftig og demokratisk samfunnsutvikling og nødvendig omstilling i næringsliv, offentlig sektor og resten av samfunnet. I 2024 vedtok Forskningsrådet en ny porteføljeplan for muliggjørende teknologier som både bidrar til langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, Forskningsrådets strategi og regjeringens mål for Forskningsrådet.

Tabellen under viser hvordan prosjektinnsatsen på MT-området fordeler seg på de to innsatsområdene IKT og digital transformasjon og nano-, bioteknologi og teknologikonvergens. I 2024 var den totale MT-innsatsen på overkant av ca. 3,5 mrd. kroner som fordeler seg på innsatsområdene IKT og digital transformasjon med 2.067 mill. kroner og Nano-, bioteknologi og teknologikonvergens med 1.740 mill. kroner. Prosjektinnsatsen er ikke gjensidig utelukkende, det vil si at øvrig innsats også kan inngå i samlet innsats på andre områder.

Den målrettede porteføljen består av 235 forsker-, innovasjons- og samarbeidsprosjekter. Dette er færre prosjekter enn tidligere år, noe som primært skyldes få MT-utlysninger i 2023 på grunn av den budsjettmessige situasjonen som Forskningsrådet da var i. Andelen samarbeidsprosjekter fortsetter å øke og utgjør 30 prosent av porteføljen, mens andelen forskerprosjekter har sunket til 53 prosent. Dette har vært en villet utvikling fra Forskningsrådets side for å fremme mer tverrsektorielt samarbeid mellom FoU-institusjoner, næringsliv og offentlig sektor som styrker innovasjonsevnen og bidrar til at ny teknologi tas i bruk. Andelen innovasjonsprosjekter har holdt seg relativt stabil på 17 prosent, mens andelen som er ledet av næringslivet er sunket fra 78 til 60 prosent på fem år. Dette skyldes ikke at Forskningsrådet finansierer få MT-prosjekter i næringslivet, men at majoriteten av dem blir finansiert med andre midler enn de målrettede MT-midlene. Utviklingen skyldes også at Forskningsrådet har lagt ned innsats i å få offentlig sektor til å møte samfunnsutfordringer med ny teknologi.

I 2024 bevilget Forskningsrådet følgende innen muliggjørende og industriell teknologi:

- For å møte utfordringer innenfor samfunn og næringsliv, ble det tildelt til sammen 237 mill. kroner til 8 samarbeidsprosjekter innenfor teknologikonvergens, 5 innenfor industriell bioteknologi og 5 innenfor nanoteknologi, mikroteknologi og avanserte materialer. En betydelig andel av prosjektene skal utvikle ny teknologi og radikale innovasjoner som retter seg mot det grønne skiftet.
- For å bidra IKT-forskning av høy kvalitet som kan flytte den internasjonale forskningsfronten, ble det tildelt 24 mill. kroner til 2 forskerprosjekter for fornyelse og utvikling av IKT. Digital sikkerhet er sentralt i begge prosjektene.
- For å øke kompetansen i næringslivet, ble det tildelt 20 mill. kroner til 10 nærings-ph.d.-prosjekter innenfor kunstig intelligens (KI).

- For å knytte kompetanse og resultater fra IKT-forskning mot forsvarssektoren, ble det tildelt 15 mill. kroner til 4 prosjekter.

Ved å stille krav til prosjektene om ansvarlig forskning og innovasjon bidrar Forskningsrådet til at konsekvenser av ny teknologi belyses og implementeringen av teknologien kan gjøres på en god og sikker måte til det beste for mennesker, natur og samfunn. Veiledningssiden er videreutviklet for å hjelpe søkerne til å innfri kravet.

Innen IKT og digital transformasjon har Forskningsrådet lagt ned stor innsats i å innrette KI-milliarden i tråd med regjeringens oppdrag. Gjennom ulike mobiliseringsaktiviteter og en to-trinnsutlysning av 4-6 KI-sentre kom det inn 122 senterkisser og deretter 50 senterøknader. Bak søknadene står mer enn 600 unike aktører fra forskningsorganisasjoner, offentlig sektor og næringslivet. Sent i 2024 startet Forskningsrådet også arbeidet med å innrette satsingen på kvanteteknologi, der kvalitet og nasjonal kunnskapshøving står sentralt.

Målrettede investeringer og utlysninger innen nano-, bioteknologi og teknologikonvergens har vært innrettet mot å styrke nasjonalt og internasjonalt samarbeid. Utgangspunktet er forventningen om at forpliktende samarbeid i og mellom FoU-institusjoner, næringsliv, offentlig sektor og/eller forsvarssektoren vil gjøre forskningen mer treffsikker og relevant, bidra til kunnskapsspredning og legge til rette for at ny kunnskap og teknologi blir tatt i bruk. Flere av utlysningene hadde derfor eksplisitte krav til næringslivsdeltakelse. Faglige, strukturelle, industrielle, samfunns- og beredskapsmessige utviklingstrekk gjør at den strategiske innretningen av de målrettede MT-midlene blir stadig viktigere. I 2024 har Forskningsrådet igangsatt et strategisk arbeid knyttet til videreutvikling av porteføljen innenfor nanoteknologi og avanserte materialer; i 2025 står bioteknologi for tur. To store målrettede MT-satsinger (Senter for digitalt liv Norge og AFINO) er hhv. i avslutningsfasen eller nylig avsluttet.

Kapasitets- og kompetansebygging

Gjennom de målrettede prosjektene utføres det MT-forskning som gir økt kompetanse og kapasitet til fag-, nærings- og forvaltningsområder i bredden av forskning, næringsliv og offentlig sektor. Over år har Forskningsrådet vært opptatt av å utvikle sterke MT-miljøer og har brukt målrettede midler til å etablere flere sentre (SFI og SFF), nasjonale infrastrukturer, forskerskoler og nettverk. Kapasiteten i FoU-institusjonene til å utvikle og forstå teknologi blir gradvis bedre, og interessen for å ta ny, bedre og tryggere teknologi i bruk vokser både i næringsliv, offentlig sektor og resten av samfunnet. Forskningen er også relevant for politikkkutforming: Av 120 publikasjoner fra målrettede MT-prosjekter som er sitert i nasjonale og internasjonale policydokumenter, er sju publikasjoner blant de 5 prosent mest siterte. EU, OECD, den norske regjeringen, den svenske regjeringen og FN har flest siteringer.

I 2024 ble det utført 178 doktorgrads- og postdoktorårsverk i prosjektene, fordelt med 115 årsverk utført av doktorgradsstipendiater og 63 årsverk utført av postdoktorer. Dette er det laveste antallet rekrutteringsårsverk på mange år og hele 68 færre enn i 2023. Med unntak for teknologikonvergens var det nedgang på hele MT-feltet. Spesielt dramatisk er dette for IKT, der behovet og etterspørselen etter forskerkompetanse fortsetter å øke både i næringsliv og offentlig sektor. Den målrettede investeringen i 10 nærings-ph.d.-stipendiater innenfor kunstig intelligens veier ikke opp for dette.

Samarbeid og tverrfaglighet

MT-samarbeid på tvers av FoU-sektorer bidrar til bedre og mer relevant forskning, kompetanse og teknologi. I 2024 var det registrert samarbeidspartnere i 71 prosent av prosjektene, hovedsakelig fra forskningsinstitutter (22 pst.), universiteter og høyskoler (21 pst.), næringsliv (20 pst.) og FoU-institusjoner i utlandet (19 pst.). Instituttene samarbeider like mye, og mest, med næringslivet og med UoH-sektoren, mens UoH-sektoren samarbeider mest med utenlandske forskere, særlig fra Storbritannia, Tyskland, USA, Nederland og Sverige. Mange MT-prosjekter i UoH-sektoren har også samarbeid med instituttsektoren.

Etter teknologi er matematikk og naturvitenskap det største fagområdet i MT-porteføljen, representert i 46 prosent av prosjektene, etterfulgt av medisin og helsefag (18 pst.), samfunnsvitenskap (7 pst.),

landbruks- og fiskerifag (4 pst.) og humaniora (3 pst.). 46 prosent av prosjektene inkluderte minst to ulike fagområder og 10 prosent av disse inkluderte tre eller flere fagområder. Ettersom tverrfaglighet er en forutsetning for å kunne møte store og komplekse samfunnsutfordringer, gir dette en god indikasjon på MT-prosjektene innovasjonspotensial. Porteføljen inneholder også et voksende antall prosjekter som kombinerer kunstig intelligens med annen teknologi, i tillegg til flere teknologi-konvergensprosjekter med potensial for mer radikal innovasjon. MT har kraft til å transformere både forskning, samfunn og næringsliv. Forskningsrådet er derfor opptatt av å få inkludert etiske, juridiske, sikkerhetsmessige, økonomiske, miljømessige og sosiale aspekter i både utvikling og bruk av teknologiene. Humanioras andel av MT-porteføljen bør styrkes.

Forskningskvalitet

Det er stor konkurranse om de målrettede midlene og kvaliteten på tildelte prosjekter fortsetter å øke. I 2024 var snittskarakteren for de ekspertvurderte kriteriene 6,24 og for relevanskriteriet 6,82 (skala 1-7). Til sammenligning var gjennomsnittskarakterene i perioden 2020-2023 på hhv. 6,04 og 6,57.

I 2023 ble det ferdigstilt 393 vitenskapelige publikasjoner, hhv. 10 prosent flere og 12 prosent færre enn i 2019 og 2022. Andelen internasjonal sampublisering i perioden 2019-2023 var på 54 prosent, 12 prosentpoeng lavere enn for norsk forskning generelt. Mest internasjonal sampublisering var det innenfor kjemi (73 pst.) og fysikk (64 pst.). I samme periode var andelen åpent tilgjengelige publikasjoner på 79 prosent, 3 prosentpoeng mer enn for forskning generelt. Publikasjoner fra MT-prosjektene har også en høyere normalisert siteringsindeks (1,61 vs. 1,38), noe som bekrefter at prosjektene holder høy kvalitet. Mest sitert i perioden er de samfunnsvitenskapelige publikasjonene (2,01), minst sitert er publikasjoner innenfor kjemi (1,0) og fysikk (1,02). Større andel MT-publikasjoner er også blant de 10 prosent mest siterte (18 vs. 13 pst.).

Horisont Europa og øvrig internasjonalt samarbeid

Forskningsrådet har mobilisert og kvalifisert norske MT-aktører til både rammeprogrammet Horisont Europa, Digital Europa (DIGITAL) og Det europeiske forsvarsfondet. Forskningsrådet har også bidratt aktivt i flere EU-partnerskap og nettverk som inkluderer aktører fra land utenfor Europa og EU (herunder Ukraina) og har nedlagt en betydelig innsats i å påvirke innretningen av EUs neste rammeprogram. Gjennom implementeringen av DIGITAL har det norske virkemiddelapparatet skapt nye broer mellom norske aktører og europeiske digitale økosystemer som vil styrke Norges digitale kapasitet. Deltakelsen i rammeprogrammet har gitt de norske aktørene viktig tilgang til nye kunnskap, spisskompetanse, talenter, infrastruktur og nettverk, og også til nye innovasjonsøkosystemer og markeder. Den norske MT-porteføljen i EU blir stadig større, har høy kvalitet, utfyller og forsterker den målrettede nasjonale porteføljen og kan blant annet vise til følgende resultater:

- I 2024 deltok norske miljøer i 150 søknader i Horisont Europas klynge 4, hvorav 22 ble godkjent (15 pst. suksessrate) og tildelt 34 mill. euro. Norges returandel i klynge 4 i perioden 2021-2024 er på 2,4 prosent (179 mill. euro). Norske aktører innenfor MT-relaterte temaer har hatt størst suksess i kategoriene Advanced Materials (29 mill. euro) og Artificial Intelligence and Robotics (22 mill. euro). Norsk retur fra Key Digital Technologies og Emerging Enabling Technologies er lavere, omtrent 9 mill. euro.
- EU godkjente Norges søknad om 8 mill. euro til et National Chips Competence Centre, der 50 prosent av finansiering kommer fra Forskningsrådet. Senteret skal hjelpe norske forskere og bedrifter med å utnytte de store halvleder-pilotlinjene som bygges opp for 34 mrd. kroner i Europa.
- EU har også godkjent en nærmere 7 mrd. kroners KI-oppgradering av LUMI-superdatamaskinen som Norge er medeier i. Samtidig med oppgraderingen vil det bli opprettet en norsk AI-factory, finansiert med 30 mill. kroner fra EuroHPC og et tilsvarende beløp fra Forskningsrådet, som skal tilby kompetanse for norske forskere og bedrifter som vil utnytte LUMI-AI.
- I klynge 6 gjør norske bioteknologimiljøer det fortsatt veldig godt, og deltok blant annet i flere prosjekter som i 2024 fikk tildeling fra partnerskapet Circular Biobased Europe (CBE-JU). Ett av disse er ledet av Alginor ASA, som sammen med 11 partnere (5 norske) fikk 9,6 mill. euro i støtte for å fremme bedre utnyttelse av makroalger.

- I M-ERA.NET3 fikk norske partnere i 6 prosjekter tildelt 28 mill. kroner til materialforskning av Forskningsrådet. Alle prosjektene har minst én norsk næringslivspartner.
- I NanoTecMec-utlysningen i partnerskapet ERA4Health tildelte Forskningsrådet 12 mill. kroner til 4 prosjekter som alle har én norsk akademisk partner og én norsk næringslivspartner.

Vurdering av måloppnåelse: Muliggjørende og industrielle teknologier

Resultater	Utfordringer og muligheter
<ul style="list-style-type: none"> • Konkurransenarenaene våre gir høy prosjektkvalitet og fremmer tverrfaglighet og teknologikonvergens som muliggjør innovasjon og omstilling i alle sektorer. • Kravene våre om tverrsektorielt samarbeid i nasjonale og internasjonale prosjekter gjør at ny, bedre og tryggere teknologi kommer raskere til anvendelse. • Arbeidet vårt med KI-milliarden har mobilisert til 50 KI-sentersøknader med over 600 unike aktører fra FoU-organisasjoner, næringsliv og offentlig sektor i hele landet. • EU-arbeidet vårt, som styrker norske teknologimiljøers mulighet til deltakelse og suksess i EU-programmene, gir svært god uttelling både for FoU-organisasjoner og bedrifter. 	<ul style="list-style-type: none"> • Forventningen om økt innovasjon og raskere omstilling gjør at Norge trenger mer kunnskap om samfunnskonsekvensene av ny teknologi. • Mangelen på IKT-forskere og -kompetanse kan forsinke det grønne, digitale skiftet. • Den geopolitiske situasjonen gjør det ekstra viktig med forskning og teknologiutvikling innenfor digital sikkerhet. • For å sikre beredskap og robusthet mot fremtidige samfunnsutfordringer, bør det legges til rette for mer grensesprengende teknologiforskning og radikal innovasjon innenfor rammen av ansvarlig og pålitelig teknologiutvikling.

Strategisk område: Samfunnssikkerhet og beredskap

Forskningsrådet skal fremme kunnskap om samfunnets evne til å forebygge og håndtere hendelser som setter liv og helse i fare og truer grunnleggende verdier og funksjoner. Den sikkerhetspolitiske situasjon er endret på kort tid siden, med mange utfordringer knyttet til utenrikspolitiske interesser, forsvar, samfunnssikkerhet og beredskap. Sammensatte trusler (hybrid krigføring), konflikter og krig, pandemier og alvorlige naturhendelser er med på å skape usikkerhet. Forskningsrådet bidrar til viktig kunnskap om risikoforståelse, forebygging, beredskap, krisehåndtering og robusthet. Arbeidet involverer mange disipliner, fagfelt og ulike aktører i offentlig sektor, næringsliv og sivilsamfunn. Området er komplekst og kjennetegnet av at kriser ofte er knyttet sammen.

Tabellen under viser hvordan prosjektinnsatsen fordeler seg på innsatsområdene Samfunnssikkerhet, sårbarhet og konflikt og Global utvikling, ulikhet og demokratibygging. I 2024 var den totale innsatsen på ca. 757 mill. kroner som fordeler seg på innsatsområdene Global utvikling, ulikhet og demokratibygging med 245 mill. kroner og Samfunnssikkerhet, sårbarhet og konflikt med 451 mill. kroner. Prosjektinnsatsen er ikke gjensidig utelukkende, det vil si at innsats på ett område også kan inngå i samlet innsats på andre områder.

Den målrettede porteføljen består av 153 prosjekter, hvorav 138 Forskerprosjekter, 13 Samarbeidsprosjekter og ett Innovasjonsprosjekt i offentlig sektor. Det er ønskelig å øke andelen samarbeids- og innovasjonsprosjekter hvor forskere samarbeider med partnere i offentlig sektor, næringsliv og frivillig sektor for å fremme tverrsektorielt samarbeid og styrke innovasjonsevnen i møte med samfunnsikkerhetsutfordringene. Utlysningene i 2024 og planlagte utlysninger av innovasjons- og samarbeidsprosjekter i 2025 bidrar til dette. I 2024 ble det bevilget 21 forskerprosjekter for fornyelse, 3 forskerprosjekter for tidlig karriere og 16 samarbeidsprosjekter innen Samfunnssikkerhet og beredskap. Forskningsrådet bidro med midler i to NordForsk-utlysninger i 2024; én om migrasjon og integrering og én om bærekraftig samfunnsutvikling i Arktis. Søknadsbehandlingene ferdigstilles i 2025.

Innen Global utvikling, ulikhet, og demokratibyggning er et gledelig resultat at forskning innenfor global helse viser at klinisk malaria kan reduseres med 80 prosent hos barn med sigdcelleanemi.

Forskningsrådet jobber strategisk med å styrke forskningen på Samfunnssikkerhet, sårbarhet og konflikt. I 2024 begynte arbeidet med å etablere en årlig bred fellesutlysning med midler fra mange porteføljestyre. En første pilot på 144 mill. kroner som dekker sivil beredskap, polarforskning, energiforsyningssikkerhet, matsikkerhet, alvorlige naturhendelser og naturfare lyses ut i 2025. Forskningsrådet har over flere år bygget opp en portefølje av prosjekter som bidrar til mer bærekraftige matsystemer og økt matsikkerhet i Norge.

Kapasitet og kompetansebygging

Forskningen har bred relevans for politikkkutforming, offentlige myndigheter og organer, de ulike praksisfeltene og for å belyse aktuelle samfunnsproblemer i det offentlige rom. Publikasjoner fra prosjektene er hyppig sitert i policydokumenter nasjonalt og internasjonalt. For eksempel har en publikasjon om geopolittikk og fornybar energi fra et Russlandsforskningsprosjekt fått stor oppmerksomhet. Antallet doktorgradsstipendiater og postdoktorer har svingt noe de siste årene, men ligger på et høyere nivå enn for fem år siden. I 2024 bidro utlysningen av forskerprosjekter for tidlig karriere til å styrke unge forskertalenter karriere innenfor utviklingsforskningen.

Forskningskvalitet

Karaktersnittet for prosjektene i den målrettede porteføljen har ligget stabilt på 6 av maksimalt 7 de siste fem årene. Det viser til høy kvalitet i forskningsmiljøene. De vitenskapelige publikasjonene fordeler seg på alle fagfelt, selv om det er flest innenfor samfunnsforskning, etterfulgt av livsvitenskap og helseforskning. De siste to årene har siteringsindeksen ligget over gjennomsnittet for norsk forskning. For å få et best mulig kunnskapsgrunnlag i håndteringen av sentrale samfunnsutfordringer, er det likevel behov for å styrke tverrfagligheten ytterligere.

Horisont Europa og øvrig internasjonalt samarbeid

Det er utstrakt internasjonalt samarbeid i prosjektene. Innenfor global helse og utviklingsforskning er det også krav om involvering av lokale partnere og brukere. I 2024 resulterte det over 20 år lange samarbeidet mellom Norge og Sør-Afrika i en utlysning om arealer under press i de to landene. Det ble innvilget ti felles prosjekter, blant annet innenfor skogbrann, drikkevannsforsyning, rettferdig urbanisering, solenergi og havbruk.

Partnerskapet AGROECHOLOGY bidrar til økt matsikkerhet gjennom oppbyggingen av robuste, bærekraftige og lokale verdikjeder som vil gjøre Norge mindre sårbar i en geopolitisk og klimamessig endret verden. Se øvrig omtale av aktiviteten under KME.

NordForsk er en viktig arena for nordisk og baltisk forskningssamarbeid på området. I tillegg når norske miljøer opp i sterk internasjonal konkurranse om midler i EUs klynge 3 Civil security for society. Returandelen varierer mellom områdene i klyngen, men samlet sank den fra 2,6 prosent i 2022 til 2,4 i 2023. Norske aktører gjør det imidlertid svært godt innenfor Border management, som bidrar til bedre overvåkning og sikkerhet til lands og til havs.

Vurdering av måloppnåelse: Samfunnssikkerhet og beredskap

Resultater	Utfordringer og muligheter
<ul style="list-style-type: none">• Det er økt oppmerksomhet og stort forskningsbehov innenfor samfunnssikkerhet og beredskap. Årets utlysning hadde rekordhøyt søkerantall.• Forskningsresultatene på området har bred relevans for politikkkutforming, de ulike praksisfeltene og den offentlige samtalen.	<ul style="list-style-type: none">• Endringer i den sikkerhetspolitiske situasjonen har økt behovet ytterligere for å styrke forskning og innovasjon innenfor hver sektor.• Det er behov for mer samarbeid mellom forskere og aktører i offentlig, privat og frivillig sektor for å styrke beredskapen.

- Flere porteføljestyrer har etablert samarbeid for en årlig, bred utlysning innenfor samfunnssikkerhet og beredskap.
- Innenfor matsikkerhet bidrar Forskningsrådet med kunnskapsbaserte løsninger og innovasjon for å nå målet om selvforsyningsgrad på 50 prosent.
- Norske fagmiljøer har potensiale til å få mer internasjonal finansiering, for eksempel innenfor Fighting crime and terrorism i Horisont Europaterrorisme.

Strategisk område: Tillit og fellesskap

Forskningsrådets innsats fremmer forskning av høy kvalitet og stor nytte for samfunnsutfordringer innenfor og på tvers av områder som demokrati, utdanning, samiske samfunn, arbeidsliv, kultur, inkludering, og offentlige tjenester. Arbeids- og utdanningsforskning er eksempler på områder som har økt i omfang de siste årene, og det er en svært positiv utvikling i norske miljøers deltakelse og gjennomslag i internasjonale konkurranser, også innen velferd og kultur. Anvendelse av forskningen i policydokumenter indikerer rom for forbedring i bruken av resultater, sett i lys av at områdets forskning er utfordringsdrevet og skal være relevant for politikk-, sektor- og samfunnsutvikling.

Antallet vitenskapelige publikasjoner har økt betydelig, og andelen åpent tilgjengelige publikasjoner har nådd 87 prosent. Forskerne er attraktive og aktive partnere internasjonalt, men det er potensial når det gjelder å øke internasjonal sampublisering. Videre er det på enkelte områder en utfordring at få søknader når opp eller har varierende kvalitet, for eksempel innenfor forskning på kompetanse og forskning som gjennomføres i tverrsektorielle samarbeid. Disse områdene må bygges opp over tid, gjennom blant annet forutsigbare prioriteringer og veiledning av søkere.

Forskningsrådet vil fortsette å møte både de smalere, sektorspesifikke og de bredere, sektorovergrepene kunnskapsbehovene. Samlet sett viser innsatsen at vi er på rett vei, men det er behov for kontinuerlig forbedring og tilpasning for å møte de store samfunnsutfordringene.

I en tid med rask omstilling må vi styrke tillit og fellesskap og den norske samfunnsmodellens bærekraft. Forskningsrådet fremmer kunnskap som styrker vår evne til å sikre deltakelse og mangfold på fellesarenaene, motvirke utenforskap og utvikle en innovativ og effektiv offentlig sektor.

I 2024 var den totale innsatsen under Tillit og fellesskap på 1,2 mrd. kroner og fordeler seg på innsatsområdene Demokrati, styring og forvaltning med 233 mill. kroner; Kultur, sivilsamfunn og medienes rolle med 281 mill. kroner; Utdanning og livslang læring med 261 mill. kroner; Utenforskap, inkludering, kulturmøter og migrasjon med 545 mill. kroner; samt Velferdstjenester med 167 mill. kroner. Prosjektinnsatsen er ikke gjensidig utelukkende, det vil si at innsats på ett område også kan inngå i samlet innsats på andre områder.

I 2024 bestod målrettet portefølje for Tillit og fellesskap av 351 prosjekter, inkludert 34 nye. Andelen forskerprosjekter falt fra 71 prosent til 66 prosent fra 2022 til 2024. Nedgangen skyldes en tilsvarende økning i andelen samarbeidsprosjekter, 22 prosent i 2024, og dermed tverrsektorielle samarbeid og brukermedvirkning i forskningen. Innsatsen styrkes videre av forskningssentre innen blant annet EØS-rett og spesialpedagogikk. Innovasjonsprosjekter i offentlig sektor utgjør 4 prosent og har vært nedadgående, med potensial for økt deltakelse fra flere offentlige og andre aktører. Total innsats styrkes imidlertid gjennom porteføljen for Innovasjon, med bl.a. rundt 100 relevante offentlig sektor ph.d.

I 2024 pågikk 990 prosjekter med relevans for innsatsområdet og Forskningsrådet bevilget 90 mill. kroner til tre forskningssentre for profesjonsutdanninger knyttet til utsatte barn og unge, 132 mill. kroner til samarbeidsprosjekter om demokrati, styring og forvaltning, økt kvalitet i utdanningssektoren, og samhandling til det beste for barn og unge, 325 mill. kroner til forskerprosjekter om samisk samfunn og kultur, samfunnskøsekvenser av KI, arbeidsliv og kompetanse, utdanningssektoren,

kulturelle dimensjoner og Stortingsvalgundersøkelsen samt 10 mill. kroner til fem offentlig sektor ph.d. innen velferd og utdanning.

Forskningsrådet bidro videre med midler til nordisk-baltisk utlysning om migrasjon og integrering, gjennom NordForsk, hvor fire av syv tildelte prosjekter ledes av norske miljøer.

I 2024 er innsatsen på Demokrati, styring og forvaltning styrket med 38 mill. kroner til gjennomføring av Stortingsvalgundersøkelsen. Ny valgforskning er kritisk i en tid med økende velgerbevegelser. Som del av øvrig innsats er det også tildelt midler til infrastrukturen KODEM, som vil muliggjøre helt nye demokratistudier. Det er videre lyst ut midler i samarbeid med satsing på samfunnssikkerhet, som har resultert i prosjekter som i større grad ser områdene i sammenheng.

Innenfor Kultur, sivilsamfunn og medienes rolle har Forskningsrådet i 2024 bidratt som sekretariat for arbeidet med en tverrsektoriell FoU-strategi om likestilling og ikke-diskriminering, på oppdrag fra KUD. Oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport er prioritert i Forskningsrådets handlingsplan, og tiltak inkluderer en samfinansinert utlysning på totalt 90 mill. kroner for kunnskapsbehov identifisert i rapporten (med vedtak i 2025).

Forskning og innovasjon på Utdanning og livslang læring er styrket over flere år, og vært rettet mot blant annet å bygge opp forskningsinnsats ved grunnskole- og barnehagelærerutdanning og forskning på effekter av tiltak for økt kvalitet i utdanningene. Vi ser en markant økning i antallet søknader innen effektforskning. I 2024 ble det lyst ut midler til forskning om kompetanse, men få søknader nådde opp. Forskningsrådet ser behov for en mer langsiktig og forutsigbar prioritering av området.

Innenfor Utenforskap, inkludering og migrasjon er spesielt kunnskapsutvikling for inkludering i arbeid og utdanning og integrering styrket. Forskningsinnsatsen for barn og unge er trappet opp som oppfølging av BarnUnge21-strategien (BU21), og i tråd med samfunnsoppdraget for inkludering av barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv. Forskningsrådet ledet en operativ gruppe som overleverte Regjeringen forslag til mål og organisering av samfunnsoppdraget i mars 2024.

Satsing på Velferdstjenester har spesielt fokusert på å styrke brukermedvirkning, praksisnær forskning og forskning på samhandling mellom tjenester, i tråd med kunnskapsbehov og utfordringer innen arbeids- og velferdstjenestene og som identifisert iblant annet BU21 og samfunnsoppdraget.

Innsatsområdenes forskning gir viktige kunnskapsbidrag til offentlige myndigheter og sektorer. Som eksempel har prosjektet Innvandring og inkludering: Reform, politikk og majoritetsbefolkningens holdninger (ved NORCE) studert effekter av introduksjonsprogrammet og bosettingspolitikk på integrering. Forskerne fant at dagens introduksjonsprogram fremmer økonomisk integrering, men ikke statsborgerskap eller valgdeltakelse. Bosetting har stor betydning; innvandrere deltar hyppigere i arbeid og valg hvis de bor nær andre innvandrere fra samme land som stemmer og er i arbeid.

Kapasitets- og kompetansebygging

I 2024 har forskerne bidratt til samfunnsdebatten (om blant annet sykelønnsordning, migrasjon, og evaluering av seksårsreformen) og som medlemmer av offentlige utvalg (Utvalg om fødselstall og velferdsordninger for barnefamilier og Mannsutvalget). I tillegg bidrar forskerne i policydokumenter. I perioden 2019-2023 er 16 prosent av publikasjoner, finansiert gjennom den målrettede innsatsen, sitert i policydokumenter produsert av bl.a. Regjeringen, OECD, EU og Nordisk ministerråd.

I 2024 bidro 320 doktorgrads- og postdoktorstipendiater, finansiert gjennom målrettet innsats, til kapasitets- og kompetanseutvikling. Antallet ligger stabilt etter en økning i perioden 2020-2023, og av enkeltprosjekter er det spesielt forskningsssentre som bidrar til antallet rekrutteringsstillinger.

Samarbeid og tverrfaglighet

Tre av fire prosjekter har registrerte samarbeidspartnere. Antallet prosjekter hvor forskningsmiljøer samarbeider med brukere øker, spesielt da samarbeid med offentlig sektor (20 prosent av

prosjektene i 2024), som kommuner (for eksempel skoler og barnevern), fylkeskommuner og NAV. Prosjektene styrker tverrsektorielle perspektiver i forskningen ved å koble forskningsmiljøene med dem som har nytte av forskningen, og ved å samle ulike samfunnssektorer, herunder også aktører fra næringsliv og sivilsamfunn. De vanligste partnerne er andre norske universiteter og høyskoler (52 prosent av prosjekter), norske forskningsinstitutter (27 prosent) og internasjonale forskningsorganisasjoner (50 prosent). Slike samarbeid er viktig for deling av kunnskap og oppbygging av den samlede nasjonale kompetansen, samt muliggjør komparativ forskning.

Etter samfunnsvitenskap er humaniora, i ett av fire prosjekter, det største fagområdet. Humaniora er størst innen kulturforskningen og det er fokus på å også styrke perspektivene innen andre områder, blant annet velferdsforskningen. Komplekse kunnskapsbehov krever bidrag fra ulike fag- og metode-tradisjoner, og rundt en tredjedel av prosjektene oppgir radikal tverrfaglighet, men hvor godt perspektivene er integrert vil variere. Det er potensial for mer radikal tverrfaglighet mellom for eksempel samfunns- og helseforskere, innen områder som utdanning og arbeidsliv.

Forskningskvalitet

Forskningskvaliteten for forskerprosjekter holder et stabilt høyt nivå med karaktergjennomsnitt rundt 5,9 av 7 i 2024. Gjennomsnittet for samarbeidsprosjekter var 6. Her varierer kvaliteten noe fra år til år da det lyses ut nye temaer hvor kompetanse på tverrsektorielle forskningssamarbeid må bygges opp.

I perioden 2019-2023 økte antallet vitenskapelige publikasjoner fra målrettede prosjekter med 54 prosent, til 262 i 2023. Andelen internasjonale sampublikasjoner var i perioden 38 prosent, lavere enn norsk forskning generelt (66 prosent). Samfunnsvitenskapen, som generelt har lavere grad av internasjonal sampublisering (52 prosent), dominerer på området – samtidig er andelen i de målrettede samfunnsvitenskapelige publikasjonene (37 prosent) enda lavere. Dette kan skyldes manglende tradisjoner for internasjonalt samarbeid innen enkelte temaer som prioriteres i utlysninger. Andelen åpent tilgjengelige publikasjoner økte til 87 prosent i 2024. Normalisert siteringsindeks varierer mellom fagområdene, og målrettede samfunnsvitenskapelige publikasjoner (1,19) ligger lavere enn samfunnsvitenskapen generelt (1,36) i perioden 2019-2023.

Horisont Europa og øvrig internasjonalt samarbeid

I 2024 oppnådde norske miljøer svært gode resultater i klynge 2 (Kultur, kreativitet og inkluderende samfunn) innen forskning på utdanning, arbeid, velferd, kultur, demokrati og styring. Miljøene hentet hjem 129 mill. kroner – en returandel på 4,1 prosent, betydelig over ambisjon på 2,8 prosent. Norske miljøer deltar i 20 finansierte prosjekter (versus 13 i 2023, og 10 i 2022) og deltok i 118 søknader (versus 45 i 2023, og 83 i 2022).

Norske forskere har også gjort det godt i ERC, særlig innen humaniora og samfunnsvitenskap. De nasjonale ekspertene og kontaktpunktene for Horisont Europa har støttet norske aktører med veiledning og ved å fremme norske perspektiver i utformingen av utlysninger, samt ivarett norske perspektiver i utformingen av det nye partnerskapet Social transformations and resilience.

Vurdering av måloppnåelse: Tillit og fellesskap

Resultater

- Forskningsrådet støtter flere prosjekter med nye perspektiver om bl.a. livslang læring og samfunnskonsekvenser av KI.
- Norske fagmiljøer oppnådde i 2024 en returandel på 4,1 prosent i Horisont Europas klynge 2.
- Forskningsrådet stimulerer til økt tverrsektorielt samarbeid og brukermedvirkning på målområdet.

Utfordringer og muligheter

- Funn og resultater fra prosjektene må i større grad tas i bruk, og det er derfor positivt at det er en økning i tverrsektorielle prosjekter som er nært på samfunnsutfordringene. Miljøenes kompetanse på denne typen samarbeid må bygges opp over tid.

- Styrket innsats for utsatte barn og unge, med tre nye forskningssentre for profesjonsutdanninger og tverrsektorielle samarbeidsprosjekter.
- Forskningsrådet har bidratt i arbeidet med å utvikle mål og organisering for samfunnsoppdraget for inkludering av barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv.
- Radikal tverrfaglighet, samt deltakelse fra blant annet humaniora, bør styrkes for en bredere kunnskap om og forståelse for samfunnsutfordringene.
- Samfunnsoppdraget for inkludering av barn og unge gir en unik mulighet til å styrke sektorovergrepene forskning og innovasjon.

Mål 4 Velfungerende forskningssystem

Målformulering: Et velfungerende forskningssystem er en grunnleggende forutsetning for å nå målene i forskningspolitikken. Forskningsrådet skal legge til rette for at forskningsressurser og -resultater utnyttes best mulig. Forskningsrådet skal bidra til å utvikle det nasjonale forskningssystemet, til styrket helhet og samspill, og til god interaksjon med internasjonale forskningsarenaer.

Samlet vurdering

De forskningsutførende aktørene skal samlet sett bidra med kunnskap og kompetanse som de ulike samfunnssektorene har behov for. For å gjøre Norge bedre i stand til å møte store samfunnsutfordringer er det behov for godt samspill mellom ulike aktører. Gjennom ulike virkemidler fremmer Forskningsrådet samhandling mellom UH-sektoren, instituttsektoren, helseforetakene, næringslivet og offentlig sektor. Forskningens betydning for forsvarsevne, sikkerhet og beredskap har det siste året vært en del av diskusjonen om et velfungerende forskningssystem. Forskningsrådet har spilt en viktig rolle som rådgiver og tilrettelegger på dette området.

Internasjonalt samarbeid, og spesielt norsk deltagelse i EUs rammeprogram, er både en indikator på og en forutsetning for at forskningssystemet fungerer godt. Resultatene fra Horisont Europa er svært gode. Midlene utgjør nå om lag en tredjedel av konkurranseutsatte midler til norske FoU-miljøer når Forskningsrådet og Horisont Europa ses under ett. Porteføljestyringen i Forskningsrådet har stor vekt på å se nasjonale og europeiske utlysninger i sammenheng.

Strategisk område: Økt deltakelse i Horisont Europa

Målformulering: Deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid er et sentralt virkemiddel for å forbedre norsk forskning, både for å oppnå høyere vitenskapelig kvalitet og større positive bidrag til samfunns- og næringsutviklingen. Europa er det viktigste området for norske samarbeidsrelasjoner og deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon det viktigste enkelttiltaket for internasjonalisering av norsk forskning. Forskningsrådet skal bidra til å mobilisere til økt deltakelse i rammeprogrammet og til at søknadene i større grad kvalifiserer til støtte.

Fortsatt god norsk deltakelse i Horisont Europa

Regjeringens ambisjon er at norske aktører skal hente tilbake 2,8 prosent av utlyste midler i Horisont Europa. Resultatene i 2024 viser en norsk returandel på 3,31 prosent. Ordningene PES og RETUR-EU gir incentiver for norske aktører til å ta koordinatorroller og flere tar rollen som koordinator. 23 prosent av prosjektene med norsk deltagelse har norsk koordinator, noe som medfører flere norske aktører i prosjektene. For næringslivet og offentlig sektor er det potensiale for å øke deltagelsen. Næringslivets andel har ikke økt i samme takt som norsk returandel som helhet. Den samme trenden gjelder for andre land i Horisont Europa. Næringslivet deltar omtrent på samme nivå som i Horisont 2020, men har noe styrket gjennomslag på søknadene sine. Størst andel næringsliv og offentlig sektor finner vi i de store samarbeidsprosjektene, der forskningsinstitusjonene også deltar.

Forskningsrådets arbeid med Horisont Europa og FP10

Sommeren 2024 ble nasjonale referansegrupper for Horisont Europa re-oppnevnt. Referansegruppene er bredt sammensatt med representanter fra forskningsinstitusjoner, offentlig sektor og næringsliv og sikrer at norsk påvirkning av EUs prioriteringer er godt faglig forankret. Arbeidet med norske innspill til FP10 startet i 2024 og Forskningsrådet var blant annet vertskap for et nasjonalt innspillmøte med 270 deltagere. Kunnskapskontoret i Brussel har vært en viktig lyttepost og arena for dialog i et år med valg til nytt Europaparlament, ny kommisjon og publisering av en rekke viktige rapporter fra ekspertgrupper. Som leder for et nettverk av nasjonale representasjonskontorer våren 2024 var Forskningsrådet sentral i å sette dagsordenen for diskusjoner med søsterorganisasjoner i Europa og med sentrale beslutningstakere i EU-systemet. I 2024 er Koordinatorforum etablert for at norske koordinatører skal kunne støtte seg på hverandre i rollen som prosjekt koordinatør. Forskningsrådet informerer bredt om utviklingen i Horisont Europa og har et viktig samspill med EU-rådgivere hos alle søkergrupper for å mobilisere de rette aktørene.

Samarbeid i virkemiddelapparatet

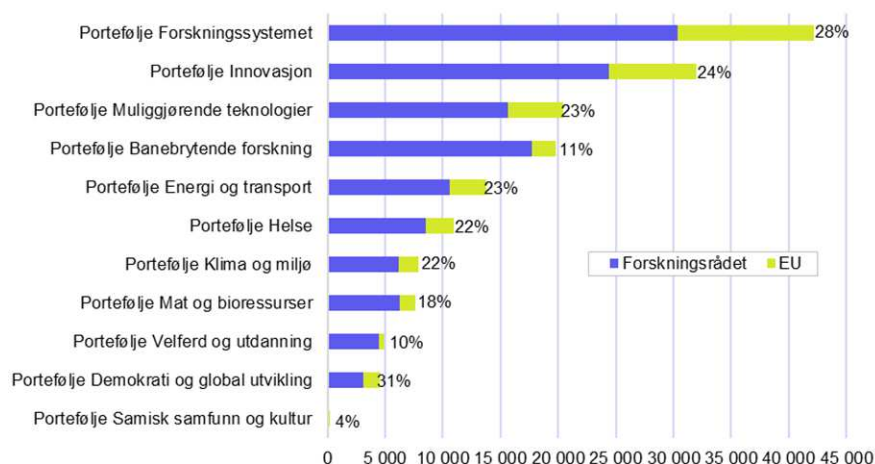
Forskningsrådet og Innovasjon Norge samarbeider tett om Horisont Europa-arbeidet. Gjennom felleskontoret planlegges felles møteplasser som NCP strategiforum, Horisont Europa forum og den årlige EU-rådgiversamlingen. I 2024 har det vært mye samarbeid om innretningen av de økonomiske støtteordningene for å øke deltakelse fra næringsliv og offentlig sektor.

I 2024 har Forskningsrådet arbeidet med å etablere en nasjonal løsning der bedrifter kan søke om støtte til vekst og skalering fra Horisont Europa sitt virkemiddel for oppskalering, EIC Akseleratoren. Det er potensiale for å styrke dette samarbeidet ytterligere ved å mobilisere bedrifter som har fått støtte til innovasjonsprosjekter i forskningsrådet (IPN) til å vurdere videre støtte fra EIC Akseleratoren. Erfaringen tilsier at av norske bedrifter som har oppnådd denne støtten har omtrent samtlige tidligere mottatt IPN støtte fra Forskningsrådet.

Norsk deltakelse i EU-søknader 2018-2023

Norsk deltakelse i søknader til EUs rammeprogram har økt jevnt helt fra oppstarten av Horisont 2020. En stadig større andel av alle søknadene i EU har norsk deltakelse (I 2018 var Norge representert i 4,4 prosent av alle søknadene, mens det i 2023 var 7,1 prosent). I søyle 3 Innovativt Europa i Horisont Europa har det vært en svak nedgang i den norske deltakelsen i søknadene i årene 2021-2023, mens det omvendte er tilfelle i søyle 1 Fremragende forskning og søyle 2 Globale utfordringer og konkurransedyktig næringsliv. Tre år er imidlertid en for kort periode til å kunne konkludere.

Sammenlignet med Horisont 2020 har instituttene størst økning i deltakelse i søknadene til Horisont Europa blant de norske aktørene. Aktørene fra offentlig sektor, UH-sektoren og fra sektoren Øvrige har hatt en god økning, mens deltakelsen til helseforetakene har holdt seg stabil.

Tallene i figuren over er aggregerte for 2018-2023 og viser finansiering til porteføljenes ansvarsfelt i Forskningsrådet og i EU (kilde: eCorda). Resultater for 2021 og 2024 er ikke med. I figuren er enkelte

virkemidler ekskludert ved beregning av Forskningsrådets midler, hvor lignende virkemidler ikke finnes i EUs rammeprogram. Finansieringsandelen fra EU øker år for år, noe figuren ikke hensyntar.

Porteføljestyling legger godt til rette for å se på det faglige samspillet mellom prosjekter finansiert av EU og Forskningsrådsfinansierte prosjekter, for en strategisk innretning av nasjonale midler. I slutten av 2024 startet Forskningsrådet en større gjennomgang av egne virkemidler. Dette arbeidet fortsetter i 2025 og vil også omfatte samspillet med EU sine ordninger.

Vurdering av måloppnåelse: Økt deltakelse i Horisont Europa

Resultater	Utfordringer og muligheter
<ul style="list-style-type: none">Nasjonale kontaktpersoners (NCP) veiledning av norske søkere og rollen de har som eksperter i programkomiteene for å påvirke utlysningene, slik at de passer best mulig til norske behov, spiller en avgjørende rolle for å oppfylle Norges ambisjoner om økt deltakelse i Horisont Europa.Resultatene i Horisont Europa viser en returandel på 3,31 prosent, godt over målet på 2,8 prosent. Så langt har Norge mottatt 15 mrd. norske kroner.Returandelene innenfor søyle I - fremragende forskning og infrastruktur har aldri vært høyere.	<ul style="list-style-type: none">Retur-EU og PES er avgjørende for å opprettholde Norges gode deltakelse i HEUForskningsrådets virkemiddelgjennomgang gir muligheter til å øke synergiene mellom den nasjonale og europeiske konkurransearenaen.Følge og påvirke utviklingen av FP10, også for nasjonal tilpasningPorteføljestyrenes ansvar for økt samspill mellom EU finansiering og nasjonal finansiering legger til rette for både økt deltakelse og større effekt for Norge av EU-prosjekterNorsk næringslivsdeltakelse i Horisont Europa har potensiale for å øke ved større samspill mellom Forskningsrådets nasjonale portefølje og Innovasjon Norges tjenester.

Strategisk område: Strukturerende endringer

Målformulering: Forskningsrådet skal stimulere til endringer som gjør forskningssystemet bedre i stand til å svare på forventningene i forskningspolitikken. Dette innebærer påvirkning på samspillet mellom aktørene i systemet, mellom disipliner og forskningstema, og på de menneskelige ressursene.

Nasjonal forskningsinfrastruktur

Avansert forskningsinfrastruktur er en drivkraft i et velfungerende forskningssystem, en forutsetning for forskning av høyeste kvalitet, og gir muligheter for økt samarbeid mellom FoU-miljøer, næringsliv og samfunnet. Det overordnede målet med Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur er at norsk forskning og næringsliv skal ha tilgang til relevant og oppdatert infrastruktur som støtter opp om forskning av høy kvalitet og bidrar til å møte samfunnets kunnskaps-utfordringer. I 2024 ble det tildelt 1,3 mrd. kroner til 20 forskningsinfrastrukturprosjekter og åtte forprosjekter, som gir tilgang til topp moderne forskningsinfrastruktur for aktørene i forskningssystemet.

Det er et stort og raskt voksende behov for tungregning innen forskning, offentlig forvaltning og næringsliv. Generativ kunstig intelligens (KI) har bidratt til en enorm økning i behovet for tungregnekraft, slik at kapasiteten allerede i dag er for liten. Forskningsrådet leverte i 2024 en rapport til Kunnskapsdepartementet (KD) med anbefaling om å investere i tungregning for forskning og kunstig intelligens. Rapporten er underlag for en konseptvalgutredning som ser på hvor mye regnekraft Norge vil trenge de kommende årene. Utredningen tar for seg behovet for regnekraft, og hvordan en nasjonal infrastruktur for regnekraft til forskning, forvaltning og kunstig intelligens skal organiseres.

Samspill mellom FoU-miljøene

Samspill mellom FoU-miljøer i ulike sektorer, samt mellom FoU-miljøer og de som anvender forskning, er avgjørende for at forskningen skal tas i bruk. Samarbeid mellom partnerne fra ulike sektorer bidrar til spredning av kunnskap og teknologi utviklet i prosjektene. Forskningsrådet

tilrettelegger for samarbeid, mobilitet og kompetanseoverføring mellom forskningsutførende aktører og mellom FoU-miljøer og bedrifter og enheter i offentlig sektor blant annet ved å oppfordre til tverr- og transfaglig samarbeid i utlysningstekster. Mange finansieringsordninger stiller krav om samarbeid og/eller deltagelse fra flere sektorer og/eller krav til at bedrifter eller offentlige enheter bidrar til å finansiere forskningsorganisasjoner. Ordningene nærings-ph.d. og offentlig-ph.d. bidrar til intersektoriell kunnskapsoverføring og mobilitet.

Fra 2015 til 2024 har andelen innvilgede prosjekter i Forskningsrådet med en eller flere samarbeidspartnere økt fra 46 til 56 prosent. Andelen prosjekter der offentlig sektor er prosjektansvarlig organisasjon har holdt seg stabilt høy. 85 prosent av prosjektene hadde en eller flere samarbeidspartnere i 2024. Andelen prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere der næringsliv er prosjektansvarlig har økt fra 45 prosent i 2015 til 61 prosent i 2024. Andelen prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere der UH-sektoren er prosjektansvarlig har også hatt en betydelig økning (fra 44 prosent i 2015 til 58 prosent i 2023), men i 2024 sank andelen til 45 prosent. Andelen prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere der instituttsektor er prosjektansvarlig organisasjon økte fra 49 prosent i 2015 til 64 prosent i 2021, men gikk ned igjen til 55 prosent i 2024.

Veksten i andel prosjekter med én eller flere samarbeidspartnere skyldes bl.a. økning i midler tildelt gjennom finansieringsordningen kompetanse- og samarbeidsprosjekt, som krever samarbeid mellom FoU-organisasjon og minst to partnere fra næringsliv, offentlig sektor eller sivilsamfunnet. Økningen skyldes at flere av Forskningsrådets porteføljer har valgt denne søknadstypen istedenfor forskerprosjekt, for å åpne for samarbeid med næringslivet og andre aktører. Gjennom innovasjonsprosjekt i næringslivet-ordningen har andelen av de samlede prosjektbudsjettene som brukes i UH- og instituttsektor økt fra hhv. syv til åtte prosent og 23 til 24 prosent. Dette innebærer en liten økning i overføringer av midler fra næringslivet til norske forskningsmiljøer.

Alle Cristin-registrerte publikasjoner i 2023 viser at publikasjoner koblet til forskningsrådsfinansierte prosjekter har betydelig høyere forekomst av sampubliseringer mellom UH- og instituttsektor (63 og 26 prosent) sammenlignet med alle publikasjoner med forfatteradresse innenfor norsk FoU-sektor som er innrapportert til Cristin (11 og 49 prosent).

Publikasjoner koblet til Forskningsrådsfinansierte prosjekter	2019	2020	2021	2022	2023
Andel av UH-sektorens publikasjoner hvor de sampubliserer med instituttsektoren	24%	25%	25%	26%	26%
Andel av instituttsektorens publikasjoner hvor de sampubliserer med UH-sektoren	60%	61%	62%	62%	63%
Norsk forskning generelt, dvs. publikasjoner med forfatteradresse innenfor norsk FoU-sektor som er innrapportert til Cristin, nasjonal publiseringsskjema	2019	2020	2021	2022	2023
Andel av UH-sektorens publikasjoner hvor de sampubliserer med instituttsektoren	11%	12%	11%	12%	11%
Andel av instituttsektorens publikasjoner hvor de sampubliserer med UH-sektoren	49%	49%	48%	50%	49%

Forskningsrådet ønsker å bidra til mer samspill mellom FoU-miljøer og sektorer, og dette vil bli vurdert i arbeidet med å utvikle nye virkemidler.

Offentlig sektor som del av et velfungerende forskningssystem

Forskningsrådet bidrar til å skape aktivitet på tvers av FoU-kategorier og mellom ulike nivåer i offentlig sektor. I 2024 har Forskningsrådet tildelt:

- 4 mill. kroner til 28 forprosjekter som skal bidra til å styrke partnerskap for forskningsdrevne innovasjoner innenfor temaene Klima og miljø, Helse, Velferd, Demokratiutvikling. Forprosjektene er et ettertraktet virkemiddel for kommunene og statlige aktører.
- 46 mill. kroner til Offentlig sektor-ph.d.-prosjekter, fordelt på 23 prosjekter som inkluderer 14 tematisk frie prosjekter, tre innen Gode og effektive helse-, omsorgs- og velferdstjenester, to innen Utdanning og kompetanse, tre innen Velferd, kultur og samfunn, og ett innen IKT-sikkerhet

og kryptologi. Disse prosjektene vil kunne bygge forskerkompetanse i offentlig sektor innen samfunnsområder og samfunnsutfordringer.

- 8 nettverksarrangementer, gjennom den åpne arenaen for offentlig sektor i Kompetanse- og samarbeidsprosjekt. Prosjektene støtter tverrsektorielt samarbeid i bredden, og særlig innenfor demokrati, styring, forvaltning og samfunnssikkerhet.
- 150 mill. til ti innovasjonsprosjekter gjennom utlysning for bærekraftige kommunale helse- og omsorgstjenester. Utlysningen var samfinansiert med Kreftforening og KS. Formålet er å stimulere til forskning og innovasjon som er forankret i behov, for å styrke bærekraften i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Prosjektene vil gjennomføres i samarbeid mellom flere kommuner og minst én forskningsorganisasjon, og skal bidra til å spre resultater og å sikre at ny kunnskap og innovasjon tas i bruk.

Forskningsrådet jobber med videreutvikling av virkemidlene for offentlig sektor, i dialog med andre aktører, for eksempel når det gjelder effektivisering av offentlige innkjøp. Forskningsrådet har noen investeringer innenfor enkelte områder knyttet til anskaffelser, men kan være mer offensive. Formålet er at offentlig sektor, på en mer kunnskapsbasert måte, kan bruke sin innkjøpsmakt til å anskaffe grønne og bærekraftige løsninger, samt styrke samspillet mellom offentlig-privat sektor.

Forskerskoler

I 2024 ble det lyst ut 80 mill. kroner til forskerskoler med arbeidslivsrelevans. Forskerskolene skal blant annet styrke samarbeidet mellom aktører i akademia og partnere fra privat og offentlig sektor og bidra til nettverksbygging og arbeidslivskompetanse for kandidatene. Utlysningen hadde en egen pott på 16 mill. kroner til kommunene. Forskerskolen skal ha et tverrfaglig fokus og favne flere kommunale sektorer. Den må involvere flere FoU-organisasjoner og bør samarbeide med kommuner om deres arbeid med forskning og innovasjon. Tildelingen skjer i 2025.

Forskning om forsknings- og innovasjonspolitik

I 2024 ble det lyst ut 43 mill. kroner til forskning som kan bidra til et styrket og relevant kunnskapsgrunnlag for utforming og gjennomføring av norsk forsknings- og innovasjonspolitik. Det ble tildelt midler til seks prosjekter, som blant annet skal forske på hvordan det kan legges best mulig til rette for at kunnskap blir tatt i bruk og samspill mellom forskning og brukere.

Kjønnsbalanse, mangfold og inkludering

Kjønnsbalanse, mangfold og inkludering er viktig for å sikre at samfunnet nyttiggjør seg kompetanse fra hele befolkningen og for å få frem ulike perspektiver. Forskningsrådet har videreført satsingen BALANSE+, som skal fremme kjønnsbalanse og mangfold og dermed bidra til et velfungerende og bærekraftig forskningssystem. I 2024 ble det tildelt 30 mill. kroner gjennom BALANSE+ til prosjekter som skal utvikle innovative tiltak for kjønnsbalanse, mangfold og inkludering i akademia. Revideringen av Forskningsrådets policy for kjønnsbalanse og kjønnsperspektiver i forskning startet i 2024.

Forskningssikkerhet og helhetlig forskningssystem for forsvar, sikkerhet og beredskap

En endret geopolitisk situasjon påvirker forskningssystemet, og i 2024 har forskningssikkerhet kommet enda høyere på dagsorden. Det europeiske råd kom i mai 2024 med anbefalinger om å styrke arbeidet med forskningssikkerhet i medlemslandene. I tråd med disse anbefalingene har Forskningsrådet i 2024 jobbet med å etablere rutiner for forskningssikkerhet og bygge kompetanse på feltet. Arbeidet skjer i forlengelse av arbeidet med retningslinjer for Ansvarlig internasjonalt kunnskaps-samarbeid (samarbeid med HK-dir). Et første resultat av dette er at alle utlysninger av forskningsmidler i Forskningsrådet fra 2025 krever at «prosjektleder og prosjektansvarlig skal ha vurdert og håndtert hensynet til forskningssikkerhet i prosjektet».

I første halvår 2024 leverte Forskningsrådet, Forsvaret forskningsinstitutt og Nasjonal Sikkerhetsmyndighet en felles rapport om et helhetlig forskningssystem for forsvar, sikkerhet og beredskap. En av anbefalingene i rapporten er å opprette en egen portefølje i Forskningsrådet for forsvar, sikkerhet og beredskap. Gjennom 2024 har Forskningsrådet jobbet videre med å utrede muligheter og

utfordringer for etableringen av en slik portefølje, blant annet gjennom dialog med forskningssektoren, KD og Forsvarsdepartementet.

Åpen publisering

De siste årene har det skjedd en betydelig utvikling innenfor åpen publisering. I 2024 har Forskningsrådet deltatt i et internasjonalt arbeid for å utvide den europeiske publiseringsplattformen Open Research Europe (ORE). ORE er opprinnelig et initiativ fra EU-kommisjonen for å gi et publiseringalternativ til alle som mottar støtte fra Horisont Europa. ORE er en felles plattform for såkalt "diamant" åpen tilgang, hvor det er kostnadsfritt å både publisere og lese innhold, og er et viktig steg på veien mot full åpen tilgang i tråd med norske anbefalinger i Strategi for åpen publisering etter 2024. Forskningsrådet har gått sammen med ti andre europeiske finansører og EU-kommisjonen for å støtte en utvidelse, slik at ORE fra 2026 vil bli tilgjengelig for alle forskere fra land og institusjoner som deltar i dette samarbeidet. Norge har oppnådd en høy andel artikler med åpen tilgang (fra 40 prosent i 2013 til nærmere 80 prosent i 2022).

Vurdering av måloppnåelse: Strukturerende endringer

Resultater	Utfordringer/muligheter
<ul style="list-style-type: none">• Det har vært gjort store investeringer i forskningsinfrastruktur• Det har over tid vært en betydelig økning i andel prosjekter med én eller flere samarbeidspartnere i Forskningsrådets prosjektportefølje.• Forskningsrådet har hatt en strategisk satsing for offentlig sektor i perioden 2018-2023, som har gitt gode resultater. Forskningsrådet har bidratt til å skape aktivitet på tvers av FoU-kategorier og mellom ulike nivåer i offentlig sektor.	<ul style="list-style-type: none">• Det må jobbes videre med hvordan en nasjonal infrastruktur for regnekraft til forskning, forvaltning og kunstig intelligens skal organiseres.• Forskningsrådet må bidra til at forskningssystemet blir bedre i stand til å møte samfunnsutfordringer ved økt samarbeid.• Det skal jobbes videre med målet om å øke FoUI-innsatsen for omstilling av offentlig sektor og videreutvikle strategier og virkemidler. Effektivisering av offentlige innkjøp er et særlig viktig område.• Det må jobbes videre med et helhetlig FoU-system for forskning på forsvar, sikkerhet og beredskap.

Mål 5 God rådgivning

Målformulering: *Forskningsrådet har ansvar for å gi myndighetene råd i forskningspolitiske saker. Forskningsrådet skal gi råd som grunnlag for utforming av forskningspolitikken (herunder sektorvis problemstillinger), og for hvordan de gjeldende forskningspolitiske prioriteringer bør følges opp.*

Samlet vurdering

Forskningsrådet har omfattende rådgivningsvirksomhet i tråd med Forskningsrådets vedtekter. Denne vurderes som god, men med forbedringspotensiale. Forskningsrådet vil styrke rådgivningen og kunnskapsgrunnlaget den baseres på, særlig knyttet til overordnet forskningspolitisk rådgivning.

Overordnet rådgivning er rettet hovedsakelig mot storting og regjering. Sentrale råd av denne karakter i 2024 er overordnet budsjettforslag for 2026, utvikling av ny budsjettmodell for Forskningsrådet (bruttobudsjettering), og rådgivningsoppdrag knyttet til den forestående stortingsmeldingen om forskningssystemet. Den overordnede rådgivningen er blitt godt mottatt, eksempelvis anbefalingen om en varig økning i offentlig FoU-innsats til 1,2 prosent av BNP fikk primært positiv omtale i media. Til tross for tilbakemeldinger om nyttige, kunnskapsbaserte råd i 2024, har vi også blitt minnet om at

særlig overordnet rådgivning bør videreutvikles: «Departementet forventer at Forskningsrådet styrker sin overordnede forskningspolitiske rådgivning til myndighetene» (KDs tildelingsbrev for 2025).

Den mest omfattende rådgivningen er rettet både mot det enkelte departements sektoransvar samt ansvarsområder som går på tvers av flere departementer, som realisering av prioriteringer i LTP. Dette har bl.a. vært knyttet til samfunnsoppdrag og sektorovergrepene satsingsforslag i Forskningsrådets budsjettforslag. Hovedkonklusjonen fra intervjuundersøkelser i departementene de siste årene (senest i 2024) er at departementene oppfatter den sektorielle rådgivningen som god, til dels svært god knyttet til områder som internasjonalisering og infrastruktur. Nytte, god kvalitet, kompetanse og velvilje fra Forskningsrådets side fremheves. Det pekes på forbedringspunkter i rådgivningen, bl.a. knyttet til behovet for økt koordinering mellom departementer. Videre ønsker flere departementer at kunnskapsgrunnlaget for rådgivningen synliggjøres bedre, herunder etterlyses også bredere oversikt og analyser om helheten utover Forskningsrådets bevilgninger, både i et departements sektoransvar og tverrgående ansvar. Videre etterlyses rådgivning om kobling mellom forskningspolitikk og departementenes sektorpolitiske ansvarsområder.

Strategisk område: Relevante og velbegrunnede forskningspolitiske råd til departementene

Undersøkelse av Forskningsrådets rådgivningsrolle i forbindelse med design, etablering og implementering av de to samfunnsoppdragene: Bærekraftig fôr og Inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsniv.

På oppdrag av Kunnskapsdepartementet (KD) har Forskningsrådet undersøkt fem departementers syn på Forskningsrådets rådgivning knyttet til de to samfunnsoppdragene. Samfunnsoppdragene ble lansert i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (2022-2032) som nye policy-verktøy for å løse komplekse utfordringer. De skal gjennom tydelige mål, nye arbeidsmåter og koordinering på tvers utfordre eksisterende strukturer, arbeids- og organisasjonsformer og bidra med gode løsninger. Forskning og forskningspolitikk ventes å ha en sentral plass i kombinasjon med andre sektorpolitiske virkemidler. Samfunnsoppdragene som et nytt konsept gir Forskningsrådet en ny rådgivningsrolle.

Innholdet i rådgivningen var forskjellig for de to samfunnsoppdragene som følge av at oppdragene var ulike i omfang og kompleksitet. Inkludering av barn og unge kan karakteriseres som et transformativt samfunnsoppdrag, mens Bærekraft fôr er et akselererende oppdrag. Forskningsrådet har så langt hatt ulike roller i utforming av samfunnsoppdragene, bl.a. ledet de operative arbeidsgruppene for de to samfunnsoppdragene, hatt ansvar for sekretariatet under utformingen av oppdragene og ledet sekretariatet for styringsgruppen til Bærekraftig fôr. Forskningsrådet har gitt råd, både i perioden forut for LTP der oppdragene først ble lansert, samt deltatt i internasjonale fora i regi av EU og OECD, der samfunnsoppdrag drøftes. Denne rapporteringen er knyttet til rådgivningsrollen. Intervjuene om Forskningsrådets rådgivning i utviklingen av samfunnsoppdragene foregikk i januar/ februar 2025. Generelt ble Forskningsrådets rådgivning verdsatt og ansett som god, men med forbedringspunkter. For begge samfunnsoppdragene var rådgivningen i noen faser tett vevd sammen med sekretariatsrollen. Flere departementer har merket seg Forskningsrådets engasjement og rådgivning forut for lanseringen i langtidsplanen, der bl.a. Forskningsrådets International Advisory Board publiserte en policy brief om missions med konkrete anbefalinger til Norge. Forskningsrådet var også en viktig rådgiver i KDs arbeid med samfunnsoppdrag i gjeldende langtidsplan.

For *Bærekraftig fôr* oppgir departementene at bestillingene til Forskningsrådet ble fulgt opp med høy faglig kvalitet, engasjement og i tråd med mandat og frister. I designfasen ble det lagt til rette for involverende prosesser og koordinering av sentrale aktører i næringslivet, forskningssektoren og virkemiddelapparatet, som var viktig for utviklingen av oppdraget.

Rådgivningen til *Inkludere flere barn og unge* var mer krevende gitt betydelig kompleksitet, men får også positiv omtale av departementene. Forskningsrådet anses å ha god kompetanse om sektorene og feltet, men mindre erfaring med transformativt samfunnsoppdrag som metodikk. Det kunne vært

trukket mer på erfaringer fra EU og andre lands arbeid med samfunnsoppdrag, bedre koordinering, aktørinvolvering og tydelig retning samt mer oppmerksomhet om innovasjon i offentlig sektor.

Intervjuene gav nyttige tilbakemeldinger på Forskningsrådets rådgivningsrolle i samfunnsoppdragene, og rådgivning mer generelt. Dette omfatter spesielt koordineringen mellom departementer, etater og næringsliv og mellom forsknings- og innovasjonspolitik og sektorpolitikk. Flere departementer mener det er viktig å få på plass bedre mekanismer for samarbeid/koordinering på tvers i etableringen av tverrsektorielle satsinger, samt at Forskningsrådet har en viktig rolle i dette. Intervjuene pekte også på forbedringspunkter i vår rådgivning, primært knyttet til kunnskap om, og råd, tydeligere relatert til konseptet samfunnsoppdrag. Rådgivning om samfunnsoppdrag krever bred tverrfaglig kompetanse, men også kunnskap om nye arbeidsmetode og innsikt i kunnskapsgrunnlaget og internasjonale erfaringer. Forskningsrådet vil følge opp forbedringspunktene.

Undersøkelse: En vurdering av hvordan Forskningsrådet forbedrer utnyttelsen av egne data som en del av kunnskapsgrunnlaget for rådgivning, med særlig vekt på budsjettforslagene.

Forskningsrådets innsamling av egne data fra prosjektporteføljen som grunnlag for rådgivning har pågått i mange år. Det nedlegges betydelig innsats i utvikling, kvalitetssikring, tilrettelegging og tilgjengeliggjøring av Forskningsrådets data. En ny skybasert dataplattform skal styrke bruken av kunstig intelligens og maskinlæring og vil på sikt samle alle data på én plattform. Dette vil gi bedre oversikt, økt sikkerhet og bidra til å gjøre organisasjonen mer datadrevet. Data fra Forskningsrådets egen portefølje, sammen med data fra øvrig FoU-innsats, er viktig for å vurdere status på nasjonal forskningsaktivitet innenfor ulike felt. Denne innsikten er viktig for å vurdere behov for styrket og/eller endret innsats på offentlig FoU-finansiering gjennom Forskningsrådet.

Tilbakemeldinger fra departementene på Forskningsrådets budsjettforslag tyder på at kunnskapsgrunnlaget er blitt stadig bedre synliggjort og at analysene av status begrunner godt behov for økt innsats på bestemte områder, jf. årsrapport 2023 (MRS 5) om intervjuundersøkelsen januar 2024. Framover vil det bli viktig å utvide datagrunnlaget og analysene til systematisk å også omfatte FoU-innsatser fra EU, Nordforsk og andre internasjonale arenaer.

Rådgivning utover det strategiske området

Deler av rådgivningen foregår gjennom det formelle styringssystemet, der bestillinger i tildelingsbrev utkvitteres i årsrapporteringen, men med formell og uformell dialog underveis. Rådgivningsoppdrag blir også gitt gjennom året, uavhengig av tildelingsbrev. Eksempler i 2024 er innspill til stortingsmeldinger som industrimeldingen, meldingen om dyrevelferd, eller oppfølging av stortingsmeldinger, som meldingen om distriktpolitikk. Det har vært veikart, f.eks. for teknologinæringene, og strategier som KLDs kunnskapsstrategi 2025-2027 og oppfølging av Regjeringens mineralstrategi.

Deler av Forskningsrådets rådgivningsarbeid i 2024 har vært i samarbeid med andre aktører, f.eks. rådgivning i forbindelse med utforming av Akseleratorprogrammet for helseinnovasjon i samarbeid med Innovasjon Norge og rapporten om Etablering av nasjonal satsing på legemiddel-produksjon i Norge og helsekatapult i samarbeid med SIVA og Innovasjon Norge. Det mest framtreddende eksempel på samarbeid i rådgivningen i 2024 er rapporten om Et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermert og gradert forskning – et samarbeid mellom Forskningsrådet, FFI og NSM.

Som tidligere sluses rådgivning på en rekke områder gjennom de mange sekretariatsfunksjoner i regi av Forskningsrådet, som eksempelvis Havsektariatet, HO21, OG21 og Energi 21 og de førnevnte sekretariatene for de to samfunnsoppdragene.

Forskningsrådet har bidratt med omfattende råd om utforming og implementering av bruttobudsjettmodellen. Ny budsjettmodell har flere konsekvenser knyttet til innføring av kontantprinsippet og månedlig rapportering basert på finansieringskilde.

Eksempler på områder for særlig aktiv rådgivning i 2024:

- *Utvikling av Forskningsrådets budsjettforslag:* Budsjettforslaget er videreutviklet for å sikre kontinuitet i rådgivningen til myndighetene og bidra til å realisere forskningspolitiske vedtak, samtidig som nye kunnskapsbehov, basert på kunnskapsgrunnlag og analyser, ivaretas.
- *EU-rådgivning:* Rådgivningen er omfattende med bl.a. innspill til interdepartemental gruppe om EUs 10. rammeprogram, både om utforming av programmet og råd om tematiske prioriteringer. Rådgivning om partnerskap og ERA-tiltak var også omfattende i 2024.
- *Systemmeldingen:* En rekke større og mindre rådgivningsprodukter er levert i løpet av 2023/2024 i forbindelse med Regjeringens kommende melding om forskningssystemet.
- *Et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermet og gradert forskning:* Forskningsrådet har i samarbeid med FFI og NSM levert en rapport om hvordan Norges samlede forskningsressurser kan benyttes for å styrke forsvarsevne og nasjonal sikkerhet. Rapportens fire hovedanbefalinger handler om hvordan forskningsinnsatsen på feltet kan styrkes.
- *Teknologi:* I 2024 har det vært utstrakt ekstern dialog på feltet med relevante aktører, råd til myndigheter, innspillmøter, utlysninger og flere rapporter til KD, bl.a. *Behov for tungregnekraft for forskning og kunstig intelligens (2024)* og *Konseptvalgutredning for tungregning (levert januar 2025)*. Dette har bl.a resultert i en satsing på kvanteteknologi og utlysning av forskningssentre for kunstig intelligens.
- *Evalueringer:* To fagevalueringer ble ferdigstilt i 2024, hhv. av naturvitenskap (kjemi, fysikk og geofag) og av biovitenskap. Forskningsmiljøene følger opp anbefalingene for egen institusjon. Forskningsrådet benytter evalueringenes vurderinger og anbefalinger i utviklingen av finansieringsvirkemidlene og i rådgivning overfor departementene.

Vurdering

Forskningsrådets rådgivning til departementene er omfattende. Jevnlige undersøkelser om departementenes vurdering av Forskningsrådets rådgivning er overveiende positiv. Et tegn på at rådene vurderes som nyttige er at Forskningsrådet mottar jevnlig forespørsler om kunnskapsgrunnlag og anbefalinger. Ser vi nærmere på noen av rådgivningsproduktene de siste to-tre årene, inngår oppdragene (se eksempler over) i en syklus fra bestilling av kunnskapsgrunnlag til eksempelvis et veikart, deretter innspill til en stortingsmelding om samme tema og så bestilling av råd til oppfølging av den aktuelle stortingsmeldingen. Slik «lag på lag»-rådgivning er nyttig for mottakerne, men også for videreutvikling av Forskningsrådets rådgivningskompetanse og -kapasitet på sentrale områder.

Vurdering av måloppnåelse: God rådgivning

Resultater	Utfordringer og muligheter
<ul style="list-style-type: none">• Forskningsrådets rådgivning om samfunnsoppdrag vurderes som jevnt over god.• Forskningsrådets EU-rådgivning omfatter bl.a. anbefalinger til FP10, nye partnerskap og ERA-tiltak.• Flere rådgivningstiltak er i 2024 blitt utformet i samarbeid med andre aktører som Innovasjon Norge, SIVA, FFI, NSM.• Forskningsrådet har arbeidet for økt bruk av egne data, bl.a. ved ny teknologi.• Forskningsrådet har gitt råd om utvikling av et helhetlig FoU-system for åpen, skjermet og gradert forskning sammen med FFI og NSM.	<ul style="list-style-type: none">• Forskningsrådet bes om å styrke overordnet forskningspolitiske rådgivning til myndighetene, noe som gir muligheter for bedre helhet i vår rådgivning om overordnede mål og prioriteringer i forskningspolitikken.• Forskning og innovasjon må kobles tettere på sektorpolitikken for bedre å sikre bruk og nytte av forskningen.• Det trengs bedre tilrettelegging for tverrdepartementale og nye arbeidsmåter.• Det er behov for å videreutvikle kunnskapsgrunnlaget for rådgivning til departementer.

Del IV Styring og kontroll i virksomheten

Del IV Styring og kontroll i virksomheten

Forskningsrådets mål, strategier, risikovurderinger og internkontroll-/kvalitetssystem skal sikre god styring og kontroll med at Forskningsrådet drives i samsvar med overordnede føringer og krav. Vi legger oss opp mot ISO-standarder der hvor dette er hensiktsmessig. Sentralt i Forskningsrådets virksomhetsstyring står tertialvis oppfølging av økonomi og resultater på virksomhetens nøkkelområder og risiko. Tertialrapporter legges frem til styret.

Internt fundament for ivaretagelse av god styring og internkontroll er:

- Internkontroll-/kvalitetssystemet KVALSYS – Våre arbeidsprosesser, styrende dokumenter, avvik og forbedringsforslag og ledelsesinformasjon (LIS)
- Økonomi og regnskapskontroll
- Risikostyring og ROS-analyser
- Informasjonssikkerhet og GDPR
- Sikkerhet og beredskap
- Helse, miljø, sikkerhet (HMS)
- Kontroll i tilskuddsforvaltningen
- Klima og miljø (Miljøfyrtårn)
- Internrevisjon

Vurdering av virksomhetsrisiko

I 2024 gjennomførte Forskningsrådet en overordnet risikovurdering av virksomhetsrisiko for å identifisere potensielle hendelser eller situasjoner som kan påvirke måloppnåelse og drift negativt. Vi gjør vurderinger innenfor risikokategoriene Finansiering, Kapasitet, Kompetanse, Endringsarbeidet, Arbeidsmiljø, Sikkerhet, Etterlevelse, Omdømme og Klimaavtrykk. Spesiell oppmerksomhet på grunn av risikonivå er gitt overgang til bruttobudsjettering, implementering av nye porteføljestyre, flere samtidige større digitaliseringsprosjekter, cybertrusselen samt det å tilpasse aktivitetsnivået etter nedbemanning i 2023.

Arbeidet med risikovurderinger er en integrert del av virksomhetsstyring og følges opp gjennom tertialrapporteringen. I tillegg til overordnet risikovurdering, er det gjennomført ROS-analyser på utvalgte områder basert på en vurdering av vesentlighet og risiko. Eksempler på dette er anskaffelsesområdet og oppdatering innen sikkerhet og beredskap.

Internrevisjon

I 2024 utkontrakterte vi internrevisjonen til PWC, en beslutning gjort av styret. Internrevisjonen opererer uavhengig av den daglige driften, rapporterer faglig til styret og koordinerer sitt arbeid med administrerende direktør. Basert på revisjonsplanen for 2024 har internrevisjonen utført oppdrag knyttet til Forskningsrådets behandling av innsideinformasjon, gjennomgang av varslingsregimet samt håndtering av habilitet og interessekonflikter.

Her er det kommet viktige bidrag til forbedringer av internkontroll. I tillegg startet de opp revisjon av anskaffelsesområdet, tilgangsstyring samt informasjonssikkerheten i digitaliseringsprosjektet iFront (bygge nytt tilskuddsforvaltningssystem). Disse revisjonene forventes ferdigstilt i løpet av første tertial 2025. Anbefalinger og forbedringsforslag fra revisjonsoppdragene følges opp i linjen.

Sikkerhet og beredskap

Kunnskapssektorens trusselbilde var for 2024 ytterligere skjerpet og preget av kompleksitet og uforutsigbarhet. Forskningsrådet har som en konsekvens opprettholdt nær bilateral kontakt med Politiets sikkerhetstjeneste (PST). PST bidrar med trusselvurderinger og rådgivning til Forskningsrådet. Sikkerhetsmyndighetenes årlige åpne trusselvurderinger legges til grunn for arbeidet med sikring,

samt KDs styringsdokument for arbeidet med sikkerhet og beredskap. Forskningsrådet har en fullverdig ROS-analyse, hvor verdivurderingen og kartleggingen av avhengigheter er fundamentet. I løpet av 2024 har Forskningsrådet gjennomgått ROS-analysen som en oppfølging av fjorårets revidering. Området med høyest risiko er vurdert å være cybertrusselen.

Den årlige kriseøvelsen av beredskapsorganisasjonen av 2023 hadde 16 konkrete læringspunkter som ble implementert i perioden og bidratt til styrket sikring av Forskningsrådets verdier. Den årlige beredskapsøvelsen for 2024 skal være ledet av Kunnskapsdepartementet (KD) og bygge på øvelsen fra 2022. Øvelsen gjennomføres i første tertial 2025 og scenarioet vil være en sikkerhetspolitisk krise.

For å styrke Forskningsrådet sikkerhetsfaglig og ytterligere integrere styringssystemet for sikkerhet i Forskningsrådets øvrige styringssystem, ble det i 2024 opprettet et tverrfaglig Sikkerhetsforum. Det har vært flere uønskede hendelser i perioden, men ikke noen som er vurdert til å være alvorlige.

Informasjonssikkerhet og GDPR

Forskningsrådet følger NSMs grunnprinsipper sikkerhetsarbeid. Vi gjør årlige målinger av informasjonssikkerhet i samarbeid med eksternt firma. CIS (Center for Internet Security) består av 18 kontroller og gir anbefalinger om tiltak for å beskytte oss mot de mest alvorlige trusler og sårbarheter. ISO -27000 ligger til grunn for vårt arbeid med informasjonssikkerhet.

Vi har gjennomført flere kompetansehevende tiltak og obligatoriske kurs i personvern og informasjonssikkerhet i 2024. Ved innføringen av KI-verktøyet Copilot ble det også gjennomført en rekke obligatoriske sikkerhetskurs, med spesielt fokus på tilgangsstyring og sikkerhet i Office-miljøene. Det er iverksatt arbeid med å implementere et nytt verktøy som skal gjøre gjennomføringen og dokumentasjonen av personvernkonsekvensvurderinger enklere, samt gi en bedre oversikt over virksomhetens behandlinger av personopplysninger.

Trusler relatert til etterretningsvirksomhet har gjort at vi har skjerpet våre rutiner i forhold til rekruttering, og innført sårbarhetssamtalen. En gjenopprettelsesøvelse har også blitt gjennomført dette året. Øvelsen tok utgangspunkt i de fem viktigste tjenestene for Forskningsrådet og målet var å gjenopprette disse i henhold til vår SLA på fem virkedager, noe vi også klarte. I 2024 har det vært to nevneverdige uønskede hendelser på cyberområdet. I juli rammet Crowdstrike Forskningsrådets avviks- og forbedringssystem. Konsekvensen av anslaget var at systemet ikke var tilgjengelig i to døgn, noe som imidlertid ikke medførte alvorlige følger. I september gjorde et Distributed Denial of Services (DDOS) angrep mot Forskningsrådets at Prosjektbanken, Mitt Nettsted og eSak var rammet. Angrepet ble håndtert, relevante aktører ble varslet og tiltak for å minimere skadene ble iverksatt.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Forskningsrådet jobber systematisk med å utvikle arbeidsmiljøet, med vekt på forebyggende HMS-arbeid gjennom medarbeiderundersøkelser, vernerunder, oppfølging av sykemeldte og samarbeid med bedriftshelsetjenesten. I tillegg har vi gjennomført helsekontroller og en arbeidsmiljømåned. Hovedinntrykket er at HMS-arbeidet holder et høyt nivå med trygge og gode arbeidsforhold. I 2024 gjennomførte vi tre pulsmålinger som oppfølging av medarbeiderundersøkelsen. Resultatene er stabile og ligger på nivå med sammenlignbare virksomheter, men med større variasjoner på avdelingsnivå. Tiltak følges opp både sentralt og i linjen.

Forskningsrådet har mål om at sykefraværet ikke skal overstige 3,8 prosent i et enkelt år. Det er i all hovedsak legemeldt fravær som har økt. Vi er ikke fornøyde med utviklingen i sykefraværet og jobber videre med forebygging av korttidsfravær spesielt. Vi har ikke hatt noen varslingsaker i 2024.

Utvikling i sykefravær 2022-2024

	2022	2023	2024
Sykefravær	4,6%	4,1%	4,3%

Kontroll i tilskuddsforvaltningen

Forskningsrådet har kontrollorganer tilknyttet tilskuddsforvaltningen. Internt har Forskningsrådet en egen Habilitets- og klagegruppe som er et internt rådgivende organ som skal bistå organisasjonen i vurderingen av habilitetsspørsmål og klager på Forskningsrådets vedtak ut fra lovverket og Forskningsrådets interne retningslinjer og rutiner. De behandlet 26 saker 2024, hvor 16 saker gikk videre til behandling i Forskningsrådets eksterne klageutvalg som er den siste instansen i klagebehandlingen. Utvalget behandler skriftlige klager på Forskningsrådets vedtak, spesielt saker der søkerne mener avgjørelsen skyldes saksbehandlingsfeil eller vesentlige mangler ved skjønnsutøvelsen. Klageutvalget fatter den endelige beslutningen om hvorvidt en klage skal avslås eller tas til følge. I 2024 har de fleste klager omhandlet avslag på søknader, i 2024 ble ett vedtak opphevet og klager fikk medhold, mot henholdsvis 3 i 2023 og ingen i 2022.

Oversikt type klage til behandling eksternt Klageutvalg

Klage	2022	2023	2024
Avslag på søknad	8	11	11
Avvisning av søknad	2	4	5
Avslag på innsending av søknad etter fristen	2		
Avslag søknad som forskningsinstitusjon	1		
Omgjøring av vedtak om (betinget) bevilgning	2		
Vedtak heving av kontrakt		1	
Totalt:	15	16	16

I tillegg har Forskningsrådet et eget kontrollteam som skal undersøke saker der det er mistanke om mislighold i prosjekter som har mottatt finansiering og skal utforme råd til ansvarlig avdeling om forholdsmessige reaksjoner der hvor mislighold blir konstatert. Kontroll teamet er også mottakspunkt for eksterne varsler om misbruk av tilskudd. Vår internkontroll skal avdekke mulig mislighold i finansierte prosjekter og gi råd om egnede reaksjoner. Den fungerer også som mottakspunkt for eksterne varsler om misbruk av tilskudd. I 2024 ble 37 saker behandlet, hvorav 35 var nye og to videreført fra 2023. Ved årets slutt var sju saker fortsatt under arbeid. Økonomiske problemer i selskapene var ofte en medvirkende faktor til mislighold.

Oversikt reaksjoner på saker, mistanke om mislighold 2024

Reaksjon	Antall
Hevet kontrakt med krav om tilbakebetaling	5
Hevet kontrakt uten krav om tilbakebetaling	2
Tilbakebetaling uten heving av kontrakt	1
Avsluttet prosjekt før oppstart	1
Reaksjon ikke besluttet	2
Sak ikke vurdert som vesentlig mislighold og overført til ansvarlig avdeling	26
Totalt	37

Endringsprosjekter

Forskningsrådet har de siste to årene gjennomgått en større omstilling og iverksatt flere initiativ for å jobbe smartere og mer effektivt. Arbeidet omfatter både forretningsutvikling og digitaliseringsinitiativ, forretningsutviklingen skal tilpasses og forbedrer kjerneprosesser og produkter, mens digitalisering moderniserer systemene for bedre innsikt og operasjonell effektivitet. De vesentligste virksomhetsutviklingstiltakene Forskningsrådet har jobbet med i 2024 er:

Forretningsutviklingsinitiativ

Videreutvikling av virkemidlene: Forskningsrådet har en strategisk handlingsplan hvor utvikling av virkemidler står sentralt. Virkemiddelutvikling skjer gjennom endringer i utlysninger, søknadsbehandling og etablering av nye typer utlysninger. I 2024 har det vært arbeidet med å standardisere arbeidsprosessene og med økt tilpassing av våre virkemiddel til brukernes behov. Fra 2025 innføres en todelt prosess. En fireårig plan for virkemiddelutvikling med årlige oppdateringer og løpende virkemiddelutvikling tett koblet til tilskudsforvaltningen.

Endre og forenkle rådgivningen: Det er iverksatt tiltak på innføring av nye prosesser for budsjettforslag og årsrapport, samt forbedring av dialogen og rådgivningen vår til departementene for å realisere forskningspolitiske målsetninger eksempelvis knyttet til samfunnsoppdragene hhv. bærekraftig før og inkludering av barn og unge i utdanningen.

Digitaliseringsinitiativ

iFront: Utvikling av et nytt saksbehandlingssystem for tilskudsforvaltningen. Arbeidet ble påbegynt i 2022 etter et par år med forberedelse. Vi velger å bygge egen løsning tilpasset våre virkemidler og bruker lavkodeplattformen Outsystems. I 2024 ble en førsteversjon lansert for Skattefunn-ordningen, og flere store leveranser for andre ordninger er planlagt fortløpende gjennom 2025 og 2026. Prosjektet er planlagt ferdig i medio 2026. Målet er at løsningen skal driftes og forvaltes av egne ansatte.

Ny dataplattform: I 2024 har vi arbeidet med å implementere en ny skybasert dataplattform. Denne plattformen vil styrke bruken av kunstig intelligens og maskinlæring, og vil på sikt samle all data på én plattform. Dette vil gi bedre oversikt, økt sikkerhet og bidra til å gjøre organisasjonen mer datadrevet. Den er forventet å tas i bruk fra 2025.

Langtidsbudsjettering (LTB): Nytt verktøy og budsjettløsning for langtidsbudsjettering startet opp høsten 2023 og ble lansert for budsjettering av tilskudd i 2024. Samlet løsning er noe forsinket grunnet overgang til bruttobudsjettering. Forventes imidlertid ferdigstilt våren 2025.

Fra netto til bruttobudsjettering: Fra 1. januar 2025 går Forskningsrådet over til bruttobudsjettering, en endring som er forberedt gjennom hele 2024. Overgangen innebærer store systemtilpasninger, innføring av kontantprinsippet og krav om månedlig rapportering basert på finansieringskilde.

Innføring av arkivkjerne: Vi har siden 2022 gradvis innført arkivsystemet Documaster (arkivkjerne) som erstatning for saks- og arkivsystemet web-sak og vil integreres med flere av våre fagsystemer. I 2024 oppnådde vi flere milepæler i arbeidet med å automatisere og standardisere dokumentfangsten fra våre fagsystemer til arkivsystemet Documaster. Ved fullstendig overgang til arkivkjerne forventes det at andelen automatiske arkiveringer via fagsystemer vil ligge på over 90 %.

Innføring av Co-pilot fra Microsoft: Vi har gjennomført en grundig prosess i forbindelse med innføringen av Copilot, som inkluderte obligatorisk sikkerhetsopplæring for alle brukere. Det arbeides nå med å bruke verktøyet som støtte for å effektivisere det daglige arbeidet. Suksess avhenger av hvordan verktøyet blir tatt i bruk i organisasjonen for å oppnå betydelige produktivetsgevinster.

Statlige fellesføringer

Positiv utvikling i antall ansettelser av personer med funksjonsnedsettelse

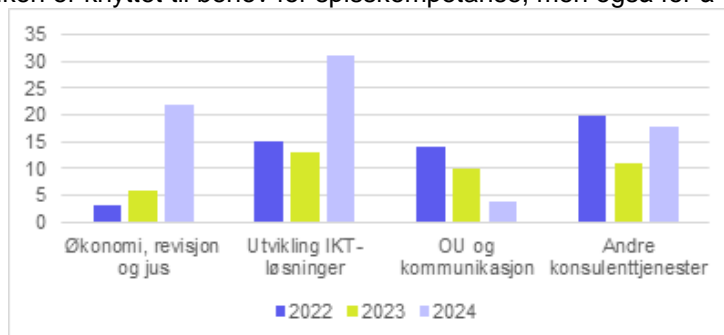
I 2024 har Forskningsrådet hatt to ansettelser av personer med funksjonsnedsettelse og/eller fravær fra arbeid, utdanning eller opplæring. Dette utgjør 4,3 % av det totale antallet nye tiltredelser i løpet av året og representerer en økning fra virksomhetens gjennomsnitt for 2020 og 2021 på 2,5 %.

For 2025 har vi satt et ambisjonsnivå på 5 prosent. Ambisjonsnivået ble diskutert i Samarbeidsutvalget (SU) i november 2024. For å nå målet har vi høsten 2024 forbedret rekrutterings-systemet for å legge bedre til rette for positiv særbehandling av kvalifiserte kandidater med funksjonsnedsettelse,

hull i CV eller innvandrerbakgrunn. Vi vurderer også å inngå et mer systematisk samarbeid med NAV, blant annet gjennom bruk av lønnskudd.

Redusere konsulentbruken

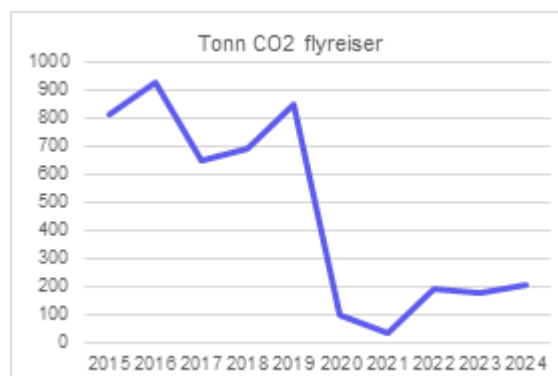
I 2024 brukte Forskningsrådet 75 mill. kroner på konsulenttjenester, en økning på 47 % fra 2023. Økningen skyldes høy utviklingstakt innen digitalisering; vi bygger en ny løsning for å forvalte våre tilskuddsordninger (iFront), overgang til bruttobudsjettering betyr større endringer i vårt ERP-system, vi utvikler system for langtidsplanlegging, vi går over fra arkivsystem til arkivkjerne og vi innfører en ny plattform for datavarehus. Konsulentbruken er knyttet til behov for spisskompetanse, men også for å kompensere for den større nedgangen i antall ansatte i 2023. Forbruket på konsulenttjenester for organisasjonsutvikling, rekruttering og kommunikasjon er på 4,4 mill. kroner og ble dermed redusert med 57 %. For å møte regjeringens krav om redusert konsulentbruk, har vi ansatt nye IKT-ressurser i 2024, med forventet effekt fra slutten av 2025.

Kostnader konsulenttjenester i mill. kroner

Redusere klimagassutslipp, naturfotavtrykk og energibruk

Gjennom Miljøfyrtårn-ordningen overvåkes Forskningsrådets totale energiforbruk, transportbelastning, avfallsproduksjon og miljøstatus hos leverandørene våre. En rapport til Miljøfyrtårn-ordningen utarbeides til april hvert år. Forskningsrådets største klimafotavtrykk knyttes til våre flyreiser som årlig utgjør i underkant 70 prosent av våre samlede klimagassutslipp. Over tid har Forskningsrådet hatt en god utvikling og jobber for å holde klimagass utslippene nede, blant annet ved at våre panelmøter og halvparten av porteføljestyremøtene nå gjennomføres som digitale møter.

Utslipp flyreiser CO2 tonn 2015-2024

Del V Vurdering av framtidsutsikter

Del V Vurdering av framtidsutsikter

Et kunnskapssamfunn for framtiden

Et demokratisk og åpent samfunn med evne til å ivareta natur, velferd og konkurransekraft må bygge på kunnskap. Dagens utfordringsbilde kjennetegnes av stort alvor og behov for raske løsninger. Vi lever i en uforutsigbar global situasjon der forskning kan spille en avgjørende rolle for å ivareta fred og styrke sikkerhet, beredskap og forsvarsevne. Situasjonen gir også store muligheter for omstilling, fornyelse og viktige kunnskapsgjennombrudd, som også Forskningsrådet kan bidra til at Norge utnytter. Dersom forskningen skal kunne bidra med sitt beste i en tid med store utfordringer og muligheter, mener styret det er en forutsetning at Norge styrker både den offentlige og den private innsatsen på forskning og innovasjon. Forskningsrådets nasjonale konkurransearenaer bør utgjøre en større andel av de offentlige FoU-midlene for at prioriteringene i forskningspolitikken skal kunne gjennomføres med økt fart, kraft og kvalitet.

Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne

Produktiviteten i norsk økonomi må styrkes samtidig som underskuddet på kompetent arbeidskraft må dekkes inn. Dels er det behov for at næringslivets egne investeringer i FoU øker, dels er det behov for å skape bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv. Langsiktig, grunnleggende forskning er essensielt for å få fram nye idéer og løsninger for næringslivet. Opprettelse av fond og forskningsstiftelser kan være en mulig måte å organisere deler av disse investeringene på. Økt innsats på muliggjørende, digital og industrielle teknologier og på digitalisering, organisering og kompetanseutvikling i offentlig sektor, er viktig for å styrke konkurransekraft og innovasjonsevne.

Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft

Det trengs et løft til forskning og innovasjon for en helhetlig forvaltning på naturens premisser, forebygging av naturfarer og en mer klimarobust samfunnsutvikling. Ny teknologi og dataverktøy spiller en viktig rolle i dette. Mer forskning er avgjørende for å sikre et godt utdanningssystem, øke deltakelsen i arbeid og samfunnsnivå og skape gode og effektive helse- og velferdstjenester som utnytter ny teknologi. Forskningsrådet bør i større grad mobilisere til tverrsektorielt FoU-samarbeid for å redusere ulikhet og utenforskap og videreutvikle velferd, sikkerhet og et bærekraftig klima og miljø. Det er også behov for utstrakt internasjonalt forskningssamarbeid om bærekraftutfordringene.

Høy kvalitet og tilgjengelighet i forskning og høyere utdanning

Gjennombrudd som kommer med den grunnleggende forskningen fornyer fagfeltene, utvikler tverrfaglighet og gjør oss i stand til å møte også framtidige samfunnsutfordringer som vi ikke overskuer i dag. Det må tilrettelegges for utvikling av fremragende miljøer som kan samarbeide med ledende forskere internasjonalt, innenfor rammene av ansvarlighet og akademisk frihet, og bidra til å øke suksessraten i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon. En viktig oppgave for Forskningsrådet i 2025 blir å fremme norske interesser i det neste rammeprogrammet, og styrke det nordiske samarbeidet. Forskningsrådet bør styrke innsatsen på grunnleggende forskning og stimulerer til flere banebrytende forskningsidéer. Samtidig er det viktig at tilgangen til forskningsinfrastruktur, tungregnekapasitet og åpne data er på et nivå som styrker kapasiteten i forskningsmiljøene. Forskningsrådet bør videreutvikle ordninger som fremmer samarbeid og at forskning kommer raskere i bruk.

Del VI Årsregnskap

Del VI Årsregnskap

Ledelseskommentar

Regnskapsstandard

Regnskapet omfatter Forskningsrådets virksomhet som består av et tilskudsregnskap og et virksomhetsregnskap, samt Kilden og Teknologirådet. Forskningsrådet er også forvalter av Eiendomsfondet – dette regnskapet avlegges separat, jf. retningslinjer for statlige fond. Eiendomsfondet forvaltes etter egne statutter.

Regnskapet gir et dekkende bilde av Forskningsrådets virksomhet ut fra årets aktivitet og de regnskapsprinsipper som er lagt til grunn. Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv fra Finansdepartementet og krav fra Kunnskapsdepartementet. Norges Forskningsråd revideres av Riksrevisjonen.

Regnskapet er avlagt etter statlige regnskapsstandarder (heretter kalt SRS), men avviker når det gjelder pensjonsforpliktelser utenom Statens pensjonskasse (SPK), jf. note for regnskapsprinsipper.

Under driftsinntekter og driftskostnader vises i hovedsak kostnader og inntekter til egen drift, drift av programmer/aktiviteter og drift av Kilden og Teknologirådet. I tillegg kommer driftskostnader i FoU-regnskapet.

Organisering

I forbindelse med fremleggelse av virksomhetsbudsjettet 2024 ble det vedtatt et måltall på 369 årsverk, men som er vedtatt endret til 379 årsverk etter 2. tertial. Ved utgangen av tredje tertial hadde Forskningsrådet 390 ansatte fordelt på 383 årsverk. I tillegg er det syv lærlinger. Andelen midlertidig ansatte lå på 4 prosent. Ut fra kjente fratredelser, nyansettelser og pågående rekrutteringer er prognosen for årsverk ved inngang i 2025 på 391 årsverk.

Fra og med 1. januar 2024 ble nye porteføljestyre innført, 2023-tallene i note 10 og 11 er derfor beregnet om fra gamle porteføljestyre slik som beskrevet i noten.

Overgang til bruttobudsjettert virksomhet

I statsbudsjettet for 2024, som ble fremlagt høsten 2023, ble det kunngjort at Forskningsrådet skulle endres fra nettobudsjettert til bruttobudsjettert virksomhet fra og med 1. januar 2025. Forskningsrådet vil da bli underlagt de krav som stilles til statlig økonomiforvaltning for bruttobudsjetterte virksomheter. Overgang fra netto- til bruttobudsjettering har medført behov for endringer både i regnskapsprosesser og systemoppsett, og det har vært et større prosjekt for å få dette på plass. Forskningsrådet har fått bistand fra Deloitte til implementeringen, og prosjektet har hatt betydelig omfang. Endringen medfører også at Forskningsrådet har endret økonomimodell til en modell tilpasset bruttobudsjettering og kontantprinsipp. Prosjektet har hatt fremdrift i henhold til plan og implementeringen er gjennomført uten større feil. Prosjektet fortsetter gjennom første halvår 2025 da flere endringer og justeringer må innføres gradvis og tilrettelegging kreves for avlegging av regnskap etter nye prinsipper.

I forbindelse med endringen måtte Forskningsrådet betale tilbake alle ikke-utbetalte tilskuddsmidler bevilget fra statlige virksomheter eller departementer, som stod på Forskningsrådets konti per 20. desember 2024. Samlet tilbakebetaling var på 4.896 mill. kroner, som inkluderer 156 mill. kroner som er ikke-utbetalte midler tilknyttet drift. Tilbakebetalingen til Kunnskapsdepartementet som omtalt under utvikling i tilskuddsbudsjettet regnskapsførers debet 2500 Mottatt forskudd – tilskudsforvaltning og kredit 196 Bank. Nedgangen i bankbeholdning og gjeld vedrørende tilskudsforvaltning som skyldes

tilbakebetalingen av ubrukte tilskuddsmidler til Kunnskapsdepartementet er å anse som en estimatendring, jf. SRS 3 punkt 3. Denne forberedelsen til omdanningen til bruttobudsjettert virksomhet er ny utvikling i 2024 og en naturlig del av aktiviteten ved utarbeidelse av et 2024-årsregnskap som synliggjør denne forberedelsen. Endringen er derfor å anse som en estimatendring, og medfører derfor ingen omarbeiding av sammenligningstallene for 2023. Forskningsrådet vil derimot beskrive endringen i tilhørende noter.

Overgangen til bruttobudsjettering medfører også at Forskningsrådet fra og med 2025 skal følge kontantprinsippet i tillegg til å føre SRS.

Tidligere har Forskningsrådets rutine for regnskapsføring av tilskuddsutbetalinger, som var gjeldende til og med 2023, inkludert påløpte kostnader som er utført forskning i kalenderåret. Avsetningen var i hovedsak gjort på grunnlag av innsendte prosjektrapporter for utført forskning i 2023, som var godkjent før 10. februar 2024 jfr. balanselinjen forskningsmidler under behandling. Avsetningen inngikk i balanselinjen Forskningsmidler under behandling i årsregnskapet, og under overskriften Gjeld vedrørende tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten. Størrelsen på resultatlinjen Tilskudd til andre i årsregnskapet for 2023 ble derfor lik verdien av forskning utført i 2023. Denne rutinen endres i regnskapsoppstillingen for 2024, på den måten at det gjøres en begrenset avsetning av påløpte kostnader til det som er kommet inn med bilagsdato 2024, hvor avgrensning for avsetningen ble satt 17. januar 2025, mot 10. februar påfølgende år som var tidligere praksis. Selv om rutineomleggingen skjer i forbindelse med at Forskningsrådet omdannes fra en nettobudsjettert til en bruttobudsjettert virksomhet er dette å anse som en prinsippendring. Det medfører at Forskningsrådet må endre noen av sammenligningstallene for 2024 for regnskapslinjen Tilskudd til andre i resultatoppstillingen (og regnskapslinjen Avregning med statskassen tilskuddsforvaltning slik at summelinjen Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten går i null), da det ikke lenger kan legges til grunn at det ikke er mulig å foreta omarbeidelse av sammenligningstall, jfr. SRS 3 punkt 6. Prinsippendringen er beskrevet i prinsippnoten for 2024-regnskapet.

Økonomisk drift

Tilskuddsbudsjett

Forskningsrådet har per 2024 fått bevilget 11,38 mrd. kroner til FoU-formål mot 11,09 mrd. kroner i 2023. Totalt utgjør bevilgninger fra departementer 10,99 mrd. kroner, og midler fra øvrige finansieringskilder er på 386,5 mill. kroner. Regnskapsførte tilskuddsmidler for 2024 er på 9,4 mrd. kroner (hvorav 9,12 mrd. kroner er utbetalt i løpet av året, og 290 mill. kroner er avsatt). Prinsippendringen er vist på egen linje i balansen «Avsetning for utført forskningsarbeid (før mottak av faktura)». Reduksjonen i utbetalt tilskudd er i hovedsak forsinkelser pga. endring av regnskapsføring av tilskuddsutbetalinger som omtalt i forrige avsnitt, i all hovedsak er denne en forskyvning av utbetalingstakt og midlene kommer til utbetaling i 2025.

I forbindelse med endret poststruktur for enkelte finansierende departement fra 2023 til 2024, ble det gjennomført flytting av overførte midler inn i 2024 fra utgående poster til nye/aktive poster. I første tertial ble det samlet flyttet 1 002 mill. kroner, og ved andre tertial ble det flyttet ytterligere 167,5 mill. kroner. Dette ble omtalt om ved hhv. 1. og 2. tertial. Flyttingen ble godkjent av Kunnskapsdepartementet, og Riksrevisjonene er orientert. Det er ingen ytterligere flyttinger i tredje tertial.

Differansen mellom tilførte midler og utdelte midler utgjør endringen i Forskningsrådets forskningsforpliktelser (overføringer), jf. kortsiktig gjeld i balansen. Forskningsrådet estimerte at ikke-utbetalte midler ved årsslutt 2024 skulle være på 4,43 mrd. kroner, inkludert forskyvning pga. omlegging av modell. Totalt ble 4,71 mrd. kroner tilbakeført til statskassen ifm. overgangen til bruttobudsjettering. Midlene skal stilles til rådighet for Forskningsrådet over tid. Siden Forskningsrådet tilbakebetalte alle midler bevilget fra statlige virksomheter eller departementer er det kun ikke-utbetalte midler fra ikke-statlige virksomheter og statlige fond som overføres, totalt 311,6 mill. kroner. Dette er særskilt omtalt i note 11 og note 11A.

Samlet var utbetalingene for 2024 stort sett i henhold til rapporterte estimater, men en betydelig reduksjon mot tidligere år pga. overgangen fra netto- til bruttobudsjettert virksomhet. Som omtalt over har dette medført en prinsippending som gjør at regnskapet inneholder sammenlignbare tall.

Totalt er fremtidige kontraktsfestede forpliktelser knyttet til forskningsaktiviteter og prosjekter på om lag 41,9 mrd. kroner i perioden 2025-2033 (inkludert en videreføring av grunnbevilgningene til instituttsektoren på 1,4 mrd. kroner per år, samlet 12,8 mrd. kroner over perioden). Dette er nærmere omtalt i note 20.

Forskningsrådets avtaler om tilskudd er enkeltvedtak og reguleres derfor av forvaltningsrettslige regler. Avtalen gir derfor ikke en binding om flerårige tilskuddsutbetalinger. I avtalens generelle vilkår kapittel 18.1 heter det blant annet at Forskningsrådet kan heve avtalen dersom "Sentrale forutsetninger for kontraktsforholdet svikter, herunder at Forskningsrådet ikke får de nødvendige midler stilt til rådighet, det skjer endringer i offentlige reguleringer eller det oppstår andre uforutsette omstendigheter av vesentlig betydning for gjennomføringen av prosjektet eller Forskningsrådets evne til å bidra til dette, jf. punkt 4.7."

Virksomhetsbudsjett

Virksomhetskostnadene finansieres ved én tildeling fra KD, refusjoner fra FoU og andre inntekter. Omtalt virksomhetsbudsjett er ekskludert Kilden og Teknologirådet.

Virksomhetsbudsjettet var ved utgangen av 2024 på 848 mill. kroner. Forskningsrådet hadde i 2024 virksomhetsinntekter på 839 mill. kroner, som er 9 mill. kroner lavere enn under opprinnelig budsjett, i hovedsak pga. lavere aktivitetsnivå. Virksomhetsregnskapet for 2024 er på 780 mill. kroner, en reduksjon på 25 mill. kroner sammenlignet med 2023. Det gir et resultat på 59. mill. kroner eksklusive investeringer og avskrivninger.

Totalt har Forskningsrådet benyttet 93% av finansieringen i 2024. I tråd med retningslinjene for bruttobudsjetterte virksomheter er det søkt om overføring av 59 mill. kroner til 2025.

Forbruket i Forskningsrådet har vært spesielt lavt for strategiske oppdrag, hvor kun 25 prosent av de avsatte midlene på 19,3 mill. kroner ble benyttet. Tilsvarende var forbruket for vertskapsoppdragene 48 prosent av 13,4 mill. kroner. Det lave forbruket skyldes blant annet at det tar tid å bemanne oppdragene og få dem opp i drift. Også for kommunikasjonstiltak var forbruket lavt, med 43 prosent, mens driftskostnader knyttet til oppfølging av porteføljene og avdelingene lå på henholdsvis 53 og 50 prosent. Det også var noe lavere forbruk på personalkostnader som skyldes vakanse og høyere NAV-refusjoner en antatt.

Grunnet overgangen til bruttobudsjettering er det krevende å sammenligne den økonomiske driften med tidligere år. Mindreforbruket fra 2024 forventes å bli disponibelt i 2025, og den økonomiske situasjonen vurderes som tilfredsstillende for 2025.

I tillegg til overnevnte 59 mill. kroner som er udisponerte midler fra 2024 er det søkt om en overføring av 93 mill. kroner i ytterlig overføringer, som ikke er udisponerte midler. Midlene er balanseført og omtales som negativ gjeld i regnskapet. Totalt er 73 mill. kroner avsatte og påløpte kostnader som følge av overgangen fra netto- til bruttobudsjettert virksomhet, mens 20 mill. kroner er avsatt for ikke-avviklet ferie, avsatt merverdiavgift og andre avsatte forpliktelser.

Investeringer i anleggsmidler

I 2024 er det gjort investeringer i varige driftsmidler/immaterielle rettigheter for til sammen 73,3 mill. kroner:

- Utvikling iFront (nytt sakssystem) og utvikling budsjettplanleggingsverktøy, under utførelse 2024 – til sammen 51,9 mill. kroner
- Utvikling iFront (nytt sakssystem), Skattefunn, satt i drift i 2024 72,6 mill. kroner, under utførelse i 2023
- Investering I inventar og IKT-portefølje – 24,8 mill. kroner

I budsjettet for 2024 var det satt av 77,4 mill. kroner til investeringer i varige driftsmidler/immaterielle rettigheter.

01. mars 2025

Mari Sundli Tveit

Administrerende Direktør

Prinsippnote - SRS

Generelt

Norges forskningsråd er etablert som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og underlagt de krav som stilles til statlig økonomiforvaltning for nettobudsjetterte virksomheter.

Virksomhetsregnskapet er satt opp i samsvar med gjeldende statlige regnskapsstandarder (SRS).

Norges forskningsråd vil med virkning fra 1. januar 2025 endre budsjettmessig status i henhold til Bevilgningsreglementet fra nettobudsjettert forvaltningsorgan (mottar bevilgning på 50-post) til bruttobudsjettert forvaltningsorgan. Dette medfører at NFR fra og med 1. januar 2025 må rapportere månedlig til statsregnskapet i henhold til kontantprinsippet (S-rapport) i tillegg til regnskapsrapportering i henhold til de statlige regnskapsstandardene (SRS). Overgang fra nettobudsjettering til bruttobudsjettering har medført endringer i NFRs regnskapsrutiner.

Som en følge av overgangen til bruttobudsjettering har Forskningsrådet besluttet å bokføre tilskudd på det tidspunkt faktura fra tilskuddsmottaker med tilhørende dokumentasjon mottas. Denne prinsippendringen medfører at utbetaling og utgiftsføring av tildelte tilskudd blir lavere i 2024 enn i tidligere og fremtidige regnskapsår. Sammenligningstillene (2023-tallene) i resultat, balanse og relevante noter er omarbeidet som følge av prinsippendringen.

Som en praktisk konsekvens av overgangen til bruttobudsjettering er alle likvide midler, utover de som dekker balanseposter som inngår i mellomværende med statskassen, tilbakebetalt til Kunnskapsdepartementet pr. 31.12.2024. Dette medfører en betydelig endring på regnskapslinjen Bankinnskudd på konsernkonto i Norges Bank, fra 2023 til 2024.

Dette er nærmere beskrevet i de ulike avsnittene nedenfor, samt i noter til de regnskapslinjene som er direkte påvirket av endringene.

Alle regnskapstall er oppgitt i 1 000 kroner dersom ikke annet er oppgitt.

Anvendte regnskapsprinsipper

Inntekter fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer

Inntekt fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer resultatføres etter prinsippet om motsatt sammenstilling. Dette innebærer at inntekt fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer resultatføres i takt med at aktivitetene som finansieres av disse inntektene utføres, det vil si i samme periode som kostnadene påløper (motsatt sammenstilling). Overskudd fra bevilgningsfinansiert aktivitet er presentert som Avregnet bevilgningsfinansiert aktivitet i del C Statens kapital i balansen.

Tilskudd fra ikke-statlige aktører som ikke er benyttet på balansedagen er presentert som kortsiktig gjeld i balansen. Tilsvarende gjelder for gaver og gaveforsterkninger. Tilskudd fra statlige aktører som ikke er benyttet på balansedagen er returnert til KD og presenteres derfor ikke i balansen for 2024.

Den andelen av inntekt fra bevilgninger og tilsvarende som benyttes til anskaffelse av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler som balanseføres, inntektsføres ikke på anskaffelsestidspunktet, men avsettes i balansen på regnskapslinjen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler.

I takt med kostnadsføringen av avskrivninger av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler inntektsføres et tilsvarende beløp fra avsetningen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler. Periodens inntektsføring fra avsetningen resultatføres som inntekt fra bevilgninger. Dette medfører at kostnadsførte avskrivninger inngår i virksomhetens driftskostnader uten å få resultateffekt.

Transaksjonsbaserte inntekter

Transaksjoner resultatføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet. Inntekt resultatføres når den er opptjent. Inntektsføring ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet hvor overføring av risiko og kontroll er overført til kjøper. Salg av tjenester inntektsføres i takt med utførelsen.

Kostnader

Utgifter som gjelder transaksjonsbaserte inntekter, er kostnadsført i samme periode som tilhørende inntekt.

Utgifter som finansieres med inntekt fra bevilgning og inntekt fra tilskudd og overføringer, er kostnadsført i samme periode som aktivitetene er gjennomført og ressursene er forbrukt.

Kostnader som kommer frem på faktura som er mottatt etter 12. desember er avsatt som påløpte kostnader, ref. innledende omtale av overgang fra nettobudsjettering til bruttobudsjettering.

Pensjoner

SRS 25 Ytelser til ansatte legger til grunn en forenklet regnskapsmessig tilnærming til pensjoner. Statlige virksomheter skal ikke balanseføre netto pensjonsforpliktelser for ordninger til Statens pensjonskasse (SPK).

Vi har resultatført arbeidsgiverandelen av pensjonspremien som pensjonskostnad. Pensjon er kostnadsført som om pensjonsordningen i SPK var basert på en innskuddsplan.

NFR har også en pensjonsordning utenfor SPK, som regnskapsføres etter NRS 6.

Leieavtaler

Forskningsrådet benytter forenklet metode slik den er beskrevet i SRS 13 Leieavtaler, og klassifiserer alle sine leieavtaler som operasjonelle leieavtaler.

Klassifisering og vurdering av anleggsmidler

Anleggsmidler er varige og betydelige eiendeler som disponeres av virksomheten. Med varige eiendeler menes eiendeler med utnyttbar levetid på 3 år eller mer. Med betydelige eiendeler forstås eiendeler med anskaffelseskost på kr 50 000 eller mer. Anleggsmidler er balanseført til anskaffelseskost fratrukket avskrivninger.

Kontorinventar og datamaskiner og annet IKT-utstyr med utnyttbar levetid på 3 år eller mer er balanseført som egne grupper.

Varige driftsmidler nedskrives til virkelig verdi ved endret bruk eller utnyttelse, dersom virkelig verdi er lavere enn balanseført verdi.

Inntektsføring av ikke inntektsført bevilgning knyttet til avskrivninger og investeringer (nettobudsjetterte), løses opp ved overgang til bruttobudsjettering mot avregning med statskassen.

Egenutvikling av programvare

Kjøp av bistand til utvikling av programvare er balanseført. Av SRS 17 Anleggsmidler går det frem at virksomheten kan velge om utgifter som gjelder bruk av egne ansatte til utvikling av programvare skal kostnadsføres eller balanseføres. Forskningsrådet har valgt å kostnadsføre slike utgifter.

Klassifisering og vurdering av omløpsmidler og kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter anskaffelsestidspunktet. Gaveforsterkningsmidler er også presentert som kortsiktig gjeld. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmidler/langsiktig gjeld.

Omløpsmidler vurderes til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptakstidspunktet.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er oppført i balansen til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene.

Avsetning av påløpte tilskudd er presentert som kortsiktige fordringer mot statskassen, se omtale om avsetningen i avsnitt "Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten".

Valuta

Pengeposter i utenlandsk valuta er vurdert til kursen ved regnskapsårets slutt. Her er Norges Banks spotkurs per 31.12 lagt til grunn.

Statens kapital

Statens kapital utgjør nettobeløpet av virksomhetens eiendeler og gjeld. Statens kapital består av virksomhetskapskapital, avregninger og utsatt inntektsføring av bevilgning (nettobudsjetterte).

Som beskrevet innledningsvis er midler som er mottatt av statlige aktører, og som ikke er benyttet på balansedagen, returnert til staten. Dette medfører at statens kapital er redusert, sammenlignet med tidligere år. Dette gjelder tilbakebetaling av resterende midler drift som var igjen på bank, utover verdien av mellomværende.

Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler

Avsetningen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler viser inntekt fra bevilgninger og tilsvarende som er benyttet til anskaffelse av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler.

Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

Tilskuddsforvaltningen er presentert etter samme prinsipper som de er bokført, i henhold til SRS 10.

Det fremgår av DFØs veiledning at det tidligste tidspunktet for bokføring av et tilskudd er på vedtakstidspunktet og det seneste tidspunktet er ved utbetaling. Forskningsrådet vil ved overgang til bruttobudsjettering gå over til å bokføre tilskudd på det tidspunktet faktura med tilhørende dokumentasjon mottas. Dette er en prinsippendring som gjøres for å få en konsistent og tydelig praksis som reflekterer tilskuddsforvaltningen i NFR på en god måte.

Dette er en endring fra tidligere års praksis hvor bokføring av kostnader som tilskuddsmottaker har i desember bokføres i Forskningsrådet i desember, selv om faktura først mottas i januar året etter. Formålet har vært å forsøke å reflektere tilskuddene i samme år som forskningsaktiviteten som tilskuddet finansierer er gjennomført. Ved overgang til bruttobudsjetterert virksomhet, med tilhørende krav om rapportering etter kontantprinsippet, vil en slik praksis være krevende å gjennomføre, og Forskningsrådet har derfor valgt å endre praksis på dette området. Prinsippendringen vil være permanent. Prinsippendringen medfører at utbetaling og utgiftsføring av tildelte tilskudd blir lavere i 2024 enn i tidligere og fremtidige regnskapsår. For 2025 og fremtidige år vil tallene følge prinsippet som nå er valgt og være sammenliknbare.

Sammenligningstallene (2023-tallene) i resultat, balanse og relevante noter er omarbeidet som følge av prinsippendringen.

Kontantstrøm

Kontantstrømoppstillingen er utarbeidet etter direkte metode tilpasset statlige virksomheter, slik den er beskrevet i SRS 2 Kontantstrømoppstilling.

Kontantstrømoppstillingen har store avvik fra 2023 til 2024. Dette skyldes forberedelser til overgang til bruttobudsjetterert virksomhet, med tilhørende tilbakebetaling av alle statlige midler som ikke er benyttet på balansedagen.

Statlige rammebetingelser

Selvassurandørprinsipp

Staten opererer som selvassurandør. Det er følgelig ikke inkludert poster i balanse eller resultatregnskap som søker å reflektere alternative netto forsikringskostnader eller forpliktelser. Forskningsrådet har egen tariffavtale og faller ikke under personalforsikringsordningene i den statlige tariffavtalen. Forskningsrådet har derfor unntak for dette prinsippet for gruppeliv/ulykkes- og reiseforsikring for sine ansatte.

Statens konsernkontoordning

Statlige virksomheter omfattes av statens konsernkontoordning. Konsernkontoordningen innebærer at alle innbetalinger og utbetalinger daglig gjøres opp mot virksomhetens oppgjørskontoer i Norges Bank.

Virksomheten tilføres likvider løpende gjennom året i henhold til utbetalingsplan fra overordnet departement og disponerer en egen oppgjørskonto i konsernkontoordningen i Norges Bank. Denne renteberegnes ikke.

Nettobudsjetterte virksomheter beholder normalt likviditeten ved årets slutt. På grunn av overgangen fra nettobudsjettert virksomhet til bruttobudsjettert virksomhet er alle likvide midler som tilhører staten returnert til staten. I tråd med uttalelse fra DFØ vurderer Forskningsrådet at nedgangen i bankbeholdning og gjeld som skyldes tilbakebetaling av ubrukte midler til Kunnskapsdepartementet er å anse som en estimatendring, jf. SRS 3, punkt. 3. Tilbakebetalingen er en forberedelse til omdanning til bruttobudsjettert virksomhet, som naturlig nok også vil påvirke regnskapsavslutningen for 2024.

Likvide midler som Forskningsrådet forvalter, men som ikke er finansiert av Kunnskapsdepartementet eller andre statlige departementer/virksomheter står fortsatt på Forskningsrådet sin bankkonto ved utgangen av 2024, og vil også bli overført som en inngående balanse på bankkonto i 2025.

Bankkonti utenfor konsernkontoordningen er presentert på linjen Andre bankinnskudd i balanseoppstillingen.

Prinsippnote for bevilgningsoppstilling

Virksomhetsregnskapet for statlige forvaltningsorganer med særskilte fullmakter til bruttoføring utenfor statsbudsjettet (nettobudsjetterte virksomheter) er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer i bestemmelser om økonomistyring i staten. Virksomhetsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsenes punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og tilleggskrav fastsatt av Kunnskapsdepartementet.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til bestemmelsenes punkt 3.7.1. Nettobudsjetterte virksomheter får bevilgningen fra Kunnskapsdepartementet innbetalt på sin bankkonto. Beholdninger på virksomhets oppgjørskonto i Norges Bank overføres til nytt år.

Bevilgningsoppstillingen omfatter perioden fra 1. januar til den aktuelle balansedagen.

Bevilgningsoppstillingens del I viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i henhold til tildelingsbrev og hvilke utbetalinger som er registrert i statens konsernkontosystem. Utbetalingene er knyttet til og avstemt mot tildelingsbrevene og er satt opp etter inndelingen Stortinget har fastsatt for budsjettet, og de spesifikasjonene som er angitt i tildelingsbrevene.

Bevilgningsoppstillingens del II omfatter det som er rapportert i likvidrapporten til statsregnskapet. Likvidrapporten viser saldo og likvidbevegelser på virksomhetens oppgjørskonto og øvrige konti i Norges Bank. Beholdningene rapportert i likvidrapporten er avstemt mot statens konsernkontosystem og øvrige beholdninger i Norges Bank.

Bevilgningsoppstillingens del III viser alle finansielle eiendeler som virksomheten er ført opp med i statens kapitalregnskap. Beholdningene i statens kapitalregnskap er basert på at transaksjonene er ført med verdien på betalingstidspunktet. Verdien på balansedagen er satt til historisk kostpris på transaksjonstidspunktet.

Jf. omtale om overgang til bruttobudsjettering i Prinsippnote SRS. Alle likvide midler som er finansiert av Kunnskapsdepartementet eller andre statlige departementer/virksomheter er tilbakebetalt til staten i henhold til departementets instruks. Bevilgningsoppstillingen viser tilbakebetalingen i egen kolonne.

Bevilgningsrapportering for Norges forskningsråd - tildeling i henhold til tildelingsbrev:

Kapittel og post pr departement	Kapittelnavn	Posttekst	Samlet tildeling	Tilbakebetaling til KD, des. 2024
DEL I				
Arbeids- og inkluderingsdepartementet				
AID - Kap. 601.21	Utredningsvirksomhet, forskning mm	Spesielle driftsutgifter		
AID - Kap. 601.50	Utredningsvirksomhet, forskning mm	Norges forskningsråd	165 150	-66 836
<i>Sum bevilgning fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet</i>			165 150	-66 836
Barne- og familiedepartementet				
BFD - Kap. 800.50	Barne- og familiedepartementet	Norges forskningsråd	50 821	-20 711
<i>Sum bevilgning fra Barne- og familiedepartementet</i>			50 821	-20 711
Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet				
DFD Kap. 1500.50	Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet	Forskningsmidlar til Noregs forskningsråd	101 200	-23 506
DFD Kap. 1500.51	Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet	Gjennomstrøymingsmidlar	48 437	0
DFD Kap. 1541.22	Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet	Annet	1 000	-1 000
<i>Sum bevilgning fra Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet</i>			150 637	-24 506
Forsvarsdepartementet				
FD Kap. 1700.52	Forsvarsdepartementet	Overføringer til statlige forvaltningsorganer	22 000	-41 345
<i>Sum bevilgning fra Forsvarsdepartementet</i>			22 000	-41 345
Finansdepartementet				
FIN Kap.1600.50	Finansdepartementet	Norges forskningsråd	39 300	-80 301
<i>Sum bevilgning fra Finansdepartementet</i>			39 300	-80 301
Helse- og omsorgsdepartementet				
HOD Kap. 780.50	Forskning	Norges forskningsråd	413 114	-110 903
<i>Sum bevilgning fra Helse- og omsorgsdepartementet</i>			413 114	-110 903
Justis- og beredskapsdepartementet				
JD Kap.400.23	Justis- og beredskapsdepartementet	Spesielle driftsutgifter	0	-376
JD Kap.400.50	Justis- og beredskapsdepartementet	Norges forskningsråd	69 092	-40 374
<i>Sum bevilgning fra Justis- og beredskapsdepartementet</i>			69 092	-40 749
Kunnskapsdepartementet				
KD Kap. 201.50	Analyse og kunnskapsgrunnlag	Norges forskningsråd – forskning om utdanning og forskning	230 600	-123 133
KD Kap.226.21	Kvalitetsutvikling i grunnskoleopplæringen	Spesielle driftsutgifter	0	-300
KD Kap.226.71	Kvalitetsutvikling i grunnskoleopplæringen	Tilskudd til vitensentre	115 585	-5 000
KD Kap.285.51	Norges forskningsråd	Strategiske forskningsprioriteringer	3 013 973	-1 658 058
KD Kap.285.52	Norges forskningsråd	Langsiktig, grunnleggende forskning	1 769 145	-649 594
KD Kap.285.55	Norges forskningsråd	Virksomhetskostnader	780 273	-155 886
KD Kap.287.21	Grunnbevilgning til samfunnsvitenskapelig forskningsinstitutt	Særkilde driftsutgifter	0	-397
KD Kap.287.70	Norges forskningsråd	Grunnbevilgning til samfunnsvitenskapelig forskningsinstitutt	245 303	0
<i>Sum bevilgning fra Kunnskapsdepartementet</i>			6 154 879	-2 592 368

Kapittel og post pr departement	Kapittelnavn	Posttekst	Samlet tildeling	Tilbakebetaling til KD, des. 2024
Klima- og miljødepartementet				
KLD Kap. 1410.50	Kunnskap om klima og miljø	Basisbevilgninger til miljøforskningsinstituttene	242 217	-1 226
KLD Kap. 1410.51	Kunnskap om klima og miljø	Forskningsprogrammer	408 877	-188 644
KLD - Kultur- og likestillingsdepartementet	Kunnskap om klima og miljø	Handlingsplan mot spilleproblemer	0	-250
<i>Sum bevilgning fra Klima- og miljødepartementet</i>			651 094	-190 120
Kommunal- og distriktsdepartementet				
KDD Kap.500.50	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	Forskningsprogrammer	62 741	-50 574
KDD Kap.541.22	IT- og ekopolitikk	Utvikling, gjennomføring og samordning av IT- og ekopolitikken	0	-2 637
<i>Sum bevilgning fra Kommunal- og distriktsdepartementet</i>			62 741	-53 211
Kulturdepartementet				
KUD - Kap. 325.52	Allmenne kulturformål	Norges forskningsråd	30 510	-38 834
KUD - Kulturdepartementet	KUD - Kulturdepartementet	Spillemidler - foreligger ikke kapittel.post	6 350	-89
<i>Sum bevilgning fra Kulturdepartementet</i>			36 860	-38 923
Landbruks- og matdepartementet				
LMD Kap.1137.50	Forskning og innovasjon	Forskningsaktivitet, Norges forskningsråd	184 156	-67 395
LMD Kap. 1137.51	Forskning og innovasjon	Basisbevilgninger mm, Norges forskningsråd	207 760	0
<i>Sum bevilgning fra Landbruks- og matdepartementet</i>			391 916	-67 395
Nærings- og fiskeridepartementet				
NFD Kap. 900.21	Norges forskningsråd	Tilskudd til forskning	0	-200
NFD Kap.920.50	Norges forskningsråd	Tilskudd til forskning	1 644 800	-485 684
NFD Kap.928.21	Norges forskningsråd	Tilskudd til forskning	15 600	-10 489
NFD Kap.920.51	Norges forskningsråd	Tilskudd til forskning	608 700	-131 246
<i>Sum bevilgning fra Nærings- og fiskeridepartementet</i>			2 269 100	-627 618
Energidepartementet				
ED Kap.1830.50	Forskning og næringsutvikling	Overføring til Norges forskningsråd	0	-3 206
ED Kap.1850.50	Klima, industri og teknologi	Forskning, utvikling og demonstrasjon av CO ₂ -håndtering	913 200	-451 604
<i>Sum bevilgning fra Energidepartementet</i>			913 200	-454 810
Samferdselsdepartementet				
SD Kap. 1301.50	Forskning og utvikling mv	Samferdselsforskning	111 200	-47 999
<i>Sum bevilgning fra Samferdselsdepartementet</i>			111 200	-47 999
Utenriksdepartementet				
UD Kap.118.50	Utenrikspolitiske satsinger	Norges forskningsråd - utenriksområdet	51 798	-132 612
UD Kap.159.75	Regionbevilgninger	Afrika til bilateralt forskningssamarbeid med Sør-Afrika, som kanaliseres via ambassaden i Pretoria	3 000	-3 000
UD Kap.161.50	Utdanning, forskning og faglig samarbeid	Norges forskningsråd - utenriksområdet	192 150	-290 863
UD Kap.161.71	Utdanning, forskning og faglig samarbeid	Forskning	21 100	0
UD - Utenriksdept.	UD - Utenriksdept.	Ikke angitt kapittel post	2 000	-2 704
<i>Sum bevilgning fra Utenriksdepartementet</i>			270 048	-429 179
<i>Sum samlet tildeling</i>			11 771 152	-4 886 975

DEL II			Regnskap 31.12.2024
Beholdninger rapportert i likvidrapporten for Norges forskningsråd		Note	
<i>0677.50.0021 Drift</i>		16	
Inngående saldo på oppgjørskonto i Norges Bank 31.12.2023			5 275 652
Endring i perioden			-4 929 886
<i>Utgående saldo i Norges Bank 31.12.2024</i>			<i>345 765</i>
<i>0677.60.00084 Gaveforsterkning</i>		16	
Inngående saldo på oppgjørskonto i Norges Bank 31.12.2023			9 967
Endring i perioden			-9 559
<i>Utgående saldo i Norges Bank 31.12.2024</i>			<i>408</i>

DEL III					
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)					
Konto	Tekst	Note	31.12.2024	31.12.2023	Endring
810209	0677.60.00084 Gaveforsterkning	16	408	9 967	-9 559
820201	0677.50.0021 Drift	16	345 765	5 275 652	-4 929 886

I forbindelse med overgangen til bruttobudsjettering, er alle likvide midler som er finansiert av Kunnskapsdepartementet eller andre statlige departementer/virksomheter tilbakebetalt til staten i henhold til departementets instruks. Jf. omtale om overgangen i Prinsippnote SRS. Tilbakebetalingen er derfor vist i egen kolonne i tabellen. Kolonnen for "Samlet tildeling" viser opprinnelig tildeling ihht. tildelingsbrev, før tilbakebetaling til Kunnskapsdepartementet.

Årsregnskap for Forskningsrådet med noter

Resultatregnskap	Note	31.12.2024	31.12.2023
Driftsinntekter			
Inntekt fra bevilgninger	1	822 552	857 458
Inntekt fra tilskudd og overføringer	1	29 395	23 953
Salgs- og leieinntekter	1	82	41
Andre driftsinntekter	1	0	751
Sum driftsinntekter		852 029	882 203
Driftskostnader			
Lønnskostnader	2	503 186	559 512
Avskrivninger på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	4,5	52 734	48 886
Nedskrivninger av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	4,5	3 752	657
Andre driftskostnader	3	291 700	272 333
Sum driftskostnader		851 371	881 388
Driftsresultat		658	816
Finansinntekter og finanskostnader			
Finansinntekter	6	334	412
Finanskostnader	6	-143	-306
Sum finansinntekter og finanskostnader		191	106
Resultat av periodens aktiviteter		849	923
Endring pensjonsforpliktelser	19	-849	-923
Avregninger og disponeringer			
Sum avregninger og disponeringer		0	0
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Sum Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Tilskudd til andre	10	9 406 279	9 591 346
Avregning med statskassen tilskuddsforvaltning	10	-9 406 279	-9 591 346
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		0	0

EIENDELER	Note	31.12.2024	31.12.2023
A. Anleggsmidler			
I Immaterielle eiendeler			
Programvare og lignende rettigheter	4	77 936	47 988
Immaterielle eiendeler under utførelse	4	51 857	75 409
Sum immaterielle eiendeler		129 792	123 397
II Varige driftsmidler			
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	5	40 749	30 377
Sum varige driftsmidler		40 749	30 377
III Finansielle anleggsmidler			
Sum finansielle anleggsmidler		0	0
Sum anleggsmidler		170 541	153 774
B. Omløpsmidler			
I Beholdninger av varer og driftsmateriell			
Sum beholdning av varer og driftsmateriell		0	0
II Fordringer			
Kundefordringer	13	1 472	159 940
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	17	0	112
Ansatte - lønnslån	14	294	34
Andre fordringer	14	15 009	33 925
Andre fordringer - fordringer statskassen - tilskudd	14	290 238	0
Sum fordringer		307 013	194 011
III Bankinnskudd, kontanter og lignende			
Bankinnskudd på konsernkonto i Norges Bank	16	345 765	5 275 651
Bankinnskudd for gaver og gaveforsterkninger	16	408	9 967
Andre bankinnskudd	16	18 171	16 908
Sum bankinnskudd, kontanter og lignende		364 344	5 302 526
Sum omløpsmidler		671 358	5 496 537
Sum fordringer vedrørende innkrevingsvirksomhet og andre overføringer		0	0
Sum eiendeler		841 899	5 650 312

STATENS KAPITAL OG GJELD		Note	31.12.2024	31.12.2023
C. Statens kapital				
I Virksomhetskapskapital				
Sum virksomhetskapskapital			0	0
II Avregninger				
Avregnet bevilgningsfinansiert virksomhet		23	-93 117	0
Sum avregninger			-93 117	0
III Utsatt inntektsføring av bevilgning (nettobudsjetterte)				
Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler				
		4,5	170 541	153 774
Ikke inntektsført bevilgning		15	0	31 044
Sum utsatt inntektsføring av bevilgning			170 541	184 818
Sum statens kapital			77 425	184 818
Pensjonsforpliktelser		19	-36 325	-37 174
D. Gjeld				
I Avsetning for langsiktige forpliktelser				
Pensjonsforpliktelser		19	36 644	37 493
Sum avsetning for langsiktige forpliktelser			36 644	37 493
II Annen langsiktig gjeld				
Sum annen langsiktig gjeld			0	0
III Kortsiktig gjeld				
Leverandørgjeld		21	12 364	31 888
Skyldig skattetrekk og andre trekk		22	0	18 440
Skyldige offentlige avgifter		22	12 835	21 918
Avsatte feriepenger			42 443	39 397
Annen kortsiktig gjeld		18	88 728	63 641
Sum kortsiktig gjeld			156 370	175 284
Sum gjeld			193 014	212 777
Sum statens kapital og gjeld - drift			234 114	360 421
IV Gjeld vedrørende tilskuddsforvaltning og andre overføringer				
Forskningsmidler under behandling		11, 11A	311 552	2 884 083
Avsetning for utført forskningsarbeid (før mottak av faktura)		8	0	1 872 673
Forskningsmidler til utbetaling (leverandørgjeld)		8	296 233	533 133
Sum gjeld vedrørende tilskuddsforvaltning og andre overføringer			607 785	5 289 889
Sum statens kapital og gjeld			841 899	5 650 312

Kontantstrømoppstilling etter den direkte metoden for nettobudsjetterte virksomheter	31.12.2024	31.12.2023	Budsjett 2025
Kontantstrømmer fra driftsaktiviteter			
Innbetalinger			
innbetalinger av bevilgning fra fagdepartementet	791 508	850 842	0
innbetalinger av tilskudd og overføringer	29 395	23 953	0
innbetalinger fra salg av varer og tjenester	82	793	0
Sum innbetalinger	820 985	875 587	0
Utbetalinger			
utbetalinger av lønn og sosiale kostnader	503 186	559 512	0
utbetalinger for kjøp av varer og tjenester	35 401	358 652	0
andre utbetalinger - tilbakebetaling til Kunnskapsdepartementet, drift	91 724	0	0
Sum utbetalinger	630 311	918 164	0
Netto kontantstrøm fra driftsaktiviteter*	190 674	-42 577	0
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter			
utbetalinger ved kjøp av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler (-)	-73 254	-39 289	0
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	-73 254	-39 289	0
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter	0	0	0
Kontantstrømmer knyttet til overføringer			
innbetalinger fra fagdepartementet til tilskudd til andre (+)	5 374 606	5 156 347	0
innbetalinger fra andre departement til tilskudd til andre (+)	5 607 923	5 542 213	0
innbetalinger fra andre til tilskudd til andre (+)	389 582	392 070	0
utbetalinger og overføringer til andre statlige regnskaper (-)	-4 213 823	-4 922 167	0
utbetalinger og overføringer til andre virksomheter (-)	-4 902 218	-6 627 510	0
andre utbetalinger - tilbakebetaling til Kunnskapsdepartementet, tilskudd	-4 739 141	0	0
Avstemming – IB 2024 udisponerte tilskudd, ihht. Endring note 11 – 11A	-2 572 531	0	0
Netto kontantstrøm knyttet til overføringer	-5 055 602	-459 047	0
Effekt av valutakursendringer på kontanter og kontantekvivalenter (+/-)	0	0	0
Netto endring i kontanter og kontantekvivalenter (+/-)	-4 938 182	-540 913	0
Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter ved periodens begynnelse	5 302 526	5 843 439	0
Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter ved periodens slutt	364 344	5 302 526	0

Nedgang i "Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter" ved periodens slutt skyldes tilbakebetaling av udisponerte tilskudd og drift til Kunnskapsdepartementet, jf. omtale om overgang til bruttobudsjettering i Prinsippnote SRS og Prinsipp for Bevilgningsoppstilling. Budsjett 2025 er ikke satt inn i Kontantstrømoppstillingen, da Forskningsrådet går over til bruttobudsjettering, og prinsipp for budsjett endres.

Note A Segmentnote				
Resultatoppstilling	Note	FoU	Adm	31.12.2024
Inntekt fra bevilgninger	1	88 782	750 538	839 320
- brutto benyttet til investeringer i anleggsmidler	1	0	-73 254	-73 254
+ utsatt inntekt fra avsetning til avskrivninger	1	420	56 066	56 486
Inntekt fra tilskudd og overføringer	1	77	29 318	29 395
Salgs- og leieinntekter	1	0	82	82
<i>Driftsinntekter</i>		<i>89 279</i>	<i>762 750</i>	<i>852 029</i>
Lønn og andre driftskostnader	2,3	56 274	741 725	797 999
Avskrivninger	4,5	420	56 066	56 486
Administrasjonsdel av departementsinntekter		32 585	-35 699	-3 114
<i>Driftskostnader</i>	<i>2,3,4,5</i>	<i>89 279</i>	<i>762 092</i>	<i>851 371</i>
Driftsresultat		0	658	658
Finansinntekter og finanskostnader	6	0	191	191
Resultat av periodens aktiviteter		0	849	849
Endring pensjonsforpliktelse	19	0	849	849
Tilskuddsforvaltning*	10	9 406 279	0	9 406 279
Avregning tilskuddsforvaltning	10	-9 406 279	0	-9 406 279
Avregninger				
Sum avregninger		0	0	0
Periodens resultat (til virksomhetskapital)		0	0	0

Resultatoppstilling	Note	FoU	Adm	31.12.2023
Inntekt fra bevilgninger	1	66 657	781 171	847 829
- brutto benyttet til investeringer i anleggsmidler	1	0	-39 914	-39 914
+utsatt inntekt fra avsetning til avskrivninger	1	457	49 086	49 543
Inntekt fra tilskudd og overføringer	1	10	23 944	23 954
Salgs- og leieinntekter	1	0	41	41
Andre driftsinntekter	1	0	751	751
<i>Driftsinntekter</i>		<i>67 123</i>	<i>815 080</i>	<i>882 203</i>
Lønn og andre driftskostnader	2,3	43 950	790 848	834 798
Avskrivninger	4,5	541	49 086	49 627
Administrasjonsdel av departementsinntekter		22 633	-25 671	-3 037
<i>Driftskostnader</i>	<i>2,3,4,5</i>	<i>67 123</i>	<i>814 264</i>	<i>881 388</i>
Driftsresultat		0	816	816
Finansinntekter og finanskostnader	6	0	106	106
Resultat av periodens aktiviteter		0	922	922
Endring pensjonsforpliktelse	19	0	922	922
Tilskuddsforvaltning*	10	9 591 345	0	9 591 345
Avregning tilskuddsforvaltning	10	-9 591 345	0	-9 591 345
Avregninger				
<i>Sum avregninger</i>		<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Periodens resultat (til virksomhetskapital)		0	0	0

*Jf. omtale om overgang til bruttobudsjettering i Prinsippnote SRS, og omtale av prinsippendring. Forskningsrådet har derfor endret sammenlignbare tall for 2024 (tall for 2023) for regnskapslinjen Tilskuddsforvaltning, per 31.12.2023.

Note 1 Driftsinntekter	Regnskap 31.12.2024	Regnskap 31.12.2023	Budsjett for 2025
<i>Bevilgninger til drift fra Kunnskapsdepartementet</i>			
Kunnskapsdepartementet	803 001	818 335	0
- brutto benyttet til investeringer i immaterielle eiendeler og varige driftsmidler (-)	-73 254	-39 914	0
+ utsatt inntekt fra avsetning til avskrivninger (+)	56 486	49 543	0
Sum inntekt fra bevilgninger til drift fra Kunnskapsdepartementet	786 233	827 964	0
<i>Bevilgninger til drift fra andre departement</i>			
Nærings- og fiskeridepartementet	20 883	20 931	0
Energidepartementet	4 113	506	0
Landbruks- og matdepartementet	9	200	0
Klima- og miljødepartementet	2 412	411	0
Utenriksdepartementet	0	3 737	0
Helse- og omsorgsdepartementet	7 785	1 440	0
Samferdselsdepartementet	201	0	0
Finansdepartementet	55	26	0
Kulturdepartementet	380	0	0
Justis- og beredskapsdepartementet	480	1 374	0
Kommunal- og distriktsdepartementet	0	868	0
Sum bevilgninger til drift fra andre departement	36 319	29 493	0
Sum inntekt fra bevilgninger til drift	822 552	857 457	0
<i>Inntekt fra tilskudd og overføringer</i>			
Tilskudd fra andre statlige virksomheter	12 734	12 339	0
Tilskudd fra internasjonale organisasjoner	14 565	7 279	0
Tilskudd fra organisasjoner og stiftelser	250	1 779	0
Tilskudd fra næringsliv og private	1 846	2 557	0
Sum tilskudd og overføringer	29 395	23 953	0
<i>Inntekter fra oppdrag</i>			
Sum inntekter fra oppdrag	0	0	0
<i>Salgs- og leieinntekter</i>			
Salgs- og leieinntekter	47	0	0
Andre inntekter	35	41	0
Sum salgs- og leieinntekter	82	41	0
<i>Andre driftsinntekter</i>			
Annen driftsrelatert inntekt	0	751	0
Sum andre driftsinntekter	0	751	0
Sum driftsinntekter	852 029	882 203	0

Budsjett 2025 er ikke satt inn i Note 1, da Forskningsrådet går over til bruttobudsjettering, og prinsipp for budsjett endres. Jf. omtale om overgang til bruttobudsjettering i Prinsippnote SRS.

Note 2 Lønnskostnader		
DEL I	31.12.2024	31.12.2023
Lønn ¹⁾	370 842	401 091
Feriepenger	38 146	44 582
Arbeidsgiveravgift ¹⁾	62 219	68 841
Pensjonskostnader ²⁾	43 434	52 940
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-10 827	-10 737
Andre ytelser	-627	2 795
Sum lønnskostnader	503 186	559 512

Antall utførte årsverk hittil i år:** 369,4 358,4
 **Inkluderer utførte årsverk Randsoner

1) Lønnskostnadene er redusert med 56,3 mill. kroner (10,1%), mens antall utførte årsverk har økt med 11. På bakgrunn av betydelig kutt i virksomhetsbevilgningen i 2023 gjennomførte Forskningsrådet en omstillingsprosess som omfattet både nedbemanning og omlegging av deler av virksomheten. Nedbemanningen ble gjort gjennom tilbud av frivillige sluttpakker, hvor 84 sluttpakker ble innvilget og fratredelsen skjedde i løpet av 2023. Kostnadene ifm. sluttpakkene ble utbetalt i løpet av 2023.

Forskningsrådet er en del av Spekter og har utbetalt hele lønnsoppgjøret for 2024 i 2024, med unntak av noen mindre justeringer for lærlinger. På bakgrunn av dette, er det ikke gjort noen avsetninger for lønn og tilhørende kostnader utover lærlinger.

2) Premiesatsen for arbeidsgiverandelen ble estimert til 11,9% i 2024 (arbeidsgiverandel av pensjonspremie på artskonto 542/ pensjonsgrunnlaget i 2024 rapportert til SPK). Pensjonspremien bokføres som faktisk premie, jf. SRS 25 og i tråd med rundskriv R-118. For regnskapsåret 2023 ble premiesats arbeidsgiverandel estimert til 11,9%.

DEL II		
Lønn og godtgjørelser til ledende personer	Lønn	Andre godtgjørelser
Styreleder	0	374 100
Administrerende direktør	2 329 539	43 995

Lønn og godtgjørelser til ledende personer oppgis i kroner i samsvar med faktiske utbetalinger for regnskapsåret 2024.

Note 3 Andre driftskostnader	31.12.2024	31.12.2023
Husleie ¹⁾	40 322	48 703
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	7 013	9 057
Andre kostnader til drift av eiendom og lokaler	26 262	30 971
Leie av maskiner, inventar og lignende	35 330	37 247
Mindre utstyrsanskaffelser	2 664	2 170
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr m.v.	11 985	8 861
Kjøp av konsulenttenester fra kommunikasjonsbransjen ²⁾	12 905	16 376
Kjøp av andre konsulenttenester ³⁾	85 006	42 279
Kjøp av andre fremmede tenester	41 595	56 616
Reiser og diett	14 168	10 484
Tap og lignende	5 666	3 724
Øvrige driftskostnader	8 784	5 846
Sum andre driftskostnader	291 700	272 333

1) Norges forskningsråd leier lokaler i et flerbrukshus i Drammensveien 288, og har forpliktelser for husleie og faste driftskostnader for om lag 15 364 m². Deler av 4. og 5. etasje i bygget er fra 2022 / 2023 fremleid, avtalen varer til Forskningsrådets husleieavtale med KLP utløper i 2029. Endringen i husleie skyldes en økning i andelen av fremleie. Økningen utgjorde 6,6 mill. kroner, hvilket vises som en nedgang i tallene for 2024. Fremleietakerene har i tillegg fått fratrukk i husleien for ombygging av lokalene, estimert til 0,7 mill. kroner. I 2024 har Norges forskningsråd også fått fradrag i merverdiavgift på fremleie.

2) Kjøp av konsulenttenester fra kommunikasjonsbransjen er ny linje ihht. oppstilling for 2024, tall for 2023 er skilt ut tilsvarende for å være sammenlignbare.

3) Økningen i kjøp av konsulenttenester kan i hovedsak tilskrives flere større prosjekter som Forskningsrådet har gjennomført i 2024. Utviklingen av det nye sakssystemet iFront har hatt stor aktivitet og fremdrift i 2024, også overgangen fra netto- til bruttobudsjettering, jfr. omtale i prinsippnotene, har vært et omfattende prosjekt med betydelige kostnader. Det er også et pågående prosjekt for utvikling av nytt verktøy for Langtidsbudsjettering og porteføljestyring, samt overgang til ny løsning for datavarehus. I tillegg til flere løpende utviklingsprosjekter hvor eksternt bistand har vært nødvendig.

Tilleggsinformasjon om operasjonelle leieavtaler	Type eiendel		
	Tomter, bygninger og annen fast eiendom	Maskiner og transportmidler	Sum
Varighet inntil 1 år	0	0	0
Varighet 1-5 år	0	526	526
Varighet over 5 år	55 654	0	55 654
Kostnadsført leiebetaling for perioden	55 654	526	56 180

Note 4 Immaterielle eiendeler	Programvare og eiendeler lignende rettigheter	Immaterielle under utførelse	Sum
Anskaffelseskost 31.12.2023	180 914	75 409	256 323
+ tilgang i 2024 (+)	72 587	49 035	121 622
- avgang anskaffelseskost i 2024 (-)	-38 806	-72 587	-111 393
Anskaffelseskost 31.12.2024	214 695	51 857	266 552
- nedskrivninger i 2024 (-)	-3 542	0	-3 542
- akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger 31.12.2023 (-)	-132 966	0	-132 966
- ordinære avskrivninger i 2024 (-)	-39 057	0	-39 057
+ akkumulert av- og nedskrivning avgang i 2024 (+)	38 806	0	38 806
Balanseført verdi 31.12.2024	77 936	51 857	129 792

Avskrivningssatser (levetider) 5 år / lineært Ingen

Tilleggsopplysninger når det er avhendet immaterielle eiendeler:

Regnskapsmessig gevinst/tap	0	0	0
------------------------------------	----------	----------	----------

Tilganger i 2024

Aktivering av immaterielle eiendeler gjelder kjøp av saksbehandlings plattform til 72,6 mill. kroner, programvare under utførelse av prosjekt iFront og Langtidsbudsjetteringsverktøy, estimeres totalt til 51,9 mill. kroner.

Avhendelse i 2024

Utrangering av immaterielle eiendeler estimeres til 38,8 mill. kroner. Utrangeringen er gjort på grunnlag av avdelingens vurdering, anleggsmidlene er ikke lenger er i bruk.

Nedskrivninger i 2024

Immaterielle eiendeler, herunder programvarelisenser og egenutviklet programvare, er nedskrevet med 3,5 mill. kroner. Nedskrivningen er gjort på grunnlag av avdelings vurdering av anleggsmidlenes status ved årsslutt.

Avskrivninger i 2024

Immaterielle eiendeler er avskrevet med 39,0 mill. kroner.

Note 5 Varige driftsmidler	Driftsløsøre, inventar, verktøy o.l.	Sum
Anskaffelseskost 31.12.2023	554 126	554 126
Tilgang i 2024	24 843	24 843
Fra anlegg under utførelse til annen gruppe i 2024	-389 339	-389 339
Anskaffelseskost 31.12.2024	189 630	189 630
Nedskrivninger i 2024	-210	-210
Akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger 31.12.2023	-524 334	-524 334
Ordinære avskrivninger i 2024	-13 677	-13 677
Akkumulerte avskrivninger avgang i 2024 (+)	389 339	389 339
Balansført verdi 31.12.2024	40 749	40 749
Avskrivningssatser (levetider)	3-15 år lineært	Ingen
Tilleggsopplysninger når det er avhendet anleggsmidler:		
Regnskapsmessig gevinst/tap	0	0

Tilganger i 2024

Aktivering av varige driftsmidler gjelder kjøp av hardware, servere, nettverk og kommunikasjonsutstyr, inventar, software og andre anleggsmidler til 24,8 mill. kroner.

Avhendelse i 2024

Utrangering av varige driftsmidler estimeres til 389,3 mill. kroner. Utrangeringen er gjort på grunnlag av avdelingens vurdering, anleggsmidlene er ikke lenger i bruk.

Nedskrivninger i 2024

Varige driftsmidler, herunder nettverk og kommunikasjonsutstyr, programvarelisenser og andre anleggsmidler, er nedskrevet med 0,2 mill. kroner. Nedskrivningen er gjort på grunnlag av avdelings vurdering av anleggsmidlenes status ved årsslutt.

Avskrivninger i 2024

Varige driftsmidler er avskrevet med 13,7 mill. kroner.

Note 6 Finansinntekter og finanskostnader	31.12.2024	31.12.2023
Finansinntekter		
Renteinntekter	249	247
Valutagevinst (agio)	85	166
Sum finansinntekter	334	412
Finanskostnader		
Rentekostnader	-51	-76
Valutatap (disagio)	-29	-28
Gebyrer	-63	-202
Sum finanskostnader	-143	-306

Nedgangen i gebyrer skyldes at gebyr bank i 2023 var klassifisert som finanskostnader, Forskningsrådets praksis for føring av bankgebyr er endret i 2024 fra finanskostnader til driftskostnader.

Note 8 Forskningsmidler til utbetaling			
Tabell 1			
Virkemiddel	31.12.2024	31.12.2023	Endring
Program	122 728	1 216 768	-1 094 040
Frittstående prosjekt	108 084	497 944	-389 860
Infrastruktur tiltak	35 730	492 938	-457 208
Diverse FoU	4 159	7 679	-3 520
Nettverkstiltak	19 536	149 838	-130 302
Forvaltning	0	40 639	-40 639
Felles	5 995	0	5 995
Sum	296 233	2 405 806	-2 109 574

Tabell 2			
Virkemiddel	31.12.2024	31.12.2023	Endring
Program	122 728	157 362	-34 634
Frittstående prosjekt	108 084	172 460	-64 375
Infrastruktur tiltak	35 730	138 137	-102 407
Diverse FoU	4 159	12 637	-8 477
Nettverkstiltak	19 536	51 704	-32 167
Felleskostnader	0	725	-725
Forvaltning	0	109	-109
Felles	5 995	0	5 995
Sum 1	296 233	533 133	-236 900
Prinsippendring	0	1 872 673	- 1 872 673
Sum 2	296 233	2 405 806	-236 900

Jf. omtale om overgang til bruttobudsjettering i Prinsippnote SRS og prinsippendringen som gjøres for periodisering av tilskudd. Forskningsrådet har besluttet å bokføre tilskudd på det tidspunkt faktura med tilhørende dokumentasjon mottas. Prinsippendringen fører til at en større andel av tilskudd blir utbetalt i påfølgende år akkurat i overgangsåret 2024. Tallene for 2023 og 2024 er derfor ikke direkte sammenliknbare. I tabellene over vises hva som er den sammenliknbare summen for 2024 mot 2023. Tabell 1 viser Forskningsmidler til utbetaling før presentasjon av prinsippendring. Tabell 2 viser Forskningsmidler til utbetaling etter inkludert prinsippendring.

Note 10 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten - utbetalte midler

Beløp i millioner kroner

1. Tilskudd pr virkemiddel og sektor	Kommuner	Fylkeskommuner	Ikke-finansielle foretak	Finansielle foretak	Husholdninger	Ideelle organisasjoner	Statsforvaltningen	Utlandet	Sum 2024	Sum 2023
Program	51	15	2 150	2	2	42	2 015	15	4 291	5 544
Frittstående prosjekt	23	4	241	1	0	8	913	0	1 190	1 602
Infrastruktur tiltak	0	0	2 341	0	0	15	749	118	3 223	3 472
Diverse FoU	0	1	122	0	0	1	1	0	126	103
Nettverkstiltak	0	-1	165	6	0	4	186	59	419	555
Forvaltning	0	0	67	0	0	4	86	0	158	188
Prinsippendring 2024	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-1 873
Sum sektor	74	19	5 084	9	2	74	3 952	191	9 407	9 591

Note 10 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten - utbetalte midler

Beløp i millioner kroner

2. Tilskudd pr styrende organ og virkemiddel	Program	Frittstående prosjekt	Infrastrukturtiltak	Diverse FoU	Nettverkstiltak	Forvaltning	Sum 2024	Sum 2023
Forskningssystemet	48	33	615	111	135	0	941	1 065
Helse	399	0	59	0	13	0	471	564
Innovasjon	670	67	155	0	174	0	1 066	1 703
Mat og bioressurser	383	0	0	0	0	0	383	405
Muliggjørende tekn.	620	0	0	0	0	0	620	917
Energi og transport	854	0	181	0	0	0	1 035	1 462
Demokrati og gl. utvikling	349	0	9	0	0	0	358	432
Velferd og utdanning	531	0	12	0	0	0	543	635
Adm.dir-fullmakt	0	0	1 952	16	59	157	2 183	2 022
Banebrytende forskning	0	1 071	240	0	13	0	1 325	1 579
Klima og miljø	422	19	0	0	26	0	466	667
Samisk samf. og kultur	14	0	0	0	0	0	14	13
Prinsippendring 2024	0	0	0	0	0	0	0	-1 873
Sum virkemiddel	4 291	1 190	3 223	126	419	157	9 407	9 591

Tilskuddsforvaltning er utbetaling av forskningsmidler til eksterne prosjektansvarlige. Tilskudd vises i tabell 1 sortert på mottakers institusjonelle sektor, og virkemiddel. I tabell 2 vises tilskudd sortert på virkemiddel og styrende organ. Fra og med 01. januar 2024 ble forskningsaktiviteten fordelt på nye porteføljestyre. Prosjekter og bevilgning er flyttet. Sammenligning mot 2023 er derfor beregnet om.

Jf. prinsippendring omtalt i prinsippnote SRS, så er tall for 2023 og 2024 ikke sammenliknbare per virkemiddel og styrende organ, men effekten av prinsippendringen er isolert på en egen linje, se "Prinsippendring 2024". Sammenlignbare tall for 2023 er derfor endret ift. Årsregnskap 2023. Det er ikke mulig å ta ut tallene fra 2023 på en sammenlignbar fordeling.

Et Forskningsprogram er en målrettet og tidsbegrenset forskningsinnsats for å framskaffe ny kunnskap på et avgrenset felt, og omfatter store programmer, brukerstyrte programmer, grunnforskningsprogrammer og handlingsrettede programmer.

Frittstående prosjekter er bevilgninger til forskningsprosjekter som ikke er tilknyttet programmer eller infrastrukturtiltak, og omfatter stipend, prosjekt- og miljøstøtte, frittstående EU-prosjekter og andre frittstående prosjekter.

Infrastrukturtiltak omfatter grunnbevilgninger til institutter, strategiske universitets- og instituttprogrammer, utstyr og instrumenter og andre infrastrukturtiltak, samt sentre for fremragende forskning.

Diverse FoU-kostnader består av kontingenter til nasjonale og internasjonale organisasjoner, informasjons-, formidlings- og publiseringstiltak, planlegging, utredning og evaluering samt stimuleringsstiltak og nettverksbygging.

Nettverkstiltak er strategiske tiltak for å koble aktører i innovasjonssystemet og støtte til nasjonale samarbeidstiltak og møteplasser, samt internasjonale kontingenter og støtte til nettverksbygging bl.a innenfor EUs forskningssamarbeid.

Forvaltning dekker særskilte forvaltningsoppdrag finansiert av departementene for å administrere tilskuddsordninger eller gjøre spesielle oppgaver som kommer i tillegg til Forskningsrådets ordinære virksomhet

Felleskostnader omfatter kostnader knyttet til Forskningsrådets administrasjon, faglige sekretariater o.l.

Note 11 Forskningsmidler under behandling¹⁾

Beløp i millioner kroner

Styrende organ/virke- midler	Program	Fritt- stående prosjekt	Infrastruktur- tiltak	Diverse FoU	Nettverks- tiltak	Forvaltning	Felles- kost.	2024	2023	Endring
Adm.dir-fullmakt	0	0	27	0	0	157	0	183	311	-128
Forskningssystemet	0	0	0	0	0	0	0	0	300	-300
Velferd og utdanning	12	0	23	0	0	0	0	35	505	-470
Banebrytende forskning	10	0	0	0	0	0	0	10	325	-315
Innovasjon	0	0	0	0	0	0	0	0	318	-317
Klima og Miljø	11	0	1	0	0	0	0	12	10	2
Demokrati og gl. utvikling	13	13	0	0	0	0	0	26	537	-511
Energi og transport	23	0	0	0	7	0	0	30	185	-156
Helse	12	0	0	0	0	0	0	12	99	-88
Muliggjørende tekn.	4	0	0	0	0	0	0	4	-82	86
Samisk samf. og kultur	0	0	0	0	0	0	0	0	4	-4
Mat og bioressurser	0	0	0	0	0	0	0	0	371	-371
Sum	84	13	50	0	7	157	0	312	2 884	-2 573

Balansførte forskningsforpliktelses

312 2 884 -2 573

1) Fordeling på kapittel og post vises i note 11A

Andelen av FoU-bevilgningene som ikke er benyttet ved regnskapsavslutningen, er å anse som en forpliktelse. Tildelte, ubenyttede bevilgninger, og midler som skal behandles tilsvarende, fremstår i balansen som forskningsforpliktelses under kortsiktig gjeld. Forskningsforpliktelses under behandling er summert som overført budsjett fra i fjor, pluss årets innbetaling fra finansieringskildene, fratrukket kostnadsført utbetalinger. Saldo Forskningsmidler under behandling er kraftig redusert pga. tilbakebetaling til Kunnskapsdepartementet jf. overgang til bruttobudsjettering som omtalt i prinsippnoten. I noten er ikke sammenlignbare tall endret da dette er fastsatt som Estimatendring. Midlene som vises for 2024 i denne tabellen gjelder midler finansiert av ikke-statlige virksomheter og statlige fond. Midlene under «adm. dir-fullmakt» er knyttet til samarbeidet mellom Forskningsrådet, Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter (FFL) og Forskningsmidler over jordbruksavtalen (JA). Fra og med 01. januar 2024 ble forskningsaktiviteten fordelt på nye porteføljestyre. Prosjekter og bevilgning er flyttet. Sammenligning med 2023 er derfor beregnet om.

Note 11A Forskningsmidler under behandling spesifisert på kapittel og post

Departement	Posttekst	2024	2023	Endring
AID - Kap. 601.50	Norges forskningsråd	0	63 162	-63 162
Sum Arbeids- og inkluderingsdepartementet		0	63 162	-63 162
BFD - Kap. 800.50	Norges forskningsråd	0	16 872	-16 872
Sum Barne- og familiedepartementet		0	16 872	-16 872
Sum Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet		0	0	0
FIN - Kap. 1600.21	Spesielle driftsutgifter	0	35 966	-35 966
FIN - Kap. 1600.70	Forskning på og allmennopplysning om finansmarkedet	0	29 691	-29 691
Sum Finansdepartementet		0	65 657	-65 657
FD – Kap. 1700.52	Norges forskningsråd	0	30 467	-30 467
FD – Kap. 1700.73	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	0	9 255	-9 255
Sum Forsvarsdepartementet		0	39 722	-39 722
HOD – Kap. 780.50	Norges forskningsråd	0	95 453	-95 453
Sum Helse- og omsorgsdepartementet		0	95 453	-95 453
JD – Kap. 400.23	Norges forskningsråd	0	1 208	-1 208
JD – Kap. 400.50	Norges forskningsråd	0	45 654	-45 654
Sum Justis- og beredskapsdepartementet		0	46 862	-46 862
KLD – Kap. 1410.50	Basisbevilgninger til miljøforskningsinstituttene	0	231	-231
KLD – Kap. 1410.51	Forskningsprogrammer	0	122 615	-122 615
KLD – Kap. 1410.53	Internasjonalt samarbeid om miljøforskning	0	182	-182
KLD – Klima og miljødept. Norges forskningsråd		0	250	-250
Sum Klima- og miljødepartementet		0	123 278	-123 278
KDD – Kap. 500.50	Forskningsprogrammer	0	19 957	-19 957
KDD – Kap. 541.22	Utvikling, gjennomføring og samordning av IT- og ekopolitikk.	0	2 637	-2 637
KDD – Kap. 541.50	Forskningsprogrammer	0	3 734	-3 734
KDD – Kap. 553.74	Nasjonale tiltak for klynger og innovasjonsmiljø	0	38 498	-38 498
Sum Kommunal- og distriktsdepartementet		0	64 826	-64 826
KUD – Kap. 325.52	Norges forskningsråd	0	13 471	-13 471
KUD – Kap. 328.78	Andre museums- og kulturverntiltak	0	5 377	-5 377
KUD – Kap. 335.73	Medietiltak	0	10 073	-10 073
KUD – Kulturdep.	Spillemidler – foreligger ikke kapittel.post	0	89	-89
Sum Kulturdepartementet		0	29 010	-29 010
KD – Kap. 201.21	Spesielle driftsutgifter	0	121 737	-121 737
KD – Kap. 226.21	Særskilde driftsutgifter	0	300	-300
KD – Kap. 285.52	Langsiktig, grunnleggende forskning	0	383 991	-383 991
KD – Kap. 285.53	Sektoroverskridende og strategiske satsinger	0	429 999	-429 999
KD – Kap. 285.54	Forskningsinfrastruktur av nasjonal, strategisk interesse	0	242 428	-242 428
KD – Kap. 287.21	Spesielle driftsutgifter	0	930	-930
KD – Kap. 287.60	Regionale forskningsfond, tilskott til forskning	0	0	0
KD – Kap. 288.21	Spesieller driftsutgifter	0	74 715	-74 715
Sum Kunnskapsdepartementet		0	1 254 100	-1 254 100
LMD – Kap. 1137.50	Forskningsaktivitet, Norges forskningsråd	0	52 988	-52 988
LMD – Kap. 1137.51	Basisbevilgninger mm, Norges forskningsråd	0	0	0
LMD – Kap. 1150.77	Basisbevilgninger mm, Norges forskningsråd	0	0	0
Sum Landbruks- og matdepartementet		0	52 988	-52 988

Departement	Posttekst	2024	2023	Endring
NFD – Kap. 900.21	Spesielle driftsutgifter	0	200	-200
NFD – Kap. 920.50	Tilskudd til forskning	0	169 765	-169 765
NFD – Kap. 920.51	Tilskudd til forskning	0	11 318	-11 318
NFD – Kap. 928.21	Tilskudd til forskning	0	6 232	-6 232
Sum Nærings og Fiskeridepartementet		0	187 515	-187 515
ED – Kap. 1830.50	Norges forskningsråd	0	4 192	-4 192
ED – Kap. 1850.50	Forskning, utvikling og demonstrasjon av CO ₂ -håndtering	0	274 203	-274 203
Sum Energidepartementet		0	278 395	-278 395
SD - Kap. 1301.50	Samferdselsforskning	0	15 202	-15 202
Sum Samferdselsdepartementet		0	15 202	-15 202
UD - Kap.118.50	Norges Forskningsråd - utenriksområdet	0	49 600	-49 600
UD - Kap. 118.70	Nordområdetiltak, samarbeid med Russland og atomsikkerhet	0	47 358	-47 358
UD - Kap. 118.74	Forskning, dialog og menneskerettigheter	0	22 670	-22 670
UD - Kap. 150.70	Nødhjelp og humanitær bistand	0	2 181	-2 181
UD - Kap. 159.71	Europa og Sentral-Asia	0	4 680	-4 680
UD - Kap. 160.70	Afrika	0	58 939	-58 939
UD - Kap. 161.50	Helse	0	144 395	-144 395
UD - Kap. 161.71	Helse	0	27 539	-27 539
UD - Kap. 161.72	Forskning	0	4 100	-4 100
UD - Utenriksdept.	Ikke angitt kapittel post	0	1 626	-1 626
Sum Utenriksdepartementet		0	363 089	-363 088
Andre finansieringskilder		311 552	187 952	123 600
Sum		311 552	2 884 083	-2 572 531

Andelen av FoU-bevilgningene som ikke er benyttet ved regnskapsavslutningen, er å anse som en forpliktelse. Tildelte, ubenyttede bevilgninger, og midler som skal behandles tilsvarende, fremstår i balansen som forskningsforpliktelser under kortsiktig gjeld. Forskningsforpliktelser under behandling er summert som overført budsjett fra i fjor, pluss årets innbetaling fra finansieringskildene, fratrukket kostnadsført utbetalinger. Saldo Forskningsmidler under behandling er kraftig redusert pga. tilbakebetaling til Kunnskapsdepartementet, jf. overgang til bruttobudsjettering som omtalt i prinsippnoten. I noten er ikke sammenlignbare tall endret da dette er fastsatt som Estimatendring. Midlene som vises for 2024 i denne tabellen gjelder midler finansiert av ikke-statlige virksomheter og statlige fond.

Note 13 Kundefordringer	31.12.2024	31.12.2023
Norske kunder	7 744	162 251
Utenlandske kunder	359	494
Avsatt til forventet tap (-)	-6 631	-2 804
Sum kundefordringer	1 472	159 940

Endring i kundefordringer 31.12.24 skyldes tidlig oppgjør av kundefordringer pga. overgang til bruttobudsjettering, og tilbakebetaling til Kunnskapsdepartementet. Jf. omtale om overgangen i Prinsippnote SRS.

Avsatt til forventet tap på fordringer er økt fra 2,8 til 6,6 mill. per 31.12.24 pga. større poster som er ansett tap per 31.12.2024.

Note 14 Andre kortsiktige fordringer	31.12.2024	31.12.2023
Forskuddsbetalt lønn	214	285
Personallån	294	34
Andre forskuddsbetalte kostnader	12 167	31 154
Andre fordringer	2 628	2 486
Andre fordringer - fordringer statskassen - tilskudd	290 238	0
Sum	305 542	33 959

Økning i andre kortsiktige fordringer 290 mill. kroner skyldes fordringer mot statskassen pga. avsetninger for påløpte tilskudd per 31.12.2024, som skyldes at ikke utbetalte tilskuddsmidler per 31.12.2024 er tilbakebetalt til Kunnskapsdepartementet. Jf. omtale om overgang til bruttobudsjettering i Prinsippnote SRS.

Note 15 Ikke innteksført bevilgning - administrasjonsregnskapet	31.12.2024	31.12.2023	Endring
Administrativ avsetning	0	31 044	-31 044
Sum	0	31 044	-31 044

I tråd med prinsippet om motsatt sammenstilling, har rutinen vært at virksomhetsbevilgningen innteksføres i takt med kostnadene. Den administrative avsetningen tilsvarer underforbruk på tidligere års bevilgninger i virksomhetsregnskapet. Pr. 31.12.2024 er saldo 0.

Nedgang i saldo Administrativ avsetning skyldes tilbakebetaling av udisponerte administrative bevilgninger til Kunnskapsdepartementet, jf. omtale om overgang til bruttobudsjettering i Prinsippnote SRS.

Note 16 Bankinnskudd, kontanter og lignende	31.12.2024	31.12.2023
Innskudd statens konsernkonto (nettobudsjetterte virksomheter)	345 765	5 275 651
Bankinnskudd for gaver og gaveforsterkninger	408	9 967
Øvrige bankkontoer (øvrig / utenfor statens konsernkontoordning)	18 171	16 908
Kontantbeholdninger	0	0
Sum	364 344	5 302 526

Nedgang i saldo Bankinnskudd, kontanter og lignende skyldes tilbakebetaling av udisponerte tilskudd (4,7 mrd. kroner) og drift (155,9 mill. kroner) til Kunnskapsdepartementet. Øvrige bankkontoer 18,1 mill. kroner er saldo i utenlandsk valuta, i påvente av viderefremidling til EU-partnere. Noten er ikke endret sammenlignbare tall, da dette er fastsatt som Estimatendring. Jf. omtale om overgang til bruttobudsjettering i Prinsippnote SRS.

Note 17 Opptjente, ikke fakturerte inntekter / Mottatt forskuddsbetaling		
Opptjente, ikke fakturerte inntekter (fordring)	31.12.2024	31.12.2023
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	0	112
Sum	0	112

Mottatt forskuddsbetaling (gjeld)	31.12.2024	31.12.2023
Sum	0	0

Det er ingen avsetning for transaksjonsbaserte inntekter per 31.12.24.

Note 18 Annen kortsiktig gjeld		
	31.12.2024	31.12.2023
Skyldig lønn	2 196	0
Annen gjeld til ansatte	39	0
Avsetning for lønnsoppgjøret 2024	89	0
Påløpte kostnader	18 659	0
Avsetning ikke avviklet ferie/påløpt fleksitid	26 018	26 922
Annen kortsiktig gjeld	2 614	3 652
Midler fra EUs rammeprogram	39 113	33 067
Sum	88 728	63 641

I annen kortsiktig gjeld inngår kostnader som er påløpt, men ikke utbetalt i 2024. Økning i Annen kortsiktig gjeld skyldes i hovedsak avsetning påløpte kostnader i forbindelse med overgang til bruttobudsjettering, og tidlig frist for godkjenning av kostnader. Se også prinsippnote SRS om overgangen. Midler fra EUs rammeprogram viser prefinansiering til prosjekter i Horisont 2020, Horisont Europa og Digital Europa, og midlene inntektsføres i takt med kostnader for hvert enkelt prosjekt.

Note 19 Pensjon		
Forutsetninger lagt til grunn ved beregningene	DNB/Gabler	Drift
Årlig diskonteringsrente	3,30%	3,30%
Lønnsvekst	3,50%	3,50%
Pensjonsregulering	1,90%	1,90%
Frivillig avgang ~ Opptil 50 år	0,00%	0,00%
Frivillig avgang ~ Over 50 år	0,00%	0,00%
Forventet avkastning	4,90%	4,90%
Årlig G-regulering	3,25%	3,25%
Inflasjonsrate	2,20%	2,20%
Uttak AFP	N/A	N/A

Pensjonsforpliktelser i balansen	31.12.2024	31.12.2023
Verdi DNB 1.1	-642	-1 867
Endring	273	1 225
Verdi DNB 31.12	-369	-642
Pensjonsforpliktelse driftspensjoner 1.1	-36 851	-36 549
Endring	576	-302
Verdi driftspensjoner 31.12	-36 275	-36 851
Sum endring i året	849	923
Avsetning pensjonsforpliktelse 31.12	-36 644	-37 493
Endring pensjonsforpliktelse	31.12.2024	31.12.2023
Verdi 1.1	-37 172	-38 094
Endring i året	849	923
Verdi endring pensjonsforpliktelse 31.12	-36 323	-37 171

Beregning av DNB-ordningen:		
Sammenstilling av årets pensjonskostnad	31.12.2024	31.12.2023
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	56	141
Rentekostnader på pensjonsforpliktelsen	541	441
Årets brutto pensjonskostnad	597	582
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	531	467
Netto pensjonskostnad før amortisering	66	115
Periodisert arbeidsgiveravgift	8	14
Årets pensjonskostnad før arbeidsgiveravgift	74	129

Avstemming av pensjonsforpliktelser.

Pensjonsordning med netto forpliktelse/ midler	31.12.2024	31.12.2023	
Pensjonsforpliktelser brutto	14 218	14 999	
Pensjonsmidler brutto	13 287	-13 579	
Netto pensjonsforpliktelser	27 505	1 420	
Ikke resultatført estimatavvik	-694	-977	
Arbeidsgiveravgift av netto pensjonsforpliktelse	131	200	
Netto pensjonsforpliktelser/ midler i balansen	26 942	643	
Pensjoner over drift	31.12.2024	31.12.2023	
Minsteforpliktelse	40 464	35 125	
Fremtidig lønnsvekst	0	0	
Pensjonsforpliktelse	40 464	35 125	
Ikke resultatført estimatavvik	-4 188	1 726	
Netto pensjonsforpliktelse	36 275	36 851	
	DNB	Drift	Sum
Sum pensjonskostnad	-66	-1 769	-1 835
Innbetalt premie/utbetalinger -2023	339	2 345	2 684
Endring pensjonsforpliktelse	273	576	849

Norges Forskningsråd har to kollektive pensjonsordninger, en i SPK, og en i DNB/Gabler. I tillegg er det inngått pensjonsavtaler utover ordinær ordning som tas over driften. Ordningene utenfor SPK bokføres i henhold til Norsk Regnskapsstandard som pensjonskostnader etter en ytelsesplan.

Premiefastsettelse og beregning av verdien av pensjonsforpliktelsene skjer etter aktuarberegninger i tråd med Norsk regnskapsstiftelses veiledende forutsetninger pr 31.08.19. Det blir simulert en forvaltning av fondsmidler. Avvik i faktisk utvikling fra de beregningsmessige forutsetninger vil kunne gi både en over- og underfinansiering av ordningene. Ordningen i DnB/Gabler gjelder for seks personer, mens pensjonsavtalen over drift utover ordinær ordning gjelder for fem personer.

Den resultatmessige effekten av endringene i pensjonsforpliktelsene disponeres ikke mot administrativ avsetning, da bevilgningene skjer etter ett-årsprinsippet til dekning av premie, mens pensjonsforpliktelsene er et uttrykk for Forskningsrådets langsiktige forpliktelse. Forskjellen mellom betalt premie og estimert kostnad føres direkte mot balansen på linje for pensjonsforpliktelse.

Note 20 Framtidige forskningsforpliktelser

Beløp i mill. kroner

Styrende organ/virke- midler	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	SUM
Adm.dir-fullmakt	2 452	1 878	1 623	1 494	1 434	1 423	1 423	1 423	1 423	14 571
Banebrytende forskning	2 136	1 149	745	385	223	182	155	126	63	5 164
Demokrati og gl. utvikling	561	271	161	68	15	7	3	0	0	1 086
Energi og transport	2 069	1 174	754	373	224	182	176	86	0	5 038
Forskningssystemet	2 056	1 009	665	434	234	124	120	120	120	4 882
Helse	817	409	219	104	58	17	0	0	0	1 625
Innovasjon	2 334	918	456	219	1	0	0	0	0	3 928
Klima og Miljø	831	362	176	54	7	0	0	0	0	1 430
Mat og bioressurser	699	299	156	59	5	0	0	0	0	1 218
Muliggjørende tekn.	762	316	164	42	3	0	0	0	0	1 287
Samisk samf. og kultur	37	15	8	6	0	0	0	0	0	66
Velferd og utdanning	774	419	261	109	33	7	0	0	0	1 602
Sum	15 529	8 218	5 388	3 347	2 238	1 942	1 876	1 755	1 605	41 897

Noten viser forpliktelser i henhold til inngåtte avtaler per 31.12.2024. Samlet er framtidige forpliktelser på om lag 41,9 mrd. kroner over perioden 2025 til 2033. Dette er ca. 340 mill. kroner lavere enn tilsvarende tall for 2023.

Forpliktelsene er en avtalerettslig plikt til utbetaling, men har forbehold om bevilgning fra Stortinget. Forskningsrådets avtaler om tilskudd er enkeltvedtak og reguleres derfor av forvaltningsrettslige regler. Avtalen gir derfor ikke en binding om flerårige tilskuddsutbetalinger. I avtalens generelle vilkår kapittel 18.1 heter det blant annet at Forskningsrådet kan heve avtalen dersom "Sentrale forutsetninger for kontraktsforholdet svikter, herunder at Forskningsrådet ikke får de nødvendige midler stilt til rådighet, det skjer endringer i offentlige reguleringer eller det oppstår andre uforutsette omstendigheter av vesentlig betydning for gjennomføringen av prosjektet eller Forskningsrådets evne til å bidra til dette, jf. punkt 4.7."

Forskningsrådet estimerer at utbetalingene vil ligge jevnt under nivået på forpliktelsene på grunn av forskyvelser og endringer i de underliggende prosjektene. Forpliktelsene er ikke neddiskontert, men viser de reelle avtalene. Særlig forpliktelsene for 2025 er over estimert utbetalingsnivå siden ikke-utbetalte forpliktelser fra 2024 er i sin helhet flyttet til 2025 uten periodisering fra prosjektansvarlig. Gjennom året vil prosjektene revidere budsjettene og forpliktelser til forfall i 2025 vil nedjusteres og flyttes ut over kommende år.

De store forpliktelsene under administrerende direktørs fullmakt er grunnbevilgningene til instituttsektoren. For 2025 er grunnbevilgningene på 1,423 mrd. kroner. Grunnbevilgningene er videreført på 2025-nivå som uendrede forpliktelser selv om avtalene inngås årlig i tråd med bevilgningene fastsatt i statsbudsjettet. Avtalene inngås for et år av gangen ifm. Stortingets vedtak av bevilgning. Grunnbevilgninger er gjennomstrømningsmidler som utbetales til instituttsektoren, og som ikke er konkurranseutsatt. Siden midlene er av såpass størrelse, og av stor sikkerhet, har vi valgt å

vise det som årlige forpliktelser i perioden framover, selv om avtalene inngås for ett år av gangen. Dette for å vise tydelig hva som er den forventede utbetalingen. Grunnbevilgningene utgjør samlet sett ca. 12,8 mrd. kroner av de totale forskningsforpliktelsene.

Note 21 Leverandørgjeld	31.12.2024	31.12.2023
Leverandørgjeld	12 364	31 888
Sum	12 364	31 888

Nedgang i Leverandørgjeld skyldes tidlig frist for godkjenning av kostnader, i forbindelse med overgang til bruttobudsjettering, jf. omtale om overgangen i Prinsippnote SRS. Påløpte kostnader for ikke bokførte leverandørfaktura er avsatt per 31.12.24, se note 18.

Note 22 Skyldig skattetrekk og Offentlige avgifter	31.12.2024	31.12.2023
Skyldig skattetrekk og andre trekk	0	18 440
Sum	0	18 440
Skyldige offentlige avgifter	12 835	21 918
Sum	12 835	21 918

Nedgangen i skyldige offentlige avgifter skyldes innbetalt skattetrekk, og innbetalt arbeidsgiveravgift til Skatteetaten før årsslutt 2024. Dette forenkler den praktiske gjennomføringen ved overgang fra netto til bruttobudsjettering. Jf. omtale om overgang til bruttobudsjettering i Prinsippnote SRS.

Note 23 Avregning Bevilgningsfinansiert virksomhet	31.12.2024	31.12.2023
Avregning Bevilgningsfinansiert virksomhet	-93 117	0
Sum	-93 117	0

Avregning Bevilgningsfinansiert virksomhet - 93 mill. kroner skyldes tilbakebetaling til Kunnskapsdepartementet av rest saldo oppgjørskonto Norges bank utover saldo på mellomværende med statskassen. Jf. omtale om overgang til bruttobudsjettering i Prinsippnote SRS. Skyldes periodeforskyvning som oppsto ved tilbakebetaling av mottatte, benyttede, men ikke utbetalte midler fra Kunnskapsdepartementet.

Årsregnskap Eiendomsfondet

Ledelseskommentar

Norges forskningsråd er forvaltningsorgan med særskilte fullmakter (nettobudsjettetert virksomhet). Rådets rolle som eiendomsforvalter har sin bakgrunn i Stortingets vedtak i 1993 der man fikk overført ansvaret for forvaltning av bygninger og eiendommer eid av Norges Teknisk Naturvitenskapelige Forskningsråd (NTNF). I forbindelse med dette ble det opprettet et eiendomsfond som er regulert med egne statuetter.

Forvaltningen er selvfinansierende med eget budsjett og regnskap. Resultatet av eiendomsdriften blir overført til fondet som har til formål å fremme forskningsstrategiske mål og forvaltning av eiendomsverdier. Ved utgangen av 2024 viste fondets balanse 128.54 mill.

Årsregnskapet gir et dekkende bilde av Eiendomsfondets virksomhet ut fra årets aktivitet og de regnskapsprinsipper som er lagt til grunn. Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten og rundskriv fra Finansdepartementet. Regnskapet er avlagt etter statlige regnskapsstandarder (heretter kalt SRS), og revideres av Riksrevisjonen.

Alle regnskapstall er oppgitt i 1000 kroner dersom ikke annet er særskilt opplyst.

01. mars 2025

Mari Sundli Tveit

Administrerende Direktør

Prinsippnote bevilgningsrapportering for eiendomsfondet

Årsregnskap for statlige fond er utarbeidet og avlagt etter retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene og Finansdepartementets rundskriv.

Et statlig fond er en formuesmasse (kapital) som regnskapsmessig er adskilt fra statens øvrige midler, og der anvendelsen er bundet til et nærmere fastsatt formål med varighet utover ett budsjettår. Fond har en forenklet rapportering til statsregnskapet. Eiendomsfondet er et B1-fond og er plassert på en rentebærende konto innenfor statens konsernkontoordning. Rentegruppen er kortsiktig flytende rente. Beholdninger på oppgjørskontoen overføres til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Øvre del av oppstillingen viser hva som er rapportert i likvidrapporten til statsregnskapet. Likvidrapporten viser fondets saldo og likvidbevegelser på fondets oppgjørskonto i Norges Bank. Alle finansielle eiendeler og forpliktelser som fondet er oppført med i statens kapitalregnskap, vises i oppstillingens nedre del. Note A utgår, da det ikke gis tildelinger over statsbudsjettet til Eiendomsfondet.

Tabell 1: Oppstilling bevilgningsrapportering 2024

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2024

Beholdninger rapportert i likvidrapport		Regnskap 2024
Inngående saldo på oppgjørskonto i Norges Bank		103 349
Endringer i perioden		10 578
Sum utgående saldo oppgjørskonto i Norges Bank		113 927

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

Konto	Tekst	2024	2023	Endring
64xxxx	Ordinære fond (eiendeler)	113 927	103 349	10 578
810205	Beholdning på konto i Norges Bank	113 927	103 349	10 578

Prinsippnote til årsregnskapet for Eiendomsfondet

Fondsregnskapet

Fondsregnskapet tilsvarer oppstillingen av virksomhetsregnskapet i årsregnskapet for statlige virksomheter. Fondsregnskapet er utarbeidet etter statlige regnskapsstandarder. Notene nummereres fortløpende.

Resultatoppstillingen inneholder alle overføringer til og fra fondet i regnskapsåret. Overføringer til fondet består av festeavgifter, renteinntekter og eiendomsskatt. Periodens resultat er forskjellen mellom overføring til fondet og overføring fra fondet, og viser netto endringer i fondskapitalen. Resultatet er overført til opptjent fondskapital i balanseoppstillingen.

Eiendomsfondet har ansvaret for forvaltning av eiendommene i Gaustadbekkdalen. De opprinnelige tomtene overtok Forskningsrådet vederlagsfritt fra staten i 1952. Etter dette er det kjøpt tilleggsarealer for 14,7 mill. kroner for å få eksisterende arealer mer hensiktsmessige. Kjøpene ble finansiert ved bruk av Eiendomsfondet. Fra 2015 fører nye kjøp til en avsetning på konto 215 - statens finansiering av varige driftsmidler. Da de tidligste kjøpene har redusert virksomhetskapitalen med 9,5 mill. kroner, er det ikke vurdert som nødvendig å etablere en avsetning på konto 215 for disse. Beløpet innebærer ikke en reell forpliktelse fremover - verdiene er ikke avskrivbare.

Årsregnskap for Eiendomsfondet

Årsregnskap for eiendomsfondet	Note	31.12.2024	31.12.2023
Resultatregnskap			
Driftsinntekter			
Festeavgifter	1	8 885	8 787
<i>Sum driftsinntekter</i>		8 885	8 787
Driftskostnader			
Lønnskostnader	2	2 071	1 972
Andre driftskostnader	4	893	574
Sum driftskostnader		2 963	2 546
Driftsresultat		5 921	6 241
Finansinntekter og finanskostnader			
Finansinntekter		4 599	3 124
Finanskostnader		0	0,3
<i>Sum finansinntekter og finanskostnader</i>		4 599	3 124
Resultat av periodens aktiviteter		10 520	9 365
Avregninger og disponeringer			
Disponering av resultat til eiendomsfond		10 520	9 365
Sum avregninger og disponeringer		10 520	9 365

EIENDELER	Note	31.12.2024	31.12.2023
A. Anleggsmidler			
Immaterielle eiendeler			
Varige driftsmidler			
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	3	14 611	14 611
<i>Sum varige anleggsmidler</i>		14 611	14 611
Finansielle anleggsmidler			
Sum anleggsmidler		14 611	14 611
B. Omløpsmidler			
Beholdninger av varer og driftsmateriell			
Fordringer			
Andre kortsiktige fordringer	5	0	57
Bankinnskudd		113 927	103 349
<i>Sum bankinnskudd, kontanter og lignende</i>		113 927	103 406
Sum omløpsmidler		113 927	103 406
Sum eiendeler		128 538	118 018

STATENS KAPITAL OG GJELD	Note	31.12.2024	31.12.2023
C. Statens kapital			
Virksomhetskapi tal			
Eiendomsfond	6	123 413	112 892
<i>Sum virksomhetskapi tal</i>		123 413	112 892
Avregninger			
Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler			
Ikke inntektsført bevilgning knyttet til tomter		5 125	5 125
<i>Sum statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler</i>		5 125	5 125
Sum statens kapital		128 538	118 018
D. Gjeld			
Avsetning for langsiktige forpliktelser			
Annen langsiktig gjeld			
Kortsiktig gjeld			
Sum kortsiktig gjeld		0	0
Sum gjeld		0	0
Sum statens kapital og gjeld		128 538	118 018

NOTER TIL ÅRSREGNSKAPET

Note 1 - Driftsinntekter

Driftsinntektene i fondet hvert år består av festeavgifter og eiendomsskatt. Feste kontraktene har normalt en løpetid på 80 år, og regulering er hjemlet i lovverket. Noen feste kontrakter inngått før 1985 har i henhold til daværende regelverk en festeavgift på kroner null pr. år. Avhendingsinstruks og statsstøttereglement er implementert, og nye feste kontrakter er basert på markedstilpasning. Fondet står på rentebærende konto og renteinntekter tilføres fondet.

Note 2 - Lønnskostnader

Det er overført 2,07 mill. kroner til Forskningsrådet som forvalter eiendomsfondet. Dette er refusjon av lønn og indirekte kostnader virksomheten har hatt i forbindelse med administrasjon av fondet.

Note 3 - Varige driftsmidler - tomter

Anskaffelseskost 31.12.2023	14 611
Tilgang i 2024	0
Anskaffelseskost 31.12.2024	14 611
akkumulerte avskrivninger	0
Balanseført verdi 31.12.2024	14 611
Avskrivningssatser (levetid)	Ingen avskrivning

Tomter som er kjøpt ved bruk av Eiendomsfondet er ført i balansen til kostpris. I tillegg har fondet ved Forskningsrådet, hjemmel til betydelige arealer i Gaustadområdet som ble overdratt vederlagsfritt fra staten (Innst.nr 199, 21.juni 1952).

Note 4 - Andre driftskostnader	2024	2023
Juridisk bistand	143	17
Andre konsulenttenester	63	0
Eiendomsskatt	687	557
Sum	893	574

Økt bruk av juridisk bistand/ andre konsulenttenester er knyttet til forhandling av festekontrakt.

Note 5 - Kundefordringer	2024	2023
Andre kortsiktige kundefordringer	0	57
Sum	0	57

Note 6 – Virksomhetskapiial	
IB pr 1.1.2024	112 982
Resultat 2024	10 520
UB pr 31.12.2024	123 413

Virksomhetskapiial kan bare opptjenes etter særskilt fullmakt fra Stortinget. Virksomhetene kan ikke etablere virksomhetskapiial innenfor den bevilgningsfinansierte virksomheten. Opptjent virksomhetskapiial tilsvarer dermed resultatet fra den eksternt finansierte virksomheten. Opptjent virksomhetskapiial består av eiendomsfondet jf. Virksomhets- og økonomiinstruks for Norges forskningsråd pkt. 5.2 (godkjent av Kunnskapsdepartementet):

«Eiendomsvirksomheten i Norges forskningsråd er selvfinansierende og reguleres med eget budsjett og regnskap. Forskningsrådet har et eget Eiendomsfond regulert med egne statutter. Årsresultatet av eiendomsvirksomheten føres mot Eiendomsfondet.»

Norges forskningsråd

Besøksadresse: Drammensveien 288

Postboks 564

1327 Lysaker

Telefon: 22 03 70 00

Telefaks: 22 03 70 01

post@forskningsradet.no

www.forskningsradet.no

Publikasjonen kan lastes ned fra
www.forskningsradet.no/publikasjoner

ISBN 978-82-12-[fyll ut (xxxx-x)] (trykksak)

ISBN 978-82-12-[fyll ut (xxxx-x)] (pdf)

Rapportering fra Porteføljestyret for Banebrytende forskning til Forskningsrådets styre for 2024

Vurdering av måloppnåelse for porteføljen

Porteføljestyret har hatt fokus på målene om at porteføljen skal bidra til flere verdensledende fagmiljøer og langsiktig grunnleggende forskning som flytter forskningsfronten. En stor del av porteføljen for Banebrytende forskning omfatter også prosjekter finansiert av andre porteføljestyre. I tillegg er det en stor portefølje av pågående aktiviteter knyttet til tidligere års tildelinger innenfor FRIPRO og SFF. De viktigste iverksatte tiltakene i 2024 for å nå målene er løpende utlysning og tildeling av FRIPRO og fagevalueringer av de naturvitenskapelige, teknologiske og livsvitenskapelige fagmiljøene. Indikatorer for målene er ikke ferdig utviklet, og det er derfor vanskelig å si noe konkret om måloppnåelse for hele porteføljen av banebrytende forskning.

Porteføljestyrets aktiviteter i 2024

Aktiviteter gjennomført

Gjennomførte utlysninger og tildelinger

Tabellen under viser gjennomførte utlysninger og tildelinger i 2024.

Utlysningstittel	Søknadsfrist	Antall søknader	Tildelingsdato	Beløp (mill. NOK)	Antall tildelte prosjekter
FRIPRO – løpende utlysning av forskerprosjekter -erfarne forskere -tidlig karriere -internasjonal mobilitet	Løpende	394	Løpende	836,2	83
Utenlandsstipend (Felles KOS-utlysning)	Løpende		Løpende	16,8	
OPTIHUM – Satsing på humaniora (del av tematiske utlysninger av forskerprosjekter)		6		59,9	5
HERA (utlysning i 2023)		56	16. oktober	13,3	4
Utløsning av sentre for norsk som fagspråk	18. september	2	Tildeling 13. februar 2025	120	2

Andre aktiviteter

Porteføljeplan

Porteføljestyret har utarbeidet en ny porteføljeplan for banebrytende forskning. Planen ble godkjent av Styret i desember 2024.

Fagevalueringer

Porteføljestyret har ansvaret for gjennomføring av fagevalueringer. To fagevalueringer ble ferdigstilt i 2024:

- Fagevaluering av naturvitenskap (EVALNAT)

- Fagevaluering av biovitenskap (EVALBIOVIT)

Det arbeides med oppfølging av begge evalueringene.

To fagevalueringer er under arbeid og vil bli ferdigstilt i 2025:

- Fagevaluering av matematikk, IKT og teknologi (EVALMIT) er startet opp (ferdig vår 2025).
- Fagevaluering av medisin og helsefag (EVALMEDHELSE) er startet opp (ferdig vår 2025).

Innføring av løpende søknadsbehandling og tildeling av FRIPRO-søknader

Forskningsrådet la om til løpende mottak og behandling av FRIPRO søknader i 2024. Porteføljestyret har i 2024 vedtatt nye regler for tildeling av FRIPRO-prosjekter tilpasset løpende behandling av søknadene. Reglene har bl.a. bidratt til mer effektive tildelingsmøter i porteføljestyret. Porteføljestyret har gjennomført tildelinger av FRIRPO midler i fire møter i 2024 og planlegger å ha seks tildelinger i 2025.

Prosess for ny utlysning av nye sentre for fremragende forskning (SFF)

Porteføljestyret har arbeidet med å definere prosessen knyttet til utlysning og tildeling av nye sentre for fremragende forskning. Utlysning vil skje våren 2025.

Vurdering av gjennomføring

Porteføljestyret vurderer gjennomføringen av aktivitetene som god.

Oppfølging av Forskningsrådets strategi

Gjennomføringen av prioriteringer og tverrgående tiltak i Forskningsrådets strategi er fulgt opp i utlysninger i de andre aktivitetene beskrevet over. Spesielt er målet om høy kvalitet og tilgjengelighet i forskning fulgt opp i utlysningene samt i arbeidet med porteføljeplanen og fagevalueringene. Når det gjelder tverrgående tiltak har porteføljestyret spesielt bidratt til fagutvikling gjennom fagevalueringene. I tillegg er det bevilget midler til internasjonalisering både gjennom utenlandsstipend og de internasjonale samarbeidsordningene HERA og EUI.

Forventede resultater og virkninger på sikt

Tiltakene som er iverksatt for FRIPRO, samt fagevalueringene og oppfølgingen av dem forventes å ha en positiv effekt på fagmiljøene. På sikt bør tiltakene gi bidra til å løfte flere fagmiljøer opp i verdensklasse og til langsiktig grunnleggende forskning som kan bidra til å flytte forskningsfronten.

Rapportering fra porteføljestyret for Demokrati og global utvikling til Forskningsrådets styre for 2024

Vurdering av måloppnåelse for porteføljen

Porteføljestyret har i 2024 gjennomført sitt arbeid basert på tidligere to porteføljes styringsdokumenter. Det er først høsten 2024 at vi har hatt mulighet til å beskrive den nye porteføljen og dets prioriteringer og tiltak gjennom arbeidet med den nye porteføljeplanen. Langtidsplan for forskning og høyere utdanning og Forskningsrådets strategi er fulgt opp og konkretisert innenfor denne porteføljes ansvarsområde gjennom følgende prioriteringer:

- forskning som styrker demokrati som styringsform og levesett
- forskning som styrker samfunnssikkerhet og beredskap, samt utenriks- og sikkerhetspolitiske utfordringer
- forskning som gir økt kunnskap om fattigdom, ulikhet og utvikling
- forskning for å redusere helseulikhet og styrke helsesikkerhet globalt og særlig i lav- og lavere mellominntektsland
- styrke internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid
- samarbeid og kunnskapsdeling for at forskningen skal være relevant og komme raskere i bruk
- forskning med høy faglig kvalitet, og teoretisk og metodologisk mangfold

Investeringsplan for 2025-2027 er utarbeidet med utgangspunkt i de to tidligere porteføljeplanene for Global utvikling og internasjonale relasjoner og Demokrati, styring og fornyelse.

Porteføljestyret ser fram til arbeidet med ny investeringsplan for 2026-2028 da man vil få mulighet til å følge opp den nye porteføljes mål og prioriteringer, samt tydeliggjøre hvordan departementenes prioriteringer i tildelingsbrevene tas hånd om gjennom utlysninger og aktiviteter.

Porteføljestyrets aktiviteter i 2024

Aktiviteter gjennomført

Porteføljestyrets hovedaktivitet har i 2024 vært å sette seg inn i porteføljen og utarbeide en ny porteføljeplan. Samtidig har man gjort investeringsbeslutninger knyttet til porteføljes utlysninger. Disse ses i tabell nedenfor. En bekymring er utlysningene på Europa- og Russlandsforskning hvor tilgjengelige midler ikke ble brukt opp. Dette fordi vi mottok få søknader (hhv 14 og 8), og flertallet av disse kom ikke over den fastsatte terskelverdien.

Innspill til styret på systemmeldingen har også vært viktig. Mange av områdene meldingen omfatter, er av særlig aktualitet for denne porteføljen.

Ut over egne utlysninger, har porteføljestyret bidratt med midler i Forskningsrådets tverrgående utlysning på Arealer under press. Porteføljestyret har et særlig ansvar for Samfunnssikkerhet og beredskap, og ser med glede at man har fått til en tverrgående utlysning på 144 mill. kroner der flere porteføljestyrer deltar. Dette ser vi på som et vellykket initiativ og pilotutlysning for den type felles satsinger. Investeringsbeslutning gjøres i 2025.

Porteføljestyret har i året som har gått deltatt i flere internasjonale utlysninger gjennom blant annet Belmont forum og NordForsk. En viktig del av porteføljes arbeidsfelt er å videreføre og styrke det bilateralt forskningssamarbeid med Panoramalandene, hvor porteføljen i 2024 har hatt et særlig fokus på Sør-Afrika og India gjennom blant annet utlysninger. Innenfor Horisont Europa er arbeidet innen Civil Security for Society særlig aktuelt å følge.

Utlysninger i 2024

Utlysningstittel	Søknadsfrist	Antall søknader	Tildelingsdato	Beløp fra denne porteføljen	Antall tildelte prosjekter som finansieres av denne porteføljen
Stortingsvalgundersøkelse	6 mars	1	10.06.24	38 000 000	1
Europaforskning	6 mars	14	16.09.24	21 000 000	3
Russlandsforskning	6 mars	8	16.09.24	14 000 000	2
Fattigdom, ulikhet og utvikling	6 mars	36	16.09.24	48 000 000	4
Fattigdom, ulikhet og utvikling	6 mars	19	16.09.24	23 000 000	3
Global helse, inkl. Samarbeid med India	6 mars	48	16.09.24	84 000 000	7
Samfunnssikkerhet, demokrati, styring og forvaltning	6 mars	39	16.09.24	42 500 000	3
Samfunnssikkerhet, demokrati, styring og forvaltning	13 mars	36	16.09.24	43 000 000	4
Belmont Forum Miljø, klima og helse	29 februar	58	29.10.24	1 200 000 Euro	3 av totalt 12
NordForsk, Sustainable development in the Arctic	28 november	35	Tildeles i 2025	20 000 000	N/A
NordForsk Democratic Engagment and Citizen-Involvement in Green Transition	5 desember 2023	77	10.06.24	10 000 000	5

Oppfølging av Forskningsrådets strategi

Forskningsrådets strategi følges opp gjennom porteføljeplanens mål og prioriteringer, der denne porteføljen har et særlig fokus på *miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft nasjonalt og internasjonalt*. Dette følges blant annet opp gjennom våre målrettede utlysninger i bredden av porteføljens virkemidler, og omfatter blant annet tema som menneskerettighetene, likestilling, ytringsfriheten og liberale, demokratiske verdier. Prioriteringene favner forskning på demokrati og rettsstat fra ulike perspektiver og følger opp Langtidsplanens ambisjon om å styrke *tillit, fellesskap og mangfold* og *offentlig sektors innovasjonsevne og effektivitet*. Det omfatter også urfolk og andre nasjonale minoriteter.

Bærekraftig samfunnsutvikling handler også om *samfunnssikkerhet og beredskap*, som er et av målene i regjeringens langtidsplan. Felles tverrfaglig utlysning som følger opp dette er omtalt over. FNs bærekraftsmål 3 *Global helse og livskvalitet* står sentralt i porteføljens arbeid for å redusere global helseulikhet og gi bedre helse for sårbare grupper i lav- og lavere mellominntektsland, samt bedre livskvalitet gjennom arbeid rettet mot reduksjon av fattigdom og ulikhet på den globale arena. Gjennom denne satsingen ser vi at porteføljen har en høy andel av Forskningsrådets prosjekter med land i Afrika.

Forventede resultater og virkninger på sikt

Porteføljestyrets ambisjon er at forskning på demokrati og globale forhold skal være en del av flere tverrgående utlysninger i Forskningsrådets regi. Videre vil vi arbeide for at internasjonalt forsknings-samarbeid omfatter flere av Panorama-landene i tillegg til samarbeid i Norden og i EU. Miljøene på Russlandsforskning vil bli særskilt fulgt opp i 2025 slik at viktige kompetansefelt blir opprettholdt.

Rapportering fra porteføljestyret for energi og transport til Forskningsrådets styre for 2024

Vurdering av måloppnåelse for porteføljestyret

Porteføljestyret har hatt ansvar for følgende temaområder i 2024:

- Miljøvennlig energi og lavutslipp (energi)
- Petroleum
- Maritim
- Transport

I tillegg kommer ansvar for et femte tema, havbunnsmineraler, som er nytt fra 2024.

Porteføljestyret har hatt tre porteføljeplaner som styringsdokumenter for aktiviteten i 2024. Måloppnåelse er vurdert i forhold til disse tre planene. Porteføljen har stor tematisk bredde. Porteføljestyret har lyktes i å tiltrekke interesse og utløse FoU hos forskningsorganisasjoner, næringsliv og offentlig sektor. Dette er oppnådd ved målrettet bruk av et bredt spekter av virkemidler fra grunnforskning og kunnskapsutvikling til demonstrasjon av ny teknologi. Porteføljen har også hatt svært god uttelling i Horisont Europa, og de norske FoU aktørene og norsk næringsliv er attraktive samarbeidspartnere internasjonalt. Forskerrekruttering til energi¹ og transportsektorene kan bli en utfordring, men porteføljestyret jobber aktivt med dette både i ny porteføljeplan og investeringsplanen. Enkelte utlysninger/temaområder har hatt noe svakt søknadstilfang, men i hovedsak er søknadstilfanget tilfredsstillende.

Porteføljestyrets aktiviteter i 2024

Aktiviteter gjennomført

Porteføljestyret er i ferd med å slutføre ny porteføljeplan. I tillegg til Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning og Forskningsrådets strategi er 21-strategiene, [Energi21](#), [OG21](#), [Maritim21](#), [Transport21](#) og [Nasjonal transportplan](#), viktige styringsdokumenter.

Porteføljestyret har behandlet porteføljeanalysen og vedtatt investeringsplan for 2025-2027. Porteføljestyret har besluttet 15 tildelingssaker med en samlet tildeling på inntil 2388 millioner kroner. Tildelingene omfatter verdikjeden fra grunnforskning til pilotering og demonstrasjon av ny teknologi, blant annet i samarbeid med andre aktører i det offentlige virkemiddelapparatet eller internasjonalt.

Utlysningstittel	Søknadsfrist	Antall søknader	Tildelingsdato	Beløp (mNOK)	Antall tildelte prosjekter
FME (energi)	15.11.2023	21	10.4.2024	1280	8
PILOT-T (transport)	15.11.2023	26	10.4.2024	39	5
Forskerprosjekt (energi)	6.3.2024	16	13.6.2024	36	3
Forskerprosjekt (petroleum)	6.3.2024	5	13.6.2024	21	2
Kompetanseprosjekt for næringslivet, KSP-K, (energi)	13.3.2024	40	13.6.2024	180	15
Kompetanseprosjekt for næringslivet, KSP-K, (petroleum)	13.3.2024	19	13.6.2024	89	6

¹ [Rekruttering til forskning innenfor energi og petroleum \(ssb.no\)](#)

Samarbeidsprosjekt, KSP-S (energi)	13.3.2024	24	13.6.2024	56	5
Samarbeidsprosjekt, KSP-S (maritim)	13.3.2024	27	13.6.2024	84	7
Samarbeidsprosjekt, KSP-S (transport)	13.3.2024	16	13.6.2024	40	4
PILOT-E (energi) (3 prosjekter) og Pilot-E (1)	6.3.2024	16	13.6.2024	29	4
Internasjonal fellesutlysning med Brasil (petroleum og energi)	24.4.2024	8	26.9.2024 (norsk prioritering) 27.9.2024 (beslutning, enighet med Brasil)	13	5
Innovasjonsprosjekt i næringslivet (energi)	16.10.2024	63	12.12.2024	190	22
Innovasjonsprosjekt i næringslivet (petroleum)	16.10.2024	19	12.12.2024	127	10
Innovasjonsprosjekt i næringslivet (maritim)	16.10.2024	26	12.12.2024	125	13
Innovasjonsprosjekt i næringslivet (transport)	16.10.2024	18	12.12.2024	46	6
SUM		355		2355	111

I tillegg har porteføljestyret samarbeidet om utlysninger, der vedtaket har vært fattet av et annet porteføljestyre i 2024. Det gjelder følgende:

- [Arealer under press](#) (PS Klima og miljø)
- [Nærings-ph.d.](#) (PS Innovasjon)

Porteføljestyret har også deltatt med midler i følgende internasjonale utlysninger, der midlene blir brukt til å støtte de norske forskningsaktørenes deltagelse:

- [JPI Oceans – utlysning på havbunnsmineraler](#) (vedtaksdato: 28.11.2024)
- Clean Energy Transition Partnership ([CETP](#)) Joint Call (vedtaksdato: 02.08.2024), hvor det bevilget 75 mill. kr. I støtte til norske partnere i internasjonale prosjekter
- Driving Urban Transition (DUT) som hadde skissefrist i november 2024 (vedtak fattes i juni 2025)

EUs rammeprogram har stor betydning for flere av temaområdene i porteføljen. Det har blitt orientert om norske resultater så langt i Horisont Europa (2021-2027) og forberedelsene til det neste rammeprogrammet i porteføljestyret.

Innenfor CO2 fangst, transport og lagring (CCS) har Programstyret for CLIMIT besluttet følgende tildelingsaker:

Utlysningstittel	Søknadsfrist	Antall søknader	Tildelingsdato	Beløp (mNOK)	Antall tildelte prosjekter
Midler til deltagelse i europeiske nettverk innenfor CO2-håndtering	24.04.2024	2	11.06.2024	4	2
Kompetansebyggende prosjekt for næringslivet (KSP-K)	13.03.2024	0	-	0	0
SUM		2		4	2

Kommentar til tabellen: Det var ingen søknader til den nasjonale utlysningen av kompetanseprosjekter i 2024. Den største andelen av midlene til CCS investeres gjennom internasjonale fellesutlysninger, der norske forskningsmiljøer hadde god konkurransevne i CETP i 2024. Gassnova finansierer innovasjon og demonstrasjon i næringslivet.

Porteføljestyret har bidratt til rådgivning, blant annet gjennom innspill til Forskningsrådets strategi, innspill til Systemmeldingen og innspill til satsingsforslag. Porteføljestyret har gjennomført fem styremøter i 2024. Det er omfattende sakslistene.

Oppfølging av Forskningsrådets strategi

Forskningsrådets strategi er fulgt opp både gjennom ny porteføljeplan, investeringsplan for 2025-2027 og tildelingene i 2024. Strategiens målområde Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft er spesielt viktig, der porteføljen bidrar til alle prioriteringene. Porteføljen har også vesentlige bidrag inn mot de andre målområdene i strategien, blant annet Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne.

Forventede resultater og virkninger på sikt

Verden er inne i en tid med store endringer og økende usikkerhet. Porteføljestyret vil løpende analysere utviklingen, og følge opp med investeringsplaner som adresserer utfordringene. Porteføljestyret forventer at tiltak iverksatt i 2024, vil ha viktige resultater og virkninger i energi- og transportsektorene på sikt. Det største enkeltstående tiltaket i 2024 var tildelingen av åtte nye Forskningscentre for miljøvennlig energi (FME). Sentrene vil bidra til å løse sentrale utfordringer på energi- og klimaområdet og styrke innovasjonsevnen i norsk næringsliv. De øvrige tildelingene er balansert sammensatt for å utvikle ny kunnskap, kompetanse, samarbeid og fremme innovasjon. Samlet sett vil dette bidra til viktige effekter for aktørene som deltar og for samfunnet.

Rapportering fra porteføljestyret for forskningssystemet til Forskningsrådets styre for 2024

Vurdering av måloppnåelse for porteføljen

2024 har vært første året for porteføljestyret for forskningssystemet, og har vært preget av at styret har jobbet med å sette seg inn i porteføljen og ansvarsområder, og med å finne sin rolle opp mot de øvrige porteføljestyrene og Forskningsrådets styre. Dette har særlig foregått gjennom arbeid med utarbeidelse av porteføljeplanen, der et eget styreutvalg i tillegg til hele styret, har deltatt aktivt i utformingen av planen. Det har også blitt jobbet med utforming av investeringsplan for 2025-27 og en helt ny porteføljeanalyse. Sistnevnte har vært utfordrende å få på plass, både fordi det har vært krevende å definere og velge ut relevant statistikk om forskningssystemet og fordi det er omfattende og består av en rekke tverrgående ansvarsområder. Porteføljestyret har foretatt beslutninger om bevilgninger på til sammen 1 502 millioner kroner innenfor sine ansvarsområder.

- Under prioritering 1 *Porteføljestyret vil bidra til økt samhandling mellom ulike FoU-sektorer*, har styret i 2024 levert innspill til Forskningsrådets innspill til Stortingsmelding om Forskningssystemet og vedtatt ramme for utlysning av nasjonale forskerskoler og tildeling av midler til forskning om forsknings- og innovasjonspolitik.
- Under prioritering 2 *Porteføljestyret vil bidra til bedre samspill med og økt finansiering fra det europeiske forskningsområdet (European Research Area - ERA)*, har styret i 2024 gitt råd om Forskningsrådets deltagelse i partnerskap i Horisont Europa og vedtatt innretning for PES rammebevilgning og Forskningsrådets pott for internasjonale stimuleringsmidler.
- Under prioritering 3 *Porteføljestyret vil bidra til å styrke samarbeid med land utenfor EU*, har styret i 2024 vedtatt innretning for ny INTPART-utlysning.
- Under prioritering 4 *Porteføljestyret vil bidra til at norske miljøer har tilgang til relevant, nødvendig og oppdatert forskningsinfrastruktur*, har styret i 2024 vedtatt tildeling til forskningsinfrastrukturprosjekter og innretning for ROMFORSK-utlysning.
- Under prioritering 5 *Porteføljestyret vil utvikle og følge opp tverrgående planer og retningslinjer som berører forskningskultur*, har styret i 2024 vedtatt innretning for utlysning av BALANSE-midler.

Nå når porteføljeplanen, med mål, prioriteringer og tiltak, er vedtatt, vil det være enklere for porteføljestyret å styre etter målene. Porteføljestyret vil fortsatt måtte bruke tid på å utforske rommet for rådgivning og forholdet til øvrige porteføljer og styret i Forskningsrådet. En annen utfordring vil være å utvikle porteføljeanalysen som et godt styringsdokument.

Porteføljestyrets aktiviteter i 2024

Aktiviteter gjennomført

Gjennomførte utlysninger og tildelinger i 2024:

Utlysningstittel	Søknadsfrist	Antall søknader	Tildelingsdato	Beløp (mill. NOK)	Antall tildelte prosjekter
Nasjonale forskerskoler for arbeidsrelevans	13.11.2024	33	26.03.2025	80	

PES-rammebevilgning for 2025-2027	13.11.2024	44	10.12.2024	138	41
Forskning om forsknings- og innovasjonspolitik	05.06.2024	21	20.11.2024	43	6
Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur	15.11.2023	162	25.09.2024	1 300	28
PES-løpende 2024	løpende	230	løpende	20,7	211

Gjennomført rådgivning:

- Skriftlig innspill til Forskningsrådets innspill til Stortingsmelding om Forskningssystemet
- Innspill til Forskningsrådets strategi
- Innspill til Forskningsrådets satsingsforslag til statsbudsjettet for 2026
- Råd om deltagelse i nye partnerskap i Horisont Europa

Gjennomføringen av aktivitetene har vært i henhold til planene.

Oppfølging av Forskningsrådets strategi

Porteføljestyret har bidratt til strategiens mål om å bidra til flere verdensledende fagmiljøer og om godt samspill i forskningssystemet. Det viktigste tiltaket har vært å bidra til topp moderne forskningsinfrastruktur gjennom tildelingen på 1,3 milliarder kroner til 20 forskningsinfrastrukturprosjekter og 8 forprosjekter. Flere av ordningene under porteføljestyret stimulerer til økt suksess på internasjonale konkurransearenaer, og bidrar til samspill mellom det nasjonale og internasjonale forskningssystemet, og dermed også til målet om å bidra til flere verdensledende miljøer. Porteføljestyret har også bidratt til forskerrekruttering under målet om godt samspill i forskningssystemet gjennom utlysningen av nasjonale forskerskoler. Porteføljestyret har i tillegg bidratt til målet om god rådgivning, gjennom sitt innspill til Forskningsrådets innspill til systemmeldingen.

Forventede resultater og virkninger på sikt

Tildeling av 1,3 milliarder kroner til forskningsinfrastruktur bidrar til at aktørene i det norske forskningssystemet har tilgang til topp moderne forskningsinfrastruktur.

Tildeling av midler til ordninger som bidrar til å støtte norske forskningsmiljøers deltagelse i EUs rammeprogram bidrar til økt deltagelse fra, og retur til, norske miljøer, og at norske forskningsmiljøer kan hevde seg i den internasjonale forskningsfronten.

Utløsning av 26 millioner kroner innenfor BALANSE+ bidrar til både mer kunnskap om kjønnsbalanse, mangfold og inkludering i akademia og til igangsetting av tiltak.

Tildeling av 43 millioner kroner til prosjekter som skal forske på forsknings- og innovasjonspolitik bidrar til godt kunnskapsgrunnlag for den framtidige forskningspolitikken.

Stortingsmeldingen om forskningssystemet vil bli viktig for utformingen av det framtidige forskningssystemet. Som regjeringens forskningspolitiske rådgiver må Forskningsrådet spille på kompetansen både fra administrasjonen og fra styrene i sin rådgivning. Innspillet fra porteføljestyret bidro til å styrke Forskningsrådets innspill til meldingsarbeidet.

Rapportering fra porteføljestyret for helse til Forskningsrådets styre for 2024

Vurdering av måloppnåelse for porteføljestyret

Forskningsrådets portefølje for helse bidrar til mål og prioriteringer i Regjeringens Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023-2032, i Forskningsrådets strategi, til regjeringens mål for Forskningsrådet og til disse nylige vedtatte målene i helsestyrets porteføljeplan:

1. Porteføljen skal bidra til fornyelse og øke kvaliteten på forskning som bidrar til god folkehelse, treffsikker behandling og bærekraftige helse- og omsorgstjenester
2. Porteføljen skal bidra til flere verdensledende helseforskningsmiljøer
3. Porteføljen skal styrke evnen til bærekraftig omstilling i offentlig helse- og omsorgssektor
4. Porteføljen skal bidra til økt konkurranseevne i helsenæringen
5. Kunnskap, funn og resultater innenfor helseporteføljen skal deles og tas i bruk

Innsatsen i første år har fokusert på å utarbeide porteføljeplan, tildele midler iht. de krav og kriterier som det forrige styret hadde lagt til grunn samt utarbeide ambisjoner og kriterier for ulike ordninger og utlysninger i 2024. Porteføljestyret for helse rår kun over en mindre del av midlene til helseforskningen. Porteføljestyrets investeringer og utlysninger har vært innrettet for å bidra til fornyelse og øke kvaliteten på forskningen, for å styrke evnen til bærekraftig omstilling i offentlig helse- og omsorgssektor, og øke konkurranseevnen i helsenæringen. Det er stilt krav om at kunnskap, funn og resultater innenfor helseporteføljen skal deles og tas i bruk. For å fremme bærekraften i de kommunale helse- og omsorgstjenestene har det i samarbeid med Kommunesektorens organisasjon (KS) blitt utviklet tiltak for å fremme samarbeid om forskning og innovasjon i kommunene. Porteføljen har også bidratt og fått god uttelling for deltakelse i det internasjonale arbeidet. Videre har porteføljen deltatt og planlagt deltakelse i fellesutlysninger med andre porteføljer. Alt i alt er måloppnåelsen for 2024 tilfredsstillende, og da basert på flg. forhold:

- Høy tilsøkning og god kvalitet i søknader som er behandlet og tildelt gjennom året
- Høy deltakelse i nordisk og europeisk arbeid
- Utarbeidet ny porteføljeplan for helseporteføljen
- Samarbeidet med andre porteføljer om fellesutlysninger

Porteføljestyrets aktiviteter i 2024

Aktiviteter gjennomført

Oppfølging av porteføljeplanen for 2024

Tabellene under viser gjennomførte utlysninger innenfor porteføljestyrets ansvarsområde med tildelinger i 2024.

Tabell 1: Nasjonale utlysninger med tildeling fra porteføljestyret i 2024

Utlysningstittel	Søknadsfrist	Antall søknader	Tildelings -dato	Beløp mill. NOK	Antall tildelte prosjekter
Bærekraftige kommunale helse- og omsorgstjenester	18.09.24	113	2.12.24	150	10
Pilot Helse forprosjekter	16.10.24	74	02.12.24	5,9	24

* Helse bidro med 15 millioner NOK til en samarbeidsutlysning om sammenhengen mellom mat, miljø, klima og folkehelse

Tabell 2: Nasjonale utlysninger med administrativ tildeling i 2024

Utlysningstittel	Søknadsfrist	Antall søknader	Tildelingsdato	Beløp mill. NOK	Antall tildelte prosjekter
Koordinerings- og støtteaktiviteter (KOS)	Løpende – vurdering to ganger i året	31 (4 ikke behandlet)	Løpende – to ganger pr. år	2,1	19
Offentlig sektor phd	06.03.24	40, hvorav 6 helse	30.04.24	6,0 til helse	4

Tabell 3: Internasjonale utlysninger med tildeling i 2024

Utlysningstittel	Søknadsfrist	Antall søknader	Tildelingsdato	Beløp NOK eller EURO	Antall tildelte prosjekter med norsk deltakelse
Innovate to Prevent: Personalised Prevention in Health and Care Services The European Partnership on Transforming Health and Care Systems (THCS)	Obligatorisk erklæring: 16.04.24 Full søknad: 21.05.24	20	31.10.24	6,4 mill NOK	1
Identification or Validation of Targets for Personalised Medicine Approaches European Partnership for Personalised Medicine (EP PerMed)	(05.03.24 skisse) 20.06.24 (full søknad)	11 (38 skisser)	19.09.24	19,2 mill NOK	5
AMR Interventions 2024 (JPIAMR)	14.03.24 (skisse) 09.07.27 (søknad)	44 (140 skisser)	11.09.24	600 000 Euro	2
Bidirectional Brain-Body Interactions (ERA-NEURON)	08.03.24 (skisse) 28.06.24 (søknad)	43 (113 skisser)	19.09.24	993 500 Euro	3 (to koordinatører)
Mechanisms and Measurement of Disease Progression in the Early Phase of Neurodegenerative Diseases (JPND)	05.03.24 (skisse) 25.06.24 (full søknad)	37 (142 skisser)	17.09.24	200 000 Euro	1
Modulation of Brain Ageing through Nutrition and Healthy Lifestyle ERA4Health Partnership	15.01.24 (skisse) 27.05.24 (full søknad)	6 (10 skisser)	21.10.24	810 000 Euro, 690 000 Euro fra EU	4, (3 norske koordinatører)

Translational research on cancer epigenetics	21.07.23 (skisse)	5 søknader/ 14 skisser	24.05.24	3,4 mill NOK	1
TRANSCAN	15.12.23 (søknad)				

*Helse bidro med 1 mill. NOK til en utlysning i Biodiversa.

Andre aktiviteter

- Utarbeidet ny porteføljeplan for helse
- Utarbeidet investeringsplan for helse 2025-2027
- Gitt innspill til ny strategi for Forskningsrådet og systemmeldingen
- Fagevaluering av medisin og helse 2023-2024. Nasjonal rapport kommer våren 2025
- Helsenæring
- Mobilisert til økt samarbeid om forskning og innovasjon i kommunene

Vurdering av gjennomføringen

Porteføljestyremedlemmene har brukt tid på å bli kjent med sin rolle, ansvar, arbeidsformer, helseporteføljen og hverandre. Utformingen av ny porteføljeplan tok utgangspunkt i eksisterende planverk, strategier og føringer, og gjennom analyser og engasjerte diskusjoner i styremøtene ble mål, prioriteringer og tiltak utviklet og konkretiser. Arbeidet med investeringsplan for 2025-2027 inkluderte allerede inngåtte internasjonale forpliktelser, og det ble tatt hensyn til behovet for forutsigbarhet og overgangen til bruttobudsjettering.

Oppfølging av Forskningsrådets strategi

Helseporteføljen har et bredt nedslagsfelt, fra grunnforskning til anvendt forskning, utviklingsarbeid og forskningsbasert innovasjon og tidligfase kommersialisering. Både rådgivningen og porteføljestyrets planlagte og gjennomførte investeringer er av stor relevans og betydning for de fleste prioriteringer i Forskningsrådets strategi knyttet til bærekraft, kvalitet, innovasjon og verdiskaping.

I porteføljeplanen og investeringsplanen har porteføljestyret lagt vekt på å fremme forskning og innovasjon for utvikling av fremtidens bærekraftige helse-, omsorg- og velferdstjenester. Det er særlig stort kunnskapsbehov i de kommunale helse- og omsorgstjenestene og i den fylkeskommunale tannhelsetjenesten. Økt FoU-innsats i næringslivet, samarbeid mellom fagområder og sektorer, samspill mellom nasjonale og internasjonale utlysninger har vært sentralt i porteføljestyrets arbeid.

Forventede resultater og virkninger på sikt

Porteføljestyrets forventning er at aktivitetene igangsatt i 2024 skal bidra til god folkehelse, treffsikker behandling, bærekraftige helse- og omsorgstjenester, verdensledende helseforskningsmiljøer og økt konkurransevne i helsenæringen. Videre har porteføljestyret forventninger om økt bruk av kunnskap, funn og resultater fra helseporteføljen.

Rapportering fra porteføljestyret for innovasjon til Forskningsrådets styre for 2024

Vurdering av måloppnåelse for porteføljen

Forskningsrådets portefølje for innovasjon bidrar til mål og prioriteringer i langtidsplanen, Forskningsrådets strategi, til regjeringens mål for Forskningsrådet og til disse nylige vedtatte målene i innovasjonsstyrets porteføljeplan:

1. Porteføljen skal bidra til økt konkurransevne i nytt og eksisterende næringsliv.
2. Porteføljen skal styrke evnen til bærekraftig omstilling i offentlig sektor og næringsliv i hele landet
3. Ny kunnskap, kompetanse og teknologi i porteføljen skal deles, spres og tas i bruk i forskning, næringsliv og offentlig sektor.

Innsatsen i første år har fokusert på å utarbeide porteføljeplan, tildele midler i hht de krav og kriterier som de forrige styrene hadde lagt til grunn samt utarbeide ambisjoner og kriterier for ulike ordninger og utlysninger i 2024. Alle porteføljestyrets investeringer og utlysninger har vært innrettet for å styrke forskningsbasert innovasjon og omstilling i offentlig sektor og i nytt og eksisterende næringsliv. Det er stilt krav om forpliktende samarbeid mellom sektorer eller i verdikjeder for deling og spredning av kunnskap. Det er også lagt vekt på å utarbeide seleksjonskriterier som bidrar til å differensiere mellom sterke søknader slik at porteføljen utvikler seg i ønsket retning.

I 2024 har porteføljestyret innrettet en utlysning av Sentre for Forskningsdrevet Innovasjon, SFI, gjennom en to-trinnsprosess som sikrer sterkere næringslivsforankring og spredning på næringsområder og aktører. Trinn 1 ble gjennomført i 2024 og etter ekspertvurdering og porteføljestyrets behandling av vel 90 skissesøknader tas 30 søknader videre til trinn 2. Porteføljestyret har satt kriterier for tildeling av TTO-funksjonsmidler til forskningsorganisasjoners arbeid med nyskaping og tidligfase kommersialiseringsinnsats, og vektlagt en nivåtildeling som gjorde at bredden av søkere kan støttes ut fra egen modenhet og ambisjoner. Porteføljestyret har også hatt en arbeidsform i siste del av 2024 som muliggjorde løpende tildelinger av høykvalitets innovasjonsprosjekter innenfor industri- og tjenestenæringsarenaen. Alt i alt er måloppnåelsen for 2024 tilfredsstillende, og da basert på følgende forhold:

- Høy tilsøkning og god kvalitet i søknader som er behandlet og tildelt gjennom året
- Utarbeidet tydeligere seleksjonskriterier for å differensiere mellom sterke søknader
- Løpende tildeling av innovasjonsprosjekter i næringslivet gir raskere prosjektoppstart
- For lave budsjetter til innovasjonsprosjekter i næringslivet, og generelt til offentlig sektor
- Utarbeidet ny helhetlig porteføljeplan for innovasjonsporteføljen
- Fått gjennomslag for rådene om økte budsjetter, særlig offentlig sektor og kommersialisering, men også IPN og nærings-ph.d i 2025

Porteføljestyrets aktiviteter i 2024

Aktiviteter gjennomført

Oppfølging av porteføljeplanen for 2024

Det forelå porteføljeplaner og investeringsplaner for ulike deler av innovasjonsporteføljen da porteføljestyret startet sitt arbeid. Den innovasjonsporteføljen som ble lagt til porteføljestyret f.o.m. 2024 var betydelig bredere enn tidligere, og omfattet bl.a. offentlig sektor og flere ordninger som i tidligere lå under Styret (SFI, Grønn plattform, nærings- og offentlig sektor-ph.d). Porteføljestyret la planene for 2024 til grunn for tildelinger gjennom året, samt utarbeide ny porteføljeplan og investeringsplan samt sikre innretning og porteføljekriterier for flere utlysninger gjennom året.

Tabellene under viser gjennomførte utlysninger innenfor porteføljestyrets ansvarsområde med tildelinger i 2024.

Tabell 1: Nasjonale utlysninger med tildeling fra porteføljestyret i 2024

Utlysningstittel	Søknadsfrist	Antall søknader	Tildelingsdato	Beløp	Antall tildelte prosjekter
Verifisering – Kommersialisering 2023	18.10.23	90	25.03.24	99,4 mill. kr.	21
SFI-V – trinn 1	18.09.24	96	16.12.24		30*
Innovasjons-prosjekt i næringslivet 2024	Løpende	288	16.12.24	180 mill. kr.	14**

*30 søknader ble kvalifisert til å gå videre fra trinn 1 til trinn 2

** Alle 288 søknader skal være ferdigbehandlet ila.1. kvartal 2025. Totalt tildeles 438 mill. kr. (258 mill. kr. i 2025)

Tabell 2: Nasjonale utlysninger med administrativ tildeling i 2024

Utlysningstittel	Søknadsfrist	Antall søknader	Tildelingsdato	Beløp	Antall tildelte prosjekter
Kvalifisering - Kommersialisering 2024	Løpende	117		39,8 mill. kr.	80
Offentlig sektor-ph.d. –2024	06.03.24	40	03.05.24	46,6 mill. kr.	23
Nærings-ph.d. –2024	05.06.24	98	29.08.24	102,7 mill. kr.	49

Tabell 3: Internasjonale utlysninger med administrativ tildeling i 2024

Utlysningstittel	Søknadsfrist	Antall søknader	Tildelingsdato	Beløp	Antall tildelte prosjekter
Eurostars	14.03.24	40	04.06.24	40 mill. kr.	11
Eurostars	12.09.24	43	03.12.24	43 mill. kr.	11
ERA-nett M-ERA-NET3 materialforskning	21.11.23		Jan 2024	5 mill. kr. ***	6

***Del av utlysning sammen med porteføljestyret for muligjørende teknologier. Totalt tildelt beløp 28,2 mill. kr.

Andre aktiviteter

- Utarbeidet ny porteføljeplan for innovasjon.
- Utarbeidet investeringsplan for 2025-2027.
- Bred mobilisering til SFI-V: lyst ut 768 mill. kroner til 8 sentre gjennom en to-trinnsprosess, trinn 1: 98 søknader mottatt, 30 vedtatt videre til trinn 2, frist 4. juni 2025.
- Styreseminarer om bl.a. landbaserte mineraler, Eureka, Grønn plattform.
- Gitt innspill til ny strategi for Forskningsrådet og systemmeldingen.
- Anbefalt deltagelse i EU-partnerskapet «Partnership for Raw Materials for the Green and Digital Transition».

Vurdering av gjennomføringen

Porteføljestyret har brukt tid på å bli kjent med sine roller og ansvar, med innovasjons-porteføljen og de tre delporføljerne; næringsliv, offentlig sektor og kommersialisering, med arbeidsformen med å utvikle rammer og kriterier for utlysningene, og med hverandre.

Utformingen av ny porteføljeplan tok utgangspunkt i eksisterende planverk, strategier og føringer, og gjennom analyser og engasjerte diskusjoner i styremøtene ble mål, prioriteringer og tiltak utviklet og

mer konkrete. Arbeidet med investeringsplan for 2025-2027 inkluderte allerede inngåtte internasjonale forpliktelser, og det ble tatt hensyn til behovet for forutsigbarhet og overgangen til bruttobudsjettering.

Oppfølging av Forskningsrådets strategi

Innovasjonsporteføljen har et bredt nedslagsfelt, uten tematiske begrensninger, som gir ett stort mulighetsrom strukturelt, men mindre rom for tematisk/sector/bransje-spissing. Både rådgivningen og porteføljestyrets planlagte og gjennomførte investeringer er av stor relevans og betydning for de fleste prioriteringer i Forskningsrådets strategi knyttet til kvalitet, bærekraft og innovasjon og verdiskaping. Porteføljestyret har systemansvaret for Forskningsrådets innsats for næringsliv, offentlig sektor og nyskaping og kommersialisering fra forskningsorganisasjonene, inkl. hele-landet-perspektivet innenfor disse områdene.

I porteføljeplanen og investeringsplanen har porteføljestyret lagt vekt på tverrgående tiltak i strategien, blant annet nyskaping og kommersialisering, økt FoU-innsats i næringslivet, fagutvikling, internasjonalt forskningssamarbeid, samspill mellom nasjonale og internasjonale utlysninger m.m.

Forventede resultater og virkninger på sikt

Porteføljestyrets forventning er at aktivitetene igangsatt 2024 skal ytterligere forsterke kunnskap, kompetanse og som muliggjør omstilling i næringsliv og offentlig sektor, økt verdiskaping og en **mer** bærekraftig og trygg samfunnsutvikling.

Rapportering fra porteføljestyret for klima og miljø til Forskningsrådets styre for 2024

Vurdering av måloppnåelse for porteføljestyret

Porteføljen dekker både den tematiske og den sektorovergripende klima- og miljøforskningen, og spenner over mange fag- og samfunnsområder. Porteføljen for klima og miljø har ansvar for forskning innenfor klima, landbasert miljø, marint miljø, polar og sirkulær økonomi. De gjennomførte utlysningene og tildelingene i 2024 baserer seg på investeringsplaner vedtatt høsten 2023 av tre tidligere porteføljestyrer. Investeringsplanene bidrar til å realisere porteføljeplanene.

Porteføljens tverrgående tiltak i 2024 har resultert i nye prosjekter som vil styrke samfunnets evne til å møte endringer i klima og miljø, og bidrar til en bærekraftig omstilling. Porteføljen har også gitt et solid bidrag til å fornye og øke kvaliteten innen klimasystemforskning og miljøforskning, spesielt i havet. Internasjonalt samarbeid er viktig både for å løse de globale samfunnsutfordringene knyttet til klima og miljø, men også for å sikre norske forskere en sterk posisjon internasjonalt. Gjennom å delta i utlysninger i regi av partnerskapene, NordForsk og Belmont forum har porteføljen stimulert til internasjonalt samarbeid.

Året 2024 har utover tildelinger av midler vært preget av arbeidet med porteføljepan, porteføljeanalyse og investeringsplan for 2025-2027. Porteføljepanen legges frem for Styret til endelig godkjenning i mars 2025.

Porteføljestyrets aktiviteter i 2024

Aktiviteter gjennomført

Mål og føringer for porteføljen er fulgt opp gjennom utlysninger og tildelinger i 2024, se Tabell 1 og Tabell 2. De fleste tildelinger er vedtatt i Porteføljestyret for klima og miljø, men noen bevilgningsvedtak er fattet i andre av Forskningsrådets porteføljestyrer.

Tabell 1. Nasjonale utlysninger 2024

Utlysningstittel	Søknad sfrist	Antall søknader	Tildeling sdato	Beløp (MNOK)	Antall tildelte prosjekter	Tildelende organ
Inntil 72 millioner til forskning på klima- og jordsystemet	06.03.	47	24.09.	71	6	PS Klima og miljø
Inntil 48 millioner til forskning på marine økosystemer	06.03.	38	24.09.	48	4	PS Klima og miljø
Inntil 16 millioner til forskning på marine økosystemer	06.03.	13	24.09.	16	2	PS Klima og miljø
Stort, tverrfaglig Forskerprosjekt på klima- og jordsystemet	06.03.	6	24.09.	50	2	PS Klima og miljø
Inntil 183 millioner til Arealer under press	13.03.	74	24.09.	143	13	PS Klima og miljø
Inntil 183 millioner til Arealer under press - Samarbeid med Sør-Afrika	13.03.	23	24.09.	40	10	PS Klima og miljø
Inntil 112 millioner til forskning på sammenhenger mellom mat, miljø, klima og	13.03.	41	27.09.	108	9	PS Mat og bioress.
Koordinerings og støttetiltak						
Arangeringsstøtte	løpende	18	løpende	2,59		Adm
Kommunikasjon	løpende	15	løpende	4,87		Adm
Arctic Field Grant	13.11.	103	12.12.	6,038	58	Adm
Svalbard Strategic Grant	13.03.	19	12.04.	3,993	11	Adm

Tabell 2. Internasjonale utlysninger 2024

Utlysningstittel	Søknad sfrist	Antall søknader	Tildeling sdato	Beløp (MNOK)	Totalt antall tildelte prosjekter	Antall tildelte prosjekter med norsk partner	Tildelende organ
Naturbaserte løsninger for biodiversitet, velferd og gjennomgripende samfunnsendringer (BiodivNBS)	09.04.	108	16.09.	23,5	34	8	Biodiversa+
Akvatiske økosystemtjenester	29.04.	59	16.09.	16		6	Water4All
Konsekvenser av endringer i lys i marint miljø	30.05.	6	18.10.	8	2	2	JPI Oceans
Klima, miljø og helse 2	29.02.		12.11.	14	12	3	Belmont forum
Tropical forests	26.11.	N/A	N/A	10			Belmont forum
Driving Urban Transitions	14.11.	N/A	N/A	45			DUT
Sustainable Development of the Arctic	28.11.	35	mar.25	13			NordForsk

Andre saker:

- Porteføljestyret ga innspill til Forskningsrådets nye strategi, systemmeldingen og Forskningsrådets budsjettforslag for 2026.
- I løpet av 2024 ble det foreslått fire nye partnerskap i Horisont Europa, hvorav Resilient Cultural Heritage, RCH hører inn under dette porteføljestyret. Administrasjonen har foreslått en finansiering på 10-15 mill. kroner årlig i perioden 2026-32, med en fordeling mellom Porteføljestyret for klima og miljø (10-13 mill. kroner) og Porteføljestyret for velferd og utdanning (1-2 mill. kroner). Porteføljestyret vedtok på sitt møte i juni å anbefale norsk deltakelse i dette partnerskapet. KD sendte i oktober brev til Kommissjonen der Norge indikerer forpliktelse til å støtte partnerskapene.
- Porteføljestyret oppnevner representanter til International Arctic Science Committee (IASC). Medlemmene i arbeidsgruppene oppnevnes for 4 år, med mulighet for forlengelse av perioden med nye 4 år. Porteføljestyret oppnevnte på sitt møte 11. desember 2024 en representant til hver av arbeidsgruppene Marin, Samfunn og humaniora og Terrestrisk. I tillegg ble en representant gjenoppnevnt til arbeidsgruppen Kryosfære.
- Det har vært avholdt orienteringer om Kunnskapsoppsummeringer på arealer, Ressurskartlegging av norsk polarforskning, Fagevalueringene av biovitenskap og naturvitenskap og Arven etter Nansen.

Gjennomføringen av porteføljestyrets aktiviteter vurderes som god med de ressursene som har vært tilgjengelig i 2024.

Oppfølging av Forskningsrådets strategi

Porteføljestyret har fulgt opp sitt ansvarsområde og har innlemmet ulike aspekter fra strategien i Porteføljeplanen og i Investeringsplanen for 2025-2027.

Strategiens mål gjenspeiles i porteføljens tiltak og prioriteringer jfr. Vedlegg 1 som viser utlysninger og bevilgninger i 2024.

Porteføljestyret diskuterte strategiens tverrgående tiltak i deres fjerde møte i 2024, og vedtok at 9 tiltak skulle tas inn i ny porteføljeplan og investeringsplan for 2025-2027. Porteføljestyret vektla at tiltakene iverksettes koordinert i flere porteføljer slik at en ønsket synergieffekt oppnås.

Forventede resultater og virkninger på sikt

Investeringene i 2024 forventes å gi et solid bidrag til den grunnleggende forskningen om økosystemer i havet og forståelse av klimasystemet. Kunnskap om klimasystemet er avgjørende for å kunne forstå konsekvensene av klimaendringer og kunne sette inn de rette tiltakene og omstille

samfunnet. Det er finansiert prosjekter av stor betydning for det kommende internasjonale Coupled Model Intercomparison Project (CMIP7) og for det internasjonale arbeidet forbundet med karbonbudsjetter. Norge har sterke forskningsmiljøer både innenfor klimaforskning og havforskning. Investeringene vil bidra inn i Havforskningstiåret, og gjennom dette bidra til å nå FNs bærekraftsmål, spesielt mål 14 – Liv under vann.

De tverrgående tiltakene retter seg mot arealproblematikk og sammenhengen mellom klima, miljø, mat og folkehelse. Vi forventer at dette vil frembringe viktig kunnskap for forvaltningen og er temaer som er trukket fram både i Forskningsrådets strategi og i departementenes tildelingsbrev. Med 183 mill. kroner til Arealer under press i 2024 har de samlede investeringene i temaet i perioden 2020-2024 kommet opp i 700 mill. kroner. totalt. Dette er en suksess for tverrgående og sektorovergripende forskning på en stor samfunnsutfordring, ledet av vår portefølje.

Vi forventer at et nytt partnerskap innenfor kulturarv på sikt vil styrke de norske forskningsmiljøene innenfor kulturmiljøer, og bidra til mer internasjonalt samarbeid på feltet.

Rapportering fra porteføljestyret for Mat og bioressurser til Forskningsrådets styre for 2024

Vurdering av måloppnåelse for porteføljen

Porteføljestyret for mat og bioressurser representerer et nytt grep fra Forskningsrådet ved å samle blå og grønne bioressurser og matverdikjeder under ett styre, hvor mat og bioressurser i større grad enn før kan sees i en større sammenheng. Porteføljestyret fungerer godt sammen og er godt i gang med oppgavene.

I 2024 er utlysninger og tildelinger gjort i henhold til mål og prioriteringer i de foregående porteføljestyrene Landbasert mat, miljø og bioressurser (BIOMIL) og HAV. Porteføljestyret har igangsatt og fulgt opp målet om flere sektorovergrepene utlysninger som utlysning om bærekraftig fôr og de mange sammenhenger mellom mat/miljø/klima og folkehelse. Sistnevnte var en fellesutlysning mellom 3 porteføljestyrer.

Året 2024 har utover tildelinger av midler vært preget av arbeidet med porteføljeplan og investeringsplan for 2025-2027. Porteføljeplanen legges frem for Styret til endelig godkjenning i mars 2025. Som nevnt innledningsvis skal porteføljeplan og investeringsplan dekke både blå, grønne og tverrgående kunnskaps- og innovasjonsbehov. Porteføljestyret vurderer at dette er godt ivarettatt i nevnte planverk.

Samarbeid med andre finansieringskilder innenfor forskning er viktig for porteføljens måloppnåelse. Et slikt samarbeid forventes også fra finansierende departementer. Samarbeidet med Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri (FFL/JA) og Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering (FHF) er ivarettatt bl.a. gjennom et eget møte mellom porteføljestyret og styreleder for FFL/JA og FHF og gjennom samarbeid og arbeidsdeling rundt utlysninger. Porteføljestyret vurderer at dette samarbeidet er i god flyt og at det skal utvikles ytterligere fremover.

Porteføljestyrets aktiviteter i 2024

Aktiviteter gjennomført

Mål og føringer for porteføljen er fulgt opp gjennom utlysninger og tildelinger i 2024, se tabell under. De fleste tildelinger er vedtatt i PS MATBIO, men noen bevilgningsvedtak er fattet i andre av Forskningsrådets porteføljestyrer, se tabellen.

Utlysning	Antall		Beløp, mill kr	Antall prosjekter
	Søknadsfrist	søknader		
Forebygging av sårdannelse og betingelser for sårheling hos oppdrettsfisk - FP Fornyelse	06.mar	8	36	3
Havbruksrelatert forskning innen samfunn, forvaltning og marked - FP Fornyelse	06.mar	8	20	2
Havbruksrelevant forskning innen Samfunn, forvaltning og marked - FP Tidlig karriere	06.mar	4	8	1
Karbonomsetning og -lagring i jordbruksjord og skogsjord - KSP	13.mar	5	30	2
Hvordan bedre fiskevelferden i utvikling og bruk av havbruksteknologi - KSP	13.mar	4	12	1
Bærekraftig fôr til husdyr i systemperspektiv - KSP	13.mar	5	30	3
Forskning på sammenhengen mellom mat, miljø, klima og folkehelse - KSP	13.mar	41	71	6
Skog og trebruk - IPN	Løpende	9	27	5
Fiskeri og andre marine næringer - IPN	Løpende	5	19	3
Havbruk - IPN	Løpende	31	59	9
Arrangementsstøtte landbasert	Løpende	9	0,5	6
Kunnskapsnotat for landbasert	05.jun	1	1,5	1
			Beløp, mill kr	
		Antall	(Tildelt av	Antall
Utlysning internasjonale	Søknadsfrist	søknader	andre styrer)	prosjekter
AGROECOLOGY Partnership	19.sep	37	22	5
Sustainable Blue Economy Partnership (SBEP)	06.nov	39	50	14
Inntil 183 millioner til arealer under press - KSP	13.mar	97	24	2
Svensk-norsk hesteforskning	01.okt	22	8,7	3
Sustainable fisheries from healthy seas NordForsk	28.mai	13	10,9	4

Andre aktiviteter

- Kunnskapsdepartementet sendte 12. februar 2024 ut invitasjon til å komme med innspill til arbeidet med melding til Stortinget om forskningssystemet (systemmeldinga). Forskningsrådet ønsket i sitt arbeid med tilsvar å involvere porteføljestyrene. PS MATBIO ga sine innspill i porteføljestyremøtet 25. april og ba administrasjonen jobbe videre med systemmeldingen basert på innspill i møtet.
- Innspill til Forskningsrådets Budsjettforslag for 2026 ble behandlet av PS MATBIO 24. juni 2024. Porteføljestyret ba administrasjonen inkludere de faglige innspillene i satsingsforslagene.
- PS MATBIO inviterte til dialogmøte med FFL/JA og FHF i porteføljestyremøtet 4. desember 2024. I møtet diskuterte partene samarbeid og dialog. Administrasjonen følger opp saken i arbeidet med Investeringsplaner og annen aktivitet for 2025 og 2026.

Gjennomføringen av porteføljestyrets aktiviteter vurderes som god med de ressursene som har vært tilgjengelig i 2024.

Oppfølging av Forskningsrådets strategi

Porteføljestyret har fulgt opp sitt ansvarsområde og har innlemmet ulike aspekter fra strategien i Porteføljeplanen og i Investeringsplanen.

Strategiens mål gjenspeiles i porteføljens tiltak og prioriteringer jfr. tabellen som viser utlysninger og bevilgninger i 2024.

PS MATBIO diskuterte strategiens tverrgående tiltak i PS-møte 4. desember 2024.

En rekke tverrgående tiltak blir ivarettatt i Porteføljeplanen og i Investeringsplan for 2025-2027.

Forventede resultater og virkninger på sikt

Økt konkurransekraft og innovasjonsevne er essensielt for å løse samfunnsutfordringer, bidra til en grønn omstilling og utvikle bærekraftige bionæringer. Porteføljen bidrar til samfunnsøkonomiske gevinster ved å gjøre ny kunnskap og løsninger tilgjengelige. Prosjektene skal styrke forskningsmiljøene og fremme samarbeid mellom dem og andre aktører for å utvikle nødvendig kunnskap. Det forventes at prosjektene på sikt styrker eksisterende næringsliv og legger grunnlaget for nye næringer.

Rapportering fra porteføljestyret for muliggjørende teknologier til Forskningsrådets styre for 2024

Vurdering av måloppnåelse for porteføljen

Forskningsrådets portefølje for muliggjørende teknologier (MT-porteføljen) bidrar til mål og prioriteringer i langtidsplanen, Forskningsrådets strategi, til regjeringens mål for Forskningsrådet og til målene i MT-porteføljeplanen:

1. Porteføljen skal styrke forskningskvaliteten og flytte forskningsfronten.
2. Porteføljen skal styrke evnen til forskning, omstilling og verdiskaping i næringsliv og offentlig sektor.
3. Porteføljen skal bidra til bærekraftig og demokratisk samfunnsutvikling.

I 2024 har porteføljestyret lagt ned særlig innsats i å innrette og utlyse KI-milliarden. Oppdraget fra regjeringen og føringene fra Styret gav rammeverket som porteføljestyret brukte til å utvikle kriterier og en to-trinns utlysning, og som støtter opp under de tre målene i porteføljeplanen. Porteføljestyret startet også sent i 2024 på arbeidet med kvanteteknologiseringen, der kvalitet og nasjonal kunnskapsheving vil stå sentralt.

Alle porteføljestyrets investeringer og utlysninger er innrettet for å styrke nasjonalt og internasjonalt samarbeid, i tråd med prioritering 2 i porteføljeplanen. Det er stilt krav om forpliktende samarbeid i og mellom forskningsinstitusjoner, næringsliv, offentlig sektor og/eller forsvarssektoren. Porteføljestyret mener dette bidrar til å gjøre forskningen mer treffsikker og relevant, til kunnskapsspredning og tilrettelegging for at ny kunnskap og teknologi blir tatt i bruk. Kravet om ansvarlig forskning og innovasjon bidrar til at konsekvenser av ny teknologi belyses og implementeringen av teknologien kan gjøres på en god og sikker måte til det beste for mennesker, natur og samfunn.

Porteføljestyrets vil påpeke at potensialet i muliggjørende teknologier til å drive frem kunnskap og innsikter, nye teknologier og kompetanse for norsk sikkerhet, bærekraft, innovasjon og konkurransekraft, kan stimuleres og tas i bruk raskere og bredere. I møtet med geopolitikk og samfunns- og næringslivsutvikling må Forskningsrådets MT-innsats bidra til å bygge et solid nasjonalt kunnskapsfundament med gode internasjonale koblinger, også gjennom grensesprengende forskning og radikal innovasjon for ansvarlig og pålitelig teknologiutvikling.

Porteføljestyrets aktiviteter i 2024

Aktiviteter gjennomført

Oppfølging av investeringsplanen for 2024

Det forelå en investeringsplan 2024-2026 for muliggjørende teknologier da porteføljestyret ble oppnevnt. Med statsbudsjettet, departementenes tildelingsbrev og Styrets føringer for 2024 kom det økte midler og et nytt oppdrag med KI-milliarden. Porteføljestyret har diskutert og besluttet innretning og porteføljekriterier for en rekke utlysninger gjennom året. Tabellene under viser gjennomførte utlysninger innenfor porteføljestyrets ansvarsområde med tildelinger i 2024.

Tabell 1: Nasjonale utlysninger med tildeling fra porteføljestyret i 2024.

Utlysningstittel	Søknadsfrist	Antall søknader	Tildelingsdato	Tildelt beløp (1000 kroner)	Antall tildelte prosjekter
Samarbeidsprosjekter som utvikler kunnskap og metodikk innenfor industriell bioteknologi	13. mars 2024	12	18. september 2024	60 013	5 prosjekter
Samarbeidsprosjekter som skal få frem radikalt nye teknologier gjennom faglig sammensmeltning innenfor de muliggjørende teknologiene	13. mars 2024	36	18. september 2024	119 894	8 prosjekter
Samarbeidsprosjekter som utvikler ny teknologi innenfor nanoteknologi, mikroteknologi og avanserte materialer	13. mars 2024	8	18. september 2024	57 103	5 prosjekter
Forsterkningsmidler til pågående prosjekter for å knytte kompetanse og resultater av IKT-forskning mot forsvarssektoren	Løpende	9	18. september 2024	15 000	4 prosjekter
Forskerprosjekt for fornyelse og utvikling av IKT	Løpende	5	11. desember 2024	23 968	2 prosjekter

Tabell 2: Nasjonale utlysninger med administrativ tildeling i 2024.

Utlysningstittel	Søknadsfrist	Antall søknader	Tildelingsdato	Tildelt beløp (1000 kroner)	Antall tildelte prosjekter
Nærings-ph.d. – doktorgradsprosjekt i bedrift 2024	5. juni 2024		August 2024	20 000	10 prosjekter innenfor kunstig intelligens
Arrangementsstøtte	Løpende		Fortløpende	3 367	37 arrangementer

Tabell 3: Internasjonale utlysninger med administrativ tildeling i 2024.

Utlysningstittel	Søknadsfrist	Antall søknader	Tildelingsdato	Tildelt beløp (1000 kroner)	Antall tildelte prosjekter
ERA-nettverket M-ERA.NET3 (materialforskning)	21. november 2023		Januar 2024	28 189	6 prosjekter med norske partnere*
Partnerskapet ERA4Health: Nano and advanced technologies for disease prevention, diagnostic and therapy	13. juni 2024		Oktober 2024	12 019	4 prosjekter med norske partnere
Partnerskapet Chips JU: Nasjonalt kompetansesenter innenfor halvlederteknologi	Nasj. prekvalifisering: 21. juni 2024 EU-frist: Sept. 2024.		8. november 2024	44 000	EU godkjente den norske søknaden og går inn med et tilsvarende beløp

* Tildelt beløp inkluderer 5 mill. kroner fra PS Innovasjon.

Andre aktiviteter

- Bred nasjonal KI-mobilisering: Lyst ut 850 mill. kroner til 4-6 KI-sentre gjennom en to-trinnsprosess, 122 skisser mottatt i juni 2024 og 50 søknader 15. januar 2025.
- Utarbeidet ny porteføljeplan for muliggjørende teknologier.
- Utarbeidet investeringsplan for 2025-2027.
- Styreseminarer om bl.a. nanoteknologi og kvanteteknologi.
- Gitt innspill til ny strategi for Forskningsrådet, systemmeldingen og budsjettforslag 2026.

Vurdering av gjennomføringen

Porteføljestyrets medlemmer var alle nye da arbeidet startet i 2024. Porteføljestyret har brukt tid å bli kjent med sin rolle og ansvar, med MT-porteføljen og de tre delporteføljene IKT, bioteknologi og nanoteknologi/mikroteknologi/avanserte materialer, med arbeidsformen med å utvikle rammer og kriterier for utlysningene, og med hverandre. Arbeidet med KI-milliarden har vært strategisk nybrottsarbeid som er gitt prioritet. Porteføljestyret er fornøyd med den brede mobiliseringen som dette arbeidet har ledet til, herunder mange nye aktører fra næringsliv og offentlig sektor og etablering av helt nye tverrfaglige samarbeidskonstellasjoner på en rekke områder. Det er en igangsatt en prosess for nanoteknologisatsingen fremover, og tilsvarende igangsettes for bioteknologi i 2025. Utformingen av ny porteføljeplan tok utgangspunkt i tidligere porteføljeplan, og gjennom analyser og engasjerte diskusjoner i styremøtene ble mål, prioriteringer og tiltak utviklet og mer konkrete. Arbeidet med investeringsplan for 2025-2027 var mer krevende, der allerede inngåtte internasjonale

forpliktelser, behovet for forutsigbarhet og overgangen til bruttobudsjettering reduserte handlingsrom og forutsigbarhet.

Oppfølging av Forskningsrådets strategi

Muliggjørende teknologier er generiske teknologier med bredt nedslagsfelt og en rekke anvendelsesområder. Både rådgivningen og porteføljestyrets planlagte og gjennomførte investeringer er derfor av stor relevans og betydning for de fleste prioriteringer i Forskningsrådets strategi knyttet til kvalitet, bærekraft og innovasjon og verdiskaping.

I porteføljeplanen og investeringsplanen har porteføljestyret lagt vekt på tverrgående tiltak i strategien, blant annet utvikling og bruk av KI, infrastruktur, nyskaping og kommersialisering, økt FoU-innsats i næringslivet, fagutvikling, internasjonalt forskningssamarbeid, samspill mellom nasjonale og internasjonale utlysninger m.m.

Forventede resultater og virkninger på sikt

Porteføljestyrets forventning er at aktivitetene i 2024 skal ytterlige forsterke norsk MT-forskning som gir ny kunnskap, kompetanse og teknologier som muliggjør sikkerhet, omstilling i næringsliv og offentlig sektor, økt verdiskaping og en mer bærekraftig og trygg samfunnsutvikling.

Rapportering fra porteføljestyret for Samisk samfunn og kultur til Forskningsrådets styre for 2024

Vurdering av måloppnåelse for porteføljestyret

Porteføljestyret for Samisk samfunn og kultur skal bidra til å utvikle ny kunnskap for at den samiske folket, som urfolk, skal kunne sikre og utvikle språket sitt, kulturen sin og samfunnslivet sitt. Porteføljestyrets styringsdokumenter i 2024 har vært porteføljeplanen, samt oppfølging av tidligere års prioriteringer og tiltak. Måloppnåelsen vurderes derfor i lys av disse føringene.

Porteføljen dekker et bredt spekter av temaer og anvender ulike utlysninger som virkemidler for å adressere utfordringer innen porteføljens ansvarsområder. Til tross for begrensede finansielle ressurser, bidrar styrets arbeid til å stimulere forskningsaktivitet og fremme kunnskapsutvikling av høy kvalitet. Dette skjer blant annet gjennom deltakelse i fellesutlysninger, som også genererer samisk-relevante forskningsprosjekter utenfor porteføljens egen innsats. Forskningen er tverrfaglig og kjennetegnes av både nasjonalt og internasjonalt samarbeid. Samtidig gjenstår et fortsatt behov for videre utvikling innen flere av porteføljens ansvarsområder.

Porteføljestyrets aktiviteter i 2024

Aktiviteter gjennomført

Porteføljestyrets hovedaktivitet har vært å gjøre investeringsbeslutninger knyttet til porteføljens utlysninger. Disse ses i tabell nedenfor.

Porteføljestyret har i 2024 gjennomført en utlysning sammen med porteføljestyret for Velferd og utdanning. Utlysningen var åpen innenfor alle temaområder i porteføljeplanen, men med en tematisk prioritering av "Oppvekst og utdanning". Det var to prosjekter som ble tildelt midler gjennom porteføljestyret for Samisk samfunn og kultur, i tillegg ble et tredje tildelt midler gjennom Optimaliseringspotten for humaniora-sterke søknader. Dette anser vi som et vellykket initiativ da det har generert flere samisk relevante prosjekter også i andre porteføljer.

Utlysningstittel	Søknadsfrist	Antall søknader	Tildelingsdato	Beløp	Antall tildelte prosjekter
Samisk forskning	6. 03. 2024	11	29. 09. 2024	21. mill. kr.	2

I løpet av det siste året har porteføljen også bidratt med midler til en internasjonal utlysning via NordForsk: *Sustainable development in the Arctic*. Utlysningen, som har som mål å støtte forskningssamarbeid med arktiske land, omfatter alle temaområder, men med et særlig fokus på at prosjektene skal inkludere urfolksperspektiver og fremme bærekraftig utvikling. Dette er en viktig del av porteføljens arbeidsområde, både for å styrke internasjonalt forskningssamarbeid, forbedre kvaliteten på nasjonal forskning og sikre at Norge både har tilgang til og aktivt bidrar til internasjonal kunnskapsproduksjon.

Oppfølging av Forskningsrådets strategi

Forskningsrådets strategi er fulgt opp både gjennom porteføljeplanens mål og prioriteringer, investeringsplanen, og gjennom tildelingene i 2024. Det er særlig strategiens målområde om Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft som er sentral, og porteføljen bidrar spesielt til dette målområdet ved å støtte forskning på bærekraftig forvaltning av naturressurser, fremme samisk tradisjonell økologisk kunnskap innenfor klima- og miljøtilpasning, samt bidra til bevaring av biologisk mangfold og reindrift. Sosialt styrker den samisk språk, kultur og identitet, fremmer urfolks rettigheter og inkludering i politikk og forvaltning, samt forbedrer helse- og velferdstjenester tilpasset samiske samfunn. Økonomisk fremmer porteføljen bærekraftig næringsutvikling, innovasjon i samiske næringer og utvikling av økonomiske modeller basert på samisk tradisjonell kunnskap.

Porteføljestyret følger også opp strategien ved å bidra til et velfungerende forskningssystem ved å styrke og bygge opp forskningsmiljøer, sikre høy kvalitet og relevans på forskningen, fremme nasjonalt og internasjonalt samarbeid, samt bidra til å øke forskningsformidlingen.

Porteføljen bidrar til sektorovergripende samarbeid, tverrfaglig forskning og raskere anvendelse av kunnskap i samiske samfunn. Dette er avgjørende for å løse samfunnsutfordringer effektivt og sikre bærekraftig utvikling i Sápmi.

Porteføljestyret arbeider målrettet for å stimulere til og tilrettelegge for kunnskap som samfunnet trenger innenfor de tematiske prioriteringene i langtidsplanen herunder humanistisk og juridisk forskning. Porteføljestyret legger til rette for samspill nasjonalt og internasjonalt og bidrar i arbeidet med å følge opp sannhets og forsoningskommisjonens rapport.

Forventede resultater og virkninger på sikt

Vi står overfor store forventninger fra samfunnet om å ivareta og styrke forskningen knyttet til samisk samfunn og kultur. Det er viktig at Porteføljestyret for samisk samfunn og kultur tar ansvar å møte denne utfordringen med kompetanse og vitalitet. Vårt utgangspunkt er preget av fornorskningens historiske traumer. Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport, som ble overlevert Stortinget den 1. juni 2023, underbygger viktigheten av vårt arbeid og behovet for å styrke vår innsats ytterligere. Porteføljen for samisk samfunn og kultur har ikke i dag et budsjett for å kunne levere på disse forventningene

For å utnytte begrensede midler på en mest mulig hensiktsmessig måte, er porteføljestyrets ambisjon at samisk-relevant forskning skal være en del av flere tverrgående utlysninger i Forskningsrådets regi. Videre vil vi arbeide for internasjonalt forskningssamarbeid med flere av Panorama-land, samt Norden og EU, gjennom for eksempel spesifikke føringer i Forskningsråds-utlysninger, deltakelse i NordForsk-utlysninger og Horisont Europa.

Porteføljestyrets tiltak vil på kort sikt styrke forskning, samarbeid og formidling, mens de på lang sikt vil bidra til et mer bærekraftig, kunnskapsbasert og inkluderende samfunn for samer og storsamfunnet.

Rapportering fra porteføljestyret for velferd og utdanning til Forskningsrådets styre for 2024

Vurdering av måloppnåelse for porteføljestyret

Porteføljen for velferd og utdanning skal møte store samfunnsutfordringer innenfor velferd, utdanning, arbeid, kultur og medier. Innsats knyttet til samfunnsoppdraget *Inkludering av barn og unge* er lagt til porteføljen. Porteføljestyrets styringsdokumenter har i 2024 vært to (tre) tidligere porteføljeplaner og oppfølging av prioriteringer og tiltak fra tidligere år. Måloppnåelsen er derfor vurdert opp mot disse.

Porteføljen har stor tematisk bredde, og i 2024 har porteføljestyret brukt ulike virkemidler og målrettede utlysninger for å bidra til å løse utfordringer på porteføljens områder. Porteføljestyrets innsats bidrar til å utløse forskningsaktivitet og utvikler kunnskap av høy kvalitet på porteføljens områder, forskningen har brukervedvirkning, den er flerfaglig, og har samarbeid nasjonalt og internasjonalt. Det er samtidig et fortsatt behov for å utvikle flere av porteføljens ansvarsområder.

Porteføljestyrets aktiviteter i 2024

Aktiviteter gjennomført

Porteføljestyret har tildelt midler til totalt 33 prosjekter som vil bidra med ny kunnskap, sektorovergrepene perspektiver, samarbeid og brukervedvirkning. I 2024 har porteføljen samarbeidet med andre porteføljer om utlysninger for forskning på tverrgående tematikk. Flere av utlysningene og prosjektene som er innvilget møter regjeringens samfunnsoppdrag om å inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv.

Utvikling av investeringsplan for 2025-2027 er slutført, og arbeidet med investeringsplan for 2026-2028 er startet opp. Ny porteføljeplan er diskutert og utviklet gjennom store deler av 2024, og ble lagt ut for muligheter til innspill i desember 2024. Planen fikk mange gode og konstruktive tilbakemeldinger fra miljøene, og innspill er ivare tatt i endelig versjon. Med ansvar for en bred portefølje ser porteføljestyret mulighet for å jobbe helhetlig med å ivareta overlappende tematikk, og dette har stått sentralt i arbeidet med porteføljeplanen. Samtidig er det viktig å ivareta de ulike problemstillingene innenfor hvert enkelt temaområde med sine utfordringer og muligheter. Arbeidet i 2024 med porteføljeplanen vil være et viktig grunnlag for de videre prioriteringene i porteføljen og det kommende arbeidet.

Tildelinger i 2024 har blitt gjennomført på grunnlag av investeringsplaner fra tidligere porteføljestyrer:

Utlysningstittel	Søknadsfrist	Antall søknader	Tildelingsdato	Tildelt beløp (mill. kroner)	Antall prosjekter
Samarbeidsprosjekter for bedre samhandling til det beste for utsatte barn og unge	15.11.2023	52	26.04.2024	40	4
Forskningssentre for utvalgte profesjonsutdanninger innenfor temaet utsatte barn og unge	15.11.2023	14	26.04.2024	90	3
Forskning på kompetanse for arbeidslivet	06.03.2025	14	26.09.2024	36	3
Forskning som belyser sosiale og kulturelle konsekvenser av kunstig intelligens og beslektede teknologier	06.03.2025	36	26.09.2024	83,5	7

Arbeidslivsforskning	06.03.2025	15	26.09.2024	60	5
Utdanningsforskning	06.03.2025	72	26.09.2024	64	6
Forskning på effekter av tiltak for økt kvalitet i barnehage, skole og videregående opplæring	13.03.2025	27	26.09.2024	80	5
Sum		230		453,5	33

I tillegg har porteføljestyret samarbeidet om utlysninger, der vedtaket har vært fattet av et annet porteføljestyre i 2024. Det gjelder følgende:

- Arealer under press (PS Klima og miljø)
- Samisk forskning (PS Samisk samfunn og kultur)
- Offentlig-ph.d. (PS Innovasjon)

Porteføljestyret har i 2024 også deltatt med midler til utlysningen Nordic-Baltic Migration and Integration Research gjennom NordForsk.

Porteføljestyret har bidratt til rådgivning, blant annet gjennom innspill til Forskningsrådets strategi, stortingsmeldingen om forskningssystemet, Kunnskapsdepartementets strategi for utdanningsforskning og Forskningsrådets budsjettforslag 2026.

Porteføljestyret har hatt seks styremøter i løpet av året. I 2024 har det ikke vært prioritert å utarbeide en porteføljeanalyse. Porteføljestyret har imidlertid blitt presentert oppdaterte tall og statistikk for den totale porteføljen og delporteføljene.

Oppfølging av Forskningsrådets strategi

Forskningsrådets strategi er fulgt opp både gjennom investeringsplan 2025-2027, ny porteføljeplan og gjennom tildelingene i 2024. Det er særlig strategiens målområde om Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft som er sentral, og porteføljen bidrar spesielt til målområdet sosial og økonomisk bærekraft. Porteføljen følger også opp strategien ved å bidra til et velfungerende forskningssystem. Porteføljestyret fremmer fag- og sektorovergrepene forsknings- og innovasjonsprosesser som løser samfunnsutfordringer og tar kunnskap raskere i bruk. Utdanning og kompetanse er et premiss for måloppnåelsen på alle områder i Forskningsrådets strategi, og porteføljens investeringer og forskningspolitiske rådgivning vil være særlig viktige for måloppnåelsen på flere områder. Porteføljestyret arbeider målrettet for å stimulere til og tilrettelegge for kunnskap som samfunnet trenger innenfor de tematiske prioriteringene i langtidsplanen herunder humanistisk og juridisk forskning. Porteføljestyret legger til rette for samspill nasjonalt og internasjonalt og bidrar i arbeidet med å følge opp sannhets og forsoningskommisjonens rapport.

Forventede resultater og virkninger på sikt

Porteføljestyret forventer at tiltak iverksatt i 2024 vil utvikle kunnskapsgrunnlaget for kunnskaps- og velferdssamfunnets bærekraft. Tiltakene vil på sikt ha viktige resultater og virkninger for utdanningssektoren, for kultur- og mediesektoren og for arbeids- og velferdssektoren. Tiltakene vil bidra til flere sterke forskningsmiljøer som hevder seg internasjonalt, større faglig, teoretisk og metodisk bredde i forskningen og økt rekruttering. Tiltakene vil også medføre nasjonalt og internasjonalt samarbeid, og økt deltakelse av brukere og aktører i forskningen samt økt formidling av forskningsresultater og at forskningen tas i bruk. Det har vært en stor bredde i porteføljestyrets prosjekttildelinger i 2024, og vi forventer at innsatsen i 2024 bl.a. vil bidra til ny kunnskap og kapasitet innenfor temaet inkludering av barn og unge, og økt kunnskap om kulturelle og samfunnsmessige konsekvenser av digitalisering og KI. Forskningen i porteføljen er utfordringsdrevet og porteføljestyret forventer at tiltakene bidrar til nødvendig samspill mellom forskningsmiljøer, utdanningsinstitusjoner, arbeidsliv, myndigheter og organisasjoner slik at sektorenes evne til å ta i bruk forskning styrkes.